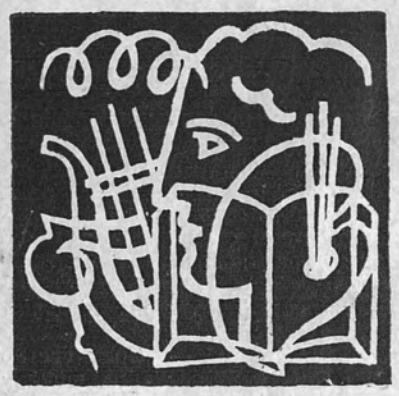
НАЗУСТРІЧ

ТРЕТІЙ РІЧНИК

64902

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВ. Т-ВА ім. ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ

1936

ЗМІСТ:

Красне письменство.

І. ПОЕЗІЯ.

А. Оригінальна.

Богдан І. Антонич: До розстріляних 2
— Назавжди 2
— Слово про чорний полк 7
— Весна 8
— Міста й музи 13
— Руно 18
— Колискова 20
Святослав Гординський: Люксембурський парк 7
— Поворот 14
— Лист із села 20
— Вітер над містом 21
Зореслав: Травень 9
Богдар Жарський: Іду 12
— Сонце над Бугом 12
— Місто 13
— Статуета 13
— Кучеряві дні 14
Юрій Косач: На подвірі Сорбони 22
— Лист із кольонії 22
— Летун 22
Теодор Курпіта: Лист 16
— У місті 16
Ірина Наріжна: Поезії 9
Дмитро Николишин: Душа моя 13
Леся Українка: Легенда 6

Б. Переклади.

Еміль Вергарн: Поезії 23
Поль Верлєн: Поезії 5
Горацій: Оди, Еподи 2
Редіярд Кіплінг: Як можеш 3

ІІ. ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ, МІНІЯТЮРА.

А. Оригінальні.

Арета: Голос крови 4
— „Моя маленька" 18
Соня Бей: Медуза 16
— Задушний День 21
Ірина Вільде: Вибір товаришки 5
— Мініятюри 19
Святослав Ольшенко-Вільха: Христина 2
— Рудий кіт 13
— Арніко 19
Богдар Жарський: Вітер у лісі 24
Вячеслав Єзерський: Шевченко й діти 6
Галина Лащенко: Щоденник 17
Михайло Рудницький: Два джокери 8
— Миші 10
— Обраховане щастя 12
Наталя Сас: Відтиск 16
— Дари життя 18
Роман Тустанівський: У глухій пристані 11
— Всесоюзна кочегарка 14
Василь Ткачук: Близнюки 20
Таня Чайківська: Біла дорога 7
С. Яблонська: Юкіко 23, 24
— Мур—мур-р 9

Б. Переклади.

Ярослав Верхліцкі: Троянда 14
Ґрація Деледда: Назва ріки 17
Персеваль Ґіббон: Милосердні руки 19
Стефан Жеромський: Ананке 1
Редіярд Кіплінґ: Котуко 3
Жозеф Пере: Поворот Тореадора 2
Стендаль: Вікторія Аккорамбоні 12
Д. К. Честертон: Вітер і дерева 13
Бруно Чіконіяні: Крізь щілину в мурі 9

Статті

А. Література.

Осип Боднарович: Наша літературна нагорода 2
— „Така література" 7
Святослав Гординський: Поворот до Горація 2
— Поет „другої ґенерації" 4
— Наше село й література 8
— Література Закарпаття 13
— Проблема тенденційної повісти 15
— Проблема української стихії 20
Д-р Ярослав Гординський: В нетрях всеросійського шовінізму 9
Володимир Дорошенко: Літературна діяльність Симона Петлюри 10
Пстро Кармаиський: Кардуччі — „Поет Третьої Італії" 4
Ол. Кульчицький: Серце метеликів на шпильках 4
Денис Лукіянович: Шевченко — поет учорашньої і завтрішньої України 6
Ольга Мочульська: Письменник, що передбачив час своєї слави 12
А. Нивинський: Народини історичної повісти 22
— Історична повість поширюється 23
Микола Ніцкевич: Пейо Яворов 20
Володимир Радзикевич: Забутий у сільській закутині 21
М. Рудницький: Поет державної енергії 3
— Верлєн — блудний син, непоправний 5
— Кохання та ненависть Гайного 6
— Бракує нам Ібзена 14
— Б. Шов скінчив 80 літ 16
— Ми і польська література 24
Три роки творчости Тараса Шевченка 1
Турбота М. Коцюбинського за розвиток української літератури 19

Б. Плястичне мистецтво.

Клявдія Бобикевич: Ґеніяльна малярка 17
С. Гор.: З мистецьких вистав 21
І. Іванець: Батальне малярство 21
Павло Ковжун: Національна формою українська мистецька школа 4
— Обновник нашої театральної сцени — Анатоль Петрицький 9
Володимир Ласовський: Шевченкові погруддя 6
— Куди прямують польські мистці? 13
— Володимир Гаврилюк 14
— Микола Бутович 23
Михайло Островерха: Мистець нестримного палу 5
м. р.: Земляк-мистець серед індійських пралісів 16
Микола Федюк: Мистець до суспільности 24
Богдан Цісик: Молоді малярі вже інакші 12
VIII-а вистава АНУМ 22

В. Музика.

Василь Барвінський: Дар недержавного народу державним 1
— Станислав Невядомський 17
— Евген Перфецький 18
— Михайло Дуда 20
Саша Гітрі: Янгол зійшов на землю 3
Роман Сімович: На маргінесі „Наталки Полтавки" 22
— Вечір стрілецької пісні 23
— Галя Левицька 23
— Чергові завдання української музики 24
— З концертової салі 24
Я. Ярославенко: Той, що кохався у легких піснях 3

Г. Театр.

Осип Боднарович: Поворот „Наталки Полтавки" 22
о. б.: „Земля обітована" 1
о. б.: Дитячий театр 12
О. Кульчицький: „Кво вадіс" на українській сцені 20
М. Пастернакова: Давня й сучасна пантоміма 1
— На службі Терпсихори 10
— З вечора танку, музики та співу 23
Василь Сімович: „Наталка Полтавка" на полтавських святах 21
Марія Сокіл: Як я грала Наталку Полтавку 21
Ст. Чарнецький: Малі артисти і танцюристи 3

Ґ. Наука.

Ю. Делевський: Старість і умова здібність 8
— Штучний кавчук 20
Андрій Ластовецький: Цьогорічні лавреати Нобеля в ділянці хемії і фізики 23
А. Мее: Парадоксальний мовний стан у сучасній Европі 19
Шарль Ріше: Чи людина заслуговує на назву „розумної"? 1
Ярослав Рудницький: Про одне слово в поемі „Неофіти" 6
— Пуризм чи збіднювання мови 10
— „Поету Тарасу Шевченку" 22

Д. На різні теми.

Соня Бей: Що кому виворожила кутя 2
Микола Бесарабець: Мистецьке життя на Буковині 15
Володимир Бірчак: Петро Карманський — історик „Молодої Музи" 7
Осип Боднарович: Справедливо чи несправедливо? 4
— Чого ніхто не краде 5
— Чи не змінити статуту літературної нагороди? 13
Каррі Брахфоґель: Чому ви в поганому настрою? 9
Л. Бурачинська: Вечір народньої ноші 4
Ірина Вільде: Слово нагородженої авторки 4
М. Возняк: Недрукована стаття Івана Франка 11
Гіс: Лейбґвардисти Лейби Троцького 21
Святослав Гординський: Українська бібліотека в Парижі 10
Микола Гнатишак: Скарби нашої культури 4
Марія Деркач: Нездійснена мрія 6
Ганс Гайнц Еверс: У Мадриді 22
Д-р Роман Зубик: Княжий Львів — посередник між Сходом і Заходом 5
Володимир Кобринський: З музею „Гуцульщина" в Коломиї 13
Павло Ковжун: Буденна і мистецька дійсність 21
Г. Левицька і Р. Крохмалюк: Симон Петлюра на підставі письма 16
Денис Лукіянович: Два незнані листи Шевченка 15
Я. Мандюкова: Венеція — крізь стереоскоп 16
— Століття культурної праці Перемишля 20
Мих. Рудницький: Весела ідея 1
— Олімп „Молодої Музи" — каварня 7
— 300-ліття одного почину 9
— Хто хоче стати журналістом? 11
— Гигієна таланту 13
— Ах, та природа 15
— З авторських листів і клопотів 18
Ярослав Рудницький: Заборона українського слова в 1876 р. 11
Василь Сімович: Симон Петлюра у Львові 10
— Франко й українська молодь Галичини й Буковини 90. рр. XIX. ст. 11
— Антуан Мее 19
В. С.: Цінний дар для Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові 14
Д-р Кирило Трильовський: Памятник М. Шашкевичеві 8
Іван Франко: Формальний і реальний націоналізм 11
Стефан Цвайґ: Великий гуманіст 6
Евген Цегельський: 125 літ музичної консерваторії в Празі 15
Крст Цицварич: Моя пригода з Ольгою Кобилянською 2
Степан Чарнецький: З пожовклих листків 24
Юніюс: Від носа Клеопатри до пера Марата 18

НАШІ РОЗМОВИ.

Від „Пригоди в Ґранд Готелю" до „Готелю Жоржа". Розмова з Яніною Кульчицькою. 1
Розмова з Маргіт Сельською 2
Еротика, патріотизм, пляни на майбутне. Розмова з Іриною Вільде. 3
Коли ще звірі говорили. Розмова з артистками опери для дітей. 9
Музей НТШ творить відділ воєнних памяток. Розмова з дир. Ярославом Пастернаком 17

ПОДОРОЖІ, РЕПОРТАЖІ.

Ілько Борщак: Вандея — бастіон віри і монархії 3
Антін Бужанський: На низинах духа 17
Святослав Гординський: Подорож до Похилої Вежі 18
Юрій Долина: Через СССР на Далекий Схід 14, 15, 16, 17
— Мукден, стара столиця Манджурії 24
Богдар Жарський: Там, де ревматики стають романтиками 16
Роман Котик: Перші враження між хмародерами 14
Мелянія Нижанківська: Наївні радощі 22
Михайло Островерха: Село, що було колись містом 1
— Сієна — русяве місто 8
— Вуличками та переулками Риму 12
— Венеція 18
Софія Парфанович: Дальматинська Мадонна 1
— Полудне 8
М. Пастернакова: Мамая 13
— Семигород, рай туристів 19
Ж. Процишин: Міжнародні вистави — народні імпрези 2
Марія Рудницька: Старе й нове у Льондоні 19
Евген Ткачук: Український Люрд 9
Софія Яблонська: Комуністи під містом 7
— Знову на Монпарнасі 18
Лев Ясінчук: На слідах Марка Твейна 8

КРАПКИ НАД І.

М. Рудницький: Календарі 20
— Провінція 22
— Подорожі 23

ФІЛЬМОВЕ МИСТЕЦТВО.

Ю. Дорош: „Раковець" — моя перша етноґрафічна фільма 4
— Фільмові настрої на Великдень 10
— Гуцульщина перед обєктивом 20
Богдан Катамай: Ще одна українська фільмова зірка 15
М. Рудницький: Кіно — наш наркотик 4
м. р. Коли боги сходять на землю 5
Чорні троянди 7
Готовлять фільму „Мазепа" 3
З тайн архіву „задніх стін" 3
Технічний розвиток кінематоґрафу 7
У світі десятої музи 16, 18, 19
З фільмового світу 8, 14, 15
Фільмова хроніка 10, 15

ЗАМІТКИ Й РЕЦЕНЗІЇ.

Осип Боднарович: Ґенерал Тарнавський 4
— Лисенки й Старицькі 8
— Шевченко по польськи 10
— Історія Українського Війська 23
Л. Бурачинська: Абісинська драма 6
С. Б.: Фальшівник чи ґеній 13
Святослав Гординський: На шляхах формальних шукань 5
— Пані з Китаю 11
С. Г.: З нових віршів 8, 9
— „Наша" й „українська" доба 12
— Оповідання д'Оревілі і його погляди на літературу 14
— З нашої молодої поезії 22
— З поезії 23
О. Дніпровський: Наша культурна потреба 5
В. Дорошенко: Нова книжка Богдана Лепкого 7
О. Кульчицький: Спроба гуцульської епопеї 7
Яр. Мандюкова: Рятунок для безробітного інтелігента 6
К. О.: Клим Чічка-Андрієнко 13
ольбир: З масової літератури 13
М. Рудницький: 21 книжок за 12 місяців 2
м. р.: З нових американських книжок 10
— Померла Ґрація Деледда 17
Ярослав Рудницький: Новий переспів „Слова про Ігорів похід" 4
М. Чапельська: Український килим 11
— Вечір вишиваної сукні 13
Я.: Російщення Донбасу 11
Українська „Студія" в Празі 1
Театр „Ля Скаля" і політика санкцій 3
Софія Русова 6
Українська поезія у поляків 6
Перлини ідейної полеміки або Примак і Марак 10
Умер Піранделльо 24

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Мирослав Семчишин: Василь Стефаник 24

Наші пародії 4
Анрі де Реніє: Пів-правди 13
Анекдоти Бернарда Шова 17

Часопис Олександра Дюма 15
Конан Дойль зперед 3.200 років 16
Американське лікування книжок 22

Замітки 1
Хроніка з того боку 13
Українська хроніка 5, 6, 8, 9, 14, 18, 20, 21, 24
Літературна хроніка 3, 4, 8, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23
Мистецька хроніка 23
Люди, думки і життя 16, 17, 18, 19, 24
Літературний Бім-Бам 1, 2, 4, 5, 6, 11, 14, 19, 24
Горобці на дротах 2, 9, 11, 13, 14, 18, 19, 20
Летіло 40 сорок 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 21
Нові видання 1, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12,13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24

Святочні листівки 1

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ.

У справі історичної повісти 2

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (49) 1
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. І. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Село, що було колись містом

З Рави Руської, проміж нехлюйні жидівські крамниці, виїзджаєте на рівну, биту дорогу, що веде до одного з найстарших міст Галичини — сьогодні села Потилич. Дорога, якою треба їхати 5 кільометрів до названого села, місцями вже й не польська, а хіба „малопольська“: гицкаючи собою на фірі, чуєш, що душу випирає.

На небі нависли хмари. Рідко спадають пухкі, великі сніжинки і білим серпанком встелюють землю. Довкола зеленіють кедри — повні, кислаті і сіре небо прибірають.

Назустріч їдуть і йдуть дядьки і молодиці: везуть на ярмарок у місто свині, збіжжя, горшки, ключня; несуть яйця, набіл, городовину. На зимові видатки, перед святами, щось треба продати, щось купити.

Зза невисокого горбка виринає це село Потилич. Широко розкинулося в балці і на легеньких схилах горбів. Сям-там зелена кедрина, білі та широкі плахти снігу.

Заїзджаємо до о. дек. М. Дороцького. Гостить нас щиро він і його добра, лагідна їмосць. Від разу сходить розмова на село, на його вік, історію, памятки. Дають мені книжечку про с. Потилич, яку написав Вол. Січинський. У ній коротко зібрано все те, що треба знати про Потилич, чим я тут і користуюся. Правда — мене кортить поговорити ще й із селянами і від них наново почути історію їх села, легенди, які вони вміють так зручно перетворювати. І справді, довідуюся дещо нового.

Село зветься: Потилич, Потелич, Телич, Подтелич, а селяни кажуть просто: Підтилич. Лежить воно над річкою Тилич, або Тилиця. Початки існування цього села сягають дуже далеко в глиб історії. Коли поглянемо на „Городище“, високий горб, що володіє над селом, і побачимо ці звали грубезних, рівних каменюк, то зміркуємо, що тут мусіла бути ще в середневіччі сильна фортеця.

Першу згадку про Потилич находимо в Іпатіївському Літописі у 1262. р. за часів князя Василька волинського. А устні перекази селян подають, що Потилич було засноване ще на вісім років перед Львовом. Істнує теж переказ, що Потилич був уже в 1096 р. і що тоді був там половецький князь Боняк „Солудивий“, а властиво, селянин, оповідаючи мені, вимовляв: „Солодивий“. Хоч інші твердять, що цей Боняк був у Потиличі в першій пол. XII. віку.

Отой „Солодивий“ Боняк, переповідає селянин, мав такі довгі, важкі та такі тверді повіки, що два прибічні його парубіки підносили їх залізними вилами. І той Боняк як глипнув раз на Потилич тай наніс місту вроки. З того часу став Потилич упадати.

Потилич був містом. Польща зайнявши Галичину, швидко, бо вже в 1425 р. заснувала там латинську парохію. Цей поспіх вказував би, що місто вже тоді було замітне своїм розвитком. Уже в 1498 р. заведено тут Магдебурґське право. Розквіт міста припадає на кінець XV. і ввесь XVI. вік.

Реєстр із 1578 р. таке говорить: в м. Потиличі було 27 перекупнів разом із пекарями, 50 гончарів, 14 ковалів, 6 кушнірів, 8 ткачів, 19 шевців, 10 різників, 12 пивоварів, 7 купців, 2 золотарі, 2 седлярі, 1 муляр. Було тут дві гути скла, які находились на окраїнах міста. Яке це місто Потилич було широке, то можна ще й сьогодні догадатися, коли зміркуєте, що одна з тих гут — тепер село Гута — віддалена від Потилича три кільометри.

У селі простягаються очеретинні багна. Деякі дуже глибокі. В цих очеретах є й теплі джерела, які зимою ніколи не замерзають. Цих багон колись не було, зате було пять великих ставів.

Потилич має багаті поклади гончарської і фаянсової глини, білого піску і бурого вугілля. У старовину фаянсові і гончарські вироби Потилича були славні на всі землі України.

Хоч Боняк і наврочив Потиличу, подивившись на нього своїми навіженими очима, то всеж, колись у давнину гончарський цех дістав замовлення: зробити на пробу таку невеличку сковородку, в якій можна б усмажити двадцять кіп яець із потрібною скількістю масла до них, ну й таку миску, куди можна б цю яєшницю пересипати. Як бачимо, то тогочасні Боняки таких уже страшних вроків не наносили, коли забагалося комусь сковородки на одноразову яєшницю з тисячу двісті яець. Нехай сьогодні хтось замовить собі таку сковородку!

Потилич звязаний і з козацькою добою. Найперше — родився тут коло 1580 р. Калікст Сакович, автор „Віршів“ на похорон гетьмана Петра Конашевича Сагайдачного. Двічі побував тут гетьман Богдан Хмельницький — у 1648 і 1655 році. Перший раз із під Львова на Замостя ідучи. Тоді то гетьман ночував, із 26. на 27. жовтня, у крехівському манастирі.

Що гетьман Б. Хмельницький був у самому Потиличі, то на це є доказ: у передміській церкві Різдва Богородиці була евангелія, на якій гетьман поклав свій власноручний підпис. Тепер цієї евангелії тут немає: вже кілька років тому, попередній парох позичив для... студій якомусь студентові.... на друге село. Той студент і досі студіює ту евангелію, чи правдивий підпис гетьмана. Це згадую лиш так для прикладу про наше рутенство, а відповідальним за такі цінні памятки колам звертаю увагу...

Потиличани за часів Б. Хмельницького беруть живу участь у повстанні проти Польщі. Повстають вони під проводом двох священиків Івася та Ілька Процика. В р. 1708 і 1709 були тут і шведи.

Оповідає мені дядько, — справді мудрий, інтеліґентний та статечний, як і всі господарі цього села, — що є за селом криниця, яка Марусею зветься. Раз літом у жнивну спеку послала матір свою дочку Марусю по воду до того джерела. Сонце пражило, мати жнучи мліла від спраги, а дочка з водою не верталася. Може з парубком розмовляла, може в ясному, свіжому плесі джерела своїй вроді приглядалася: і забарилася. „А щоб ти вже більше й не вернулася!“ — закляла матір. І Маруся не вернулася. І з того часу те джерело Марусею зветься.

Є, тут за селом, місце, яке „пустелею“ звуть. Кажуть тутешні „цікаві“, що там щось під ногами дуднить. З весною задумують там копати, скарбів шукати. Я щиро радив би нашому археольогові п. Я. Пастернакові випередити тих „цікавих“ у шуканні скарбів.

Церква Потилича — я вперше в Галичині, дивлячись на ці деревляні староукраїнські церкви, на кожну зокрема, відчув багатство, естетичну велич у далині наших віків. Ці церкви мають стільки краси, стільки естетичного багатства, що ворушить наше

Потилич: „Св. Трійця“ з Троїцької церкви. Тепер цей образ переховується в Національному Музею у Львові

Потилич: загальний вид із горба „Городище“. У глибині нова церква, проєкту арх. О. Пежанського

Потилич: церква і дзвіниця св. Тройці. Рік 1593

Потилич: Намісний образ у церкві св. Духа

Потилич: „Моленіе“ у церкві св. Духа

ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК

СОЛЬО ВТИШІ

поезії

ЦІНА 0.80 ЗОЛ.
Порто 0.15 „

ЗАМОВЛЯТИ:
„НАЗУСТРІЧ“

ЛЬВІВ, РИНОК 10.
І В КНИГАРНЯХ

серце, огортає нашу душу чимсь теплим, рідним: традицією.

Найстарша церква та архітектурно найбільше збережена ще як староукраїнська, це церква св. Духа. Походить вона з половини XVI. в. — либонь 1555 р. Стоїть вона в романтичному місці на схилі гори „Городище“. Самітна, у віки поринувши, гордується давниною. Друга церква св. Трійці — з 1593 р. Архітектурою була либонь схожа до церкви св. Духа. Та коли полякам згорів костел, вони позичили собі Троїцької церкви. І реставруючи її, надали їй готицького характеру. І такою віддали її українцям. Біля цієї церкви бачимо, теж дерев'яну прецікаву вежову дзвінницю. Третя церква Різдва Богородиці побудована в 1607 році. Після пожежі цієї церкви побудували, десь у першій половині XVIII. в., нову, яка своїми трьома широкими банями вже говорить бароком.

У кожній церкві є, чи були, безцінної мистецької вартости мальовила найкращої доби нашого мистецтва: з віків XV., XVI. і XVII. Тут на світлинах подаємо ці зразки нашої великої культури, на якій видно живі та безпосередні впливи італійського, фльорентійського ренесансу.

Те давнє мистецтво Потилича іще не зайвий раз потверджує правило, що економічний достаток країни, чи якоїсь місцевости, виявляється теж у високій духовій культурі. Ці церкви, ці мальовила походять із віків, коли місто Потилич жило в економічному добробуті.

І тепер, коли Потилич підупав — остаточно в XIX. в. — і став селом, його населення тримається традиції. Це бачимо по новій, четвертій, церкві, вже мурованій. Цю традицію Потилича бачимо в тому, що й ця нова церква є у новій мистецькій гармонії зо старими церквами. Себто — вміли собі найти архітекта, який відповів цим вимогам. Пляни церкви нової виконав архітект Олександер Пежанський. У своєму проекті архітект тримався того найяснішого, найбільш зрозумілого і найкращого в архітектурі, чи взагалі в мистецтві, часу італійського ренесансу, не забуваючи при цьому й українського ренесансу.

Лише те око Всевідучого на фасаді над дверима, яке комітетові будови церкви додали самі, не порозумівшись із проектодавцем, требаб, на нашу думку, зняти. Воно псує гармонію стилю, бож це барок.

Українська „Студія“ в Празі

В жовтні минулого року влаштовано в Празі річну виставу праць учнів Української Академії Пластичного Мистецтва в Празі, відомої під назвою „Студії“. Була це вже десята вистава зряду, отже — так сказати б — ювілейна. Студія працює вже 12 років, але в першому році влаштовано виставу праць самих професорів „Студії“, що починали навчання, а в роках 1925 і 1926 була одна спільна ви-

Професорі Української Академії Пластичного Мистецтва в Празі.
Сидять (зліва): І. Кулець (малярство), Р. Лісовський (графіка), стоїть К. Стахівський (скульптура).

става в павільоні вистави міжнародного конґресу мистецького виховання. Тоді цю виставу відвідали президент Т. Ґ. Масарик і державні комісії всіх держав, що брали участь у конґресі. Тоді американська комісія закупила як зразок для американських мистецьких шкіл працю одного з учнів Української Студії.

За 12 років із Студії вийшло чимало майстрів нині свідомих в українському мистецтві, що або обмежились навчанням в Студії або доповнювали науку в вищих мистецьких школах Парижу, Праги та інших міст.

За тих 12 років у професорському складі Студії були деякі зміни. З того складу вийшли проф. І. Мазалевський, проф. С. Тимошенко і проф С. Мако. Сьогодні науку малярства веде проф. І. Кулець, ґрафіки проф. Р. Лісовський, майстерню архітектури звинено, а майстерню скульптури від самого початку веде порф. К. Стаховський.

Зпочатку „Студія“ діставала невелику матеріяльну підмогу від міністерства закордонних справ і міністерства освіти, але останніх 5 років стоїть виключно на своїх ногах і ніяких матеріяльних підмог не дістає.

Крім українців у „Студії“ вчилися чехи, німці, анґлійці, французи, югослави, вірмени, мадяри тощо. З українців у „Студії“ дістали свою мистецьку освіту або часово в ній працювали: Н. Білецька, Ю. Вовк, С. Зарицька, І. Іванець, В. Кассіян, С. Колядинський, М. Кричевський, О. Лятуринська, Г. Мазепа, П. Омельченко, М. Тушицька-Руда, Я. Фартух, П. Холодний (син), В. Хмелюк, В. Цимбал і багато інших.

На останній, тобто десятій, виставі виставлено з майстерні рисунку і малярства проф. І. Кулеця коло 125 образів олійними фарбами та рисунків. Між образами небагато було актів, більше пейсажів, також портрети, мертва натура, композиції та етюди. З майстерні скульптури проф. К. Стаховського було 50 експонатів — ґіпсові відливи й колірова кераміка. Між ґіпсовими відливами портрети ґенералів М. Омеляновича Павленка старшого, В. Петрова та інших відомих у Празі українських громадян. З майстерні ґрафіки проф. Р. Лісовського виставлено коло 100 експонатів як ґравюри ріжної техніки і ґрафічні рисунки чорні та колірові; в тому числі плякати, декоративні композиції і ужиткова ґрафіка.

Ректором Академії є проф. Дмитро Антонович.

ШАРЛЬ РІШЕ

Чи людина заслуговує на назву „розумної“?

Коли Лінне у своїй системі, що давала огляд найбільше ріжноманітних живин нашої планети, хотів визначити яко мога точне місце людині, прийшло йому на гадку, що людині, яка творить своєрідний зоольоґічний рід ріжний від усіх інших, можна б іще додати окрему назву: гомо сапієнс (людина розумна). Ясно як на долоні, як мало виправданий цей почесний епітет. Приклади віслячих прикмет людини так сильно зростають, що якби рахуватись із дійсністю то його назву треба б перемінити на homo stultus (людина — дурна). Якби ми хотіли приняти поділ живин на підставі зоольоґічній то мусіли б приняти саме таку назву.

*

Загадка світу! Чи один шанований учений (Ернест Гекель) не зважився ще так недавно зовсім поважно написати твір про сім загадок світу? Сім загадок всесвіту, зовсім так само як сім днів у тижні, як сім рамен на святому свічнику або сім фаз створення світу. Сім загадок! Чому не десять або дванацять? Або тисячу? Або міліярди? Я радніше схилявся би до думки, що істнує тисячі міліярдів загадок. Ніодна з цих загадок досі нерозвязана і може ніколи й не буде!

*

Ось один приклад: Що знали ми до часту Пастера про походження недуг? Ван Гельмонт оповідає, що коли вложити до глиняного горшка сорочку то з неї родяться миші. Парацельсій знав, що є камені магнетної або й магічної сили, якими можна надавати напрям життю кожної людини. Амвросій Пареус бачив власними очима живих чортів і лікарі XVI. віку оповідають науково і докладно, як злі духи викручували собі мязні і перекидались у повітрі, коли на їх чародійний заклик у судорогах покидали тіло недужого. Яку сміховинну збірку — боляче сміховинну! — можна би видати зібравши нісенітниці великих учених і професорів, викладані святочно в університетах! Навіть той, хто десь-колись отак собі випадково відкриє якусь сторінку Плінія, Аристотеля, Ґалена, Декарта, Ґалілея або якогось Ляйбніца — отже найбільших між великими людьми — мусить інколи здрігнутись із жаху перед ріжними прикладами їх незнання, головно легковірности. Коли представники людського думання могли плести такі нісенітниці то що й казати про нетямущу масу, про покидь людства? Боже мій! важко і прикро говорити про ці справи. Люди, що ні дрібки нічого не розуміли вірили, що розуміють усе.

*

Сліпий скептицизм, що вперто суперечить усім аргументам і доказам стоїть на тій самій висоті, що легковірність. Важко навіть сказати, що дурніше: чи вірити без будьякого доказу чи не вірити в ніякий доказ. У незрівняній книжці про кровообіг каже десь Віліям Гарвей, що він чув, як у грудях беться серце. На це відповів йому один італійський лікар: „Фантазія! чиста фантазія! Може в Льондоні, коли серце корчиться, чути від нього якийсь шелест, але ми у

Шарль Ріше.

Венеції не чуємо нічого такого!“ Бернар де Паліссі, Бюфон та інші природознавці ствердили, що у зложжах деяких гір можна найти скаменілі черепашки (мушлі). На це Вольтер — незвичайно розумний і пронизливий Вольтер — переконує нас, що це останки з тих давніх часів, коли прочани ходили до Святої Землі і мабуть вертаючись кидали на землю черепашки!

*

О, бідні наші предки! А ви-ж не глузуйте з них, бо може за тисячу літ, як не раніше, всі наші теорії з хемії, фізики, астрономії та медицини теж так перестаріються, що будуть їх згадувати тільки ті, що схотять з них поглузувати. І коли якийсь визначний професор цієї майбутньої доби, схоче своїм учням прочитати якийсь уривок із наших творів, тоді його авдиторія розрегочеться. І наші нинішні слухачі сміються щиро, коли ми їм оповідаємо, що ще 80 літ тому лікарі перерізували пацієнтові за кілька місяців кількасот жил і як іще 50 літ тому хірурґи безпосередньо після операції витирали свої інструменти фартухом.

Будьмо скромні. Наші прадіди видаються нам смішними. Гаразд! А ми? Як нас оцінюватимуть наші внуки? Зовсім так само як ми своїх прадідів. Ми теж не з іншого тіста ліплені як наші предки!

Перекл. м. р.

СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Дальматинська Мадонна

Ніч.

Над Красовими пропастями колишеться червоний, мертвий місяць. Білі, сухі пащі скель стремлять з камінної безодні в темний небесний безкрай.

Німу скаргу кидають у зорі. Проклін цілоденної спеки, крик пустинного безвіддя, біль неживої, неплідної мертвоти.

Маслина: сіра, крутопенна хора.

Ялівець: хіба є десь кришталь джерельної прохолоди й трави, соковита зелень?

Ні, тільки відвічна крейда і пісок — діти соленого, вічного, блакитного моря. Є пустеля, що мовчить грізними, на камінь спаленими, потворуватими збочами красових ліїв, шпилів розпалених до білого, поторганих сухою, гострою борою, що днями, а то й тижнями свище в камінних красових ланцюгах. Страшна пустка і похмурий сум скельної мертвоти.

Хто важиться будити скаргу скель, що кане в нічні безодні?!

Світла кількох вагоників, стукіт коліс, стогін машини. Із дна красових ліїв вилітає високо якесь мариво.

Поїзд! Нічну тайну красового царства збудив грюкіт коліс, гострий, погрозливий свисток машини. Ребра нагих скель гомонять-ревуть в чорних гирлах тунелів. Скелі проглинули малого червячка. Наїжені збічча порізані гадюками сталевих рейок. Ревуть із глибіні своїх чорних гирл: „Хто на наших плечах посмів будувати свої гадючі ходи?! Стрепенемся й закидаєм камінням!!“

Велетенські макітри закидані скельними брилами. Лії, як дна вигаслих вулканів на страшних, незнаних землях. Та їх оперезали блискучі ножі рейок і глибокі прокопи викидають із тунелів залізні гадюки на високі мости.

Днями і ночами біжуть малі вагоники у глиб краю від розпалених скель до зелені розцвілих, надрічних долин...

Але на вигаслій, безводній землі одна тільки жива й всміхається: Дальматинська Мадонна.

На колінах у неї немовля; похилила над ним стурбоване обличчя. Біліше за крейду красових скель, ясніше за морські піни обличчя мадонни. Тихі, великі сльози котяться по ньому...

Червоний, мертвий місяць заливає примарним світлом вигаслу землю.

Зоряне сяєво продерлося крізь щілини скель й лягло на ясному волоссі жінки, запалюючи в йому опалевий ореол. Тихий відблиск сплив по очах на сумно усміхнені уста. Прошепотіла:

„Спі, сунце мамі, спі...“

Але немовля прокидається нагло із тупого сну. Воно скрикує диким, первісним криком хорого мізку. Велетенська голова, шкура напнята, лискуча. Неживі очі світять в теміні білками. Погрозливо визирають із старечого обличчя. І цей крик, цей страшний крик по ночі! Первісний, тваринний крик на мертвій землі.

В червоній місячній заграві простягається малесенька ручка. Дрібнесенькі, квітяно-білі пальчики хорого немовляти. Припадає до неї устами, зрошує сльозами й шепче:

„Буціка, сунце мамі! Мір, мір, Буціка!“

Воно й справді западає в сон, а усміх Мадонни покривають сльози. Скачуть колеса нічними шляхами, бліде світло й глибока тінь паде на Мадонну похилену над немовлям. Їде страшними шляхами шукати рятунку хорій дитині...

З гуком і скреготом впадає поїзд у скельне провалля. Далека луна залякує гори. Місяць ховається за нагими, дикими, безнадійно мертвими верхами. На них живий тільки відвічний біль матері, похиленої над хорим немовлятем.

„Мір... мір... мір...“

А що як справді настане мир, вічний мир смерти?! А що як страшний Крас сипне камінням? Як нагло відкриється безодня, або із скелі вистрілить віками вязнена страшна, бурхлива, жовта ріка?! А що як Крас стрепене камінною гривою й скине мости в пащеки ліїв, а все засипле камінням!? Заховався червоний місяць за Красовові безодні; за його стінами чаїться мертвецька тінь.

...Як погасне це мамине сонце, це страшне, потворуватe дитя — настане мир жахливої мертвоти й проглине його пустинна тайна нагих скель...

Настане тиша відвічної мертвоти. А серед неї живий тільки на скелях біль Дальматинської Мадонни.

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ

Дар недержавного народу державним.

Модест Менцінський.

Обернулася знову сторінка в історії не тільки нашого, але й світового відтворчого мистецтва, сторінка записана золотими буквами, найкращим змістом, записана особою того мистецького формату, що творить історію.

Імя цієї особи: Модест Менцінський, що недавно на далекій півночі в столиці шведської держави, своєї другої батьківщини передучасно зійшов у могилу, в 59 році життя. Мав він нещастя бути сином недержавного народу, який не мав змоги дати йому поля праці на рідній землі, для своїх земляків.

Модест Менцінський в Бориславі в 1928 р. Світлив Інж. Іван Озаркевич

Зате мав він щастя бути некоронованим королем тонів, володарем людських сердець і душ, мав щастя і честь бути найкращим покажчиком і виразником тих високих духових цінностей свого поневоленого народу перед широким світом. І він як носій тих найкращих духових ціннощів давав своєму недержавному народові те, без чого цей нарід пропав би: віру у свою духову міць, ту міць, що часто перемагає фізичну силу. Тимто втрата такої особи залишає глибоку рану в організмі нашого життя. Відійшов від нас мистець, який працював не для особистої слави, а як правдивий жрець усі свої сили віддав на службу найчистішого мистецтва, а свою особисту славу приносив у жертві для добра і в користь доброму імені українського народу.

Модест Менцінський родився в 1876 р.; походив із священичої родини зпід Перемишля. Сам теж спершу хотів піти слідами своїх предків. Та незвичайна музикальність і феноменальні голосові прикмети спрямовують його життєву дорогу в інший бік. Покинувши духову семінарію, переїжджає Менцінський на чотирьохлітню науку сольоспіву до Франкфурту над Меном. (у проф. Штокгавзена), що став першим етапом його блискучої мистецької карієри. Зразу анґажують його до опери в Ельберфельді, відтак до Стокгольму, де наділюють його найвищим мистецьким відзначенням золотою медалю — Pro litteris et artibus". Пізніше довгі роки перебував Менцінський у Німеччині, в Кельні над Р., де його талант пишно розцвився і досяг вершин мистецької досконалости й успіхів.

Та Менцінський не належав до співаків, задивлених у свою славу. Сказати, що Менцінський був співаком хочби яким великим булоб мало. Це був мистець — музика, що еднав у собі не тільки першорядні голосові вальори, незвичайну музичну інтеліґенцію та інтуіцію, але і зразкову дисципліну і солідність праці над собою для добра музичної справи. Ціле життя працював він над удосконаленням свого мистецтва, поширенням мистецького світогляду. Не кожному може відомо, скільки зусилля і праці над собою, скільки важких студій вложив він, щоб опанувати музичну сторінку та символіку Ваґнерівської драми. До цього завдання приготовлявся Менцінський з надзвичайною сумлінністю та педантерією. Не диво, що сувора і часто безоглядна німецька критика вважала Менцінського найкращим „Зіґфрідом" німецьких сцен („Köln. Volkszeitung") з 24. III. 1919, ч. 235).

Німецька й інша музична критика подивляла в Менцінського не тільки поодинокі мистецькі засоби як зразкову ясність і виразистість дикції — його міміку і рухи, що точно зливалися з музичним змістом, але головно його незвичайну силу відтворювання креацій. Менцінського вважали не тільки найкращим знавцем Ваґнерівської традиції і незрівняним креатором Льогенґріна, Тангайзера, Зіґфріда, Трістана чи Парсіфаля, але і знаменитим представником головних партій в операх Вердія (Радамес, Отелльо й ін.), як Елеазара в „Жидівці", Каніо в „Паяцах", а то й незрівняним інтерпретатором ролі у новітніх операх Штравса, Пфіцнер-Шрекера.

Виступ Менцінського в ролі Ірода (в „Сальоме") вважав рецензент „Köln. Volkszeitung" „взірцевим відтворенням, що заслуговує на найбільший подив". Про виступ Менцінського в опері „Палестріна" пише рецензент Köln. Tagblatt : „Ледви чи можна б денебудь знайти більш музикального тенора, інтеліґентнішого артиста, що потрапив би глибше ввійти в інтенції поета-композитора". Про виконання роль в операх Шрекера писали: „кращої обсади роль, як Менцінським не можна було придумати". — (Berliner Börsen Courier"). З таких і подібних суперлятивів можна б зложити цілі томи. Виступав іще Менцінський в Байрайті, деякий час і у Львові (креував титулову ролю в опері Ружицького „Болеслав Смілий"). Взагалі репертуар Менцінського був дуже богатий (30 опер). В памяті українців записався незатертими споминами як незрівняний інтерпретатор (поруч С. Крушельницької) пісень Лисенка до слів Шевченка, далі Людкевича „Черемоше, брате мій" та інших наших авторів. Менцінський був теж ревним пропаґатором української музичної творчости та народньої пісні між чужинцями.

При всій своїй величі знання був незвичайно скромний. Я мав нагоду пізнати його ближче підчас концертової поїздки з ним у 1927 р. по Галичині. Я пережив тоді богато хвилин правдивої мистецької емоції. Підчас проб, часто говорив він: „мені здається, що це має бути так, але якщо переконаєте мене, що може бути інакше, я уступлю". І дійсно нераз уступав. Дуже цінив чужу думку, але і був супроти інших дуже вимагаючий. Ще до нині памятаю, як мені давав „школу" у моїй таки композиції „Ой, поля ви поля". У приватному житті був

Модест Менцінський як „Елеазар"

справжнім джентельменом. В останніх роках свого життя (яких 9 літ), вернувся Менцінський з Кельн знову до Стокгольму, де дістав друге високе відзначення: титул Камерного співака шведського короля. Ще перед 1½ роком, дав у Стокгольмському Радіо великий концерт української народньої пісні і українських фортепіянових творів. На кілька днів перед смертю, Львівський „Союз Українських Професійних Музик" призначив М. Менцінського своїм почесним членом. Відійшла від нас велика людина, що на довгі, довгі часи залишить між нами живу память про своє велике мистецтво. Менцінський — наші національні гордощі.

ЦУКЕРКИ·ЧОКОЛЯДИ·СОЛОДЩІ·ЧИВО
Кожний купить на ялинку окраси і солодкі дарунки „ФОРТУНИ НОВОЇ".

М. ПАСТЕРНАКОВА

Давня й сучасна пантоміма

„Люди були би далеко щасливіші, якби у кожній родині хоч раз у тиждень танцювали" — сказав великий німецький педаґоґ Йоган Бернгард Базедов (1623—1690). Знали про це вже старинні народи, головно греки, і танок грав у них велику ролю, як у ніодного народу світу. Він був для них чимось таким необхідним, що історик Ксенофонт, описуючи домашній порядок досконалої господині, порівнює його з ритмічними рухами танечниці.

Колискою грецького танку був острів Крета, де ще до нині підчас розкопів подибуються фіґурки та плоскорізьби, що зображують танкові сцени, передусім воєнний танок мужчин зі зброєю. Та крім ґраціозних танків, які сповняли важну ролю при ріжних обрядових святах і мали здебільша релігійний характер, були поширені у Греції, а в пізніших часах високо цінені у римській державі мімічні танки, звані пантомімою.

Слово це грецького походження, означає „всякі міни", якими актор висловлює якусь акцію. Сильною вимовою ніг, „ученістю рук" та мімікою лиця висказував він нераз те, що тяжко було передати словом.

Теми до мімічних танків брали актори з багатої грецької мітольоґії, але відзеркалювалися у них також сцени із реального життя, часто й двірські інтриґи. Спершу пантоміму давали виключно на бенкетах і родинних святах багачів, але вже у часах геллєністичних (IV—III. ст. до Хр.), перейшла вона до театру і небавком стала така

Старовинні грецькі міми

улюблена, що виперла із сцени всі інші роди вистав. При звуках флєту, кастанет та дзвіночків актор „танцював траґедію", при чому хор пояснював хід цієї пантомімічної акції.

Одначе найкраще почувала себе пантоміма у Римі і за часів пануванння Августа прийшла вона до великого розквіту, засимілювала частинно комедію й траґедію і зчасом сама запанувала всевладно на сцені. У могутніх римських імператорів мала пантоміма гарячих прихильників і бувало, вони особисто брали у ній участь. Якою великою популярністю тішилася пантоміма у римській державі, свідчить про це обемистий твір найбільшого сатирика світа Лукіяна із Самосати п. з. „De saltibus", присвячений мімічним танкам, що зберігся до наших часів.

Та згодом набирає римська пантоміма грубого та сороміцького характеру, а леґендарним темам надають суто змисловий підклад (нпр. „Леда з лебедем", „Мирра і Кінир", „Схопленння Ґанімеда"). І коли від уведення християнства Отці церкви виступали проти зіпсуття, яке ширить театр, то в першій мірі мали на думці пантоміму.

Та при всій завзятій боротьбі духовенства із „чортівськими плясаніями" наслідники греко-римських мімів відіґравали у всіх европейських народів визначну ролю в орґанізації бенкетів на княжих дворах та при всяких обрядових церемоніях. На Україні скоморохи виступали як сміхуни, чародії, ходили із вивченими звірами, вертепом та розвеселяли юрбу на вулицях міст і сіл.

Як бачимо, колишній справжній танок стратив у середневіччі усю свою красу й давні риси та звівся до ярмаркових пописів мандрівної скоморошої трупи. І щойно часи Ренесансу висвободжують людського духа із тісних схолястичних форм, наступає зміна соціяльного ладу, а з нею приходять нові уподобання. В Італії, Франції й Еспанії появляються ґуртові сценічні танки, а у 1662 р. закладають у Парижі першу балєтову школу під назвою „Академії танку". З неї вийшли великі танкові музи романтизму Марія Таліоні та її ґрізна суперниця віденка Фанні Ельстер, що її університет у Оксфорді наділив винятковою почестю доктора танкового мистецтва.

Найбільший розквіт сценічного танку припадає на минуле століття, що тріюмфально впроваджує на всі европейські сцени клясичний балет. Та в останніх десятках літ, подібно як і в інших ділянках мистецтва, шукають у танку нових форм вислову, нового стилю, нових напрямів. У висліді змаґань піонірів цього нового руху дістав танок нове оформлення, т. зв. новітний балєт, де пантоміма грає першорядну ролю. Типічні її ознаки — це сильний вислів, який бере надхнення

Московська весела пантоміма „Усе для колхозу"

радше від танкової теми, а не від музики, й чиста будова ґруп, які менше танцюють, а більше користуються мімічним елєментом. Зразком новітньої пантоміми була виставлена перед кількома роками у Львові школою Ґ. Боденвізер з Відня „Правда, що зійшла з неба шукати місця між людьми", та сильна у своїй експресії „Партійна боротьба".

У темах із реального життя любується у своїх продукціях також танкова ґрупа Белі Кац у Львові, чого виразним висловом була зовсім вдачна пантоміма „Бунт у фабриці". Заслуженою славою, виріжнені на міжнародніх конкурсах мистецьких танків, тішаться повні глибокої вдумчивости й ліризму пантоміми танкової режисерки Марґарети Вальман у Зальцбурґу. Одна з найкращих — це „Страшний Суд". До ґарячих пропаґаторок новітньої пантоміми належать також

Новочасна пантоміна Марґарети Вальман у музичній драмі „Страшний Суд"

і Мері Віґман, Марія Федро та інші сучасні танечниці.

Недавно тому запрезентувала нам на львівській сцені німецька танечниця Валєска Ґерт комічну пантоміму, яка здобула собі у західних краях велике признання і зрозуміння, а виступи світової слави ґротескових танечниць, як Йожа Шарше, Труді Шоп, Кляра Екштайн, тішаться щирим захопленням публики.

Головною ознакою цього танкового напряму є ґумор, який спочиває не у шабльоновому ґримасі, а у дійснім руху. Темою ґротескових танків є життєва буденність, побіч якої звичайно переходимо байдуже. Добрий

Німецький весельчак-ґансвурст у різьбі XV. ст.

спостерігач-іроніст уміє серед людської метушні підхопити комічні моменти, прослідити та надати їм танковою технікою розпряжности й пластики. Зручний перехід від жарту до сатири, степенування ґумору аж до непогамованости, який мимохіть пориває із собою ґлядача, то знов поважний, траґічний вислів — оце головні риси комічних, характеристичних та ґротескових танків.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Весела ідея

На останніх Загальних Зборах „Т-ва Письменників і Журналістів" поставив один член внесок, що поправив мій гумор на 24 години. Треба, мовляв, призначити щорічну нагороду теж за публіцистичні твори, таку саму як за літературні. Приплющуєш очі з насолоди, уявляючи собі ідеальну картину. Всі денникарі, журналісти, дописувачі та принагідні автори статтей у літніх місяцях друкують брошури на улюблену тему. 500, 400, навіть 200 золотих і честь лавреата не ходить нині пішки. Восени „Т-во Письменників і Журналістів" вибирає жюрі, яке має прочитати всю цю публіцистичну літературу і нагородити найкращі

Праця кипить. Жюрі вибирає окрему комісію, яка має висортувати книжки, що формально, принципіяльно, чи фактично не підходять до умов конкурсу. Комісія підбирає фахівців, фахівці переводять наукову дискусію, щоб вирішити: кілько сторінок мінімально мусить мати книжка, щоб була „книжкою" або брошурою, — чи добрий твір про останню виборчу ординацію належить сюди щодо свого змісту і чи „Українську Загальну Енцикльопедію", деякі видання „Наук. Тов. ім. Шевченка" та брошури поодиноких партій треба бодай прочитати, заки їх відкинути.

Все це справи легкі. Друга стадія: жюрі починає свої засідання. На столі лежать — кандидати до нагороди. Тому, що маємо до діла головно з ідейними журналістами, то в жюрі засідають люди приналежні до якоїсь ідеольоґічної ґрупи. Щоб ніхто не нарікав на несправедливий трибунал, є це представники 7-ох чи 10 головних наших партій, ґруп та орґанізацій.

І ось приходить хвилина, на яку жде все наше громадянство від Рурика: — представник орґану станиславівського владики пропонує нагородити брошуру Єремії Теольоґа за її чисту мову, літературний стиль і гостру діялектику, гідну Отців Церкви. Після цього встає редактор „Мети" і хвалить пастирські листи еп. Хомишина прохаючи, щоб члени жюрі забули про жахливу мову цих листів і про те, що автор — еписком.

Роздача нагород. Після прилюдного святочного вечора противники двох ідеольоґічних орґанів подають собі руку та йдуть під руки на спільну вечеру. Там члени Ради Товариства переконують їх ще раз, що епітети „шмок", „ідіот", „невідповідальний тип", „спричинник злочинної роботи", якими вони обкидували один одного, це були не зовсім точні вислови. Як сам життепис обох їх стверджує — все це наслідок т. зв. „еволюції поглядів", які кожний із них зміняв зміняючи орґан, хлібодавця чи пак „орієнтацію".

*

Гарні бувають ідеї. Але коли приходить ніч — часто у сонних маривах прибирають вони чудернацькі форми. Бачив я у сні будинок, де засідало жюрі. Перед будинком — велике подвіря і довкола будки із собаками.

На подвіря ввійшли два кандидати. У тій самій хвилині всі собаки загавкали і так сильно метнулись уперед, якби хотіли розірвати свої ретязі. Я пізнав непроханих гостей. Франко тримав під пахою бохонець хліба і свою брошуру „Що таке поступ?", Драгоманів стискав у руках „вовчий білєт" і книжку „Чудацькі думки про нашу справу".

— Не пустять нас, собаки — сказав.

— Я не боюсь — відповів Франко — звик до них... погладити і затихнуть.

— О, то ви помиляєтесь. Минули ті часи... Попробуйте...

Я, як дуже сміливий — утік і бачив тільки здалека, як собаки дерли твори, що їх приніс Драгоманів і Франко на конкурс. Згодом виявилось, що собаки — дресовані, виступають у цирку, і вміють говорити:

— Драгоманів?! москаль, а не українець! ліберал, вільнодумець, більше шкоди приніс народові, ніж пожитку!

Собаки були привязані сильними ланцюгами і я міг їм відповідати:

— Порахуйте всі ті брошури, які видали в Европі наші дипльоматичні місії від 1919 р. з мілїонами капіталу і прирівняйте їх із працею одної людини — Драгоманова на чужині, в яких часах, для нашої справи!

За мною стояв Франко і перебив мою промову:

— Молодче! що за дурні аґументи! Треба дивитись на справу реально. Ми маємо перед собою сторожів ладу і домашнього огнища, для яких „поступ", „справедливість", „рівні права для всіх", „пошана людської гідности та одиниці", це пусті фрази. Треба було взяти і перекласти якийсь памфлет яковинців або середневічних фанатиків і тоді післати його на конкурс!

Після цього бачив я танок чарівниць на Лисій Горі і якусь народню забаву. Хлопців зашивали з головою в мішок і вони мусіли наосліп розбивати палицями горшки.

Вранці, коли я прокинувся, склав я проект для „Т-ва Письменників і Журналістів", щоб при конкурсах на найкращі публіцистичні твори перемінити цю народню забаву на сальонову. Члени жюрі могли б накладати собі на голову горшок і могли б ґатити по мішках із зашитими кандидатами.

ДЕНТИСТ
ЯКІВ НАСС
приймає у своїм заведенні Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30.
В неділі і свята за попереднім зголошенням. Урядовці і шкільна молодь мають знижки.

ЗАМІТКИ

Стефан Жеромський, якого новелю даємо у перекладі з нагоди 10-ліття його смерти, не діждався покищо серед польського громадянства становища репрезентативного письменника. Святкували це 10-ліття виключно літературні кола, досить тихо. Остання повість Жеромського „На провесні" залишила й досі занадто живий спомин протесту. Читають Жеромського теж мало, хоч нема письменника, що заняв би його місце. Суспільні проблеми слабо пробиваються в сучасній польській повісті. Немає вона творів, що нагадували б успіхи „Людей бездомних", „Історії ґріха", „Згарищ" та „Приваби життя".

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ

Шарль Ріше, франц. учений, що помер цього місяця в 86-ім році життя був президентом Академії Наук у Парижі і одним з найбільше універсальних умів сучасної доби. Від 1887. р. займав університетську катедру, в 1902 р. дістав Нобелеву премію за фізіольоґічні праці, головно відкриття закону т. зв. анафіляксії. Його головні студії торкаються фізіольоґії мізку та нервів, наркози, зміни ґазів при віддиху, праці печінки та звіринної теплоти.

Видав „Словник фізіольоґії", редаґував „Науковий журнал" і „Журнал фізіольоґії та загальної патольоґії", займався дослідами спіритистичних явищ і навіть мав чималі успіхи як драматурґ.

Три роки творчости Т. Шевченка

З нового III-го тому Повного видання творів Т. Шевченка (Вид. Український Науковий Інститут у Варшаві), що містить у собі поезії поета від 1843—47 р. вибираємо з поясняльних статтей деякі думки.

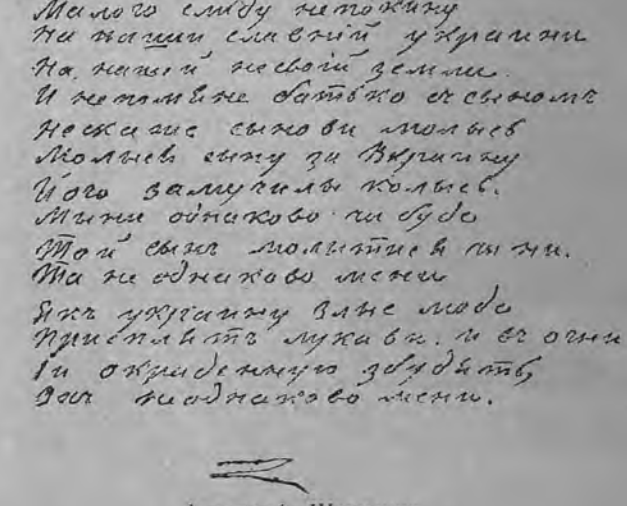
Не може бути ніяких сумнівів, що найцінніший для нас текст „Трьох літ" — це збірка під цим заголовком, що збереглася в Департаменті Поліції. Передруковуючи її, ми відтворюємо текст найдорогоцінніших творів Шевченка в тому вигляді, як вони вийшли зпід його пера в періоді, коли творчі сили його були в зеніті; відтворюємо власне те, за що Шевченка спіткала кара заслання. **Павло Зайцев.**

Щодо знання й відчування тієї дійсности в цілому історичному її обсязі, то „мужик" Шевченко не мав собі рівних навіть серед найвищої інтеліґенції тодішньої України. Це знання і це відчування було в Шевченка, перш за все, чинне, динамічне. І в цьому істотна різниця між ним та хоч би таким, безперечно, незгіршим представником тої інцеліґенції, як Е. Гребінка... **Є. Маланюк.**

З цілого циклю політичних творів, які Шевченко написав з приводу своїх подорожів по Україні в рр. 1843—44, „Сон" безперечно найбільш політичний твір, бо в ньому поет змалював не тільки тодішній суспільно-політичний та державно-правний лад на Україні та посередньо і в Росії взагалі, але головно і передусім також і державно-правне становище України в російській імперії.

Ст. Смаль-Стоцький.

Історична поема „Еретик" або „Іван Гус", це перший у Шевченковій поетичній творчості твір, що в ньому поет виходить поза межі історії й побуту України та бере сюди сюжет чужонаціональний, — в даному випадку — події з історії чеського народу, в центрі яких стоїть постать Івана Гуса. Події ці мали дуже важливі національно-політичні наслідки для чеського народу, а з огляду ідеольоґічного мають значіння не лише загально-европейське, а й вселюдське. **Іван Брик.**

Автоґраф Шевченка.

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ

Ананке

У час тієї весни я любився в панні Соні так палко, що аж умлівав від горячі. Спека червневих днів мала для мене якісь велетенські розміри млявого смутку, безконечного дожидання і мелянхолії, що розїдала душу як їдкий квас. Я жив у такім закутку С-кої губернії, що його не досить що не зазначували на найподрібніших мапах, але звідки вже навіть не можна було кудинебудь їхати, бо дальше були тільки недосліджені кучугури летучого піску, ну й лани татарки, татарки і татарки без кінця, що доходили мабуть до берегів Балтійського моря. Тричі на тиждень приїздила до столичного містечка моєї околиці почтова „біда", що привозила мені листи панни Соні, тричі ходив по них швидконогий післанець, — поза тим я існував тільки як істота, що ходячи вяне з туги... „Біда" причалює до порога почтової стації після того як перебула чотири милі млаковин, в одинацятій годині, — післанець завжди в тій порі стояв уже на порозі і „чіхався" плечима до одвірка; але заки вернувся до дому й повиминав усі придорожні коршми, була звичайно друга, нераз і третя година зполудня.

Саме той час найбільш мене знесилював. Я ходив від вікна до вікна й віддавався на поталу всякого роду умовим вправам: я нагадував собі й розподілював усякі дивоглядні назви, такі як: **Чукізака, Тітікака, Даваляґірі** вичисляв напамять саме такі **аористи,** яких незнання колись наражувало мене на „цваю", множив години мінутами, мінути секундами, часом навіть у тайні перед самим собою посував велику вказівку годинника...

Саме в часі одного такого дожидання на прихід швидконогого, я впав на думку більш-менш геніяльну: — вирішив, щоб виминути цю проволоку, що буду сам їздити на почту.

То й їздив я верхи — „тихою, жалісною, сумною ристю", мріючи із припертими повіками про солодкі слова „совоокої", які на хвилину злагіднять дошкульну невральгію душі, що її маніло постійно й невідперто до замряччених країн щастя.

Я ставав перед самою почтою звичайно в десятій годині, вхопив до бюра, здоровкався з паном Гнатом і ждав. Пан Гнат це був единий достойник своєї канцелярії. Це була молода ще людина, але нечувано й передчасно „здезельований". Сидів завжди біля столика в сурдутику, що нагадував тужурки часів мадярської кампанії та мав плями, в яких шістьсот місцях, у дуже широкім, притоптанім й обліпленім від долу верствою засохлого болота долішньому одязі й ґумовому комірику, — перекладав письма, товк їх печаткою і писав кліпаючи червоними повіками.

Мягкі, блідо-полові волоски над його чолом вже замітно прорідилися, — чей не від надміру думок та й не на знак навіть, що жилося, але оттак — з біди „взяли" й вилізли. Кінчик носа як лята, коліру прошовської редьки, почервонів дещо навіть не від **шпаґатівки,** але оттак — може від „хлипання" в тайні перед усіми, від сліз... Чутливий був пан Гнат, еґзальтувався як ґувернантка.

Почтову канцелярійку ділило на дві половини перило, що не доходило до стелі й за яким містилося приватне майно „начальника". Ізза перила доходив завжди придушений дитячий плач, витрублювання, свисти, тупіт, відголос бійки, писк, лящі — часом навіть такі звуки й запахи, що перо здриґається перед їх описом. Пан Гнат був батьком девятеро діточок.

— Девять нумерів, ласкавий пане, як маку, хе-хе-хе... — говорив представляючи мені то Стася, Яся, Ваця, Казю, Маню, Юзю і т. д.

Нераз, коли я приїхав занадто швидко й не застав начальника, що купував на базарі масло, молоко, картоплю, кашу і т. д., ставала у вузьких дверцях перила пані начальникова, кланялася й намагалася бавити мене балачкою.

Досить заплющити очі, щоби з дивною чіткістю нагадати ту жертву моноандрії.

Не гадаю, щоб вона скидала або зміняла колинебудь станик, що блистів від затверділої верстви вилитих на нього вже в далекій минувшині рідот усякого хемічного складу, або полатану спідницю. Не мала більше як трицять літ, мусіла бути колись дуже гарна, — але тоді це був кістяк висохлий і так дуже винужденілий, що виглядав на якусь здушену річ. Її острокінчасті рамена, вистаюча дужка, запалі груди, посічені руки, жовте обличчя, зі смутно, наче до плачу вділ загнутими, кутиками уст — нагадували, невідомо чому, лоша, що його в першому році запрягли до плуга. Не знаю, чи вона колинебудь чесалася або милася, — бо жмуток звиненого волосся завжди однаково стирчав на тімені, але якже часто мабуть гіркі сльози проливали її очі. В тих очах було щось, що дошкульно вражало, бо майже боліло, якась невпинна тривога, щось, що є напів сльозою, напів остовпінням.

На заквітчання недолі та незвичайно плодовита дама була знову у стані, що його так дуже домагаються французькі соціольоґи й статистики від гарного полу їх французької батьківщини.

Думки пані Ґнатової не переходили порога її мешкання: — не вміла говорили про ніщо, що не торкалося безпосередньо її дітей. Івась мав віспу тієї зими. Юзя перейшла тиф, Васьо шкарлятину, той, що йому коліна вилазять з дір у бархановых штанятках — кір, те мале нездужає на жолудок, запалення легенів, фебру, кашель, малярію, якісь „вогники", англійські недуги, винця, еметики, олійки, порошки, катаплязми, баньки... — а, Господи!

У вузькій кімнаті, вогкій та подібній до скрині, лежали скрізь менші або більші сінники, на по-

Від „Пригоди в Ґранд Готелю“ до „Готелю Жоржа“

РОЗМОВА З НІНОЮ КУЛЬЧИЦЬКОЮ.

Більш як два тижні приваблює до Великого Театру публику наша землячка — Ніна Кульчицька. Не бачили ми її у Львові вже кілька літ. Зайти би, роспитати, як почуває себе, чи вдоволена відвідинами міста, де провела кілька літ, куди понесуть її далі химерні боги та театральні контракти?

Мешкає у готелі Жоржа. Це трохи заморожує. Не завсіди можна ввійти туди просто від бюрового столика; бодай на комірець треба подивитись до дзеркала. А ці сукні прімадонни з „Пригоди в Ґранд-Готелю“. Ми при-

НІНА КУЛЬЧИЦЬКА
в ролі Мадам Помпадур

цмокуємо, жінки скрегочуть зубами. А гордовита роля княжни! Маю трему.

Беру для відваги приятеля і „премо“. 2-а година пополудне. Пані Ніна Кульчицька саме закінчила свою пробу співу на І-ім поверсі і зійшла до кавярні. Пє чай і закушує пампушками.

— Я ще нічого сьогодні не їла — пояснює, коли ми стежимо за другим пампушком і пригадуємо обовязки „сценічної лінії“ — а обід їстиму щойно в 5-ій. Перед співом уранці не можу їсти.

Не маємо ніяких готових, офіціяльних питань і розмова стрибає легко як пільний коник.

— Ви де постійно?

— У Вильні... вертаюся туди на лютий...

— Багато працювали минулого року?

— Співала 28 опереток. Навіть не згадала б усіх заголовків...

— Попробуйте.

— Стрівайте: „Мадам Помпадур““, „Баль у Савої“, „Царевич“, „Мартин Рудокоп“, „Барон Циганський“, „Вікторія та її гузар“, „Троянди з Фльориди“, „Княжна Чардаша“... Бачите, забула решту.

— Ми чували, що Ви блукали десь трохи на чужині.

— Так, їздила трохи по Швейцарії, Італії, була у Монте Карльо. Бачила там щорічні автові перегони і автом їздила здовж „блакитного берега“... Ах, як там гарно жити, яка краса!...

— Працюєте багато?

— Дуже багато... підготовляю деякі оперові арії, але ні... про це краще не будемо говорити.

І зовсім випадково сходимо на тему, як артистка підготовлялася до львівського виступу:

— Коли я приїхала сюди, дали мені тут партнера з добрим голосом, але зовсім не актора. Зараз після першої проби побачила я, що з цього нічого не вийде. Почали шукати між львівськими артистами такого, як я собі уявляла: музикального, хоч і без голосу, але щоб умів грати в оперетці. Найшли, але він не хотів. Мав шість днів до вистави, боявся, що не вивчить. Після першої проби зі мною почав кричати (не знаючи, що я чую за дверми) „Не хочу з такою холерою!“ Я ввійшла, взяла його чемно за руку, повела до фортепіяну і сказала, що він змінить свою думку про мене, нехай тільки пробує далі. На пробах він хутко умів свою ролю краще за мене. Я не вчусь ролі з тексту. Перечитую, запамятую акцію і тип, слухаю музики, суфлера і стараюсь із самої ситуації видобути відповідну до ролі, гру... вироблюю ролю, як печиво з тіста... Мій партнер (знов не знаючи, що можу чути) карикатурував мене знаменито: — „Коли приходить прозовий текст то вона три-ти-ти швидко наплямкає, а коли приходить спів починає виводити“... І це правда. Бо я часто повторяла на пробах своїм партнерам без голосу: „Не пробуйте співати... ви тільки добре грайте, а я вже буду співати!“ Гадали, що мені головно залежало на тому, щоб висунути себе на перше місце...

Артистка щиро сміється. Далі оповідає про свій останній клопіт.

— Артисти Великого театру дають Сильвестрову ревію і просили мене взяти участь в їх програмі. Одночасно дістала я багато кращу пропозицію кіна „Паляс“ виступити там на Сильвестровій ревії... приїжджає Бодо з Варшави. Театральні товариші пригадують мені обовязок моральний грати разом із ними, а я не можу відкидати корисних ангажментів... адже треба з чогось жити... Що робити?

— Найкраще заграйте тут і там... І вовк буде ситий — —

Н. Кульчицьку слабо переконує така рада. Вона має щиру вдачу і відразу каже те, що думає:

— Но, я вже мушу йти до театру... Можете мене відпровадити.

Р. Пашківський.

Вп. Передплатникам, Читачам і Прихильникам „Назустріч“ бажаємо „Веселих Свят“!

СВЯТОЧНІ ЛИСТІВКИ.

Щорічно паперовий ринок засипаний під кожні свята усякими листівками. У тому святочному сезоні — йде усе. То-ж і багато в нас усяких того рода видань, нераз примітивних і дилетантських. Видання мистецькі трапляються дуже рідко. Заслужену славу мали святочні листівки О. Кульчицької, але багато з них уже вичерпано. Тепер саме „Союзний Базар“ у Львові випустив серію багатобарвних листівок з рисунками С. Гординського на теми народніх колядок. Мотиви ті вкомпоновані або в гуцульський писанковий орнамент, або в полтавський гапт. Треба підкреслити, що в час, коли появляються майже виключно листівки чужих видань, тільки з додрукованим написом „Веселих свят‘, появляється таке наскрізь українське видавництво, де проекти, кліші і друк виконано виключно українськими силами.

м. н.

НА ФОНД ЛІТЕРАТУРНОЇ НАГОРОДИ

через „Назустріч“ зложили:

Вп. О. Отава, Яжомбка	1.50	зол.
„ М. Ковалюк, Львів	25.—	„
„ Симеон Яцків, Львів	5.—	„
Разом	31.50	зол.
Досі зібрано	22.10	„
Всього зібрано	53.60	зол.

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ТРИ ТОМИ В ОПРАВІ 150.— ЗОЛ. НА СПЛАТИ.

„Земля обітована”

УКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДИЙ ТЕАТР „ЗАГРАВА“ ПІД АРТИСТИЧНИМ ПРОВОДОМ В. БЛАВАЦЬКОГО: О. ОЛЕСЬ. ЗЕМЛЯ ОБІТОВАНА, ПЄСА У 4-ОХ КАРТИНАХ.

На театральній програмці під наголовком песи надруковано виразно: „Траґедія відомої галицької рідні в большевії“. Вже цього могло бути досить, щоби знеохотити велику кількість відвідувачів театру. І мабуть цим треба пояснити факт, що не вважаючи на те, що песу заповіли як „новинку“ й „ревеляцію“, на першій виставі у Львові публики було небагато, а на другій ще менше.

Олесева песа ставить в увесь ріст проблему: звязок між життевою дійсністю і літературним твором. Питання: до якої межі автор може використовувати якусь подію з життя у своєму творі і в якій мірі без шкоди для літературности твору може вводити до нього загально відомих людей, байдуже: живих іще чи ні. Нещодавно мали ми на польській сцені, а згодом й на українській, цікавий експеримент: песу Карла Губерта Ростворовського п. н. „Несподіванка“. На початку песи автор замічає, що сюжет взяв із часописної новинки. Син бідних батьків повертається з Америки з великими грішми і заходить в хату під неприязність батьків та не признається своїй сестрі й братові, хто він. Втомлений дорогою засипляє. Вернувшись до хати батьки змірковували з оповідань дітей, що це богатий „американець“, миттю порозумілися, вислали дітей з хати, вбили „чужинця“ та забрали гроші. Щойно потім довідалися, що це їх син. Песа кінчиться божевіллям обоїх. Страшна життєва дійсність. Часописну новинку про те прочитає кожний читач. На одного зробить вона глибше, на іншого менше враження. Але один і другий швидко її забуде. Театральний глядач не має необхідної сили нервів, щоб дивитися на цю песу. Тому „Несподіванка“, хоч це справді мистецький літературний твір, швидко зійшла з польської й української афіші.

Траґедія родини Крушельницьких говорить сама за себе. Навіть найбільш невибачливих ідеольоґічних ворогів Крушельницького вразила вона до глибини душі. Не диво, що на виставі однаково мучилися його вороги й приятелі. Ні одні ні другі не могли спокійно слухати песи до кінця. Бо занадто важко було відділити песу від життя, відмежувати проблему від знайомих людей.

Важко збагнути, яку ціль мав автор, пишучи „Землю обітовану“. Робити протибільшовицьку пропаґанду, показувати, як більшовики закатували ще кілька жертв сліпої віри у них та їх „ідею“? Але хіба тієї пропаґанди не зробила вже сама вістка про траґедію родини Крушельницьких?

Можна гадати, що О. Олесь мав глибші мотиви. Може хотів зобразити нам траґедію людини, що раптом і дуже боляче розчаровується у всьому, у що дотепер беззастережно вірила. Може хотів вивести боротьбу тієї людини за свою ідею і виказати, як нераз важко мститься беззастережна, сліпа віра не в ідею, але в людей, що ту ідею проголошують. Якщо так то автор мав перед собою велике й гарне завдання. При чому-ж тоді тут траґедія родини Крушельницьких, яку спеціяльно підкреслили в творі, на афішах та програмках?

„Земля обітована“ не драма, не песа, а звичайний „репортаж“, поза який О. Олесь не вмів чи не хотів вийти. Автор не підійшов до сюжету як драматурґ, але станув на сцені як оповідач, щоб оповісти нам те, що всі ми добре знаємо. В тому саме й річ. Театральні глядачі не знайшли у „Землі обітованій“ заповідженої ревеляції, бо не є і не може бути ревеляцією така чи інша життєва подія, хочби її хтось навіть дуже докладно переповів. Ця подія може бути жахлива, але розказати її це ще не значить дати літературний твір.

Театр „Заграва“ виставив песу дуже дбайливо. Відтворець ролі Шумицького п. Блавацький справді переживав цілу траґедію, п. Істоміна в ролі дружини Шумицького була дуже добра. Інші артисти причинились, що цілість була бездоганна. Декорації Л. Боровика цікаві.

о. б.

СВІТ ДИТИНИ

це справжня

дитяча енцикльопедія
байок, казок, співанок,
— забав та образків. —

Цілорічна передплата 5 зол.

Показові числа висилається безплатно.

Адреса:

„СВІТ ДИТИНИ“
Львів, вул. Зіморовича ч. 3.

Не конче за гроші купувати бо можна виміняти за журнали, брошури, і книжки мистецько різьблені гуцульські рами, альбоми і. т. д. у фірмі

„РЕКОРД“
Львів, Лонцкого 8. Телефон 116-23

обдираній жорстоко софці, на позасуваних куферках і кріселках, ковдри з повисмикуваною ватою, подушки й подушечки, висіли й лежали дитячі одяги найдивогляднішых фасонів, висихало на шнурку мокре білля — і панував шпитально-родинний запах домашнього огнища.

Я входив часом туди, сідав на куферку і слухав оповідань пані Гнатової, рахуючи по своєму мінути й секунди. Оповідала мені, що найстаршого, девятилітнього Стася місцевий професор дуже добре підготовив до іспиту, що він напевно здасть до першої кляси, що навіть Борух Квіт погодився по великих торгах переробити зафарбований уже на гранатово старий сибериновий сурдут на однострій, що вже один добрячий міщанин столяр робить мальоване ліжко на виправу Стася даром — тільки... станція...

Як жахливо дзвеніло в її устáх це слово, як болісно мліли ті шкляні, тупо думаючі очі!...

А той Стась ходив між чередою молодшої родини у своїх фантастично повикривлюваних чоботах і куртці з вистріпаними ліктями, бурмотів щось без перерви під носом, тримаючи перед очима якусь граматику, а для розваги потайки давав тому або другому „бика“ в ухо, або ставав і найбайдужніше довбав у носі.

— Стасю, вчися! Стасю, вчися! Стасю вчися, — повторяла машинально почувши, що бурмотіння затихло.

Ще й досі памятаю той голос гострий, крикливий, що був висловом бідної скороминущої надії...

...Я здивувався чимало, коли ввійшовши одного разу до бюра, не почув за перилом ніякого голосу. Пан Гнат сидів біля столика з головою, що безвладно лежала на руках. Не відразу почув моє привітання, а коли вкінці підвів голову і оглянувся на мене через рамя, — я пізнав що його стрінуло якесь велике нещастя.

— Пане, що вам таке? — говорив я схиляючись над ним.

— А ніщо... — відповів недбайливо.

— А де-ж жінка?

— А чорти її там знають, де вона... Втікла.

— Якто втікла?

— Ну, втікла й кінець... Дайте мені спокій!

— З полюбовником втікла?

— З ніяким полюбовником.

— А діти? де діти?

Підвівся ліниво по тім запиті, підійшов до вікна і стояв там хвилину. Його рамена судорожно підводилися вгору, якби протягався. Потім відвернувся до мене, глянув забитим зором, як дивиться зацькований лис, з відстреленими ногами, коли його доганяють гончі, — наблизився і став говорити тихо, зішкробуючи нігтем краплі стеарини, що застигла на столі.

— Бачите, я...

І замовк з глупою посмішкою. Я заглянув йому в очі, в самі білка...

— А!... — шепнув я, зрозумівши.

Ми йшли поруч себе довго, мовчки. Кілька разів дивився на мене зі страшним смутком, з невисказаними заздрощами, що їх мусить почувати людина невинно засуджена на смерть, коли йде між юрбою, що його ненавидить і не добачує ні на одному обличчі вислову співчуття. Я бачив, як прагне він смерти, як не має в мізку ні однієї думки, а якщо там які й працюють, то викликають враження пригорщі потовченого шкла.

— Хлопчина мав іти до шкіл, — зачав говорити захриплим і здушеним голосом, — я не міг... не зважився на крадіж; ні на мізинець я нікого не скривдив, я чесна людина... А вкінці, за чим я мав розпадатися, хто зглянувся на мене? На мою нужду...

Несподівано зачав говорити швидко, щораз голосніше, тупцюючи на одному місці:

— Я приїхав над раном, викликав жінку і кажу їй відразу — так і так... Стояла тут, де ви тепер, — то, кажу вам, пари, сука, з рота не пустила, тільки рукою помацяла моє рамя, подивилася, покивала головою і пішла до кімнати. Що гляну крізь щілину: бачу — стоїть біля вікна, як віха, рипить потихенько, по своєму, сльоза сльозу побиває, а щоби слово — ніщо! Я зараз пізнав, що зле. Присівся тут на куферку і досидів до білого дня.

Ранком вибіг на світ, бо тут мене щось аж душити зачало від тієї тиші: я йшов дорогою хіба зо дві верстви. Була роса, холод. Я поклався під лісом: лежу, а в голові то так, якби коваль бив молотом у ковало. Нераз то так мене стискало, якби в мені якась людина верещала. Пролежав там з чотири-пять годин; прийшов, бо бюрові години надходили — чую: у станції тихо. Заглянув за двері і став тремтіти: нема нічого. Все вам лишила, одної ганчірки не взяла, загорнула діти і пішла.

— Куди-ж?

— Я вибіг без шалки, гоню, людей питаю. — Шосою, кажуть, бачили, як ішла. Перебіг я якої пів милі: нема! Аж дивлюсь вбік — ідуть бічною дорогою, цілий табор; Казю несе на плечах, це найменше на руці, а решту заганяє, заганяє...

Я не міг кликати, бо в горлі мене стиснуло, сили облетіли. Як мене побачила, взяла з дороги камінь, як бохонець хліба, і йшла до мене. То я у ніг її волочився, по черевиках цілував, впоперек дороги клав — на ніщо! З нею не порадиш: ножами її покрай — ні і ні! Як ті діти зачали плакати...

Раптом відштовхнув мене, скочив у двері до кімнати й повалився там на ліжко. Коли я ввійшов за ним, бачив, як вбив голову в подушку і зачав її торгати, як собака, зубами. Рознісся плач дикий, злющий, якийсь звірячий...

Я пішов; знайшовши лист панни Соні я забрав його і не знаю коли знайшовся на сідлі. Я не смів і не міг розірвати коперти. — А все-ж — як незмірно я почувався щасливим тією крихіткою фарисея, що є в серцю. Тільки ані шелест вітру, коли кінь гнав навскоки, ані лист, що його я притискав до серця, не могли прогнати з моїх очей картини тієї винужденілої жінки, що йде у світ безмірний...

Переклав **о. б.**

„Комар“ має сильного суперника. Повних 6 фейлетонів присвячує редактор „Нової Зорі“ замітці редактора „Мети“ на теми мови, щоб доказати йому, що він — дурень. А на доказ своєї компетенції пише таке: „Отже зле говорять ті, котрі кажуть: У такім випадку (хіба, що вони хочуть сказати „в такім нещастю“). Кажеться: в такім разі або в такім случаю. Зворот „в такім разі“ — більше народний, зворот „в такім случаю“ — інтеліґентський“. Повних 6 фейлетонів на те, щоб у ніодному випадку не мати рації! Так само як московського слова „случай“ боронить цей визначний мовознавець російських слів „женщина“ і „правительство“, пише „кромі“ та „благорозумно“... Бракує ще тільки „почтеніє“ і „господин“!

За оголошення Редакція не відповідає.

НОВІ ВИДАННЯ

ПОЕЗІЯ

Слово про Ігорів полк. Український героїчний епос кінця XII-го століття. Переклав Святослав Гординський. Видавництво „Варяг“. Львів, 1936.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

В. Темляк. ВОГНИСТИЙ ХРЕСТ. Полковник Ля Рок. Книгозбірня Вістника. Львів, 1935.

ПОДОРОЖІ

Інж. д-р Евген Храпливий. ДАНІЯ—КРАЙ ХЛІБОРОБІВ. Враження з прогульки з 38 образками і картою Данії. Накладом Т-ва „Сільський Господар“. Львів, 1935.

ГЕОҐРАФІЯ, ДЕМОҐРАФІЯ

Володимир Кубійович. ТЕРИТОРІЯ Й ЛЮДНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ. Накладом Фонду „Учітеся, брати мої“. Львів, 1935.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Ольґерд І. Бочковський. АБІСИНІЯ Й АБІСИНСЬКА СПРАВА. Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1935.

РЕЛІҐІЙНІ ВИДАННЯ

ТВОРИ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО. Пастирські послання до духовенства й вірних станиславівської епархії (1899—1904). Праці гр.-кат. Богословської Академії. Львів, 1935.

РІЖНІ

Семен Маґаляс. ПОРАДНИК ДЛЯ ОСВІТНИКІВ. Форми і методи освітньої праці. Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1935.

МУЗИКА

Нестор Нижанківський. ФОРТЕПІЯНОВІ ТВОРИ ДЛЯ МОЛОДІ. Видання Союзу Українських Професійних Музик у Львові.

Коли у Станиславові утворився Комітет з метою відсвяткувати 70-ліття митрополита Шептицького, місцевий єпископ стримався від участи в ньому. Було ясно, що духовенство залежне від станиславівського владики теж збереже відповідну невтральність. Тоді дві пані з комітету замовили богослуження на інтенцію Митрополита в день його уродин. Їх гонорару не приняли, заявивши їм, що за свого Митрополита і так правитимуть у цей день Службу Божу. Служба Божа була тиха, скромна (без асисти), зате з відповідним темпом. Хтось зайшов до церкви випадково, вислухав її і виходячи питається:

— За кого правили?

— За когось не з нашої парафії — відповів злобно один громадянин — може священик вам схоче сказати...

*

У Великому Театрі у Львові, йшла святочна вистава „Запорожця за Дунаєм“; нова інструментація Ст. Людкевича подобалась усім дуже. За оплесками появлялись артисти, але композитор не виходив.

— Скажіть Людкевичеві нехай вийде після другої дії — прохав один громадянин комітетового.

— Боїмось, бо і так маємо дефіцит, а він потім готов сказати собі за виступ заплатити...

**НЕ ЖУРІТЬСЯ, НЕ СУМУЙТЕ,
СКИНЬТЕ З ГРУДЕЙ КАМІНЬ:**

ЛЬВІВСЬКЕ ПИВО
— ЦЕ НА СВЯТА —
ПИТВО НАД ПИТВАМИ

ДО СВЯТОЧНИХ СТРАВ І ПЕЧИВА
УЖИВАЙТЕ
ТІЛЬКИ ПЕРШОЯКІСНИХ ВИРОБІВ

„МАСЛОСОЮЗУ“

При зміні адреси просимо подавати с т а р у адресу.
Зміна адреси 50 гр.

— ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є —

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“

Виходить вже одинацятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кисілевської.

Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святочне число 50 сот., дістанете зразкове число і самі переконаєтесь про вартість цього часопису.
— — — — Річна передплата 7 зол. — — — —

П Р Е М І Ї

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „НАЗУСТРІЧ“ НА РІК 1936.

Хто до кінця січня 1936-го року надішле цілорічну передплату на „Назустріч“ в сумі 10.— зол. (також і нові передплатники) візьме участь в льосуванні таких нагород:

1. **Українська Загальна Енцикльопедія.** Три томи в оправі. Вартість 150.— зол.
2. **Альбом УСС.** Люксусове видання, оправлене в скіру. Вартість. . . . . 50.— „
3. **Повне видання творів Т. Шевченка** в 16-ти томах. Видання Наукового Інституту у Варшаві. В оправі. Вартість . . . . 40.— „
4. **Комплєт журналу „Мистецтво“** з рр. 1932—1935. Розкішне видання. Вартість . . 38.— „
5. **Комплєт „Української Бібліотеки“** 36 томів. Видання Івана Тиктора. Вартість . . 34.— „
6. **Дитяча бібліотека з 50 томів.** Видання Михайла Таранька. Вартість . . . . 30.— „
7. **Олекса Кузьма: Листопадові дні 1918 р.** В оправі. Вартість . . . . . 25.— „
8. **Велика Історія України.** Видання Івана Тиктора. В оправі. Вартість . . . . 25.— „
9. **Монографії українських мистців.** 5 книжок. Видання АНУМ. Вартість . . . . 22.— „
10. **Т. Г. Масарик: Світова революція.** 2 томи. Видання Червоної Калини. В оправі. Варт. 10.50 „
11. **Повне видання творів Василя Стефаника.** В люксусовій оправі. Вартість . . . 20.— „
12. **Молода Україна.** Три річники журналу для молоді, в гарній оправі. Вартість. . . 20.— „
13. **Літопис Червоної Калини.** Передплата на рік 1936 з гарною полотняною окладинкою. — Вартість . . . . . 16.— „
14. **Олекса Новаківський.** Монографія з гарними і барвними репродукціями творів мистця. Текст В. Залозецького. Видання Т-ва Прихильників Українського Мистецтва. Варт. 15.— „
15. **Збірка творів** нагороджених Т-вом Письменників і Журналістів (досі 11 книжок, до чого прийдуть ще цьогорічні нагороди). — Вартість . . . . . —.—

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ПРЕМІЙ 510 зол.

ЦИМИ ДНЯМИ ПОЯВИЛОСЯ

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

**український героїчний епос XII. ст
Віршований переклад
Святослава Гординського
Ціна 1.20 зол.
Заповляти в книгарнях
і Адміністрації „Назустріч“.**

Велику потіху за невеликі гроші

справите своїм діточкам д а р у ю ч и їм на Ялинку теплі снігівці, черевики або домашні пантофлі із спеціяльного магазиину взуття для ДІТЕЙ і МОЛОДІ

AL-SA-DO

Львів, вул. Сикстуська ч. 19.

СВЯТОЧНІ ЛИСТІВКИ

у великому виборі поручає
Союзний Базар, Львів, Руська 20.
Новина: Багатобарвні листівки на теми з колядок арт. С. Гординського

ДЛЯ ДІТЕЙ!

Вийшла з друку цікава книжечка В. Жуковецької:

ЦИГАНИ.

Жадати в книгарнях. Ціна 50 сот.

Видавництво „Ізмарагд“

ЛЬВІВ, ВУЛ. КОСЦЮШКА Ч. 5.

видало такі книжки:

І. Вільде: Метелики на шпильках	Зл.	2.50
Ю. Косач: Черлень	„	1.20
С. Гординський: Барви і Лінії	„	1.60
Н. Лукіянович: Віщий Олег	„	0.80
С. Левинський: Схід і захід	„	3.00
В. Іванов: Поворот Будди	„	2.00
М. Арцибашев: Дикі	„	2.00
Б. Пільняк: Смерть командарма	„	0.60
С. Цвайґ: Лист незнайомої	„	2.00
С. Цвайґ: Амок	„	2.00
М. Рудницький: Нагоди і пригоди	„	3.00
М. Рудницький: Очі та уста	„	3.00
М. Зощенко: Останній Пан	„	2.00
ЕКСЛІБРІС	„	30.00

Крім власних видань видавництво має на головному складі:

І. Чернява: Люди з чорним піднебінням	Зл.	1.50
В. Стефаник: Твори. Ювілейне видання	„	20.00
К. Дойль: Пропавший світ	„	4.00
Дж. Лондон: Оповідання півд. моря	„	2.25
Г. Еверс: Індія і я	„	2.50
Р. Радзикевич: Шляхом туги	„	2.00
М. Возняк: Як пробудилося українське національне життя в Галичині	„	3.00
М. Голубець: Шевченко маляр	„	0.50
М. Твайн: Громи	„	0.95
Ю. Опільський: Золотий лев	„	0.95
В. Залозецький: Олекса Новаківський	„	15.00

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch“, Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch“ Lwów, Rynok 10 Polen.

Редаґує КОЛЕҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10

Оплатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (50) 2
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. І. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Ж. ПРОЦИШИН

Міжнародні вистави — народні імпрези

З усіх міжнародніх вистав, що їх влаштувала досі рухлива і підприємчива Бельгія, минулорічна

Бельгійський король Леопольд III з покійною Астридою на відкритті виставі. Видно українських бувших вояків і їх прапори. Світлив Б. Тишинський.

Міжнародня Вистава в Брюселі була найбільш міжнародня. Розмірно велике число держав-учасників, головокружна цифра міжнародніх конґресів відбутих на виставі (на деяких із них брали участь й делеґати наших наукових установ і політичних організацій) і кілька міліонів чужинців, що відвідали виставу (на загальне число 20,000.000) — усе це заслуговує на згадку.

Чи взагалі яканебудь із дотеперішніх світових „Міжнародніх вистав" була „міжнародня" у повному розумінні слова?

Маємо враження, що міжнародність міжнародних вистав є більше декоративна, ніж суттєва. Такі вистави є найчастіше чисто національними імпрезами держав-господарів, що за дорогі гроші відступають державам - гостям менші або більші клаптики терену. Участь держав гостей слабне в міру віддалі та коштів транспорту. Нпр. з усіх запрошених держав, які брали участь у брюсельській виставі, найдокладніший огляд своїх здобутків дали тільки Франція та Голяндія, отже найближчі сусіди Бельґії.

Інформативність та всесторонність міжнародніх вистав терпить непомірно через купецьку калькуляцію, що є підставою таких вистав. Участь місцевих фірм і чужосторонніх підприємств є підпорядковані рахунковому гороскопові: виплатиться, чи ні? Тому нпр. ріжні ділянки промислу та торговлі держав-гостей були нерівномірні на брюсельській виставі. Недиво, що в таких умовах мистецтво, література, техніка, наука і т. п. покажчики загальнолюдського поступу є дешевою позолотою купецьких інтересів.

Ця купецька калькуляція довела у практиці до того, що нпр. на брюсельській виставі кількакратно вибухали пожежі павільонів. Слідство виказало, що причиною тих пожеж були невиправдані рахункові сподівання. Загрожені фінансово підприємці хотіли спасатися обезпеченевим обманом. Одинокий українець-підприємець, віднайдений нами на виставі, п. Терещук із Парижа запевняв нас, що й великий павільон „Франція зпоза моря", заповнений муравлищем екзотичних продавців, пішов би із димом, якби магометанська віра не забороняла своїм визнавцям а секуруватися.

Така калькуляція логано відбивається і на звичайному глядачеві, як тільки він переступить поріг вистави. Білет за 5 франків не дає права оглянути на виставі більше, ніж те, що можна побачити у крамничних вікнах у великому місті. Щоби оглянути все, треба мати при собі більшу суму.

Українські студенти на тлі центрального павільону. Світлив Б. Тишинський.

Дружба з верблюдами. Світлив Б. Тишинський.

Приблизно по золотому мусите заплатити, коли хочете глипнути на мерехтливий, зелений екранчик телевізійного апарату (приємність не більше, як на дві-три хвилини), або коли бажаєте оглянути кілька наукових винаходів свіжої дати в „Альбертеум", відвідати плянетарій, оглянути панораму Конґа, побачити автентичного індіянина і т. д. і т. д. За все треба платити окремо. Треба платити, коли Ви змучені і хочете сісти; навіть „проста і нескладна гардероба" теж не безплатна. Себто всі можливі засоби збогачення використовують на всі боки.

Чи можна вважати такі „Міжнародні вистави" поважними і далекосяглими вкладами в цивілізаційний і культурний обмін між народами і расами?

Ми боялись би сказати „так", коли маємо до діла з імпрезами, національними, чи державними, обрахованими на зменшення місцевого безробіття, оживлення національного промислу і торговлі, притягнення чужих девіз і чужого золота та на піднесення національного престіжу.

Головний італійський павільон. Світлив Б. Тишинський.

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Наша літературна нагорода

ДЕКІЛЬКА МІРКУВАНЬ

За кілька днів Рада „Т-ва Письменників і Журналістів" проголосить рішення жюрі про розподіл цьогорічних літературних нагород. Буде це вже третій розподіл або — якщо можна вжити цього вислову — третій „випуск" наших літературних лавреатів. Коли не брати під увагу можливого рішення, тобто не вгадувати чи може навіть не сугерувати, хто з авторів цьогорічних книжок повинен дістати одну з трьох нагород, — сьогодні можна вже свобідно говорити й писати про три роки нашої — по цей бік Збруча — літератури, що пройшли під знаком такої нагороди.

Цікаво, що першого року, тобто за роки 1932—33 жюрі „Т-ва Письменників і Журналістів" не признало нікому першої, другої ні третьої нагороди, але призначену на них суму 1500 зол. розділило на пять рівних частин та признало їх пятьом авторам. Можна погодитися з тим, що жюрі було в клопітному положенні: не було ні одного твору, що вибивався б якимись особливими прикметами понад інші, не було й таких, що дуже ріжнилися б вартістю між собою — звідси пять рівних нагород. Але тут справді важко збагнути одну річ. Чи ці пять нагород треба вважати справжніми нагородами а нагороджених авторів справжніми лавреатами, чи може оці 300 зол. для пятьох авторів були до деякої міри відзначенням, що мало бути радше заохотою як нагородою.

Можна ці пять нагород за рр. 1932—33 розцінювати теж беручи під увагу нагороди за рік 1934. Тоді „Т-во Письменників і Журналістів" призначило до розподілу три нагороди: І-шу в сумі 600 зол., ІІ-гу в сумі 400 зол. і ІІІ-тю в сумі 300 зол., тобто разом 1300 зол. В такому разі можна би ставити справу так, що за рр. 1932—33 жюрі не признало І-ої і ІІ-ої нагороди, а гроші з тих нагород розділило і признало пять третіх нагород. Таким чином стан наших літературних лавреатів сьогодні був би такий: одна перша нагорода (Улас Самчук), одна друга (Юрій Косач) і шість третіх (Б Антонич, С. Гординський, Г. Журба, Б. Кравців, С. Левинський і Ж. Процишин).

В другому році, тобто за літературну продукцію 1934-го року жюрі знову трохи затемнило справу. Ніби ясно й недвозначно поставило справу, бо признало першу, другу й третю нагороду, але виріжнило ще — без грошевої нагороди — книжки Маланюка, Софронова і Ю. Липи. Це „виріжнення" це — так сказати б — нечиста совість жюрі. Не дало воно ніякого задоволення виріженим авторам, але ослабило до деякої міри признані три нагороди. Тимбільше, що так само добре можна було виріжнити тоді ще й інші твори (Н. Лівицька-Холодна). Автім, це „виріжнення" миналося подекуди — на мою думку — й із задумом самого організатора нагороди, „Т-ва Письменників і Журналістів", якому напевно йшло про те, щоби вибрати справді три найкращі твори, а не ставити Богові свічку й чортові огарок. Вкінці, яку вартість має виріжнення твору нижче третьої нагороди?

Невідомо, яка — в хвилині, коли це пишемо, — думка членів жюрі щодо цьогорічних нагород. З цьогорічної книжкової продукції можна здогадуватися, що жюрі буде в неменшому клопоті як в останніх двох роках. Та все-ж це не дає йому права вводити плутанину в такій корисній речі, як літературна нагорода. Рада „Т-ва Письменників і Журналістів" може призначувати собі на першу, другу й третю нагороду суми, які їй подобається чи радше має у касі, бо не в сумі річ. Обовязком жюрі є: признати виразно першу, другу і третю нагороду або не признати одної з них чи ані одної з них. Розуміється, що дану до диспозиції суму можна в міру потреби за згодою Ради Т-ва поділити інакше, як це зробила Рада, але той новий поділ повинен бути обовязково в межах висоти первісних нагород. Щоби це було ясніше, пригадаємо, що при розподілі нагород за 1934-ий рік був один проект, щоби взагалі не признати першої нагороди тільки другу, а призначені на першу нагороду 600 зол. поділити на половину і створити дві треті нагороди, тобто признати три треті нагороди. Цього проекту не взяли тоді під увагу, а шкода: сьогодні справа наших нагород була б багато ясніша.

Правильник літературної нагороди „Т-ва Письменників і Журналістів" каже, що нагороджується найкращу чи ступнево три найкращі книжки даного року. Це ясно, але й не ясно. Бо навіть якби в даному році вийшло тільки три книжки, то все-ж можна вибрати з них найкращу, менше добру і ще менше. В такому разі завжди можна було б признати першу, другу і третю нагороду. Та це було б якнайбільше несправедливо й недоцільно. Бо чейже — не є і не може бути бажанням „Т-ва Письменників і Журналістів" конче нагородити три книжки, але: з цілорічної літературної продукції вибрати три книжки, що справді заслуговують на нагороду, і вже після цього визначити їх чергу. Це найважніше! Перша нагорода завжди є першою нагородою, друга другою а трета третьою, байдуже, що вони висловлені сьогодні сумами 600, 400 і 300 зол. Дасть Бог, коли будемо економічно сильніші або наші установи чи приватні люди спроможуться на більші жертви, тоді ті суми зміняться на 6000, 4000 і 3000 зол. Але моральна вартість тих нагород буде чи пак повинна бути завжди та сама!

Коротко: на мою думку в літературній продукції за ті роки, за які призначувано літературні нагороди, не було ані одного твору, що справді заслуговував би на першу нагороду. Признання першої нагороди У. Самчукові за „Волинь" треба вважати до деякої міри непорозумінням, що є вислідом особливих обставин, серед яких доводиться працювати жюрі „Т-ва Письменників і Журналістів". Розуміється, що тут я не беру під увагу творів, що є предметом розгляду цьогорічного жюрі.

Саме оцей неясний розподіл нагород у першому й другому році і був причиною, що дехто почав брати в сумнів доцільність нашої літературної нагороди. Давніше у пресі, а оце недавно на Загальних Зборах „Т-ва Письменників і Журналістів" виринула думка, щоб скасувати літературну нагороду в такій формі, як вона є сьогодні, зате-ж авторам, що вибиваються — розуміється молодим, початкуючим — що мають замітний талант і дають докази, що цей талант вміло використовують та розвивають, давати грошеві підмоги як матеріяльну підтримку. Важко погодитися з тією думкою. Це-ж дві зовсім ріжні речі. Одна — матеріяльна підтримка письменників, що опинились у важкому становищі, друга — літературна нагорода. Певно, що врешті обі ці справи зводяться до одної: автор, що дістане літературну нагороду, має і матеріяльну допомогу, але-ж при літературній нагороді має головну вагу передовсім моральна вартість тієї нагороди.

Якби „Т-во Письменників і Журналістів" мало такі грошеві засоби, що могло б давати підмоги письменникам, що находяться в нужді чи хочби тільки у тимчасовому клопоті, то це справді було б надзвичайно, але це з другого боку зовсім не аргумент, що треба ліквідувати теперішню літературну нагороду. Навпаки! З хвилиною, коли створюючи її зроблено такий гарний почин, треба ту нагороду розбудовувати, щоб вона бодай у деякій мірі дорівняла хочаб найменшим літературним нагородам інших народів.

Тільки... Гадаю, що цьогорічне жюрі поставить цю справу ясно, без компромісів, і своїм розподілом нагород усуне всі дотеперішні неясности і раз на завжди закріпить високу моральну вартість тієї безумовно дуже цінної і висококультурної імпрези „Т-ва Письменників і Журналістів".

Моя пригода з Ольгою Кобилянською

Один із наших земляків прислав нам число білгородського часопису „Балкан“ з 6-го грудня 1935, де находимо передовицю головного редактора Крста Цицварича під таким заголовком, який тут залишаємо. Ось її переклад:

Чого ніхто не може, чого часом і Бог не може, то може жінка — себто гарна жінка.

Чоловік у житті досягне тисячу разів більше, коли йому помагає гарна жінка (його власна, або й приятелька).

Один паризький купець користувався таким тріком: порозумівся із своєю гарною урядничкою, щоб вона грала ролю його жінки і він завдяки такому трікові діяв чуда (його урядничка знаменито грала ролю кокетки та любки, розуміється лише з людьми, які тому купцеві були потрібні в торговельних справах).

Знана річ, що Кавур, творець сьогоднішньої Італії, завдяки своїй гарній кузинці зумів приєднати собі Наполеона III. для італійського обєднання, а відомий теж випадок із Ґамбетою, творцем Третьої Республики, якому єзуїти, так сказати б, підсунули гарну й милу даму, яка зуміла зробити його своїм любком і зневтралізувати страшний антіклерикалізм Ґамбети та примирити його з католицькою церквою (бідний Ґамбета настоював навіть на тім, щоб одружитись із тією дамою, але вона викрутилася дуже спритно від подружніх оковів).

Відомий теж приклад Парнеля, ірляндського провідника парляментарної обструкції, що наводив страх і жах на всі англійські уряди свого часу, а у приватнім житті тримався осторонь та був такий соромязливий і стриманий, що його місце за столом одного ірляндського купця в Льондоні, де кожної суботи збиралися всі ірляндські посли, вічно було порожнє. Але на велике здивування його товаришів, пані дому, незвичайно шармантна жіночка, якось зуміла його вивабити просто з парляменту — та щобільше: зробити з нього донжуана, що власне, як знаємо, спричинило політичну катастрофу Парнеля. (Ґледстон, противник Парнеля, зумів ту обставину подіявольськи використати).

Гарна жінка може бути й фатальною, як нпр. Марія Вечера була фатальною для австрійського престолонаслідника Рудольфа — або Драґа Машин для короля Олександра Обреновича.

Цікаво, що залізний канцлер Бісмарк, хотів навіть через одну розведену красуню наложити на себе руку — і то саме на становищі канцлера: може і не для себе особисто, як для свого сина Герберта, що хотів з тою розведеницею звінчатися (а була вона навіть шляхтянка, хоч із роду, що завсіди у політиці виступав ворожо проти Бісмарка і залізний канцлер цього не міг забути).

Історія Европи знає два випадки, коли жінка зрушила ціле царство: королева Евгенія французьке друге цісарство і цариця Александра російське царство (обі своїм політичним впливом на чоловіків).

Раз хтось нашому володареві, на двірському балі, складав бажання з приводу краси його дружини, молодої княгині, але монарх зараз й відрізав: „Ах, моє щастя оманне. Ви й не знаєте, скільки я терплю. Це так, якби комусь заздрити гарних черевиків не знаючи, як вони його тиснуть“...

Покійний Йован Скерліч оженився був з одною дуже милою француженкою (зі Швайцарії) і здавалося, що був щасливий у подружжі. Тимчасом п. Мілян Ґроль в одній статті у „Српском књижевном гласнику“ подає, що ця „чужинка“ (так він її називає), своїми частими сварками із Скерлічевою рідньою зробила його дуже нещасливим. Але це певне винятковий випадок: у Білгороді є повно француженок відданих за наших людей (до 600) і я чув від їх чоловіків тільки похвальні речі про них: француженка — ідеальна дружина і знаменита господиня. Тимчасом п. Стефан Христич, директор опери, нещасливий більш менше таксамо, як і Скерліч був: його найближча рідня не терпить його дружини, яка є росіянкою (польського походження) і хотіла використати найновіший трагічний випадок та відвернути п. Христича від п-ні Роґовської, її-ж саму посадити на лаву обжалованих. Але п. Христич таки лишився приятелем своєї жінки і захистив її від своєї рідні та судового процесу; це справді симпатичне і зворушливе. Та що сам п. Христич таки натерпівся через жінку — нема сумніву (але час зробить своє, все забудеться і він ще зможе вернути собі щастя).

Так як через одну жінку попалась уся колеґія понад 30 людей, про це свідчить подія, що трапилася цими днями фільософічному факультетові в Білгороді, а саме через аферу п-ні Ксенії Атанасієвич. Певне, що не було випадку в історії, щоб цілий факультет був так викривлений в явности, як це власне викривлювано його в цій справі по газетах при чім сильно нарушили репутацію деяких дуже поважних професорів цього факультету, як — Радована Кошутича, Володимира Джоровича, або Миколу Поповича. Перший раз, від часу свого істнування, цей факультет дістав на професора одну даму. Таке явище могло служити доказом високого ступня культури на Балкані, але факультет, після кількох літ її професорської праці, ствердив, що вона не гідна того, так, що тут можна б прикласти народню приповідку: „Цілий рік одна ріпа і тота червива“.

Та проганяючи п-ню Атанасієвич факультет добився того, чого ніяк не сподівався: гонився за лисицею, а вигнав вовка.

Як бачите, багато людей мало багато перипетій через жінок, багато громадських діячів (а про приватних людей уже й не говорю), то чи-ж було б яке диво, якби і зі мною щось подібне трапилось? І дійсно, як побачите й самі, мені трапилося теж щось такого, а саме з одною письменницею, що зветься Ольга Кобилянська, дуже симпатичною жінкою, що мене очарувала і мене навела на те, що і я прогрішився.

Хоча я не воріг жінок (далеко від того), то все-ж, я по змозі сторонив від них, щоб бути спокійним та без перешкод присвячуватися громадській праці (а жінки можуть діячеві багато перешкоджувати, хоча і не перечу, що можуть і корисно на них впливати).

Та щоб ви бачили, який то саме мій випадок з Ольгою Кобилянською друкую — нехай говорить один її земляк, що живе в Білгороді і мені післав письмо такого змісту (по сербськи):

Високоповажаний Пане Цицваричу! Повних десять літ, якнайбільше Вас поважаю. І за Ваше незвичайне знання, і за Вашу кольосальну інтеліґенцію і память і Вашу оригінальність та духові прикмети. Не диво, що і сам п. Вендель Вам дякував особисто, якого особисто знаю і незвичайно високо ціню.

Проникливі німці вперто вишукують все, що добре і втягають у себе. Ми, словяни, ми вічно дуже скромні — на нашу шкоду. Годі так. Тимто не дивуйтеся ні трохи цим моїм суперлятивам. „Suum cuique!“ „Балкан“ я все читав і читаю й сьогодні для Ваших найоригінальніших передовиць.

То це не причина, чому до Вас пишу. Але в одній (найменшій) справі Ви помилилися. Я не хочу вірити, шоб Ви могли навмисне зробити те, що сьогодні навмисне робить більшість словян, навмисне неґуючи 40 мілионовий український нарід. Ним (на свою шкоду) нехтувала царська Росія (lex Josephovitia 1867), хоча великий гетьман український сам і на підставі договору пішов під російські крила. Поляки знов, де тільки можуть, неґують українців — а мають їх з 7 мілионів у сьогоднішній Польщі. — Чи це в інтересі словянства? Український нарід і всупереч цьому всьому живе і гарно розвивається — інтелектуально... Які почування він плекатиме в глибині своєї душі за такі „братські“ обійми, це друга річ. Все-ж, це не добре для словянства.

У Вашій статті „Найбільший герой наших днів“, Ви згадали імя Ольги Кобилянської і додали у скобках („польської письменниці“). Ось, що спонукало мене написати Вам листа та Вас, даруйте, скориґувати лише в тім, що Ольга Кобилянська — українська письменниця, а не польська. Вона й досі живе в Чернівцях на Буковині, дуже високо цінена всіма українцями. Прохаю Вас дуже уклінно, вибачити мені цю мою замітку, доброзичливу, і приймість при цій нагоді мої щирі вислови найглибшого поважання. (Підпис.)

Отже, як бачите, ошибка моя в тім, що я сказав, у згаданій статті, що Кобилянська — польська письменниця, а тимчасом вона, як упевняє мій поважаний кореспондент, українська літератка!

Але вона-ж сама навела мене на цю ошибку.

Її чудове оповідання „Valse melancolique“, я читав перед 30-ти роками в одній петроградській ґазеті (де я прочитав і чудовий роман Стефана Жеромського „Бездомні“ і його головного героя, доктора Юдима. пригадую собі живо, а там себто біля Кобилянської (як і біля Жеромського). під заголовками стояло, наскільки собі це пригадую, „переклад із польського“. А до того ще й саме її імя „Кобилянська“, не звучить по руськи, а по польськи, то чиж я міг щось іншого й думати, як що Кобилянська польська письменниця?

Я дуже вдячний її білгородському землякові за його поправку (як і за ті компліменти, що мені дуже схлібляють і то тим більше, коли вони виходять від такої освіченої людини, як — це і видно, автор згаданого листа). Але цей особистий випадок наводить мене на принципіяльне питання: чи може бути мова про українську народність у властивім змислі того слова?“

На жаль, не маємо місця, щоб навести повний текст цієї статті. Вся друга її половина — політична, оповідає відомі події з нашої боротьби за незалежність. Автор згадує, що ще у 1914 р. у своїй статті про Ж. Жореса сказав, що „свободу повинна дістати і Україна“ і думав, що „вона має право відірватися від Росії“. Та пізніше він: „Що не діється часом з громадськими діячами? Те, чого бажали, те, що було їх ідеалом, вони відкидають, коли воно здійснилося! Такий переворот доконався і в мені у справі української незалежности“. Читаємо далі: „те, що мене найбільше здивувало, а саме, що мій боготворений учитель політичної економії, ґеніяльний М. І. Туган-Барановський, професор петроградського університету (автор знаменитих творів „Російська фабрика“ та „Індустріяльна криза в Англії“, перекладених і на чужі мови), теж став українським самостійником (увійшов навіть до українського уряду!)...“ „...Коли після програної Німеччини Україна втратила в ній свого протектора, Ленін післав військо в Україну, знищив її незалежність і знов прилучив її до Росії, а у проводі України, як комісаря поставив знаного Раковського, болгарина з походження (але румунського громадянина). І від того часу нема більше України! Червона Росія заняла щодо України те саме становище, як колись і царська Росія“.

І хоч автор признає, що українці не тратять надії на свою самостійність, як старий славянофіл боронить він гасла обеднання всіх „руських земель“ в інтересі „всіх русів (отже і в інтересі українців!)“ висловлюючи бажання, щоб „Росія перетворилася і політично“, щоб стала ліберальна і демократична...

Ясно, що в цій статті цікавлять нас не політичні міркування, хоч які вони характеристичні для югословянських настроїв. Подивляємо, як у політичному часописі можна написати передовицю п. з. „Пригода з Ольгою Кобилянською“ і тримати читача ввесь час у напрузі, обіцюючи йому якусь сензацію на те, щоб зійти на політичну тему про — самостійність України!

БОГДАН І. АНТОНИЧ

До розстріляних

Це правда:
кров з каміння може змити дощ,
червона місяця хустина може стерти,
але наймення ваші
багряніш від рож
горять у памяті на плитах незатертих.

Змагались ви уперто й мріяли й жили,
кохалися в суворості, як ми у гулях
і ваші очі
сяли вічністю,
коли
у серці, мов зоря, застряла біла куля.

Грудень 1934.

Назавжди

Мужчини в сірих пальтах тонуть в синяві провулка
і тінь замазує панни, мов образи затерті.
У склянці золотавий чай. Так хочеться оперти
об край вікна й міцний, терпкий і синій пити холод,
дивитись, як сумна зоря останнім поцілунком
прощається з сестрою, що у зореколі їй
не сяяти
вже більш.
Так ніч
блакитним снігом мне в місті маки мелянхолії.

Накривши плечі згорблені кожухом неба синім,
колишеться шофер у сонній лімузині.

Крива ліхтарня — квітка зламана і попіл снігу
і світло — лій зелений з озбанка ночі в сутінь литий,
круті і темні сходи, плащ дірявий, крапля сміху
заблукана і місяць — білий птах надхнення злого
й шовкова куля горлорізів мрійних в тінях скритих,
що може, мов струни, колись торкнеться серця твого.
Торкнеться й поцілує гордо й ніжно і навіки
закриє очі сплющені, немов сестра остання.
Мужчини в сивих пальтах із кишень виймають зорі
і платять їх паннам за пять хвилин кохання.

Вдягнувши на горбаті плечі хутро неба сине,
колишеться шофер у сонній лімузині.

СВЯТОСЛАВ ОЛЬШЕНКО-ВІЛЬХА

Христина

Сергій поволі відійшов від полотна. Дивився на широку панораму руйнування Батурина. Вогонь пожежі і кров злились у гарячих мазках в одну картину пекла. Розлиті, викривлені азіятські лиця Меншікових салдатів надавали їм серед порізаних і конаючих трупів несамовитий вигляд.

Один москаль прикляк при старезнім дідугані і ріже його ножем... В очах діда притаєний дикий жах, а викривлені болісно уста щось шепочуть... Мабуть прокляття...

Сергій дивився здалека на образ... Ось його пятимісячна, виснажлива праця. Кілько взяла від нього сил, кілько прогнала ночей...

Десять років призбирував він матеріял до цієї картини... Десять років розшукував за людьми, щоб позували йому... Образ став для нього всім. Біля нього забував про жінку, дитину, про все довкола.

Для нього істнував тепер тільки цей твір. — І ось щойно сьогодні бачить він свою мрію живою...

Картина майже вся скінчена. Тільки невеличка, сіра пляма на першому пляні дратує, наче порожне місце. Якась молода жінка з божевільним поглядом дивиться на це місце...

— Тільки зробити ще її і все — прошепотів до себе...

Підійшов до полотна.

— Це мусить бути справжнє конання! — Тут треба моделю з натури, тільки з натури... і схвильований швидко підійшов до вікна.

Була осінь. Каштани скидали своє листя, наче мідяні подовгасті бляшечки. Вулицею йшли люди, їздили трамваї, авта. Мийський робітник згортав листя у сиву скриньку, що з шумом котилася по камінню.

Скільки-то днів уже шукає він доброї вірної сцени скону! Цілісінькі тижні пересиджував у лічниці (там кількох його товаришів лікарями). Стояв при всіх операціях і смертях. Скільки ночей витрачував по всяких передміських норах і шинках, щоб тільки зустрінути цю людську смерть... Підглядав хвилину, коли підуть у рух ножі й бравнінги. Нераз підбігав до смертельно раненого, щоб найти потрібну йому маску конання... Та це не було те, чого шукав. Із лиць їх вичитував тільки великий, тваринний ляк перед смертю. В очах їх горів цей ляк так довго, доки скливо темряви не закрило їх.

Ні, це не було те. Його масці треба було очей, що в них таївся би жах всуміш із ненавистю, такою жагучою, як крик убиваної людини. Саме виразу ненависти не міг він передати.

За вікном злітало листя з каштанів. Двері в робітню легко заскрипіли... Хтось поволі ввійшов

— Сергію! — прошепотів голос від порога.

Здригнувсь і швидко повернувся. Перед ним стояла його жінка. Вигляд її гарячкових очей і темні колісця довкола них стрівожили його... Підійшов до неї.

— Що сталося? Кажи!

— Сьогодні прийшов від мами лист... Наша Христина важко захворіла. Мабуть ангіна. Мама потішає, що злого нічого... та я... захлипала важко і конвульсійно тремтючи прошепотіла. Боюся, що це... щось поважне...

Сергій задумався. Жінка дивилась йому в очі вижидаюче. Захвилювався.

— Треба нам зараз їхати туди! Може справді що злого! Іди і збирайся! Поїдемо вечірнім поїздом!

Швидко вийшла. Тиша чимраз дужче насідала в кімнаті. Почав ходити нервово по робітні. Долівка моторошно скрипіла.

Хвилину стояв непорушно серед кімнати... І тут несподівано погляд його впав на полотно... З нього визирала сіра біла пляма.

Підійшов до полотна близько, майже доторкнувся його лицем. Долонями старався прикрити незамальоване місце... Та надаремне.

Було тихо, тільки шум зпоза, якби бренів об шибки.

Простояв довго, заки надягнув пальто. Зупинився ще у дверях, оглянувся. Почув плач жінки і швидко зійшов сходами вниз.

— — — — — —

Пізно вночі приїхав до своєї мами. У хаті помітне велике хвилювання. В кімнаті, де лежала хвора, сидів лікар. Що хвилини дивився боязко на счервоніле, набрякле личко Христини. Вона

Маргіт Сельська

Прошу уявити собі старий, закурений, давно не відновлюваний льокаль у серці Львова; ресторан на межі шиночку і приватної гостинниці, де можна переночувати до ранку, заснувши на столі. Там що-суботи збирається мистецька „братія" під проводом малярів: — танцюють, суперечаються за мистецтво, оповідають останні анекдоти. Одного такого вечора двох панків, що зайшли туди з вулиці і вже добре випили, розсілись як у себе дома і пошукали собі зачіпки з малярами. Коли „зайшлий" нахаба починав щораз настирливіше „приставати", одна молода дама підійшла до його столика і сказала енергійним голосом:

— Чи ви підете геть, чи ні?

Як там скінчилась така сцена — байдуже. Ми звернули на неї увагу з огляду на контраст між ніжною, дуже жіночою постаттю і сміливим жестом, що розворушив мужчин.

Хто побачив би Маргіт Сельську на якомунебудь іншому тлі — не пізнав би її. Ось вона в себе дома. Обстанова кімнати нічим не нагадує малярську богему. Найразковіший лад достроєний до суворої простоти модерних меблів. Входячи сюди — ви приємно збентежені, немовби помилились. Не шукайте теж друкарської помилки в імені „Маргіт". Воно — найавтентичніше, єдине з екзотичною барвою, довкола цієї природної, гарної жінки. Минули ті часи, коли малярка мусіла мати розкуйовдане волосся, бодай трохи ексцентричності. Навіть розмова з М. Сельською про її працю має всі прикмети зрівноваженої безпосередности.

М. Сельська. Мертва природа.

— Як Ви, Пані, можете пояснити собі вибір сюжету, заки сідаєте малювати образ?

— Всі ми, що перейшли ріжні щаблі фахової школи мусіли довгий час розвязувати ріжні технічні питання у своїй праці. Тема це тільки претекст, щоб створити якусь малярську концепцію — сама для себе вона не має ніякого значіння. Наприклад у школі Леже в Парижі, наш учитель-мистець ніколи не ставив перед нами самого моделю, як це буває в інших мистецьких школах.

Довкола моделю завсіди було повно всяких предметів — табуретів, драперій, горшків, ззаду на тлі була ціла низка барвистих клаптиків так, немов би вже це все становило суцільну композицію. Лежерові ніколи не йшло про те, щоб це скопіювати; прикладав він велику вагу до інвенції своїх учнів і не мав нічого проти того, коли на полотні учня побачив нові вигадані подробиці. Не дивувало його це, навпаки був задоволений таким підходом.

М. Сельська. Карузеля.

Щоб краще пояснити свою думку, артистка приносить із свого „складу" (кухня!) цілу скирту образів, розкладає їх на підлозі і каже:

— Ось тут маєте поодинокі етапи мого розвитку. Кожний з них відповідає іншій малярській концепції, іншому підходові...

Справді важко пізнати ту саму руку на образі складеному із брил, що відтворюють людську постать і на тих інших, де обриси людського тіла заокруглені мягкою лінією. Сиджу і думаю над тим, якби цікаво було вчити молодих авторів писати раз стилем Марка Вовчка то знову Нечуя-Левицького і Коцюбинського, а може навіть за прикладом малярів, що вчаться на чужинних архітворах — за зразком Дікенса або Бальзака.

— Вибачте, що вернусь іще до того, що Ви сказали про „тему". Вживаючи професійної термінольогії часто затемнюємо це питання для публики, яка має свої улюблені „теми". Чи не відчуваєте Ви часом, що тема і для артиста не завсіди байдужа...?

— Мала я теж таку добу праці, коли вибір теми був для мене важний як щось, що поза малярською сторінкою твору може показувати моє „я", моє зацікавлення тим чи іншим. Хотіла я тільки підкреслити, що тема була для мене претекстом, дарма, що не завсіди вдавалось мені намалювати образ так, аби „тема", як кажемо професійно: не занадто „вилазила" з образу.

М. Сельська. Мариля.

— Можна б мати враження із самих Ваших слів, коли відорвати їх від Вашої особи, що малюєте занадто свідомо, занадто професійно. А проте Ваша вражливість поправляє це враження. Погодитесь, що не треба занадто добре знати, що треба робити, бо тоді це шкодить артистові?...

— Нема ніякого сумніву. Ріжниця між теперішньою працею і минулою лежить у тому, що на давні праці можна дивитись як на речі чужі, хоч із сентиментом. Зате можна їх якслід оцінити... Тоді, коли малюємо — працюємо більше інстинктовно...

— Чи виставляєте де тепер?

Щороку беру участь бодай у двох виставах, здебільша професійних Союзів.

— Працюєте і в зимі?

— Жду ввесь час снігу, щоб їздити на лещетах і мати змогу у вільних хвилинках — малювати!

м. р.

ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК

СОЛЬО ВТИШІ

поезії

ЦІНА 0.80 ЗОЛ.
Порто 0.15 „

ЗАМОВЛЯТИ:
„НАЗУСТРІЧ"

ЛЬВІВ, РИНОК 10.
І В КНИГАРНЯХ

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ,
ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ
ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ТРИ ТОМИ В ОПРАВІ 150.— ЗОЛ. НА СПЛАТИ.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Поворот до Горація

Бісова латина так нам докучила в гімназії своїми конюґаціями, що нині треба добре себе перемагати, щоб повернутись до якогось із латинських клясиків. Вся енергія, що мала йти на зрозуміння духа клясичної Греції й Риму, всякала в кування граматики, за якою не видно було нічого, крім невдоволеного обличчя професора...

Та, здається, і грека й латина стають живими щойно тоді, коли торкнутись нагрітих сонцем кольон Акрополю чи римського форум. Щойно тоді починаєте переживати клясичний світ. На самотніх розмовах з камінням і мистецтво, і література, до яких ви, маючи респект, усе ставилися якось надто розумово, стають близькі й захопливі. Тоді, повернувшись, між старими книжками вишукуєте обдерті підручники з ваших штубацьких років, щоб удруге зазнайомитись із забутим Тацитом, Овідієм чи Горацієм.

Дватисячеліття народження Горація (65-8 пер. Хр.), сума літ досконало заокруглена, не є виключною причиною нашого заінтересування цим поетом. Сучасність має із минулим надто багато подібного. Горацій — це була людина така сама, як сучасна. Мала свої ідеї і пристрасті — цих останніх навіть більш, що зовсім зрозуміло, бо людьми, що там не казати б, частіше кермують не так ідеї, як пристрасті. Спочатку він завзятий республіканець, звеличник Брута й Катона, потім — консерватист та звеличник Авґуста, якого обороняє своєю творчістю, не стаючи ніколи наємником. Він належав до тих, що (як завважує один із його моногрáфів, М. Г. Ріґо), коли повірять, що якийсь погляд є спасенний, вони будуть його обороняти, хоча б передніше той погляд поборювали. Замість слави незломного імени, вони воліють покликати на поміч поборювані ідеї, якщо лиш вони обіцюють спасти країну... Одним словом Горацій — типовий римський патріот. Духово епікуреєць, він усе ж у своїй фільософії не був індиферентний: йому безпосередньо залежало на сильній руці Авґуста, на тому, щоб у державі був лад і спокій, який давав йому спромогу спокійно творити. Та всеж його патріотичною амбіцією була рідка чеснота: кермувати не так іншими, як самим собою...

Як поет, він клясицист, у тому розумінні, в якому клясичним є „латинський дух". Від Верґілія ріжнить його те, що він менш ліричний, більш розумовий. Цей первень латинського духа вражає і досі романтиків, вони його не можуть вибачити навіть сучасникам, Моррасові чи Валері. Та в Горація ті оба первні, ліричний і розумовий, досконало доповняються, мов викрила у птаха. Найвищим його бажанням було наповняти грецьку форму римським змістом, виковувати його „у вогні композиції, дряпаючи чоло й обгризаючи нігті", як пише сам в одній сатирі. Він не шукав оплесків юрби і хвалився, що признання кількох лицарів йому вистачає. Сучасників, як поета Люцілія, що йшли за найлегшим, він висміював.

Цей майстер латинського вірша й звеличник римської гордости, поруч своїх сатир, од та листів, лишив також поетичну теорію мистецтва. Від нього до останніх часів, хоч би до „Чистої поезії" абата Бремона, — як же мало змінилось! Скільки влучних помічень, бистрих думок, гумору! Про спільну зухвалість поетів і малярів відважуватись на все, про поняття цілости, про слово та таємниці його порядкування. Про новотвори, тоді, коли треба нових висловів, щоб віддати нові ідеї. Про ямб, народжений для вірша „активного". Про характер метричного розміру, й „колір" сюжету, про красу й патетичність. Про комедію і траґедію і т. д. Багато гадок, які варта повторити у нас, пристосувати до нашої дійсности: „...Рим надто поблажливий для своїх поетів і це їх губить. Чи ж це рація для мого пера блукати навгад, і писати без правил? Чи, переконаний, що моїх помилок ніхто мені не подарує, маю заснути спокійний, сподіваючись, що мені їх забудуть?..." або: „Звичайний правник, мірний адвокат усе ж має свою ціну. Але щодо поетів, то ні боги, ні люди, ні кольони не позволяють їм бути мірними"...

Ось чому Горацій досі один із тих поетів, що їх не знищив жорстокий час. Його відповідальність за слово, яка за життя не давала йому оплесків юрби, для якої були поети, що на вулицях прилюдно напастували прохожих своїми творами, зєднала йому за життя лиш справжніх друзів — Мецената, Верґілія, Варія, Вібулля, Поліона. Зате нині він поет для тонких умів, поет зовсім не шкільних підручників, якого вірші „двацять разів перероблювані і вигладжувані", зовсім не стратили своєї життєвої вартости. Справжній „монумент тривкіший від бронзи".

Памятник Горацієві у Венозі.

важко віддихала... Тримав її руку, лічив удари живчика...

Жінка швидко підбігла до ліжка і голосно ридаючи припала до Христі. Сергій не міг ні кроку підійти вперед. Щось душило горло. Світло різало очі, наче пісок... Важко сліраючись на двері стояв і тупо дивився перед себе...

Лікар устав... Щойно тоді зміг Сергій підійти до нього. Вийшли у другу кімнату.

— Нема тут чого скривати! Нема рятунку. Хвороба за швидко поступає. Людська поміч нічого тут уже не вдіє! За годину, маленька помре! Хіба Господь!...

Широкими зіницями дивився Сергій на його уста.

— Я розумію вас, батька, та щож! — промовив знову. — Може Бог один її врятує!

Провів лікаря до порога, автоматично подав йому руку. Немов би хотів позбутися його швидше.

У кімнаті було душно... Крізь відкриті двері видно було Христину. Гарячкою розжарене личко яскраво відбивалось від русявих кучерів, що золотим повісмом розкинулись на подушках. При ліжку клячала мати і важко ридала. Бабуся напухлими від плачу очима вдивлялася в неї....

Стояв самотній у другій кімнаті. Ще гомоніли виразно лікареві слова:

— За годину помре!

Ще одна смерть, страшніша, ніж усі дотеперішні...

— Хтось (мабуть із товаришів-лікарів, не тямить) говорив, що перед смертю людина інстинктовно відчуває гадки приявних... Відчуває хто її ворог і звідкіля йде небезпека. Найтаємніші гадки відчуває...

На ліжку борсалась Христина. Було їй важко, душно, чимраз трудніше було їй дихати. Жили на шиї набрякли кровю, червоне личко аж синіло...

Швидко підійшов до дверей Христина розплющила очі. Мати кинулась до неї. А вона, болісно-скривлена хотіла сказати їй, що її болить ось тут, десь у горлі, грудях.... душить... ріже...

Мати простягла до неї руки Сині очі Христини заблукали по хаті. Зустрілись із Сергієвими зіницями. Здригнулась і з ляком, смертним ляком швидко відвернулась від нього... Не пізнала його...

Сергій відчув, що „це" починається. Кинувся до неї. Сам не знаючи, що робить, повернув її лице до себе...

Очі їх зустрілись знову. Очі дитини ненависно дивились на батька.

Є, є ненависть! — прокинулась думка і потахла десь у нетрях.

А в очах Христини було стільки тієї ненависти! Вона пізнала його... Сергій майже притиснув її личко до свого обличчя і ловив кожний порух очей, болючий гримас уст.

Видираючись із його рук відвернула гарячково голову. Та він ніжно повертав її личко до себе. Ні, це було жорстоко, неполюдському! Ще один погляд, найболючіший зупинився на ньому. В ньому було сказане все: вона зрозуміла, що стоїть не батько, а чужа людина. І вириваючись від нього затріпоталась важко, наче птаха й упала горілиць... З уст потекла кров. Ще одна судорога і Христини не стало...

Сергій підняв її голову і держав у руках. Дивився довго в її замрячені зіниці, скривлене обличчя...

— — — — — —

Чотири ночі малював Сергій скін дитини. Замкнений сам у робітні щераз переживав цю трагедію.

Жахливо викривлені уста, цей ненависно-наляканий вираз очей...

— — — — — —

На виставі образів у Палаті Мистецтва зібралось багацько людей. Публика переходила перед величавим полотном „Руйнування Батурина"... Образ притягав усіх своєю демонічною силою виразу. Божевільна з розпуки мати і дитина, що вмирає, творили одноцільну групу і розбуджувала у глядачів найбільший захват.

Приятелі Сергія не вважаючи на його спротив забрали образ на виставу.

Перед образом стояв провідник і пояснював групі глядачів:

— „Прошу панства! На цій картині бачите одну з найжахливіших сцен у нашій історії. Вірно схоплені моменти, які так важко заобсервовувати, вірно передана мистцем доба, надають силу цьому образові. Ці безперечно найбільші мистецькі прикмети, якими є життєва правда і переживання мистця, які тут бачите, панство, — дають нам запоруку, що мистець оцей дасть нам у майбутньому ще кращі твори".

Сергій пять днів не виходив із своєї робітні.

На вулиці падали перші сніжинки. Підійшов машинально до дзеркала. Його чорне як у ворона волосся посріблилось, якби він саме вернувся з вулиці.

З поезій Горація

ОДИ I, 11.

Негоже нам, о Левконое, знати
Яку нам суджено в житті неземнім путь;
Халдейських віщунів не будем ми шукати:
Халдейських чисел нам, мій друже, не збагнуть.
Чи добре житимем, чи скоро час розстання —
Приймаймо з дякою, що Доля нам дає,
Хоч може ця зима — для нас зима остання,
І вже не чутимем, як море в беріг б'є.
Розумна завжди будь. Важкий і пінний келих
До вогких уст своїх бездумно підіймай,
І безліч днів живи безжурних та веселих,
І лиш на це життя надію покладай.
Минає хутко час. Лови, лови хвилини.
Не вір прийдешньому, що нам назустріч гине.

Переклав **Микола Зеров.**

ЕПОДИ, VII. ДО РИМЛЯН.

Куди ж ви біжите, злочинні? І навіщо
Правиця по мечі вдаря?
Чиж кров'ю римською окроплені не всі ще
Поля й Нептунові моря?
Ви не йдете по те, щоб замки в Картагені
Завидній — римлянин спалив;
Ні, щоб Святим Шляхом бретон, ще вільний нині,
Тягнув заліззя ланцюгів.
Ні — партів молитви вам милі, щоб це місто
Загинуло із власних рук;
Вовки та хижі леви — й ті, то в зненависті
Своїх ніколи не жеруть!
Який же шал сліпий, злощасна міць, провина,
Так пориває вас? Кажіть!...
Та все мовчить кругом, на лицях блідість тління,
Серця застигли всім на мить.
Це так: призначення жорстоке римлян тровить
За братовбивство, відколи,
Потомкам несучи прокляття, землю кров'ю
Невинний Рем полив.

Переклав **Св. Гординський.**

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Три нагороди, одна смерть

З останніх тижнів вибираємо чотири літературні події: нагороду Нобля, найвидатнішу щорічну французьку премію „Ґонкурів", польську державну нагороду і смерть Поля Бурже.

НАГОРОДА НОБЛЯ.

„Нобля" цього року не призначили. Чи бракувало великих письменників в Европі? Преса принесла вістки з авторитетних джерел, що журі від літературної нагороди було дуже невдоволене атмосферою, яку створили деякі „впливові кола". Коли вірити сплітткам, промахнулись тут прихильники французького кандидата Роні (старшого). Найповажнішим французьким кандидатом був Поль Валері, якого вплив на европейську творчість — глибокий, далекосяжний. Тимчасом найшлись у Франції інші поважні установи, що підтримували голову „Академії Ґонкурів". Комітет Нобля не вибирає ніколи між двома кандидатами одної країни чи держави. А що часто бере він за підставу вибору саме — націю, то коли рішив цього року признати нагороду французові — опинився у прикрому становищі. „Сваритеся? Не дістане ніодин!"

Із представниками інших народів не була легка справа. Згадували фінляндського поета Сіллянпо. Здається досі навіть не переклали його поезії на якусь европейську мову. А тут і взаємини шведів із фінляндцями не зовсім вільні від політичних настроїв.

Москалі із Совітів відпали автоматично; еміґрантські дістали недавно Буніна. Англія? У коротких відступах

Софія Налковська.

дістали нагороду Шов і Ґолсверті. Із старших залишався би хіба Велс, що в останніх роках звернувся більше до великих „оглядових" студій. Німці не мають кандидатів — тільки середні величини, ніодного на европейську міру. Італія могла б безуспішно ставити давно пережитого Анунція і при сучасному режимі не поставила б ніодного з двох, що заслугували б на таку нагороду: Бенедетта Кроче і Феррера. Подібна ситуація в Еспанії. Єдиний незаперечний кандидат Унамуно, немає за собою офіційної підтримки. Чехи і мадяри, що досі не дістали нагороди, не мають „певного" кандидата. Мадяри мають тільки першорядних талановитих драматургів, чехи чомусь не зважуються ставити Карла Чапека.

Жозеф Пере.

ПОВІСТЬ ПРО ТОРЕАДОРА.

Joseph Peyré: „Sang et lumières" Ed. Grasset.

Академія Ґонкурів счиняє щороку шум своїм вибором — без огляду на те, чи він удатний. Вона хоче боронити своєї традиції „бути незалежною" — на злість Французькій Академії, що воліє бути залежною від традиції. Не знаємо, як підготовляються до премії „ґонкурівці" — чи самі читають твори кандидатів чи йдуть за голосом критиків, до яких мають довіря. Все-ж тільки раз на 5 літ удається їм нагородити твір понад пересічний рівень французьких повістей, яких виходить кілька щодня.

Цьогорічний лавреат Жозеф Пере має за собою пять повістей і дві нагороди, одну досить відому „Ренесанс". Має літ 40, живе постійно в Мадриді. Нагороджена повість „Кров і Світла" змальовує життя тореадора. Маємо перед собою невдачника Рікардо, що повинен би після ран у ріжних боях, задовольнитись колишньою славою і змінити професію. Але ріжні аранжери боїв, приятелі і вороги, що заробляють при тореадорі величезні гроші, підтримують у ньому віру, що він зможе вернутись до давньої слави та майна. Велику ролю в його рішенні відограє жінка, яку він кохає — пуста, себелюбна, „коштовна". Велике місце у книжці займає опис сучасного Мадриду та атмосфери поза кулісами, де підготовляють „бої биків". Психольоґічна аналіза характерів і типів краще зроблена, ніж усл інтрига — до речі слаба, не така цікава, щоб підтримувала весь час увагу читача.

Повість Пере стоїть вище від повісти Монтерляна на ту саму тему „Les Bestiaires" але відома повість з 1908 р. Бляска Ібанеса „Кров та арена" — цікавіша, природніша, краще скомпонована.

НАЛКОВСЬКА — ЛАВРЕАТКА ДЕРЖАВНОЇ НАГОРОДИ.

Zofja Nałkowska: „Granica". Powieść. Nakł. Gebethnera i Wolffa.

Польську державну нагороду за 1935 р. дістала Софія Налковська. Після Ілаковичівної та Домбровської — третя з черги жінка дістає це відзначення. Мужчини, які рішають у такій справі, дають доказ великої „галянтности".

У цьогорічній нагороді дивує нас те, що вибір упав на члена Академії. Члени Академії — державної установи, що сама розділяє всякі літературні премії та почести, повинні б стояти поза гуртом кандидатів. А тут між цьогорічними кандидатами на державну нагороду бачили ми ще інших членів Академії Польської Літератури, товаришів Налковської. Члени ці, правда, не дістають постійної платні і мусять приватно заробляти пером, хоч мають на своїх плечах такі обовязки як перечитування рукописів на конкурси. Одно ненормальне явище тягне за собою друге.

Поль Бурже.

Софія Налковська видала цього року більшу повість і твір цей мусів заважити на її кандидатурі.

„Межа" оповідає про життя молодого талановитого мужчини, що кінчить трагічно „коротку і гарну карієру" через випадкову знайомість з бідною дівчиною, яка в ньому закохується. Перипетії цього кохання і другого, що веде до подружжя Зенона Зембевича, не мають рис небувалої історії, ні романтичної, ні сензаційної. Після „Історії одного гріха" Жеромського настроєної на високий патетичний тон з домішкою криміналістики, маємо історію одного гріха яко мога буденну з буденною обстановою. Зембевич не відчуває своєї провини так сильно як герой Толстого „Відродження" і хотів би сплатити свій обовязок матеріяльною жертвою. Його трагічний кінець можемо розуміти як кару або як непорозуміння — як один із сліпих припадків життя; щодо цього авторка залишає нам свобідний вибір. У грі життєвих пристрастей, яким піддаємось треба знати межу, до якої вільно йти, відчувати її чи передбачувати.

Поза історією головних дієвих осіб, що мучаться коханням, у коротких хвилинах зазнаючи його насолоди, маємо глибоку аналізу душі жінок, що старіються. Саме ці місця в повісті — найкращі, найбільше передумані. Хвилинами маємо враження, що в цьому напрямку поведе авторка все оповідання. З погляду композиції повість виграла б на силі, якби деякі розділи з описами сконів другорядних осіб, виділити з неї.

Не можемо уявити собі такої повісти в нас, у Галичині. Счинився би гам: як можна так брутально торкатись „таких" питань! А вже щодо репрезентативної нагороди — де-де!

СМЕРТЬ ПОЛЯ БУРЖЕ.

Помер один із сеніорів французької повісти, що памятає ще розквіт школи Золі.

Поль Бурже, що вмер у 84 р. життя — прегарний зразок життє- і працездатности французів. До останньої хвилини писав. На кілька літ перед смертю сказав при якійсь нагоді, що коли після смерти колись викопають його кістяк, то найдуть іще сліди чорнила на пальцях. Отже не мав машинки ні машиністки. Писав старим способом — рукою. 41 літ сидів як „безсмертний" в Академії. Приблизно від того часу перейшов сильну еволюцію в напрямку „традиціоналізму". Без ніяких заяв, без зміни політичної чи релігійної вивіски. Почав піддавати аналізі головні прояви еротичного та родинного життя з думкою про те, чи вони не захитують основами французької рідні та суспільности.

Психольоґічна аналіза це була та вісь, довкола якої кружляла його уява. Та найсильніші речі дав у першій своїй, молодій добі. Його „Учень" — досі залишився документом цілого покоління, що хотіло поєднати віру з наукою. Його два томи „Нарисів із сучасної психольоґії" — прегарні зразки літературної критики. Вперше оцінив величину Стендаля, який мусів чекати, як сам Стендаль випророкував собі — 100 літ на читачів, щоб його зрозуміли якслід. Бурже перший відкрив французам деякі сторінки російської душі на прикладі Тургенева.

Залишив більш 100 томів, здебільша повістей. Не виходив поза світ, який знав: забезпечених людей з майном, становищем, тих, що мають „сальони" і рідко коли журяться боротьбою за хліб насушний. Зате прикладав до їх смокінґів, фраків та анґлезів, суконь зшитих за останньою модою — побільшальне шкло лікаря та сповідника. Зупинявся на ґріхах проти індивідуальної та суспільної мора-

ЖОЗЕФ ПЕРЕ

Поворот Тореадора

Хезу починав життя на ново. Для тореадора ніщо не кінчиться остаточно. Із звичайного бикогубця може він стати знову, як у 20-ім році життя, змагуном і почати свій шлях до слави, забувши навіть, що його привело до цього. Так було і з Хезу. Чи згадував він коли про свою першу постанову, про своє перше висвячення, яке дістав з рук Хоземіта і про щаблі свого занепаду: 18 боїв, пізніше 7, врешті тільки 2, рана за раною, місяці на шпитальному ложі, місяці безробіття прогаяні у тореадорських шинках і каварнях на Алькала. З цього минулого не залишилось уже нічого від тої ночі, коли познайомився з Ампаритою Ґінер, танцюристкою театру-варієте з Маравіляс.

Так бодай упевняла вона сама в каварні „Золота хатина", де тої зими сходились безробітні „зірки", танцюристки та статистки. Хезу вірив їй, бо вона була молоденька, ніженька та золотенька і він потрібував віри в якесь чудо. Після першої зустрічі Хезу з Ампаритою, коли пішли вони до кіна, він показав їй у себе в хаті дві голови биків, червоні плахти і поржавілі шпади своїх славних перемог. Історію цієї знайомости оповів мені за горілкою в шинку Фонсеки — подавач шпад Релямпаґіто, присягаючи:

— Побачите, які чудеса може робити кохання. З Хезу будуть іще люди.

При нагоді великого фестину влаштованого годівлею биків з Пеняґранде попала до преси вістка, що Хезу „віднайшов себе" зустрівшись із биком ідеального розмаху і що він вертається до професії тореадора. Хто не пізнав би в такій реклямі зручної руки Пако Сіерра, що вмів відкривати сценічні зірки і Релямпаґіта, що починав щораз частіше показувати у „Золотім Леві" і в „Регіні" свою цигару та мягкий капелюх?

Початок нового сезону був такий сірий і непевний навіть для тузів, що публика готова була піти за першим щасливим прізвищем. Хезу був щасливий; він уже на задаток подарував Ампариті футро з норців. Це не була правда, але робило вітер, так само як історія з новим автом.

Хезу починав наново жити. Та хто позичав йому гроші? До правдивих шовкових зелених сорочок носив він наймодніші анґлійські краватки і велику перлу, яку відобрав із льомбарду. Малий чистильник черевиків упевняв мене, що „новоженець" має навіть намір замовити собі перуку, щоб закрити початок своєї лисини. Та чи гола голова перешкоджує славі? Ще й до того перука може легко відклеїтись від сильного удару. Тимто Хезу, щоб не давати приводу червоніти 18-літній Ампариті приклеював собі тільки більшу мичку волосся на висках, а наречена у доброму настрою перетягала її на чоло, допомагаючи собі послиненим пальчиком.

Для неї і з огляду на своє нове становище Хезу, рішив збирати своє товариство в „Акварієм"-і, люксусовій алькалійській каварні. Ця відновлена каварня, що блистіла як очі, шкіра та все молодече тіло Ампарити, видавалась йому найкращою обстановою для обновленого життя. Там заходив я нераз, щоб випити з Хезу чарочку вермуту. Ніколи не бачив я тореадора, що з такою радістю та такими щасливими очима вертався до давньої карієри.

— Чи знаєте Хозе — казав він до мене — що я дістав уже свій костюм...

— Якого коліру?

— Дуже модерного: туркусово-білого. Це моя мала його вибрала.

— А ти заплатив за нього? — спитав злобно пікадор, якого Хезу не хотів узяти до своєї квадрилі з огляду на його старість.

— Заплатив? Не журись... усе буде заплачене...

І сплюнув, кажучи далі:

— Завтра сплачу свій довг Мадридові. Байдуже, якого матиму бика, слабого чи сильного. Нема сильних биків, є тільки слабі люди.

Ввійшла Ампарита. Хезу з нужденно-солодкою міною докоряв їй:

— Ждав я на тебе від шестої години. Де ти була? Певно в „Золотій хатині" з безробітними хористками. Я не хочу, щоб ти туди ходила. Ця сумна буда не для тебе... тут весело, ясно, приємно сидіти!

За нею йшов її любас Пако Сіерра. Сів біля Хезу і заглянувши в його чарку крикнув:

— Що? ти пеш анижівку? І я дурний мучусь як твій менеджер, коли ти запиваєшся напередодні змагу?

— Одна анижівка! І тої я ще не тикав. Не кричи! Побачиш мене завтра.

Пако витягнув з кишені клаптик паперу:

— А я покищо маю платити... ще нині вечір триста пезетів за тебе... Звідки я їх возьму?

Коли я виходив з каварні, бачив я, як Пако та Ампарита всідали до авта новенького як цяцька.

— А це чия машина? — спитав я квітникарки, що знала всі тайни цієї дільниці.

— Не знаю. Кажуть, що Пако купив її вчора чи ще позавчора.

*

Прийшов недільний ранок, коли Хезу мав сплатити свій довг Мадридові містові, що колись вірило в нього як у Мессію і коли мала танцюристка-циганка Ампарита мала згодитись вийти за нього заміж, а Пако Сіерра і Релямпаґіто мали почати свою карієру як його уповноважнені. Не вірив я дуже в те, щоб Пако робив собі великі надії, але його способи добувати гроші були непроглядні для профанів.

— Пако? — підморгував до мене камельоц — ніколи не можна знати... Ампарита таки тримається його і він уміє всіх водити за ніс.

Саме тоді Хезу одягався дома до свого виступу. Прийшла хвилина змагань. Не знаю, чи до цієї хвилини Хезу уявляв собі ясно, що бій пічнеться в 4.15 і що на нього випустять якогонебудь бика, без огляду на вік і вагу, найстрашнішого з яким колинебудь боролись тореадори. Коли двох молодців, що мали виступати наперемінку з ним пробували свої одяги, Хезу побачивши мене між глядачами, спитав мене, чи маю добре місце і признався:

— Моя шрама на животі заваджає мені дуже. А знаєте, що кого раз порізали, той памятає це...

Коли їздці починали дразнити завзяту звірюку, я думав про те, що Хезу забув напевне про все, навіть про свої присяги. Передовсім він повинен би заколоти цього проклятого бика. Так наказував Правильник. Чи Ампарита дивилась на нього? Для неї, для щастя цілого світу Хезу йшов просто на бика, заплющивши на секунду очі. Після цього видко було, як кілька разів замаяла чорна плахта, чути було рев публики, знову два-три удари без висліду, знову рев і град — подушок.

Хезу, немов би бик був уже напів мертвий, побіг за шпадою, що його добиває. Юрба протестувала, але він зважився на громовий удар. Раз, два, три, за кожним разом невправною рукою. Бик, наче ожив від цих уколень і почалась відома біготня, коли бик у хмарі рожевих і жовтих капюшонів тягне караван із жертвою.

Дирекція перша дала знак, потім другий, але Хезу не чув. Із розбитими нервами, під образливі вигуки юрби, із шпадою у тремкій руці йшов як маніяк за чурами. Пізніше вхопився пальцями за горло, немовби хотів пояснити поліцаєві, що вийшов зпоза огорожі нагадати йому, що тореадор мусить бодай пробувати вбити свого противника — що щось душить його.

Замісць виїхати з арени на руках нових звеличників, Хезу поїхав просто до вязниці між двома поліцаями.

Тореадор, якого він не хотів заангажувати до спілки, казав до мене на другий день в „Акварієм":

— Чи не могли б ви позичити для нього 200 пезетів? Мусить заплатити гривну. Він ходив уже до Ампарити, а потім до Пака, але власник бару викинув його за двері, кажучи, що він пяний.

Перекл. із франц. **а. б.**

лі і ставив діягнозу. Від першої сторінки мав перед собою тезу. Але знав загальні правила композиції повісти і своїх читачів. Тезу затирав цікавою фабулою, — старався не зупинятись занадто довго на міркуваннях, що посередньо передавали його думки, — тягнув нитку інтриги так, щоб аж на кінці яко мога дискретно вийшов „сенс моральний".

Боронив Бурже у своїх повістях релігії, що йде у парі з наукою і виступав завзято проти спадщини ідей великої революції — демократичного ладу. Як рояліст і католик доказував необхідність вернутись до давньої традиції. З усім тим вибирав на теми своїх повістей найчастіше любовні історії. Навіть критики, що боронять тих самих загальних поглядів, що Бурже, признають згідно велику невдачу його спроб, як повістяра там, де він хотів „доказувати". Бурже з другого кінця почав ту саму безнадійну роботу, що колись Золя, уявляючи собі, що психольогічні студії в повісті це лябораторія з фізичними демонстраціями. Найкраща з „останніх" повістей **Бурже, в якій горить іще полумя уяви** це „Демон з півдня" із 1914 р. Наші католицькі письменники могли б навчитись від нього сміливости братись за проблеми, яких ніхто з нас не може оминути, як довго душа звязана з грішним тілом.

Мистецька хроніка

Новий памятник Шевченкові у Києві. У Києві вже приняли до виконання новий проект памятника Поетові, роботи Манізера й Лангбарга, тих самих московських різьбарів, що ставили памятник у Харкові. Із знимок можна побачити, що новий памятник у загальному такий сам, як харківський, тільки Поет стоїть не на кольоні, а на скелі. Мистецькі українські кола ніякого голосу не мали при замовлюванні того памятника. Із списку членів комісії бачимо, що це самі „старі знайомі" — Шелехес, Хвиля, Затонський, Постишев, люди, що не повинні би мати ніякого голосу в цій справі. Як ставили памятник Б. Хмельницькому у Києві і хоч що написала на ньому Росія, насправді він став чим іншим для українців. Так само, коли скинути пізніш з підстави памятника фігури червоноармейців, дочіплених до Шевченка, то можна буде аж тоді пізнати, хто це і чому там стоїть.

Св. Юр будуть малювати. Тепер широко обговорюють у св.-юрських колах розпис катедри. Незабаром мають оголосити великий конкурс, що свідчить про те, що ініціятори того важного й відповідального діла — зважмо ж, що це безцінна історична будівля, — поставились до свого задуму з належною увагою. Незвичайно відрадісний факт, такий зріст мистецької відповідальности, що має свій початок безперечно у зрості українського мистецтва. Побажати б лиш, щоб в однаковій мірі й усе громадянство було в курсі справ і, як це водиться скрізь, комітет улаштував докладну виставу конкурсових проектів на загальний огляд. Конкурс сам буде тоді певно мистецькою подією.

Образотворче мистецтво. Так називається совітський журнал, що виходить по українськи в Києві, присвячений усім галуззям мистецтва. Це великі і грубі томи, із 200—300 ілюстраціями, на доброму папері. Тільки з мистецтвом трохи гірше. Ленін, Постишев, Горкий і т. д. спереду, збоку, згори, здолини, поодинку, по-кілька і т. д. у безконечність. **Спеціяльність** того журналу — викривати українську мистецьку контрреволюцію, що робить з успіхом відомий жандарм А. Хвиля. Є числа, де на 300 ілюстрацій всього 5—10 має будь-який звязок з українським мистецтвом.

Минулорічна книжкова графіка. Коли підвести підсумок минулорічної книжкової графіки, так у загальному можна повторити статтю Бутовича „По коліна в лободу", друковану у нас. Якщо й трапиться добра окладка, так невідмінно попсована підчас друку. Беззакидно оформлених книг буде не більш десяти — це переважно речі Бутовича, Ковжуна, Холодного, та ще дві-три інших. Трапляється нераз такий дивогляд, що одно й те саме видавництво випускає безкритично високомистецьку річ і макулятуру останнього сорта. Отак „Дзвони" випустистили блискучу окладку до Самчукової „Війни й Революції" і, незабаром по тім, „Во дни они" Н. Королевої — зразок нездарного оформлення книжки.

с. г.

ЯКІВ НАСС

приймає у своїм заведенні Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30.

В неділі і свята за попереднім зголошенням. Урядовці і шкільна молодь мають знижки.

СОНЯ БЕЙ

Що кому виворожила кутя

ПЕРЕДВОЄННИЙ СПОМИН.

„Давніше не так бувало" — говорять старші. — Ціла трагедія в тому, що молоде покоління просто не вміє собі уявити, щоб „давне" наших батьків могло бути краще.

Та річ тут не у зрозумінні того, про що згадують батьки, а в тому, що треба вміти їх слухати. Діти, здебільша, хоч і не зовсім погоджуються з родичами, то все таки охотно слухають того що „було". Минувшина має в собі чар небуденности, а дотого ще, як про минуле росказує мати, тоді пропадають усі сучасні „тіні" і слухаємо спогадів, наче мистецької казки.

Моя мама згадує часто, як колись проходили свята в театральній громаді. Актори не мали своєї хати, скиталися з місця на місце, як і тепер, а все-ж любили родинне життя, традицію і хотіли святкувати так, як інші.

Оповідала вона про ті часи із сльозами, кожне слівце перепліталося в неї із низкою власних, сердечних переживань.

— — — — — — —

В місяці січні 19.. року приїхав театр до Дрогобича з наміром дати кілька вистав. Був різдвяний час; місто прибрало питомий передсвяточний вигляд. Кожний хотів провести свята якнайбільше святочно в гурті своєї рідні.

Театральна дружина вирішила влаштувати Свят-вечір спільно, як одна родина. Завжди бувало так, що громадяни міста запрошували артистів до себе. Тим разом було інакше: деякі громадяни міста дістали запрошення від театру, щоб не погордували і поділилися просфорою з артистами в їх „хаті". Ніхто із запрошених не відмовився і зівши вечерю зі своїми скорше, спішив до театру (тоді ще деревляного) на „артистичний свят-вечір".

Щоб зорганізувати таку імпрезу склали комітет, куди ввійшли молоді і енергійні актори. Завдання було важке. Подумайте лиш: треба було спекти, зварити і приготовити все традиційно, з кутею, дідухом та горіхами. Цілий свят-вечір — це не була театральна вистава. Це вже було змагання дати ілюзію родинного тепла самому артистові.

Артист уміє прегарно створити ілюзію реальности на сцені. Разом з тим — якжеж легко переводить він те саме в своїм власнім житті! Саме цим пояснюється довговічність та безтурботність артиста. Додаймо до того ще сильне бажання, а матимемо образ, скільки енергії і праці вложили наші актори в підготовку такого вечора.

У будинку театру була мала покинена та нікому непотрібна кухня. Набрала вона властивого характеру аж тоді, коли настягали туди цілу гору продуктів і всякого посуду, позиченого ласкавими панями Дрогобича. А коли посходилися артистки і взялися за куховарське діло, тоді вже бідненький світ самотної кухонки ожив. „Проба" наших артисток тяглась цілий день. Головна „вистава" мала початись... за столом.

У прострій салі йшла невсипуща праця над тим, щоби надати їй вид справдішної родинної хати. На середині поставлено велитенський стіл, складений із кількох менших; потім порозставлювано кругом нього аж 70 крісел, бо стільки членів було тоді в театр. дружині. Стіл прикрито обрусами, під якими найшлося традиційне сіно. Між „реквізитами" найшовся і дідух...

Почали сходитися артисти-гості. Святочні одяги, святочні обличчя; поведінка зразу якась така несвоя, неначе на премієрі. Викликали врешті куховарок із кухні: годі їм пектися коло жару, час до вечері! Хай дають те, чого наварили!

Розглядаються за парубками: куди це попленталися знову наші нежонаті?

Аж ось відчиняються двері, чутно гамір, і...

— „Вечір до-обрий! Дайте пиріг до-овгий!"

Вкочуєтьс парубоцтво і — ялинка. Сміється ялинка зеленню, чічками, манить веселкою.

Загомоніла саля: радощі, оплески, сміх. Сміх щасливої несподіванкою дітвори. — Внесли ялинку на сцену, позасвічувано свічки: радуйся з нами!

Засідають за стіл. На першому місці найстарша віком — Осиповичка. Біля неї Рубчак, Стадник, інші. Молоді згуртувалися за симпатіями.

Втихла розмова. Осиповичка встала і сказала кілька простих щирих слів з нагоди того справді великого свята. Потім сягнула рукою в подолок, набрала жменю горіхів і сипнула ними між присутніх. Кинулися молодь збірати, знов сміх і гамір. Хто найде більше?

Внесли традиційний борщ. Божеський аромат.

— „Як в мами"... — говорить молоденький Бенцаль.

— „Гей, чоловіче, тобі колись панна Дозя ще кращого зварить".

Це про будучу жінку Бенцаля.

Панна Дозя паленіє і спускає очі до долу. Бенцаль теж.

Скінчили їсти борщ.

Підіймається Рубчак і як не гукне: „Бог предвічний!"

Аж шиби в вікнах задрожали.

Встали всі і підхопили акордом. Загомоніла саля безсмертною піснею. На обличчях зворушення зовсім не театральне, а справді щасливе; сльозам і не ховатися — пощо? Хіба сльози щастя — це не краса?

Після цього внесли нову їжу. Аж дивно, що кухонка помістила стільки страв і стільки... куховарок. Ідуть шнурочком, неначе богині з Олімпу, кожна з чародійною посудою.

Рубчакова несе полумисок і підстрибує наче дівчинка.

Глядить Рубчак і очі в нього більшають від переляку:

— „Катю! обережно! Всі вареники повискакують на землю!"

— Не повискакую-уть! — сміється дзвіночком „Рубчичка".

Затягають нову коляду. І нову. І нову. Несеться горою Рубчаковий бас; доповняються тенори Коссака та Юрчака. Соловейком дзвонять Рубчакова і Петровичева.

За кутею оживилося товариство. Підходять з тарілками, просять, щоб не оминути їх при роздачі.

Юрчакова піддає думку:

— „Ворожім! Кидаймо кутю ложкою до стелі; чия кутя долетить і задержиться на стелі, той довго житиме!"

— Кидаймо! Кидаймо!

Набрав Сеник повну ложку, замахнувся: кутя розсипалася. Те саме сталося з кутею Юрчака. Замахнувся Рубчак, метнув здорово, кутя ляпнула голосно по стелі і там залишилася.

Сміх. Гратуляції.

Пані глядять по стелі і по собі: зависоко! Відважилася Рубчакова, підкинула ложкою, розсипалося все до долу. Відложила ложку знеохочена:

— „Е-е... я так не хочу, то за високо..."

Кидали всі. Багато потряпляло, багатьом не пощастило. Лише один Бронцьо Ніжанковський сидить мовчки. — Чому не кидає?

— Не хочу, боюся вмерти — відповідає.

Довго в ніч святкувало товариство, почуваючи себе справді одною родиною. І хоч пізно порозходилися, то все таки другого дня відспівали Службу в церкві.

А потім знов потонули в щоденній праці.

Йшли роки. Згадували нераз той свят-вечір. Рубчаківська кутя чорніла довго на стелі дрогобицького театру, поки не згоріла разом з будинком. Богато з тих, що ворожили собі кутею довге життя, померло. — Рубчак співає далі „Запорожця". Хто зна, чи не тисячний раз уже співав...?

— — — — — — —

Так було колись. На те „колись" впала завіса довгих років турбот і боротьби за краще. Хто був сильніший, бореться доси. На місце поборених прийшли люди молоді, повні надій і нового змагання за кращу долю нашого театру.

Тим артистам, які пригадують ворожбу кутею; тим, які ворожать світле майбутнє відповідно до своїх сил і невсипущих намірів — щирий, святочний привіт!

На новий рік

...Здоровля, щастя, успіху і великої виграної на льотерії — оце новорічні бажання для наших близьких і **приятелів.**

Та щастю треба допомогти, бо само, з власного почину, рідко приходить. Ці бажання легко здійсняться, на велику загальну втіху, якщо їх супроводитиме дарунок у виді льотерійного льосу.

Саме тепер велика нагода, бо 21-го ц. м. по новому стилю відбудеться тягнення головної виграної в сумі одного міліона золотих.

Безпосередньо потім вступаємо в період І-ої кляси 35-ої Льотерії, що так само дає багато виглядів на виграну. Тягнення тієї кляси зачнеться 20-го лютня.

21 книжок за 12 місяців

„Скажіть, що вийшло цікавого в нас за минулий рік?!" — питаються деякі. Одні хотіли б знати бодай заголовки, другі відгадати вислід літературного конкурсу. Два тижні пізніше буде запізно. Люди стали такі нервові, що не мають терпцю прочитати не то книжки, але і довгої рецензії. Розумію їх. Ах, ці нерви! Зажив я аспірину і пишу. Тільки для нервових. Приготуйтесь на 19 книжок, у цьому на 8 збірок поезій.

Святослав Гординський: БУРУНИ".

Хто не вірив у талант дебютанта з „Барвами і лініями", нехай попробує „Бурунів". Є в них смак морської солі, часом і вина, яким поет не нехтував у мандрівках. А якщо буде вам видаватись, що він гікається то знайте: ритм у сучасній поезії зовсім інший, як досі. Слова теж нові; і образи; і теми. І на це нема ради.

Святослав Гординський: „СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК".

Переспівав Гординський цю нашу епопею — наново, свіжо, сміливо. Кожний розділ — іншим розміром, — скрізь правильні наголоси, ніде нема банальних рим. Іще готов попасти у список авторів, яких поручають у школі.

О. Ольжич: „РІНЬ".

35 поезій на боєві теми з домішкою мелянхолії чи чогось такого. Поет утікає в давню дагнину, щоб найти зразки сили; часто згадує про каміння. Теперішність у його очах замрячена, хоч шукає в ній іскор, вогню. Багацько символів не розкусиш і так. Чому „Рінь"? Теж не збагнути.

Уляна Кравченко „КАРІТАС".

Принагідні вірші на патріотичні та релігійні теми: Різдво, Йордан, святий папський рік. Під деякі релігійні поеми підкладені патріотичні символи. Окремий цикль гимнів до Богородиці, поема на ювилей Митрополита.

Ярослав Дригинич „РІЗЬБЛЮ ВІДДАЛЬ".

Утікає від банальности; пише як за панування „модерни". На одні вірші скажете: „це зовсім добре", на інші: „а це що таке?!" Це друге зветься „боротьба за власну форму". Зміст? Може згодом прийде. Талант. Уся збірка — 34 віршів. Дивні ці молоді поети! Різьбити віддаль може, а віршів ні.

Володимир Гаврилюк „СОЛЬО В ТИШІ".

27 віршів. Більш-менше те саме, що про Дригинича. Тільки Гаврилюк пише більше „від руки" („надхнення"). Тимто поруч кількох першорядних лірик дає такі футуропоези, якби людей брав на бас. А таке сольо в тиші занадто крикливе.

Дмитро Николишин „СВІТАНКИ Й СУТІНКИ".

32 сонетів присвячених споминові про покійних батьків. Найкраща річ з усього того, що досі Николишин написав. Усі знаємо, що він ворог модерної поезії і тому дає сонети так мовити б у „клясичному" стилі. Але вже і Петрарка дуже дбав за „клясичний" сонет. Проти занадто частих дієслівних рим будемо протестувати навіть якби їх уживали всі клясики. І в 14-ім рядку хочемо завсіди „правдивої" рефлєксії!

Богдан Кравців „ПІСНЯ ПІСЕНЬ" (переспів).

Переспів „Соломонових" пісень: гарний, літературний, навіть вигладжений, як політурою. Нам не дуже подобається те, що занадто „зукраїнщений", інші саме цим захоплені. Якби Соломон жив то може розсудив би нас і напевне сказав би правду, чи прогрішився цим твором чи ні.

Василь Ткачук „СИНІ ЧІЧКИ".

Дебют сільського хлопчини. Скромні образки з села, що хапають за серце своєю простотою й наївністю. Соковита народня мова, багато бадьорих тонів поруч змальованих трагедій. Критики! не псуйте мені молодого гуцулика похвалами. Бо є між вами і такі що наговорили йому щось про літературну нагороду „Т-ва письменників" і він не може на селі спокійно лікуватись на легені.

Олена Цегельська „ХЛІБ НАСУШНИЙ".

Нариси, що здебільша добре підходили б на лектуру для молоді з огляду на свою досить дискретну виховну тенденцію. Шкода, що авторка вплела між них деякі для „дорослих". Дорослі крутять головою над „дитячими", діти можуть крутити голову старшим „що це значить?"

Остап П. Білозерський „НАПЕРЕДОДНІ".

Спроба дати картину російської революції в Петрограді, де таку велику ролю відограли українці. Ніби повість; деякі історичні особи перенесені сюди живцем, але „не живі". Распутін зовсім не виглядає страшно. Кшесінська могла б далі спокійно танцювати замісць грати історичну ролю, а Мілюков, хоч зробив неодну дурницю, бігме був розумніший.

Іван Садовий „БЕЗІМЕННІ ПЛУГАТОРІ".

Повість на 254 ст. про тяжку службу наших народніх учителів. Ідейний учитель надибує на своїй дорозі ворожі приписи і розпорядки, злобних людей і бадьоро з усім дає собі раду. Згадуємо Грінченка „На розпутті" і „Соняшний промінь". Книжка надається до народніх читалень і може подобатись нещасливим народнім учителям.

Й. Т. Підляшецький „ПРИГОДИ ШУМА".

Якби тут були якісь пригоди то прочитали б книжку легко, приємно. Не дивуюсь дієвим особам цієї повісти, що втікають перед героєм; він не вміє їх зацікавити; нудний, рішуче не має таланту на кольпортера.

Іван Чернява „ЛЮДИ З ЧОРНИМ ПІДНЕБІННЯМ".

Автор пробує гризти туполобих „міщан", що не вміють оцінити молодечих поривів. Глузує теж сам із себе; часом зробить добрий злобний дотеп. У половині проекту: написати повість заломлюється, переходить із сатири у т. зв. поезію, намагає розкуйованими фразами. Шкода гарних намірів.

Меріям Лужницький „АКОРДИ".

Песа на 3 дії; щось ніби комедія. Жінка між трьома мужчинами: — кохання, дружба, але ані на хвилину не маєте враження, що автор крім кількох дотепів має щось сказати. Чи читав бодай 20 французьких пес на цю тему? — сумніваємось. Песі бракує цілої 3-ої дії і ця 3-тя стверджує, що шкода було писати дві перші.

Улас Самчук „ВОЛИНЬ. ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ".

Самчук виправдує надії на епіка. Змальовуючи війну обережно оминає того, чого не бачив, зупиняючись на переживаннях хлопчини, що стає юнаком. Війна і революція формують душу та національну свідомість. Любов землі у селянського сина перетворена в ясні проблиски: хто ворог, хто союзник, нащо живеш.

Катря Гриневичева „ШЕСТИКРИЛЕЦЬ". Історична повість.

Історичні картини з героєм князем Романом Великим; майже незвязані одна з одною. Важко зловити провідну нитку — на перешкоді мова і стиль. Багато гарних слів, понанизуваних як пацьорки; шнурки переплутані. Може і свідомо. Прочитаєш раз — не розумієш нічого. Читати вдруге не було часу.

Наталя Королева „1313". Повість з середньовіччя. „ВО ДНИ ОНИ". Легенди.

Історична повість про винахідника пороху Шварца. Сам цей пекольний винахід не вистачив авторці і вона додала ще проблему релігійну. Духова боротьба в душі світської людини, що стає ченцем, нічим не нагадує тодішніх проблем ні середньовіччя. Вірне чи невірне, глибоке чи ні — байдуже; якби все це було бодай цікаве! Без чеського словника всього не зрозумієте. Легенди багато кращі.

Ірина Вільде „ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ". „МЕТЕЛИКИ НА ШПИЛЬКАХ".

Про „Химерне серце" сказано в анонсі „Діла": „найцікавіша книжка цього сезону". (Мабуть запозичене з моєї першої рецензії). Дехто каже, що „Метелики" — цікавіші; не буду суперечатись. Буду тільки суперечатись за „теми" цих оповідань і повісти. Навіть такі католицькі письменниці як Ундсет пишуть вічно про любов. Сказав Петер Альтенберг: „Жінка має тільки єдиний світ — любов; мужчина має тільки єдину любов — світ".

М. Рудницький.

У справі історичної повісти

Лист до Редакції.

П. Катря Гриневичева пересилає нам оці рядки:

„Тому, що в голосах преси з приводу видання моєї найновішої праці, підходять до неї під кутом історичної повісти, як це на жаль й дійсно означене під заголовком, хочу відхилити від себе замір, будьто я очеркнула назвою історичної повісти твір, який з нею не має нічого спільного. „Шестикрилець" був задуманий і написаний для бібліофільського видання, і його підзаголовок є: „панагії", — княже намисто. Це низка медальйонів, кожний цілість про себе, а звязані вони у своїй літературній формі особою свойого носія, нічим більше.

Це й буде відмічено у недалекому бібліофільському виданні, з повним, неампутованим текстом.

Супроти того, що серед непригожої конюнктури „Шестикрилець" попав в „Укр. Бібліотеку", видавництво для маси, то воно назвало мою працю популярно, — історичною повістю. Це вийшло по лінії найменшого спротиву в оспіхах обізненого друку, й спричинило на жаль, наведене засадниче непорозуміння. З правдивою пошаною

Катря Гриневичева.

Львів, д. 12. І. 1936.

Горобці на дротах

ЧОРНИЙ І ЖОВТИЙ ЧЕРЕВИК.

Один професор фільософії і льогіки прийшов раз вечером на фільософічний семінар в однім жовтім і в другім чорнім черевику.

Побачивши це слухачі стали нахабно дивитися йому на ноги. Врешті й він сам дивиться і зрозумівши в чому річ, каже:

— Це дрібниця. Хоч властива пара мого взуття залишилася мабуть дома, можемо і так вчитися.

ЯКЕ ЇХАЛО ТАКЕ ЗДИБАЛО.

Відомий німецький фізик Альберт Айнштайн, що як жид мусів покинути Німеччину, знайшовся в часі побуту в Ню-Йорку в товаристві, в якому була теж славна фільмова зірка Мае Муррай. Артистка зробила на вченому велике враження вродою та чаром.

— Хтож то ця Мае Муррай — запитав одного з гостей Айнштайн.

Запитаний аж дусився від сміху даючи інформації вченому. Пєля того розказав артистці свою розмову з Айнштайном.

Велика артистка покивала жалісливо головою.

— Справді, ті гітлерівські міністри неможливі. Поза політикою вони нічого не знають.

МОДЕРНА МУЗИКА.

— Що ваша дочка грала в цій хвилині? Чи це не буде щось з модерної музики?

— Так гадаю! Але можу її запитати. Елюню! Чи те, що ти тепер грала, не Стравінський?

Голос з другої кімнати:

— Алеж, мамцю, я тепер нічого не грала! Я стирала порохи з клявішів!

ТРЕТЯ ДРУЖИНА МІЛЬТОНА.

Джон Мільтон, відомий англійський поет, по втраті зору, вженився утрете з дуже гарною жінкою але дещо живої вдачі. Льорд Букінгем жартуючи раз з Мільтоном назвав її трояндою.

— Не можу судити про те з кольорів — відповів поет — але переконують мене про те колючки.

Різдвяне число „Нової Зорі" принесло своїм читачам гумористичний додаток п. з. „На (!) зустріч большевизмові". Давно вже наші автори так весело не сміялись, як цих свят, коли читали, до якої ґрупи і до якого світогляду вони належать. Навіть М. Островерсі не помогло те, що бідолаха написав цілий панеґірик для Муссолінія — все одно „большевик!" Метода, яку вибрав собі автор цієї елюкубрації сильно інтеліґентна і нам дуже подобається. На її підставі теперішній редактор „Нової Зорі" др. Назарук — радикал, а єдиний чоловік криштального характеру та чистої як „зоря" моралі, що не зміняв своїх переконань, то це його фамулюс — автор цієї глибокодумної психопатольогічної аналізи — Мох, бо і не мав чого зміняти, байдуже чи звався Араміс чи Петрійчук, чи робив гешефти на чужих книжках і чужих векслях, чи нині, коли хоче робити його на католицизмі одної епархії.

*

В ч. 12 „Дзвонів" за 1935 р. находимо в рецензії на книжку Н. Королевої таке місце:

„Обіч (!) світогляду є в неї ще щось інше: правдивий літературний талант і культура слова. Зі всього вміє зробити (!) літературу (!). Чого не торкнеться своїм словом те мов під ударом магічної палички набирає життя, наливається (!) повнотою (!). Залишає все поле для праці для читача, для його здогадів — що якраз є вимогою доброго літературного твору. Нічого не скаже за скоро, чим розбуджує цікавість і сповиває все серпанком таємничости. (Після цього йде для прикладу цитата з твору).

„...Або: хтось надумається за помини душі усопшої привезти липівочку білесеньку капусти кислої. Відгулиш бочечку, а там біла, соковита, запашна, як локшина, так і засміється вона на тебе. Немов голосом ангельським до тебе промовить: — Бачиш — немов говорить — бачиш чоловіче грішний, які прегарні річи дає тобі, пікчемному, Господь Премилосердний на потребу?!" Подякуеш Господеві за дари Його. Добродіїв добрим словом спомянеш, поблагословиш капусточку та й візьмеш у ручечку. Голову закинеш — тай покладеш у рота. Ах! — тяжко було — вірте! — дуже тяжко було не відкусити собі враз із тією капустою і язика чи пальця. Вельми вважати було треба!... Га?... Задоволена голова крутилась, посміхалась і облизувалась, немов би в беззубому роті вчувала ще „ангельські голоси" тієї легендарної капусти".

Отакої пластики — читаємо в рецензії „Дзвонів", чорне на білому — як в повищім цитаті і багатьох інших місцях позаздростить Королевій і сам Гамсун чи Реймонт...

Справді можуть позаздрити! Від кислої капусти дійти до рефлексій про Бога і до „ангельських голосів" на це треба мати не талант, а геній! І тішимось страшенне, що хоч ні поляки ні росіяни не мають сьогодні Гамсуна, бодай ми маємо нарешті кандидата на нагороду Нобля!

ЛЕТІЛО 40 СОРОК...

Одна наша авторка зверталась довгий час з рукописом до ріжних фірм і видавців. Твір був досить тяжкий і справа з виданням ішла тяжко. За якийсь час рукопис опинився в руках одного видавця, що може не рахувався з читачами. Тримав він його довго, за довго. Один з наших журналістів інтервеніює в цій справі:

— Скажіть, видасьте цю книжку чи ні?

— Знаєте не маю нічого проти. Тільки один клопіт: треба її прочитати.

*

Коли „Рідна Школа" опинилась ще раз у скрутному матеріяльному становищі, десь у когось виринула думка, щоб вибрати її головою дир. Миколи Заячківського. А що думка була сміліва то пішли за радою до одного з приятелів кандидата.

— Як ви гадаєте чи він прийме вибір?

— Це залежить від того, чи ви хочете його вибрати як колишнього голову „Сокола" чи як колишнього директора „Народньої Торговлі"..

Коли кандидатура стала вже явна, хтось підніс такий сумнів:

— А якже наш новий голова буде підписувати заяву перед святами, щоб не святкувати з алькоголем?

— Може додавати все до заяви фразу „бо алькоголь це повільна отрута". Це буде прегарна парафраза дотепу Вольтера. Лікар старого Вольтера обурився побачивши, кілько чорної кави випиває він щоденно і каже: „Чи ви не знаєте, що чорна кава це повільна отрута". — Правда, що повільна, бо вже 40 літ пю її щодня і досі не вмер — відповів Вольтер.

ЦИНИ ДНЯМИ ПОЯВИЛОСЯ

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

український героїчний епос XII. ст
Віршований переклад
Святослава Гординського
Ціна 1.20 зол. Порто 0.15 зол.
Замовляти в книгарнях
і Адміністрації „Назустріч".

Книжка на часі!

М. Ковалюк

КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ?

Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві **„Рекорд"** — Львів, Лонцкого 8. Тел. 116-23.

ПЕРШОРЯДНЕ
українське
фризієрське заведення.

Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах.

АНДРІЙ КУЗИК
вул. Гродзіцьких 4. (ріг Ринку).

— ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є —

„ЖІНОЧА ДОЛЯ"

Виходить вже одинацятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кисілевської.

Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святочне число 50 сот., дістанете зразкове число і самі переконаєтесь про вартість цього часопису.
— — — — Річна передплата 7 зол. — — — —

Велику потіху за невеликі гроші

справите своїм діточкам даруючи їм тепл існігівці, черевики або домашні пантофлі із спеціяльного магазину взуття для ДІТЕЙ і МОЛОДІ

AL-SA-DO

Львів, вул. Сикстуська ч. 19.

При БОЛЯХ ГОЛОВИ та ЗУБІВ.

ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т.п УЖИВАЄТЬСЯ ОРИҐІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ **MIGRENO NERVOSIN" З КОГУТИКОМ (З.Ф.)**

КАДАЙТЕ В АПТИКАХ ПОРОШКІВ З Ф.ЗН. КОГУТИКОМ З ОРИҐІНАЛЬНОМУ ОПАКУВАННІ ПО 5 ШТУК У КОРОБЦІ, БО ВЖЕ Є Й ФАЛЬСИФІКАТИ.—

П Р Е М І Ї

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „НАЗУСТРІЧ" НА РІК 1936.

Хто до кінця січня 1936-го року надішле цілорічну передплату на „Назустріч" в сумі 10.— зол. (також і нові передплатники) візьме участь в льосуванні таких нагород:

1. **Українська Загальна Енцикльопедія.** Три томи в оправі. Вартість 150.— зол.
2. **Альбом УСС.** Люксусове видання, оправлене в скіру. Вартість. . . . . 50.— „
3. **Повне видання творів Т. Шевченка** в 16-ти томах. Видання Наукового Інституту у Варшаві. В оправі. Вартість . . . . 40.— „
4. **Комплєт журналу „Мистецтво"** з рр. 1932—1935. Розкішне видання. Вартість . . 38.— „
5. **Комплєт „Української Бібліотеки"** 36 томів. Видання Івана Тиктора. Вартість . . 34.— „
6. **Дитяча бібліотека з 50 томів.** Видання Михайла Таранька. Вартість . . . . 30.— „
7. **Олекса Кузьма: Листопадові дні 1918 р.** В оправі. Вартість . . . . . 25.— „
8. **Велика Історія України.** Видання Івана Тиктора. В оправі. Вартість . . . . 25.— „
9. **Монографії українських мистців.** 5 книжок. Видання АНУМ. Вартість . . . . 22.— „
10. **Т. Г. Масарик: Світова революція.** 2 томи. Видання Червоної Калини. В оправі. Варт. 10.50 „
11. **Повне видання творів Василя Стефаника.** В люксусовій оправі. Вартість . . . 20.— „
12. **Молода Україна.** Три річники журналу для молоді, в гарній оправі. Вартість. . . 20.— „
13. **Літопис Червоної Калини.** Передплата на рік 1936 з гарною полотняною окладинкою. — Вартість . . . . . 16.— „
14. **Олекса Новаківський.** Монографія з гарними і барвними репродукціями творів мистця. Текст В. Залозецького. Видання Т-ва Прихильників Українського Мистецтва. Варт. 15.— „
15. **Збірка творів** нагороджених Т-вом Письменників і Журналістів (досі 11 книжок, до чого прийдуть ще цьогорічні нагороди). — Вартість . . . . . —.—

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ПРЕМІЙ 510 зол.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редаґує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Опłатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (51) 3
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. II. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ІЛЬКО БОРЩАК

Вандея — бастіон віри і монархії

I.

У лексиконі, який французька революція передала у спадщину цілому світові, „Вандея" займає одне з почесних місць. Нема певности, чи всі ті, які вживали на всі боки цієї назви, знали, де саме знаходиться Вандея, що на крайньому заході Франції при Атлянтійському океані. А проте сила людей твердо знає, що Вандея це щось контр-революційне, щось, чим революційні володарі залякують юрбу. Наша Україна теж мала честь бути Вандеєю підчас російської революції й відозви небіжчика, (небіжчика політичного) Троцького говорили про „Вандею на Україні". Троцький очевидно знає, що це таке Вандея, але ледви чи російські червоноармейці, які йшли завойовувати Україну й яким читали відозви „Наркому", розуміли, що це за така Вандея.

Ці думки мимохіть лізли в голову, коли в зимовий ранок, але дуже теплий, я вїхав у Вандею, вїхав від сходу з Анжу.

Останнє місто Анжу, або офіційно, в департаменті „Мен е Люар" це Шолле, місто, що відоме на цілий світ виробом дорогої й гарної білизни. На головній площі „Площі Республики" (таку площу знайдете в кожному французькому місті) бачите статую ґенерала. Можете навіть не питати, хто цей ґенерал: певно один з героїв вандейської війни.

Перше місто Вандеї це Les Herbières, що має яких 4000 мешканців. Була це неділя й як тільки розвиднілося, бачу через вікна кавярні, де я сів перечекати поїзд, як з усіх вулиць іде нарід: чоловіки в мистецьких народніх одягах, жінки із своїми зачісками й, очевидно, діти. Легко догадатися куди прямує цей нарід: до церкви.

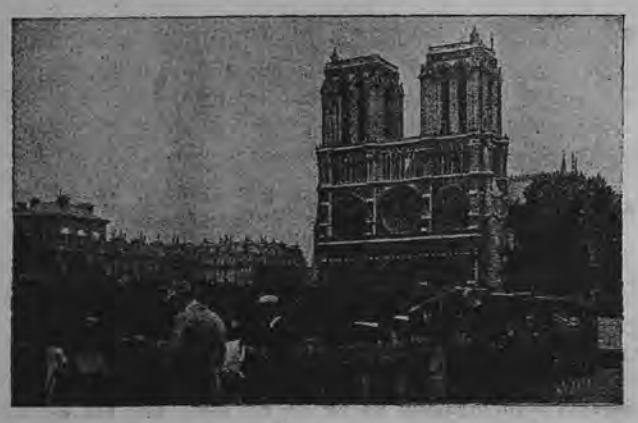
Пішов і я до церкви, старовинної церкви XIII. віку, великої й широкої, як усі вандейські церкви. Вона, у протилежність до церков інших французьких провінцій, повна вщерть, так, що немає в ній ніодного вільного місця. Старенький парох, саме мав проповідь про національну згоду. Уважно, ох, як уважно, слухають усі, а тут і місцева буржуазія, й урядовці, купці, селяни. Хочете знати, чим дише, живе Франція, покиньте Париж і виїзджайте на провінції. Тут сила Франції, сила, яку поверховні мандрівники, що задовольняються Парижем не розуміють. Не процес Ставіського, що саме відбувається у Парижі, є покажчиком Франції, а ось таке мале місто, Кантон, тобто найменша адміністраційна одиниця, у Вандеї, чи деінде.

Нарід виходить із церкви. Прислухуєтесь їх мові: це діялект, але діялект французький, і не важко його розуміти. Говорять більше про свої місцеві справи; про „велику політику" мало чути.

До 4-ої або 5-ої години місто, як мертве. В інших провінціях хоч крамниці відчинені, але не в Вандеї, країні наскрізь релігійній. Коло 5-ої години починається рух. Старенькі жінки пішли до церкви на вечірню, молодь збірається на площі, де незабаром зявляється музика. Ось вам і вандейські танці, що роблять таке дивне враження, коли їх уперше бачиш.

II.

Забудьте на хвилину, що ви у 1936 році і заверніть до 12. березня 1793 року, в це саме місто, в цей самий час. Тоді теж такі хлопці й дівчата танцювали, а поважні люди сиділи навколо й дивилися. Іноді старші обмінювалися новинками, а новинки були дивні й нечувані: в Парижі нема вже короля і — щось страшне! Парижани виступають проти церкви. „Господу слава все це далеко!"... Нараз у цей тихий день, властиво уже ввечір чути як десь недалеко бють на тривогу. Так, гейби в сусідньому селі La Verrie, але що це може бути?

Собор Нотр-Дам у Парижі.

Ось задзвонили і в інших селах. Незабаром скрізь гудять дзвони.

Танці на площі Les Herbières припинилися. Що це може бути?

Зі всіх кінців до міста йдуть селяни із близьких сіл, йдуть озброєні косами, палицями, а хто зі старими рушницями й шаблюками. В мить площа біля церкви чорна від юрби, яка вся гукає: „Не буде цього!" „Батьки наші воювали за віру, будемо й ми воювати".

Мешканці цього села все ще не розуміють.

З юрби селян вийшов один, імя якого відоме, а саме Жан Вриньо, й палко заговорив: „Брати! до вас ще не дійшла страшна вістка, яку нам привезли з Нанта. Ось знайте, що в Парижі стяли голову королеві за те, що не хотів знищити церкви, церкви замикають скрізь у Франції! Священиків замикають! Незабаром відберуть і нам наших священиків і замкнуть наші церкви"!...

Читач може згадати подібну сцену з „Тараса Бульби" Гоголя, коли на Січ прибувають вістові з гетьманщини, щоб оповістити про переслідування церкви православної. Тільки є ріжниця між цими сценами: картина, яку Гоголь так величаво намалював, все ж твір уяви, а те, що ми тут подаємо, є історична правда, зафіксована у відповідних документах. Є ще одна ріжниця: хоч як Гоголь і малює запорожців віруючими православними, проте історики знають, що низові козаки не такі вже були віруючі й неразвід них терпіла православна церква. А вандейці були завжди справжніми вірними. „З усіх віруючих країн Ви мені найдорожчі своєю вірою", писав папа Павло IV. у XVI. віці, звертаючись до єпископа Люсонського.

Та вернімся до вечора 12. березня 1793 року, на площі в Les Herbières. За пів години гуділи вже дзвони на старій церкві, яку саме я оглядав. Не чекаючи жадного наказу мешканці озброювалися, не знаючи добре навіть, що саме робити далі. Та пораду дав священик. Поруч живе в замку всіми поважаний шляхтич Сапіно, колишній старшина. Ніхто краще, ніж він не зможе захистити на чолі цієї озброєної юрби, вандейські церкви.

І ось вся ця юрба опинилася у замку й одноголосно вимагає від господаря вести їх до Шоле, де знаходиться урядова залога.

На пероні замку старий старшина, ввесь сивий, знаючи, яка це важка імпреза, хоче заспокоїти селян:

„Друзі мої! Це так, якби бити деревом у залізо! Що можемо ми зробити? Один департамент проти 82-х!... Вірте мені, це безнадійно!...

— „Ні! не буде це безнадійно. Бог поможе нам! Ми обираємо вас своїм генералом! Ви поведете нас!... Нас зрадили! Не хочемо інших священиків, як лише тих, що сповідали наших батьків перед смертю!

Старий шляхтич задумався. Ніякий документ не може засвідчити, що саме він думав у цю хвилину.

А потім Сапіно кинув: „Добре, годжуся бути вашим вождем! Але присягніть, що у всьому будете мене слухати!...

— „Присягаємо, присягаємо!"

Вночі того самого дня 4000 вандейців, під проводом ґенерала Сапіно, вийшли на великий шлях, що веде до Шоле, по якому сьогодні мчать автобуси.

Вандейська війна почалася. Була це, як усі релігійні війни, війна немилосердна й жорстока. Полонених не було. На кожній сторінці історії цієї війни читаєш, що тут „зелені" (тобто урядові війська) вирізали 500 вандейців, а там „білі" (повстанці) перебили не менш урядових вояків.

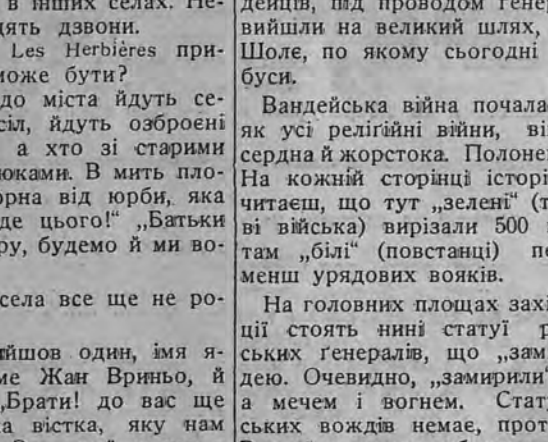
На головних площах західньої Франції стоять нині статуї республиканських ґенералів, що „замирили" Вандею. Очевидно, „замирили" не словом, а мечем і вогнем. Статуй вандейських вождів немає, проте скрізь по Вандеї в хатах побачите портрети ґенералів Шарета, Ельбе та інших, що вели у бій повстанців і загинули під кулями.

І тягнулася ця війна 10 років, а скінчилась формальною перемогою уряду, який із республиканського став імператорським і мав уже Наполеона Кажу „формально", бо яким чином Наполеон скінчив війну у Вандеї? Він відновив католицький культ.

10. лютого 1805 року в тій самій церкві Les Herbières правили знову богослуження й правив його старий священик.

Тоді властиво Наполеон виголосив історичну фразу, якої зрештою сам незавжди тримався, а саме, що „ідея сильніша, ніж шаблюка".

Офіційна історія (в кожній країні є дві історії: офіційна і справжня) твердить і досі, що Вандея була інтриґою чужинців, в даному разі англійців, та монархістів. Все це неправда. Кожний уряд, що поборює релігію, не відважується явно атакувати її, а привязує її до обвинувачень з обсягу світського. На Україні знищили автокефальну церкву теж не як церкву, а як „контр-революційну" орґанізацію.

Місцевість „Les Sables-d'Olonne" в літі.

Проте вандейська війна була в такій самій мірі „англійською інтриґою", як Україна була „шведською інтригою" за часів Мазепи, або „французькою" за часів Орлика, або „німецькою" за часів Центральної Ради. Інша річ, річ зрозуміла, що англійці воюючи із Францією хотіли покористуватись вандейською заверюхою, як шведи, французи, німці воюючи з Москвою, хотіли використати Україну. Французькі монархісти, яких центр був у Льондоні, теж хотіли скористати з Вандеї, а все-ж — сьогодні це добре відомо — не за короля повстали селяне у Вандеї, а за віру.

Всі ці історичні рефлексії охопили мене в той день, коли я оглядав Les Herbières. — Поль Валєрі запевняє, що історія річ шкідлива, бо вона накидає нам своїм минулим, погляди не завжди відповідні сучасности. Може воно й так, але нехай Валєрі покаже, як звільнитися від цього минулого. Думаю, що не вкаже, бо поки люди будуть людьми, минуле у всіх можливих формах пануватиме над сучасним.

III.

У хатах Вандеї поруч релігійних ґравюр і портретів вождів-повстанців найдете й сучасний портрет, портрет добре знайомого нам Клємансо. Бо „Тигр" був вандейцем. Дарма, що він був атеїстом до кінця життя, але скрізь у Вандеї шанують його память. У скромній гостинниці господиня пояснила мені, що „Клємансо втікав від Бога, але Бог його не залишив і допоміг йому врятувати Францію".

Могила Клємансо знаходиться саме біля міста Les Herbières і я її відвідав. Незвичайне враження робить вона: на горі скромний памятник, де тільки є ці два слова: „Жорж Клємансо" і все. Він сам не хотів іншої могили, бо певно знав ціну людської памяти. Кілька старих квітів, які принесли сюди 11. листопада в день замирення й які привозять із Парижа.

Клємансо спить вічним сном у Вандеї, Бріян — у Нормандії, Пуанкаре в Льотарингії: Три французькі діячі, життя й діяльність яких є синтезою історії Франції за останні 50 років.

IV.

„Fontenay-le Comte" місто із 10000 мешканців, найбільш торговельне в Вандеї. Сьогодні це місто живе без історії, а за часів революції тут нераз була головна станиця вандейських військ, які захопили місто в травні 1793 р. Командував цим військом Маркіз Ля Рошезаклєн, той самий, якого Гюго зробив одним із героїв свого відомого роману „93-й рік". „Fontenay-le Comte", себто Фонтеней — що є власністю ґрафа, а коли республиканські війська остаточно заволоділи містом, вони назвали його „Народне Фонтеней". Та ніхто сьогодні не памятає цієї назви, як ніхто не памятає, що Конвент знищив назву Ліону й назвав його „Звільнене місто". Революційні назви досі в історії не мали щастя. Що буде далі, ніхто не знає, але з досвіду минулого багато даних на те, що за сто років мало хто й на Україні памятатиме ці чудернацькі назви, які іноді без усяких підстав причепили до деяких українських міст.

Собор у Шартр із XII. в.

V

Між „Fontenay-le Comte" і Льосоном, в малому місті, де автобус стояв пів години, саме відбувалося весілля; новоодружені та їх рідня всі тримають кошики повні подарунків, подарунків практичних (бо як співав місцевий поет XIX. віку, Шапльо „Les Maraichins savent comme le sage, en fêtant le présent, penser à l'avenir" („мешканці болота (Maraichins походять від marais болото — частина Вандеї), як мудрець, уміють святкуючи сучасне, думати про будуччину).

Ось і Люсон.

Ніхто краще не змалював картину мертвих міст, як Роденбах у свому „Мертвий Брюгте". Є якась сумна краса у вигляді побитих історією та життям городів. А таке побите місто це Люсон.

Стародавнє місто, де ще до Цезаря стояла римська залога, протягом віків бачило стільки воєн і руїн, що сьогодні від колишньої величавости залишився лише катедральний собор,

(Докінчення на 3-тій сторінці)

Еротика, патріотизм, пляни на майбутнє

Розмова з Іриною Вільде

Представник нашого журналу звернувся до п-ні Ірини Вільде — єдиної нагородженої цього року „Т-вом письменників і журналістів" за дві книжки видані нею в 1935 р. („Химерне серце" і „Метелики на шпильках"), а саме відзначені другою нагородою, щоб вона ласкаво відповіла йому на кілька питань. Треба було якось виправдати таке прохання і розмова почалась таким вступом:

— Вам може невідомо тут, у Коломиї, де Ви і так живете самотно, які головні закиди ставлять Вашим книжкам. Навіть якби Ваші близькі знайомі і думали собі те саме, то певно не сказалиб Вам цього просто в очі. Ці закиди: тематика Ваших книжок. Кажуть: еротика...

— Я цього і сподівалась. „Виводжу самі жінки, що поза еротикою і світа не бачать", правда? Зовсім не торкаюся суспільницьких, з рідного ґрунту, мотивів? Ці закиди несправедливі для мене. Я дивлюсь на ці справи інакше. Я навіть від еротики у своїх писаннях далека. Мене тільки покищо, так покищо, охопив якийсь неспокій за людське серце, таке, яке воно є саме в собі без тієї сітки всіх ниток і вузликів, що вяжуть його із зверхнім, чи пак, суспільним світом. Інколи маю враження таке, що деякі людські серця окружають хвилі неспокою навіть тоді, коли у відношенні до зверхнього світа в тієї людини „все в порядку". Ні, це не враження, це таки так направду є: щось є в нас неспокійне, що хвилюється на вид поїзду в пітьмі, що їде кудись у світи, що попхенькує на вид відлету журавлів у „теплі краї", що хвилюється перед годиною, коли має листонош надійти (ану-ж, ану-ж прийде якась вістка з світу і змінить до ґрунту наше життя!). В тім неспокою і ожиданні чогось нового всі мої героїні такі подібні одна до одної, що всі вони скидаються на одну рідню. Чи Уляна з „Пригода Уляни", що вирвавшись за стільки років раз до більшого міста та ступає по тротуарі не повна того напруженого, густого неспокою, що щось станеться з нею... щось конче мусить статися, бож вона може перший і останній раз у цьому місті?! І те „щось" проявляється у знайомстві з молодим мужчиною. Чи можна брати їй за зле це знайомство, цій такій „порядній" у найбільш заскорузлім розумінні цього слова і — такій собі пересічній жінці. Чиж ця Уляна не рідна сестра пані Марії з „У весняний вечір", що хвилюється на вид зломаної галузки вишні, бо щось передчуває, лише ще схопити не може того, що твориться в серці її дитини? А чиж ці знову дві не подібні власне своїм внутрішнім неспокоєм до Дари із „24 годин"?

— Приходить мені на думку, що може добре було б до деяких наших книжок писати передмови і пояснялні статті, як це роблять тепер із повним виданням Шевченка у Варшаві. Нікому з нас і в голову не прийде ставити такі закиди до творів чужих великих письменників, але в нас... Писати про химерне жіноче серце, тоді, коли „Рідна Школа" потребує грошей і в

Ірина Вільде.

Тернополі мають будувати цукроварню! Що за легкодушність наших письменників! Обіцяйте Пані, що скоро перейдете до чогось поважнішого...

— Ні, ні доки не впораюся з цим малим світиком — з людським серцем, не візьмуся, просто не зможу сягнути до ширших проблем людського життя. У мене свій, зрештою не такий уже оригінальний, погляд про твори суспільного характеру, но, скажу ширшої, позаеґоїстичної тематики. Часом дивуюся, що деякі наші письменники з такою легкою рукою беруться зображувати наш національний зрив, себто терпіння, невдачі, болі, тріюмфи, славу і ганьбу мільонів. Думаю: як у них мало справжньої любови до того, про що пишуть! На мою думку це повинно бути щось такого величного і багряною кровю писане, щоб перед такою книжкою читачеві хотілося склонити голову, як перед Євангелієм. На мою думку це просто національний прогріх від тих справ починати вправляти своє перо. На них письменник повинен щойно зломати своє перо. Коли думаю, що колись зпід чийогось пера появиться така книжка про зрив і змагання нашого народу, то вона в моїй уяві все носить назву „Книга мого народу". В моїй уяві в тій книзі сама любов і сама ненависть, сама помста і саме прощання.

— Так на ці справи дивляться у великих зрілих літературах і тішусь, що чую такі слова з Ваших уст. Наші читачі і рецензенти мають усі однакові, готові закиди, наче на політичному вічу „ви не патріот", „ви не патріотка!" Це робить ефектовне враження.

— Всі-всі щодо одного закиди прийму тільки проти цього одного з цілою рішучістю застерігаюся: **національні питання не находять зображення в моїх книжках не тому, що в мене нема зрозуміння для них, не тому, що мене не болить і недоля мого народу, не тому, що я не радію його досягненнями, але тому, що вважаю своє перо ще за слабе, щоб могло гідно торкнутися цих справ. Тільки тому.**

— А що, на Вашу думку, цікавить найбільше у Ваших книжках тих, що читають їх так, як треба?

— Направду ніколи не можна знати й не вгадати, що цікавить людей в якімсь авторі. Мене наприклад багато жінок питало, чи пристійний Данко з „Метеликів на шпильках", чи це автентична постать. І я мусіла відповісти (коли хотіла сказати правду), що — так, що дійсно колись був такий Данко з очима, як незабудьки і що сьогодні той „Данко" одна з музичних буковинських слав.

— Мало хто в нас знає, що Ви буковинка.

— Так я буковинка. Навіть не тим, що уроджена там і вихована на тій землі, але тим якимсь віковим привязанням до того закутка нашого краю, тою тугою, що за дванацять чи тринацять літ не змаліла ані на волос. Я не буду про це говорити, бо Ви мене може і не зрозумієте. Свою любов і свою тугу за своєю батьківщиною можу хіба порівняти до відчування нашого селянина, коли він вибирається зі свого села до Канади.

— Чому Ви виїхали звідти?

— Чому покинула я свою найтіснішу батьківщину? Відповідь на це питання ніяк не надається до літературного журналу. Зрештою відповідаючи на це питання треба було б говорити не про мене, а про мого батька. Я можу сказати тільки, що **батько мій позбавляючи мене батьківщини, приятельок і всього того, що вяжеться з цими двома поняттями дав мені щось більше: дав мені віру, що в житті є щось, що треба ставити вище понад усе особисте. Тому власне так дуже болить мене докір, немов би я почувала себе замало українкою. Я перейшла тверду румунську школу українського патріотизму й те українство занадто гострим і занадто глибоким клином врізалося в моє серце, щоб я могла хочби на мент забути про нього.**

— Ще одно: вже зовсім недискретне питання, яке так люблять читачі — „Ваші пляни на майбутнє?"

— Чого провокуєте мене до злобної відповіди? „Пляни на майбутнє", Боже мій! Чомусь мимохіть нагадується мені інтервю репортера з „Нового Часу" із „расовою українкою", яку він теж питав про пляни на майбутнє. Ні, ні, про ніякі пляни на майбутнє не хочу говорити, бо не хочу, щоб мене взяли за несловну! Інколи думаю: якби так усі наші малярі, письменники, будівничі театру додержали були слова про „пляни" на майбутнє, коли давали його ріжним представникам ріжної преси, то наша культура напевне перегнала б нас уже на кілька десятиліть. Напетесь, чаю?

РЕДІЯРД КІПЛІНҐ

Як можеш...

Як маеш голову, коли громада сіра
Затратила свою, мовляв — твоя вина,
Як можеш вірити, коли тобі не вірять
І сам зневірених ти зрозумів до дна;
Як можеш виждати, забувши всю утому,
Всіма обвріханий — позбутися брехні,
Усім ненависний — не мстишся на нікому,
Сховавши доброту і всі слова сильні;

Як можеш мріяти, а з мрій не брати всього,
Як можеш думати не для самих думок;
Як можеш стрінути Невдачу й Перемогу
Мов дві спокусниці, що путають твій крок;
Як можеш стриматись, коли у правди слові
Падлюка для дурних вигідний жир найшов;
Як можеш твір життя, збудований у крові,
З руїни наново скріпляти від основ;

Як можеш кинути всі осяги крилаті
В одну останню гру, відкинувши ввесь ляк,
І втративши, що мав, спокійно починати,
Не зрадившись слівцем, коли програв і як;
Як можеш змусити всі нерви, серце, мязні,
Щоб били в такт, коли розстроєні украй,
І можеш голоси у собі невиразні
Здушити волею, що каже їм: „Тривай!"

Як словом до юрби не сплямивсь ти ніколи,
В розмові з королем ти тону не змінив,
Як други й вороги тебе ще не вкололи,
Як кожний цінить твій не за великий вплив;
Як можеш заздрити хвилині незабутній
Ударів шістьдесят, що рівно бють у ній;
Тоді — твоя земля і вся її могутність,
Ще більше: ти тоді Мужчина, сину мій!

Переклав *М. Рудницький.*

РЕДІЯРД КІПЛІНҐ

Котуко

Повість з ескімоського життя.

— Дивись-но! Він уже розплющив очі!

— А й справді! Поклади ж його на місце. Добрячий з нього пес вийде.

Треба йому прізвище придумати.

— Як же ж ми його назвемо? — спитала Аморака.

Кадлу оглянув снігову хатину, обвішану звірячими шкірами, і впялив очі в свого чотирнацятьлітнього сина — Котуко. Хлопчик сидів на лаві, яка вночі була за ліжко всій рідні, і вирізував гудзика із моржа.

— Знаете що, нехай він буде моїм одноіменником — з усмішкою сказав Котуко. — Колись ми покажемо, що вміємо.

Кадлу теж усміхнувся у відповідь, від чого його маленькі очі зовсім сховалися в гладких щоках. Згоджуюсь, він кивнув своїй жінці Ампраці. Тимчасом зла цуценятова мати побачила, що її мале погойдується в хутряному мішечку, почепленим високо над лямпою і почала скавуліти. Котуко, не зважаючи на неї, працював далі.

З довгого й низького снігового коридору, що схожий був на велику руру і тягнувся до хатини, чути було гавкіт. Це вовтузилися упряжні собаки, що вернулися разом з Кадлу, кожна намагалася лягти ближче до кімнати, щоб було тепліше, і гризлась за зручне місце.

Котуко ліниво встав із місця і шмигнув у коридор, захопивши бич із пужалном з китового вуса і з довгим плетеним ременем. Поповз коридором, розштовхуючи собак. В кімнаті він струсив сніг із свого хутрового вбрання вибивалкою з китового вуса, що її завсіди вішала Аморака біля входу. Потім він постукав по шкірі, напятій замість стелі, щоб збить крижані бурульки, які нападали із снігової бані.

Все це діялося в холодній країні, що лежить на далекій півночі Америки. Кадлу був ескімос. Його племя, що мало яких трицять чоловіка мешкало на пустельному морському узбережжі, яке вони на своїй мові звали „краєм світу".

Ця земля лежить у країні вічного холоду. Девять місяців на рік тут тільки крига та сніг і неугавні шалені бурі. Посеред цієї лютої зими сонце шість місяців не сходить, і тоді буває зовсім темно. Не можна собі уявити, яким жахом сповнює людську душу похмура безпросвітня ніч, що вкриває всю країну.

Влітку сонце зовсім не заходить, і немає ночей. Літо тягнеться три місяці; в цей час морози бувають тільки вночі, але іноді і вдень. На південних схилах сніг тане, земля вкривається травицею, і на приземкуватих вербах зявляються волохаті бруньки. Маленькі круглі камінці скочуються в розтале море, а зпід крижаного покрову показуються голі сколупані скелі.

Кадлу ходив зимою аж на край крижаного поля вистерігати тюленів. Тюлені люблять розтале море, бо вони мають там собі вдосталь риби, дотого ж, їм треба час від часу випливати на поверхню, щоб подихати свіжим повітрям.

Кадлу, як хороший мисливець, мав у запасі багато гарпунів, дротиків та іншої зброї. Він був ватажком племени, або як його звали, „людина, що все знає з досвіду". Проте, він не зловживав своєю владою й тільки іноді радив своїм одноплемінцям перебратись на полювання в інше місце. Зате син його, Котуко, граючись зі своїми ровесниками, любив, щоб вони його слухали.

Котукові минуло чотирнацять років, і він вважав себе вже за дорослого. Йому набридло плести сильця для морської птиці та мяти оленячі й тюленячі шкіри. Це роблять цілими днями жінки й діти в той час, як мужчини ходять полювати. Йому хотілось бувати в „домі пісень", де вечорами сходилися мисливці, і ворожбит, загасивши огонь, розповідав страшні казки.

Тепер, коли батько погодився назвати його іменем цуценя, Котуко дуже зрадів. Ескімос не віддасть синові хорошої собаки, коли він ще не зовсім вміє правити, а сам Котуко давно вже думав, що він уміє робити все на світі.

Багато разів Котукові траплялася біда: то забував, зупиняючись, підперти сани, і собаки затягували їх, то рвав ремені й дишель. Нарешті, він добре навчився поводити, тоді йому доручили смик на вісім собак і легкі сани. Він почав вважати себе за статечну людину і з гордістю, щосили літав на санях ховзьким ледом. Він їздив за десять верстов до тюленячих ополонок і там випрягав великого чорного поводатира, якого вважали найрозумнішою собакою в смику.

Коли Котуко-пес зовсім виріс, настало для нього краще життя. Поволі він завойовував собі становище між товаришами, і одного разу підчас годівлі переміг він великого чорного поводатира; із того часу він став на перше місце в смику. Він був такий сміливий, що навіть не боявся худорлявого полярного вовка, перед яким тремтять усі собаки.

З дня в день, з ночі в ніч вони були на ловах. Хлопчик, закутаний у кожух і патлатий рудий звір з маленькими оченятами та гострими білими зубами були нерозлучні товариші.

Одного разу настала жорстока люта зима, і перед ними стала загроза загибелі. Вернувшись після звичайного лову лососів, одноплемінці Кадлу поставили собі снігові хатки на свіжому леді, наміряючись полювати на тюленів, як тільки більш замерзне океан. Осінь була рання й сувора. У вересні бушували неприпинні бурі, що поламали тонкий прибережний лід і накопичили його на березі стіною верстов на дванцять завширшки; зовсім не можна було перетягати через неї саней. Край грубого леду, де тюлені зимою ловлять рибу, був далеко за цією стіною, і туди ніяк не можна було добратися. Проте їм вистарчило би своїх запасів мерзлої лососини та тюленячого товщу, дотого ж можна було підловлювати в сильця дрібної дичини; та в грудні один з них набрив на шкіряне шатро, де були три старі жінки й дівчинка, що помирали з голоду. Вони прийшли з півночі з мужчинами, які загинули в кригах, полюючи на своїх хистких човнах на морського однорожця. Кадлу мусів розташувати жінок у хатках зимового селища. Ескімосові не вільно відмовити чужоземцям в житлі та їжі, бож і його рідні загрожує така саме сумна доля, як і їм.

Аморака взяла до себе дівчинку, якій було років чотирнацять і стала привчати її до хатньої роботи. По одежі можна було думати, що вона з другого племени, яке жило ще далі на північ. Вона раніш не бачила ні блящаних казанів, ні саней на деревяних полозках. Котуко-хлопчик, і Котуко-пес швидко звикли до неї.

Та от усі лисиці повтікали на південь, і навіть маленька росомаха вже не попадала в пастки, що їх ставив Котуко. Згодом два найліпші мисливці загинули, ганяючись за кабаргою, і через це іншим довелося ще більше працювати. Котуко щодня йшов полювати; він їздив санками, що їх везли шість або сім дужих собак, і до болю в очах вдивлявся в даль. Він сподівався побачити десь на крижаному полі світлу пляму-дірку, що її вишкрябує собі тюлень.

Як показувався тюлень і його щастило забити, тоді Котуко-пес підбігав, волочучи свій упряж, і допомагав господареві дотягти тушу до саней, де інші собаки, змучені й голодні, похмуро лежали на снігу під захистом якогось крижаного сугорба.

Не надовго вистачало забитого тюленя, бо в селищі було багато ротів, а кожний мешканець мав право вимагати свою пайку туші. Зїдали все і мясо і жили і шкіру. Шматки, що звичайно віддавали собакам, тепер береглися для людей, а собак Аморака годувала літніми шкіряними шатрами, що переховувалися в хаті під лавою. Нещасні тварини зовсім зголодніли і навіть вночі, прокидаючись, вили з голоду.

І по лямпах, що горіли в хижках, теж видно було, що наближається голод. В добрі часи, коли жиру було багато, яскраве полумя вузьких камяних лямп сягало на пів метра вгору; в хаті було ясно, тепло й весело. Тепер полумя було не вище четверти.

Зголоднілі собаки вили й гарчали у своїх снігових сховищах. Виходячи з них, вони дивилися на далекі непривітні зорі й нюхали морозне повітря. Коли собаки замовкали, наставала гнітюча тиша, і людям здавалося, що вони чують, як беться в них кров у скронях і як стукає серце, немов барабан ворожбита.

Одного разу Котуко-пес, що цілий день похмуро ходив в упряжі, підхопився й почав битися головою об коліна свого господаря. Котуко хотів погладити його, та пес далі бився і крутив хвостом.

— Що з ним трапилося? — спитав Котуко. Йому стало страшно.

— Він хорий, — відповів Кадлу, — це собача хороба.

Пес підняв голову і знову завив.

— Я такого ніколи не бачив, — промовив Котуко, — щож далі буде?

Кадлу знизав плечима і перейшов через кімнату, щоб зняти із стіни короткий гарпун. Хорий пес глянув на нього і, виючи, метнувся до виходу; інші собаки розступилися перед ним. Незабаром він зовсім зник з очей.

Собака Котуко захорів. Коли зявляється така хороба, собаки один по одному починають хворіти. На другий день занедужав ще один пес, що так бився і кусав, що Котуко мусів забити його.

Котуко дуже сумував, втративши свого любимого собаку. Ескімос, хоч звичайно ненажерливий, може довго голодувати. Він почав чути якісь таємні голоси й бачити людей, яких у дійсності не було. Одного разу, даремне прождавши десять годин коло тюленячої дірки, він зняв повязку і змучений та знесилений, поплентався додому. Дорогою йому закрутилась голова і він мусів прихилитися до крижаного виступу, де лежала велика камяна брила. Сперся Котуко, камінь похитнувся і з шумом покотився вниз.

Котуко цього було досить. Він звик вірити, що в кожній скелі і в кожному камені живе дух, схожий на однооку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм камяним житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок".

Вандея — бастіон віри і монархії

(Докінчення з 1-ої сторінки).

осідок єпископа Вандеї. Собор належить до XIII. віку, чистий тип французького готику; як усі французькі собори своєю дзвіницею на 85 метрів, він представляє цілу добу.

Недавно новопризначений кардинал Бодріер, ректор паріського католицького інституту й видатний історик, у надзвичайно надхненій промові, виголошеній у Notre Dame в Парижі, говорив про ролю соборів у житті Франції, ролю не тільки чисто духовну, але й культурну. Вони є розділами книги французької культури, яку писав віками цілий французький нарід.

Коли з цілої французької культури залишаться тільки собори, й тоді навіть майбутні покоління матимуть величаву картину цієї культури. Те, що твердив кардинал, відчувають майже всі французи, вірні чи невірні. З якою пошаною мешканці говорять про свою катедру! Навіть держава, сьогодні світська й яка офіційно нібито не знає церков, гордиться соборами Франції. Президент Лебрен сам вручив ключі архиепископові, сьогодні кардиналові, Реймського собору, маршал Петен те саме зробив у Аррасі, а міністр освіти — у Вердені.

Люсонський собор звязаний в історії з Рішеліє, бо великий французький діяч був у 22-м році єпископом Люсона. Звідси він поїхав до Парижа, як делеґат духовенства, до Ґенеральних Штатів і там, у Парижі, почалася його блискуча карієра. Єпископом Рішеліє став, як більшість тодішніх аристократів не завдяки спеціяльному нахилові до теольоґії, і в духовній літературі він не залишив жадних слідів.

Я бачив у скарбниці люсонського собору примірник унікат — збірку пастирських листів Рішеліє. Вони свідчать уже про адміністраційні таланти молодого єпископа як і про його твердий, мужеський й елеґантний стиль.

Недаремне пізніше він заснував „французьку академію", — з метою „стояти на сторожі французької мови!"

Вандейські танці.

Недавно поставили проти собору статую Рішеліє, на відкритті якої Ерріо виголосив одну із найкращих промов, яку мені доводилось читати. Можна бути ріжних поглядів про Ерріо, як політика, (ах, ці його враження з подорожі на Совітську Україну!) але ніхто не може заперечити великої культури й літературного хисту вождові французьких радикалів. Зрештою у Франції ніхто і не заперечує цьому. Країна культурна, Франція не плутає, як наприклад у нас, політики й літератури. Ренан, сторінки якого з літературного погляду є справжніми архитворами, одного разу мав фантазію кандидувати на посла й провалився. Політики від цього нічого не втратили, Ренан також ні. Зате Бріян, такий зручний політик, не мав жадного літературного таланту. Але є у Франції політичні діячі, які одночасно є знаменитими стилістами, скажемо хоч би Леон Доде, лідер монархістів, або де Монзі, лівий діяч, або Брак, лідер соціялістів (це прізвища, що перші прийшли мені на думку). Коли читаєте критики на літературні твори усіх діячів, бачите, як французька критика вміє знятись понад особисті і тимчасові політичні симпатії".

VI.

У Люсоні, саме, коли я там був, відбувалася у соборі ординація нових священників. Римська церква любить величаві церемонії, але мабуть поміж усіма її церемоніями немає більш зворушливої, як ординація. Бодай авторові цих рядків не доводилося бачити ніколи подібної церемонії.

Вже напередодні ціле місто тільки говорило про завтрішнє свято. 4 гостинниці в місті повні від кревняків нових священників, що зїхалися на ординацію.

Коло 9-тої години зранку собор, що містить 2000 чоловік, повний ущерть. Завдяки одному приятелеві, я мав змогу дістати добре місце й бачити все.

У перших рядах собору, проти престолу, сидять почесні гості: достойники уряду (хоч повторяю, офіційно, церква і держава незвязані у Франції) і рідня нових священників. Приглядаюсь до цієї рідні: це здебільшого селяни. З їх стану виходить більшість французького духовенства.

У престолі засіли священники майже цілої єпархії, довкола свого єпископа. В 10-ій годині почалося богослуження, підчас якого хор із Нанта і славні орґани виконують мессу Баха „si minor" Слухаючи цього знаменитого твору Баха, думаєш: „шкода, що не наші співаки співають, особливо, що немає наших басів". Французи дуже люблять спів, але нема де правди діти: мало в них добрих голосів, а головне слабі вони в хорі. Хор нантського собору ще один із кращих. Орґани дійсно величаві і грає на них справжній майстер, який своєю грою передає всю красу великого твору.

„Киріє елеізон"... звучить під високим склепінням тисячелітнього собору, і ви відчуваєте сумну величавість, сумні думи людей перед обличчям суду Всевишнього...

„Laudamus te" — відповідають тріюмфально труби...

„Вірую" — несеться по цілому соборі, спочатку сумно, особливо, коли хор співає „crucifixus" і закінчує під акомпаніямент орґанів: „Sepultus est"

Покищо радість:

„Et resurrexit"...

Єпископ займає місце на катедрі, з якої Рішеліє виголошував свої проповіди, й яку з гордістю паламар показує гостям.

А після проповіди головний момент церемонії: прострація нових священників. Один за одним входять перед вівтар, одягнені у білому, і всі падуть на землю. Бачимо білу масу.

Весілля у Вандеї.

Єпископ виголошує сакраментальну формулу: „щоб служити Тобі, Боже, щоб служити моїм братам, я віддаю себе на Твої послуги, віддаю себе, без вороття, назавжди"!

Дістаємо правильно новинки Радянської України — списки висилаємо на бажання.

Приймаємо та виконуємо в найкоротшому часі замовлення на старші видання.

Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.

ПКО 154.627.

VII.

Адміністраційна столиця Вандеї зветься „Roche-sur-Yon" мабуть наймолодше місто у Франції, бо його заснував Наполеон у 1804 р. на знак замирення Вандеї. Місто це називалося за часів першої та другої імперії Napoléon - Vandée". Бурбони назвали його „Bourbon Vandée". Врешті Третя Республика дала йому сучасну назву „Roche-sur-Yon" Це одно з найменше цікавих міст у Франції.

Варт тільки оглянути руїни абатства Fontenelles' а саме домовину віконтеси Беатричі де Туар. Мавзолей зображує жінку, яка лежить а в її ногах пес іченці. Ці останні згідно з леґендою символізують дітей Беатричі, яких убив і зїв їх серце... їх батько віконт Де Туар. Зо всіх кінців Вандеї сюди сходяться матері, щоб молитися за своїх дітей.

Тут поруч замок, де жив теж сумної слави Піcль де Ретц, славнозвісний „Синьобородий", що вбивав і жінок і дітей. Інквізиція спалила його в 1410 році.

У цих місцях уже пахне океаном, який зовсім близько. Найкращою окрасою океану в цьому кутку є „Les Sables d'Olonne".

Багата країна — Франція. Недармо в середні віки говорили про найкращий край під сонцем, або, як німці — „wie Gott in Frankreich", тобто гарно живеться у Франції. Та поміж всіма природними багатствами Франції мабуть найкращі її позбережжя. Скільки гарних місць вздовж океану, Ляманша та Середземного моря! Поміж ними пляжа „Sables d'Olonne" одна з найбільш відомих. Літом тут сила народу, касіно й театри повні, око приваблює гарно одягнене тутешне жіноцтво.

Але тепер зима — чужинців немає. Місто досить велике з добрими будинками, живе своїми справами, що всі зосереджуються біля моря. Мешканці всі рибалки, що торгують з Англією. Саме як я там був, починалася повінь, про яку ґазети потім повідомляли ввесь світ. Щодня зранку люди збирались юрбою в порті й хитали головою; океан гнівався...

Прийшов ворожбит. Котуко і йому розповів про свою пригоду.

— Іди, коли кличуть духи: вони дадуть нам їжі, — сказав ворожбит.

Дівчина з північної країни лежала коло вогню. За останній час вона дуже мало їла й майже не розмовляла. Як на ранок Кадлу й Аморака почали лагодити Котукові маленькі ручні санчата, на які поклали його мисливське приладдя і стільки сала й мерзлої тюленячини, скільки можна було виділити.

— Твоя хата й моя хата, — промовила вона в той час, як санчата на кістяних полозках рипіли і скакали за ним в жахливому морозі полярної ночі.

— Моя хата — й твоя хата, — відповів Котуко, — та я думаю, що ми обоє потрапимо до Седни.

В ескімосів попасти од Седни означало загибіль.

В селищі все ще вигукували: „Духи розмовляли з Котуко. Вони приведуть його до відкритого місця. Він добуде нам тюленів!" Та голоси заглухали в холодній імлі, а Котуко й дівчина разом тягли санчата в напрямку до Крижаного Океану. Котуко запевняв, що торнака звеліла йому йти на північ, і вони йшли за сузірям Оленя, або по-нашому, Чумацького Возу.

Коли вони стомлювалися, Котуко робив маленьку снігову мисливську хатинку, куди вони залазили вдвох, запалювали собі лямпу і намагалися хоч трохи розігріти мерзлу тюленятину. Спочивши, вони знову лагодилися в дорогу. Вони проходили іноді до тридяти кільометрів на день, а просовувалися вперед тільки на пять км., тому, що доводилось кружляти й не можна було йти навпростець. Дівчина зовсім не здивувалась, коли на четвертий день Котуко, в якого очі горіли, як жарини, сказав їй, що торнака йде за ними як двоголова собака.

Харчів у них зосталося менш, ніж на тиждень, а до всього ще наближалася буря. Полярна буря — щось жахливе: вона не вгавае кілька день, і подорожній, що попав під бурю далеко від житла, неминуче мусить загинути. Котуко почав складати таку снігову хатку, щоб у неї можна було влізти разом із санчатами. День був мряковинний, і Котукові здалося, що то величезна примара з неймовірно довгим хвостом. Обриси її що-разу змінялися. Дівчина теж побачила примару, та не злякалась, а досить спокійно промовила:

— Це — Квікверн. Що буде з нами?

— Він розмовляє зі мною, — відповів Котуко. — Проте ніж, яким він вирівнював сніг, затремтів у його руці.

Квікверн — примара велитенської собаки без зубів і без шерсти. За повірям ескімосів, він живе на півночі й зявляється тоді, коли людям загрожує загибіль. Навіть ворожбити бояться про нього згадувати. Він приносить біду і насилає хороби на собак.

У Квікверна, так саме, як і в духа Білого Ведмедя, буває шість або вісім пар ніг; а в потвори, що скакала в морозній мряці, теж було більше ніг, ніж у звичайної тварини.

Котуко оглянув залізне вістря свого гарпуна, свої санчата і спис, лагодячись іти на лови: іншого виходу не було.

— Ми незабаром потрапимо до Седни, дуже скоро, — прошепотіла дівчина. — Невже твоя торнака таки нічого й не зробить для нас? Заспівай їй пісні, щоб вона прийшла сюди.

Котуко заспівав чарівної пісні. Буря немов затихла. Посеред пісні дівчина скочила і спочатку приклала руку в хутровій рукавиці до крижаної долівки хижки, а потім припала до неї вухом. Котуко зробив так само, і вони дивилися одне одному в вічі, напружено прислухаючись.

Їм загрожувала велика небезпека. Триденна буря нагнала з півночі могутню хвилю й кинула її на крижане поле. Дужа течія нанесла сюди пливучу кригу, яка билася в льодове поле, а бурний океан підмивав і розхитував її знизу. Те, що чули Котуко й дівчина, було ледве чутним відгуком тієї жахливої боротьби води з кригою, що точилася кільометрів за трицять або сорок від них.

Зі слів ескімосів, коли крига прокидається від довгого зимового сну, ніколи не можна заранї вгадати, що буде, тому що крига так само швидко зміняє свій вигляд, як хмара в небі.

Що-години шум навколо збільшувався. Ледова поверхня порепалася в усіх напрямках. Одколювались великі крижані скиби на сажень завгрубшки. Вода знизу тиснула з жахливою силою. Море з тріском кидало крижані уламки під ледове поле, немов карти, що швидко падуть на скатерть.

— Ніколи цього не бувало — казав Котуко, — ще не прийшла пора. Як криги можуть танути?

— Ходімо за нею, — мовила дівчина, показуючи на примару, що плигала й бігла попереду їх.

Насилу вони тягли санки. Вже лід навколо їх репався, і щілини розкривали пащі, як вовки. Страшна примара зупинилася на крижаній горі. Гора підносилася над рівниною сажнів на сім заввишки і стояла нерухома.

Проте, Котуко, й дівчина перестали боятися. Вони швиденько склали собі снігову хатинку, залізли туди й почали їсти. В той саме час вони прислухалися до тріскання криги, що натискувала на берег.

Потвора зникла з очей, і Котуко, хвилюючись, казав дівчині, що він, мовляв, має силу відганяти духів. Дівчина слухала його базіканини, раптом дуже розреготалась і почала хитатись, з боку на бік.

За її спиною у відтулину хатинки просунулось дві морди: одна чорна, друга руда. Це були морди двох собак — Котуко і Чорного поводатира. Обидва вони добре виглядали, розгладшали і здавалися за цілком здорові: але були вони привязані один до одного якимсь кумедним способом.

Дівчина штовхнула собак до Котуко і, сміючись, промовила:

— От — Квікверн, що показав нам тверду землю. Подивись: у нього всім ніг і дві голови.

Котуко перерізав ремінь, що їх зязував, і обидві собаки кинулись до нього з радісним скавулінням, немов намагаючись розповісти, як вони сдужали. Котуко помацав рукою їх ребра, — вони зажиріли й обросли густою шерстю.

— Вони знайшли собі їжу, — сказав він, усміхаючись. — Я так радаю, що ми не скоро ще підем до Седни. Моя **торнака** прислала їх сюди. Вони видужали.

Пластившись із Котуко, собаки, що кілька тижнів разом бігали й полювали, кинулись один на одного й почали гризтись.

— Голодні собаки не гризуться, — зауважив Котуко. — Виходить, що вони знайшли тюленів. Тепер ми можемо спокійно заснути. Ми добудемо собі їжі.

Коли вони прокинулись і вийшли з хатинки, то побачили, що море вільне від криги біля північного берега острову, а криги, що відірвалися, відкинуті до землі.

Перші звуки морського прибою радують серце ескімоса, бо вони кажуть йому про наближення літа.

Котуко й дівчина, усміхаючись, взялися, за руки: плескання моря серед криги нагадувало їм про лососів, про північних оленів, про запашні вербові бруньки. На їх очах море почало вкриватись плівкою (ще було дуже холодно), але в далині виднілася яскраво-червона смуга світла, показувалось сонце після довгого зимового мороку.

Котуко застав обох собак, як гризлися вони за мертвого тюленя. Після бурі, що розганяє рибу, тюлені завжди йдуть шукати їжі. Це був перший тюлень; за ним того самого дня вийшло ще двацять чи трицять.

Незабаром сотні чорних голів визирнуло з води і темними плямами замаячили між кригами.

Тільки зміцнішав лід, як Котуко й дівчина навантажили сани тюленячим мясом, запрягли собак і що сили погнали їх. Як і раніш, мороз був великий, та їхати з навантаженими саньми легше, ніж полювати голодним. Вони закопали на березі в снігу двацять пять тюленячих туш на запас і поспішали до себе додому: їх турбувала доля земляків. Собаки теж відчували, що вони прямують додому, і за два дні вже гавкали, наближаючись до селища Кадлу. Коли Котуко вигукнув „Мясо!" — йому відповіло тільки декілька кволих людських голосів. Проте, коли він перекликав, то виявилося, що всі живі.

За годину в хаті Кадлу горіли лямпи; над ними закипав казанок, а із стелі капав, танучи, сніг. Аморака варила обід на все селище. Маленький її хлопчик жував шматок свіжого білого сала. Навколо вогню сиділи мисливці й досхочу наїдалися тюленячого мяса. Котуко й дівчина розповідали про свої пригоди.

— **Торнака** таки не цуралася нас, — розповідав Котуко. — Буря вила, лід тріщав, тюлені гналися за рибою, що її налякала буря. Нові тюленячі дірки близько звідси: за два дні ходу. Нехай кращі мисливці підуть завтра за тими двацятьма тюленями, що я закопав їх у снігу. А як ми зїмо це мясо, то ще підемо полювати.

— А ви що робити будете? — спитав підлесливо ворожбит Котуко, так саме, як він завжди розмовляв з Кадлу, що був не тільки начальником племени, а й місцевим багатієм.

Котуко глянув на дівчину і спокійно відповів:

— Ми поставимо собі хату.

При цьому він показав рукою на північний захід від хати Кадлу; в той бік ескімоси звичайно поселяють жонатого сина або заміжню дочку.

Дівчина похитала головою і повернула руки долонями догори. Вона була чужинка; жаліючи, її прийняли, як умирала вона з голоду, і вона не мала нікого віна.

Тоді Аморака зіскочила з лави, і почала кидати дівчині на коліна ріжне хатнє приладдя: камінні лямпи, залізні скребниці для шкір, бляшані казани, оленячі шкіри з нашивками з кабаргових зубів і справжні стальні голки. Це було дуже багате віно, яке тільки буває в країні холоду. Дівчина вклонилася до самісінької землі.

— Іх так само на придачу, — сміючись, сказав Котуко, показуючи на собак, що намагалися лизнути дівчину в обличчя.

— Так, — промовив ворожбит, значуче відкашлюючись, немов би ввесь час був глибоко задуманий. — Тільки залишив нас Котуко, як пішов я в „д.м пісень" і цілими ночами співав заклини, викликаючи духа Оленя. Завдяки **моїм** пісням піднялася буря, що поламала лід, і обидва собаки вивели Котуко з небезпеки. **Моя пісня** наслала йому тюленів. Тіло моє лежало тут, але дух носився понад кригою і показував шлях Котуко і собакам. Все це зробив я.

Після доброї їжі всім хотілося спати, і ніхто не став сперечатися з ним. Він узяв собі ще шматок вареного мяса і ліг спати поруч з іншими в теплій ясно освітленій хаті, що просякла запахом жиру.

М. РУДНИЦЬКИЙ

Поет державної енергії

Редіярд Кіплінґ (1865—1936)

Від часу, як імперіялізм став недугою, енергія — модним гаслом, Кіплінґ замовк. Замовк у суто-англійській погорді до того, що зробили з його ідеалу люди крикливі, нервові, плебейської культури і вічевої освіти.

Два спомини.

Перший спомин про Кіплінґа: у 12-ім році життя дістав я від вуйка чудове ілюстроване видання „Другої книги джунґлів". Але на книжці дописав він присвяту для мене, молодшого брата і сестри. Я відкупив цю книжку від них і поклав на ній „ч. 3." „Бібліотека моя мала вже під „ч. 1. „Кобзаря" і під ч. 2. Мінхгавзена. „Книги джунґлів" не розумів я довго, навіть тоді, коли діти нею захоплювалися — не розумів аж до часу, коли почав ходити до Зоольоґічного Саду в Льондоні і не побачив самого Кіплінґа.

Редіярд Кіплінґ.

Другий спомин. У 1920 р. показав мені наш відомий англієць І. Петрушевич у підземельній льондонській залізниці Кіплінґа, як сидів напроти нас. Цей співець енергії подобав на японця — очима, поставою, несміливими рухами. Найлекше було спробувати заговорити до нього по українськи; ми знали добре, що Кіплінґ може не відповісти навіть премієр міністрові, (до речі: Болдуін є його сестрінком).

Вже тоді мешкав він залюбки у Ротінґдін у ґрафстві Суссекс, 10 км. від найближчої залізничої стації. Звідти втікав перед американцями і снобами до села Барвош або в зимі (із слабими легенями) ще дальше: до Єгипту, південної Африки, східних Індій, Аргентини.

Журналіст.

Карієра Кіплінґа майже — королівська або як хто воліє: у стилі індійських казок чи великобританської преси. Від 13-го року пише. Скінчивши ґімназію в 17-ім році вертається з Англії до Індії, де батько його, визначний маляр, є директором музею в Лягоре. Кіплінґ відразу стає журналістом, у 21-ім р. життя видає першу збірку своїх сатиричних віршів, рік пізніше „Прості історії з горбків". В Англії його ще не знають. На підставі оповідань у тижневику „Вікс Нюс", що виходив в Аллягабад звернув на нього увагу один місцевий видавець і підписав з ним умову на 200 фунтів гонорару і 4 фунти від кожної тисячки проданих примірників. Так від 1889 р. починають виходити у світ його новелі, де він виводив живі типи, які бачив і про які забули англійці, що жили в Індіях. Кіплінґ за гонорар виїжджає довкола світа як журналіст через Рангун до Сінґапур, Гонґ-Конґ, Шангай, Японії та Америки.

Подорож розвиває у Кіплінґа вроджений хист розуміти матеріяльну культуру, ріжних людей, всяке ремесло. Та мов надиво імя його стає нараз славне в Англії завдяки поезіям, що оспівують воїцьке життя своєрідною, звязкою, сильною, всім зрозумінною, напів буденною народньою мовою. І досі Кіплінґ незрозумілий поза Англією як поет — поет великий, що протиставився цілій добі попередньої літератури занадто книжковій, переніжненій від естетичних теорій.

Пошана людини.

Може видаватись, що величезний успіх оповідань і поем Кіплінґа мав свою причину в самій їх патріотичній тенденції, у звеличуванні прикмет англійця, що в кольоніях завойовує нові землі, покоряє „мужчин". А проте не найдете в Кіплінґа нічого з того, що охолоджує вас до кожної чужої книжки (у рідних це нам часом подобається, бо лоскоче наш інстинкт зарозумілости), коли відчуваєте тенденцію, пропаґанду, засліплений шовінізм, чванькуватість, нехтування ворожих націй. Кіплінґ змальовує бадьорих, сильних і веселих земляків, симпатичних ворогів, усяких людей завсіди із такими прикметами, які не треба ідеалізувати, щоб любити їх і цінити.

Кіплінґ мав досвід, інтелігенцію, мозок. Ненавидів единий смертельний (за словом Уайльда) ґріх: глупоту, що добачує силу там, де її нема, заслугу там, де слід би про неї мовчати. Його оба діди були священиками — проповідниками методистів. Любов праці, енергії, сміливости була для нього природним явищем людини, що вірить в ідеали, але вміє творити їх не з мрій, а з буденних прикмет характеру.

Його популярність.

Шов, Велс, Конрад, більше читані на чужині, як Кіплінґ, бо те, що найцінніше в Кіплінґа — його поезія, гумор і знання життя занадто тісно звязані з англійським світом. Тільки звірі в нього загальнолюдські.

Популярність Кіплінґа в Англії така, що не міг він передавати посвідок до крамниці, бо зараз їх продавали як автоґрафи. Вже кілька літ тому заплатили за примірник першого видання одної з його перших книжок 900 долярів. Від кількох літ істнує в Англії „Товариство Кіплінґа", що опікується його творами і видає окремий журнал йому присвячений. Має воно 5000 членів. Коли з нагоди роковин Кіплінґа пересилало воно йому привіт, він навіть не відповідав. Від 10 літ заховався перед своєю влізливою славою, послухавши такого принципу: „Найбільше, чого може собі бажати письменник це те, щоб із його творів залишився відламок, що колись може прикрасити якусь стару правду або нову ідею".

Театр „Ля Скаля" і політика санкцій.

Відомий театр „Ля Скаля" у Мілляно почав 26. XII. м. р. свій оперовий сезон 1935/36. На премієру пішла стара патріотична опера Дж. Вердія „Ернані" Той пишний театр, з сяйві світла, що тремтить, міниться в криштальних оздобах багатих канделябрів, знову заповнився елеґантним світом. Війна війною, санкції санкціями, а мистецтво мистецтвом.

У списку опер на цей сезон находимо такі опери: Дж. Вердія, крім згаданої, „Ріґолєтто", „Отелльо"; Р. Ваґнера „Льогенґрін" і „Парсіфаль"; зі сімсотих років „Матрімоно сеґрето" Чімарози і комедію Гольдонія „Кампієльльо" з якої Вольф-Феррарі, написавши музику, зробив оперу; Чілеї „Арлезіянка". З нових опер: Ільдебранда Піццеттія „Орсеольо" і Стравса „Мовчалива жінка". Крім цих будуть виставлені: Доніццеттія „Лючія Ляммермур" і „Дон Паскуале"; Бойта „Мефістофель"; Каталянія „Веллі"; Дзандоная „Фарса амороза"; Понкієллія „Джіоконда"; П. Масканія „Іріс". Дальше балет музики Дж. Ч. Сонціоніо „Ль'аморе делле тре мельаранче", сюжет із казки К. Ґоцці.

Та найпікатніше, що большевики вже — слава Богу! — так досолили Італії, що управа театру скреслила оперу Римского-Корсакова „Леґенда незримого міста Кітеш" зі списку опер на цей сезон, а натомісць поставила оперу Умб. Джіордана „Сибір". М. ін. в цій опері, в якій змальоване життя засланців Москалів, можна почути в другій дії на початку живіську, непереробленну нашу народню пісню „Щож я буду бідний діяв". У середині третьої дії знову є живіські мельодії нашої народньої пісні.

М. О.

Малі артисти і танцюристи

В половині січня відбулася в салі театру „Ріжнородностей" дитяча вистава, яка своїм рівнем переростала звичайні дитячі продукції, які ми звикли бачити у Львові. Дітвора школи ім. князя Льва відограла тридієву сценічну казку Марійки Підгірянки п. н. „У чужім пірю". Другу частину вечора виповнили танкові продукції.

Ґавот. Учні п. Тамари Панченко. Світлив В. Тарнавський.

І ціла сцена, що уявляла собою ліс і та дітвора, перебрана за цвіти — навівали на мене подих зачарованого саду, розіспіваного весною хором пташок, залитого запахом фіялок, саду, де кожне дерево і кожна квітка процвіли усмішками й поцілунками...

Коли дивимось на ці діти — здається нам, що неодно з них може буде ти колись добрим актором. Як вони свобідно рухаються, як переживають свою ролю! П-ні І. Полюгова заопікувалась цими дітьми і вивчила їх грати. П-ні Тамара Панченко навчила діти танцювати. Вальс, ґавот, китайський танок — усе як у справжньому балеті. Бути нині танцюристом, значить мати відкритий увесь світ перед собою — від українських театрів до Голівуду!

Ст. Чарнецький.

Нічка. (В чужім пірю). Світлив В. Тарнавський.

САША ҐІТРІ

Янгол зійшов на землю

У стовісімдесятліття народин Моцарта

Дня 27-го січня 1756-го прийшов на землю янгол.

Він народився у Зальцбурґу, в Австрії — це наглядний факт — і никому й на думку не прийшло би той факт заперечувати — тому я й розумію навіть те, що мешканці Зальцбурґа почувалися від того дуже горді, — а всеж він народився не тільки в Зальцбурґу. Ніколи вислів „прийти на світ" не мав такого повного значіння, як у той день, коли народилася та дитина. Бо в день, коли народився Моцарт, він прийшов на цілий світ.

*

Ніодна людська істота не служила краще ідеї Бога.

Його твір і його призначення видаються мені чудом.

Свята Бернадетта чула небесний голос. Моцарт мав ту силу, що нею передав той голос нам.

І ця сила безупинна — бо ось уже майже дві сотні літ те чудо відновлюється, коли тільки слухаємо його величнього твору.

І коли допустимо, що Моцарт божеський — тоді все вияснюється, все зясовується, тоді набирає значіння все, від ґодини його народин, до хвилини його смерти.

*

Чудо народитися в домі людини, що „робить" музику як дуже добрий ремісник так само як і його батько переплітав книжки в Авґсбурґу. Він має основи освіти, знає досить на те, щоб бути професором — щоб вказувати шлях ґеніяльній дитині, яку Бог передав у його руки.

Моцарт не народився у свого батька — він народився у свого професора. Перші звуки, що їх він сприйняв, це були ноти, не слова.

Бо послухайте-ж: Моцарт не тому був ґенієм, що народився у музики, — ні, ні, навпаки: тому, що він був ґенієм, він народився у музики. Бог так хотів.

Ось як я це бачу. Ось чому я кажу: Чудо.

*

Його батько, правда, мав намір навчити його музики пізніше: як буде мати шість чи сім літ. Себто він навчив би його грати на клявікорді.

Мати Божа! Таж той чоловік не знає, що його син — Моцарт.

Цей син, для нього, це тільки імя — і це природне: для нього, його син, це Вольфґанґ.

Вже рік, уже два, вже три роки, як Моцарт народився і ніхто у світі не знає ще, що народився Моцарт — і якби хтось запитав його батька: „Хто такий Моцарт"? — він відповів би: „Це я!" Він не знає, що Моцарт це той малий хлопчина. Він не здавав собі справи з того, що він, це тільки батько Моцарта.

Неодин бачить дитину на руках матери, неодин бачить як вона робить свої перші кроки, неодин дивиться на неї, — але нікому не прийде на гадку її обсервувати. Нераз видно, що вона задумана або весела — але хто на це дивиться: вона-ж має пять літ, подумайте! Яке значіння може мати те, що вона задумана чи весела!

Про що-ж той малий може думати тоді, коли перестає бути веселий? Про ніщо, правда?

*

Автім, чи уявляєте собі, що одного дня сталося ось що:

Був вечір. Його мати, в кутку біля вогнища щось там ґаптувала, його батько вдруге переписував ораторію — а чудесний дітвак теж був там і мріяв сидячи біля клявікорду. Його маленька ручка впала на клявіятуру із слоневої кости. Акорд. Потім другий — і це був перший вияв ґенія Моцарта, що заімпровізував у пять літ той малий відомий менует, що пройшов століття...

*

Але коли я кажу, що янгол прийшов на землю — не забуваймося — то коли Моцарт був янголом, він раптом став людиною як тільки зіткнувся з людьми.

Не насмілюймося його осуджувати, але глядім на такого, яким він є. Не люблю дошукуватись хиб. Звичка ставити з одного боку хиби великої людини, а з другої її прикмети, так як пишеться „винен" і „має" у банкових рахунках — ця звичка видається мені препогана.

Коли перед нами стає людина, яку ми любимо за її ґеніяльність, то треба її брати такою, якою вона є. Думка падькати над тим, що вона горбата чи гнівлива, видається мені дітвацька.

Те, що характеризує більшість великих людей, те на що я завжди звертав увагу студіюючи їх, це їх ґордість — і я непомітно жалію, що нікому не прийшло на думку в головних ґріхах слово „ґординя" замінити словом „порожнеча" Це їх моральна ґордість — яку густо-часто беруть за ґордощі — і їх дурні уважають порожнечою.

Бути ґордим, це знак переніжненої душі.

Робити комусь закид за те, що він ґордий — це те саме, що дорікати йому за те, що не хоче вдихати поганих запахів.

Моцарт був дуже ґордий і це було його добре право.

Кажуть нам, щоб ми пізнавали себе самих. І ці слова вириті на фронтоні святині Апольона. Сократ зробив їх своєю девізою.

Але-ж — якби Моцарт знав себе самого, то чи не мав би він позної підстави бути ґордим?

Ця ґордість виявляється від його наймолодшого віку.

Він має пять літ, його приймають

Вольфґанґ Моцарт.

у Шенбруні. На воскованому наркеті він похвзнувся і впав. Маленька дівчинка помагає йому піднестися. Це Марія-Антуанетта. Цілуючи її він каже: „Оженюся з тобою пізніше!"

Маючи двацять один років він пише: „Хоч я не шляхтич, то маю в душі більше поваги як неодин шляхтич. Парубок чи шляхтич, в момент коли він мене зневажає, це тільки каналія!"

Автім, не називаю цього пустотою. Це навіть не зарозумілість. Це справжня ґордість — це знайомість себе самого.

Він мав би бути ґенієм і сам один мав би не знати про те?

Чому?

Коли баварський Елєктор звільняє його зі служби, то що Моцарт йому каже?

„Коли ви достойний пане, звертаєте мені мою свободу, я почуваюся дуже щасливим, коли беру її назад".

І чи не його правда?

Чи можна дораджувати бути скромною двацятьшістьлітній людині, що за кілька тижнів скомпонувала „Схоплення з Сераю"?

Чудо „Реквієм"!

Моцарт був недужий (кілька тижнів пізніше вмер) як зайшов до нього якийсь невідомий чоловік.

Він промовив до нього ці дивні слова:

— Пане, я прийшов замовити у вас „реквієм".

— „Реквієм", для кого?

— Дозвольте, пане, що цього вам не скажу.

— Для якої-ж епохи треба це „реквієм" скомпонувати?

— Ей,... не тратьте часу.

І чужинець зник.

Моцарт скомпонував „реквієм". Кілька тижнів після того воно було готове. Чужинець більше не появився. Стан здоровя Моцарта погіршувався.

Надійшла його остання ґодина тоді він сказав:

— Я не розумів для кого замовили в мене оте „реквієм"... Сьогодні розумію: це для мене.

І власне наспівуючи його Моцарт віддав духа.

*

Була така погана погода в день його похорону, така погана, що ніхто, — мало того: ніхто, бо навіть його жінка не відвела його тіла до останньої домівки — і тіло тієї божеської людини склали у спільній ямі.

Ще одно чудо!

Ще одно чудо, що дає нам змогу здогадуватися, що прийшовши з неба, він туди повернувся.

*

А я люблю ту коротку розмову між Россінім і кимсь, що його запитав:

— Маестро, хто на вашу думку найбільший музика у світі?

Россіні відповів:

— Бетховен!

Співрозмовник питає:

— А Моцарт?

— Е! Моцарт! Той — єдиний!

(За „Nouvelles Litteraires").

Той, що кохався у легких піснях

Д-Р ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ

Ще недавно я бачив його, мого друга старого.

Д-р Ярослав Лопатинський, лікар у Гологорах, золочівського повіту, зчаста приїздив до Львова, а тоді, коли мав приїхати, завжди повідомляв мене, щоб поговорити на музичні теми. У першій половині грудня м. р. покликали його на газовий курс до Львова, яким він зовсім не був захоплений. Перед приїздом написав до мене лиш кілька слів. Вони були для мене дуже прикрі тим більше, що Я. Лопатинський останніми часами не міг уже писати власною рукою, лишень писав їх на машинці. „Знову лежу вже

Д-р Ярослав Лопатинський.

третій день, а більшу половину жовтня перележав...", ось прикра вістка з останнього листа. Коли ми кілька днів пізніше у Львові зайшли на „мале пиво", Д-р Лопатинський зовсім забув про свою хоробу. Увесь час оповідав про свої музичні праці та про видавання пісень, як колись.

Саме 30 літ тому, після появи в друку кількох фортепіянових танків як: „Не жартуй", „Позір"" і „Українські танці", Д-р Лопатинський почав за моєю порадою видавати під моєю редакцією свої сольоспіви на фортепіян, що їх уже тоді мав до сотні. Я вибрався до Гологір, де він проживав як повітовий лікар, щоб випробувати пісні. Виконавцями були або сам композитор, або його сестра Софія. Пісень було так багато, що нелегко було вибирати. Між ними були пісні писані до німецьких слів ще із Відня, з часу медичних і музичних студій, але більшість до слів українських поетів: Вороного, Чернявського, Черкасенка, Олеся, Українки, Грабовського, Кримського.

У видавництві „Торбана" появилося ще до війни у 2-х серіях 18 сольоспівів Я. Лопатинського переважно на високий голос. У листі з Києва, 20-го лютня 1923 р. писав він до мене: „...Швидко буду назад, бо перешкоди якось усуваю і дозвіл на виїзд дістану. Тоді і я активно заберуся до „Торбана", і так як колись, будемо знов друкувати ноти. Може удалось би видрукувати решту моїх пісень і дещо з нових, а теж „Свекруху" і „Енея на мандрівці"... І дійсно, після повороту до Гологір, почала в 1924-му році появлятися в „Торбані" третя серія його пісень, 9 сольоспівів. Таким способом побачило світ божий 27 пісень.

Свої сили пробував Я. Лопатинський також у більших творах, початих „Свекрухою" (музика до комедії Льва Лопатинського), згодом написав комічну оперу „Еней на мандрівці", ставлену нашим театром під управою Йосифа Стадника; вкінці склав до власного лібрета оперу „Казка скал" із сюжетом, взятим із наших визвольних змагань. Побіч того писав теж фортепіянові і скрипкові твори та мішані хори як нпр. „Вставай Україно".

Не беремось давати оцінки праці Я Лопатинського. У його коротких піснях зливалася його музична інвенція із словами дуже гармонійно. Пісні ті невибагливі, не видумані, плили з його серця легко, може подекуди безпретенсіонально, може і примітивно, а проте вони гарні. Найживіше згадую одну найкоротшу: „Її душа — то чайка над водою"... Всього 14 тактів, а проте яка мельодія! Композитор, закінчивши пісню, повторяє слова поета: „розсипає перли сліз, розсипає перли сліз". Так і думаєш про душу музики, що розсипає нам свої пісні...

12-го січня не стало цієї енергійної людини між живими. Тіло похоронено у спільнім гробівці в Гологірках, де спочив перед кількома роками його улюблений син-одинак. Трагічні переживання останніх літ як смерть матери, сина та сестри Софії, все це ослабило його працю та організм. Залишив нам у спадщині свої невибагливі, а проте мельодійні пісні.

Я. Ярославенко.

НА КАРНАВАЛ
найкращу сукню вшие вам швидко і дешево
ОСИПА ОСТАПОВИЧЕВА
Львів, вул. Малецького 10/II.

Готовлять фільму „Мазепа"

Дістали ми проспект паріської фільмової фірми Вільнер і Ренесанс, яка приготовляє велику історичну фільму з життя Мазепи. Із цього проспекту вибираємо кілька рисунків, доданих

Мазепа схопив Кочубеївну.

там для реклями. Сценарій написав відомий письменник Йосиф Кессель, автор більшого оповідання про Махна. Режисер — Жорж Анне.

У проспекті находимо між іншим таке пояснення для французької публики:

„Попросту аж дивно, що досі життя Мазепи, повне численних пригод, не попало на екран, тоді як воно надхнуло найбільших мистців в усіх царинах мистецтваь Віктора Гюго, Льорда Байрона, Пушкина та Словацького, що вивели перед нами його діяльність, малярів — Делякроа, Гораса Вернета та Шассеріо, що закріпили навіки його риси на славних своїх полотнах, — композиторів Ліста та Чайковського, що на цю тему склали могутні мельодії геройства та кохання.

„Цікаво ствердити, що в часі, коли Віктор Гюго написав свою поему про Мазепу, льорд Байрон і Пушкин, майже водночас виводили його у зовсім іншім світлі; Гюго дивився на нього як на великого зайдиголову; Пушкин як на зрадника, Байрон як на героя. Байрон, здається, майже утотожнив себе із ним. Любовне життя обох насуває чимало анальогій; оба вони борються за ту саму величню ідею —

Князя і його веселих гостей напали вовки.

Донос Кочубея до царя на Мазепу.

за визволення дорогого їм краю — Байрон за Грецію, Мазепа за Україну.

Чи слова Віктора Гюго не змалювали якслід цієї легендарної постаті:

Біжить, помчав, паде,
Піднявся як король...?

Коли сьогоднішні міліонери бідували

Фільмові зірки про початки своєї кар'єри.

КОЛИ НЕМА ЧИМ ЗАПЛАТИТИ ЗА ВЕЧЕРУ.

Оповідання Ґрети Ґарбо.

В останніх днях розійшлися чутки про недугу Ґрети Ґарбо. Тепер вона богата людина. Але ось як вона починала:

Це було у Берліні, в чудовому, велелюдному місті, Берліні. „Фрідріхштрасе", де фільмові підприємства мали свої бюра, називалася тоді — від одної фільми, що її назва швидко спопуляризувалася. — у мові нашого ательє „Безрадісна вулиця". Було багато руху на „Фрідріхштрасе" — і дуже багато нужди. Молоді артисти сиділи вісім годин денно в малих ресторанках, розуміється при одній каві з острахом перед годиною, коли замкнуть льокаль та з неясною в серці надією на якесь чудо. Мені особисто не велося тоді ще так дуже погано. На два яйця в шклянці та якусь перекуску я завжди могла собі ще дозволити, хоч ця вечера була звичайно єдина моя їжа за цілий день. Але раз — так, це була найважча година мого життя: година, що теж доходила до того, коли ось-ось замкнуть льокаль. Я сиділа при свому бенкеті із двох яєць у шклянці, хлібом із шинкою та ще якимсь тістечком — признаю, що того вечора я була справді дуже легкодушна — в нашім малім ресторанику... Платничий заточував щораз тісніші кола довкола останнього занятого столика, саме мого. Ясно, що він — нахаба — хотів, щоб я вже собі пішла. Але ж я не могла з недбалим жестом закликати: „платити!", просто тому, що не мала при собі девятьдесятьпять фенігів на заплату рахунку. Правду кажучи я не мала їх ані в своїй торбинці, ані дома, ані теж у банку. Я їх узагалі не мала. Дві білі монети, двацять фенігів — це було в тому критичному моменті усеньке моє майно. Але цього капіталу я не могла видати: він був призначений на поворот до хати підземною залізничкою.

Не можу описати жаху тієї ситуації. Ще сьогодні, скільки, то вже літ, буджуся нераз із сну, якто мене як якась альпейська гора дусить тінь сонного й злого берлінського платничого. Він називався Еміль, пан Еміль, докладно це памятаю... Це єдине мужеське імя, що його я затямила собі з моїх берлінських початків.

Ні, зберегла у своїй памяті ще одно. Це імя Моріс. Бо в хвилині моєї найбільшої зневіри Провидіння післало мені спізненого каварняного гостя на допомогу й порятунок. Моріс Штіллер, шведський фільмовий режисер, що швидко вмер, але залишився незабутнім, увійшов до льокалю, щоб випити останню горілку. Земляк у біді — янгол-спаситель! В один мент я була врятована перед платничим Емілем, а дві хвилини після того я дістала першу велику ролю.

ДЕНТИСТ
ЯКІВ НАСС
приймає у своїм заведенні Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30.
В неділі і свята за попереднім зголошенням. Урядовці і шкільна молодь мають знижки.

З тайн архіву „задніх стін"

Фільмова техніка на нових шляхах.

— Губер, завтра накручуватимемо сцену серед арктичних ледів. Подбайте за гренляндський краєвид з білими медведями.

Так озвався начальник фільмових знимок до директора декоративної частини. А цей директор біжить до бюра архіву „задніх стін", щоб сказати дати собі „Гренляндію з білими медведями".

На другий день в ателіе відбуваються знимки. Фільму накручують в порожній галі, без куліс і декорацій, де за сценою розіпняли тільки велике біле полотно. Ввечір усі виконавці переводять перевірку накрученого. Але-ж сцена на фільмі не така порожня, як була справді. За артистами підіймаються могутні гори й ледівці, по небі гонять хмари, а білі снігові поля тягнуться в безконечність. На замерзлому скельному шпилі стоїть справді і то справжній білий медвідь... Це без усякого сумніву несфальшована природа, правдивий вирізок з арктичного світу.

Та якже вияснити цю загадку? При знимках в ателіе не було й сліду арктичного краєвиду; а тут — сніг, снігові гори, білий медвідь, усе справжне.

Правда, Губер бігав до архіву „задніх стін"... Чи звідти він усе те поприносив?...

Чи ще неясно? Пояснимо докладніше.

Нераз можна було чути нарікання, що неодна навіть добра фільма дуже багато тратить на тому, що штучні декорації ателіе часто важко взяти за справжню природу. Кожний фільмовий продуцент і кожний фільмовий режисер тужать за тим, щоб мати змогу накручувати фільму там, де проходить її акція, у чужих країнах, у джунглях пралісу, на далеких морських побережжях. У багатьох випадках це й діється. Кораблі з фільмовими експедиціями пливуть до ріжних чужих країн, де мають відбуватися знимки. Але й тоді ще залишається частина незаспокоєної туги. Бо фільмова техніка тісно звязана з точно означеними законами. Багато речей можна зробити в ателіе, але не можна цього зробити на якомусь віддаленому просторі нашої земної кулі. До того-ж долучується ще й те, що в сьогоднішніх часах незавжди можна дозволити собі на такий видаток, який звязаний з фільмовою експедицією. Тому фільмові вирібні задовольнялися здебільша штучними декорацями. Та вони звичайно вражали своєю неприродністю. Тому фільмові вирібні стали шукати кращих, хоч і дешевих декораційних засобів.

Сьогоднішня фільмова техніка є вже на шляху до того, щоб усунути із фільм неприродну твердість штучних декорацій, але при тому обходиться без коштовних фільмових експедицій. Ціла тайна лежить у т. зв. проекції задньої стіни. Коли у майбутньому акція якоїсь фільми йтиме десь над морем, на пустині, в якійсь чужій країні, то не треба буде необхідно висилати ціле товариство до Африки, над південне море чи в підбігунові країни. Досить як поїде туди одна людина, кінооператор і накрутить краєвиди й людей, звичаї й обичаї. Незалежно від фільмової акції накручує він задню стіну краєвиду фільми на даному місці. І тієї фільми, задньої стіни, вживатимуть пізніше в ателіе як куліси, як живої декорації до знимок. Проекційний апарат стоїть за полотном у фільмовому ателіе. Перед полотном артисти грають свої ролі.

Одночасно з тим, як один апарат здіймає гру артистів, другий кидає на полотно потрібний краєвид. При накручуванні фільми отой краєвид здіймають таким чином удруге, наслідком чого він зливається з акцією в одну цілість, в одну кінокартину. І хоча артисти грають свої ролі у порожній галі, то все ж вони знаходяться серед живого оточення, яке має ту прикмету, що є справжнє. Тепер уже фільмові архітекти не матимуть клопоту, бо не потребуватимуть становити всякого роду декорації, щоб створити ілюзію такого чи іншого краєвиду. Нові куліси просто з природи! При цьому треба буде щонайбільше узгіднити простірний та оптичний звязок між переднім та заднім пляном при допомозі якихсь декорацій. Ясно, що того роду проекції задньої стіни не можна ужити при всіх фільмах. Треба буде будувати ще неодну декорацію. Та одно певне, що у фільмах, де можна буде ту проекцію задньої стіни вжити, глядач матиме частину справжньої, нефальшованої природи.

Проекція задньої стіни має ще одну прикмету. Коли накручувати фільму на тлі справжньої природи, тоді всі заняті переднім пляном і, задній виходить негостро, неясно й замрячено. При окремих знимках та при вжитій проекції задньої стіни, не треба вже турбуватися тим оптичним законом. При другій знимці у фільмовому ателіе можна все гостро сфотографувати.

Які великі можливости дає ота новинка у фільмовій техніці! Так наприклад, можна використати при накручуванні фільм, зняті перед тим справжні катастрофи природи, землетруси, повені і т. і. Можна сфільмувати Індію, Азію, Африку та вихіснувати потім ті знимки як куліси. Може трапитися, що при накручуванні якоїсь фільми треба картини, як каравану у пустині

Цьогорічні перегони за літературну нагороду

заскочила піскова буря. Скок до архіву... і каравана з верблюдами серед піскової бурі вже є. Розуміється, що передовсім треба такі знимки до архіву придбати. Досі таку картину з караваною — якщо не було змоги вислати фільмової експедиції в пустиню — робили штучно. Позичали верблюдів з зоольогічного городу, літак сипав згори пісок тощо.

При проекційній методі задньої стіни можна використовувати у фільмах і настроєві нічні картини. Місяць, осяяне у срібному світлі свічадо озера, перегони хмаринок на небі — все те можна мати заздалегідь. Артисти можуть грати при денному світлі, а вийде ефектовна картина чарівної ночи. Що й говорити вже про те, як кінооператор може унезалежнитися від погоди. У найкращий соняшний день він може робити фільмові знимки зі слотою та найбільш зливним дощем. Гвідо Зебер, один із співробітників німецької Уфи мріє про те, щоб мати у свому архіві цілий світ як декораційні задні стіни. Г. М.

Літературнахроніка

Французи і німецька література. У відомому французькому видавництві Грассе виходить у перекладі велика кількатомова студія німецького біографа Фридриха Гундольфа про Гетого. Зацікавлення німецькою літературою у Франції це один із наслідків великої війни, згідно з девізою великих народів: Хочеш знати слабі сторінки свого ворога — скористай спершу з його сильних сторін.

Карієра англійського дипльомата. Одною з найбільших читаних біографій в Англії буде життепис льорда Редінга, колишнього міністра закордонних справ і віце-короля Індії. Автор її Поль Фрішанер оповідає небувалу карієру того дипльомата, що звався Руфус Айсен і почав свою працю як послугач на пароплаві. Друге його заняття було — продаж овочів, третє — біржевий маклер, четверте — адвокат, пяте — суддя найвищого трибуналу, шосте — англійський посол у Спол. Державах. Хто прочитає життепис такого достойника, може трошки зрозуміти, чому Англія панує над світом. Карієра в Англії це не щаблі бюрократичної служби, а свобідне суперництво, в якому перші місця здобувають найбільше загартовані та найбільше досвідчені.

„Щоденник" Гонкурів. Від кілька літ іде у французькій пресі завзята боротьба за те, щоб видати ввесь щоденник відомих письменників, що день за днем записували спільно всякі враження, розмови та анекдоти про людей, з якими зустрічались. Нічого не помогло! Уряд заборонив видати другу частину цього щоденника досі збережену в „Національній Бібліотеці". Щойно у 1950 р. довідається світ правду про деякі особи, що досі ще живуть. Покищо можемо читати тільки ті частини, що вже появились, саме тепер перевидані. Ця історія буденщини та літературного світа від 1851 до 1895 р. складається з двох частин: перші три томи від 1851 до 1870 р. писані спільно двома братами аж до смерти молодшого Юлія — їх знаємо; другу частину писав сам Едмонд до своєї смерти — 1895 р. Оба брати так схарактеризували свою працю: „Той щоденник — наша сповідь кожного вечора. Ми ніколи свідомо не говорили неправди про тих, яких тут згадували... Нашим завданням було оживити для майбутніх читачів наших сучасників так, щоб вони були подібні до себе, оживити їх якби стенографією серед палкої розмови, зловити їх фізіольогічний відрух, передати ті дрібнички темпераменту, в яких проявляється вся індивідуальність людини ледве примітним проривом стихійного життя". У галерії дієвих осіб цього „Щоденника" є такі люди як Віктор Гюго, Мішле, Бодлєр, Сент-Бев, Готіе, Фльобер, Ренан, Жорж Санд, Бертельо, Золя, Тургенев, Доде, Гюісманс, Мопасан і десятки ін.

Аргентинська епопея. У Льондоні у фірмі Блєкуель вийшов переклад аргентинської поеми „Гавчо Мартін Фієро". Її автор — Хозе Фернандель, національний поет Аргентини, зовсім невідомий в Европі, хоча книжку його читають у його ріднім краю нарівні з біблією. Англійська преса додає: „більше як в Англії Шекспіра".

Продовжуємо речинець!

Хто ще до кінця лютня ц. р. надішле цілорічну передплату візьме участь в розподілі премій.

ПРЕМІЇ

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „НАЗУСТРІЧ" НА РІК 1936.

Хто до кінця лютня 1936-го року надішле цілорічну передплату на „Назустріч" в сумі 10.— зол. (також і нові передплатники) візьме участь в льосуванні таких нагород:

1. **Українська Загальна Енцикльопедія.** Три томи в оправі. Вартість 150.— зол.
2. **Альбом УСС.** Люксусове видання, оправлене в скіру. Вартість. . . . . 50.— „
3. **Повне видання творів Т. Шевченка** в 16-ти томах. Видання Наукового Інституту у Варшаві. В оправі. Вартість . . . . 40.— „
4. **Комплет журналу „Мистецтво"** з рр. 1932—1935. Розкішне видання. Вартість . . 38.— „
5. **Комплет „Української Бібліотеки"** 36 томів. Видання Івана Тиктора. Вартість . . 34.— „
6. **Дитяча бібліотека з 50 томів.** Видання Михайла Таранька. Вартість . . . . 30.— „
7. **Олекса Кузьма: Листопадові дні 1918 р.** В оправі. Вартість . . . . . 25.— „
8. **Велика Історія України.** Видання Івана Тиктора. В оправі. Вартість . . . . 25.— „
9. **Монографії українських мистців.** 5 книжок. Видання АНУМ. Вартість . . . . 22.— „
10. **Т. Г. Масарик: Світова революція.** 2 томи. Видання Червоної Калини. В оправі. Варт. 10.50 „
11. **Повне видання творів Василя Стефаника.** В люксусовій оправі. Вартість . . . 20.— „
12. **Молода Україна.** Три річники журналу для молоді, в гарній оправі. Вартість. . . 20.— „
13. **Літопис Червоної Калини.** Передплата на рік 1936 з гарною полотняною окладинкою. — Вартість . . . . . 16.— „
14. **Олекса Новаківський.** Монографія з гарними і барвними репродукціями творів мистця. Текст В. Залозецького. Видання Т-ва Прихильників Українського Мистецтва. Варт. 15.— „
15. **Збірка творів** нагороджених Т-вом Письменників і Журналістів. Вартість . . . 17.25 „

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ПРЕМІЙ 510 зол.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ

новелі

Ціна 1·50. Порто 30 сот.

Замовляти: Видавнича Спілка „Діло", Львів, Ринок 10.

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є **„ШВАЙЦАРСЬКІ ГІРКІ ЗЕЛА" Ґонсецького.**

Примінювати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

Гемороїдальні

„ВАРІКОЛЬ"

примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при ґузах і в стані запальним. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть **„ВАРІКОЛЬ"** (д. Поповского).

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2·50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарагд" Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

ЛЕТІЛО 40 СОРОК...

Наш відомий адвокат др. В. Старосольський належить до найсимпатичніших людей у товаристві. Тому, що має він багато прикмет мусить мати теж бодай одну хибу. Годинник, який носить у кишені не показує години.

Скликало „Наук. Т-во ім. Шевченка" засідання всіх своїх секцій у справі університету. Головний реферат доручили др. Старосольському. Початок год. 6-а. 6.15 усі — на салі. 6.20 прибігають останні спізнені. 6.30 телефонують за д-ром Старосольським. 6.40, 6.45, 6.50, 6.55... — атмосфера стає гаряча. Присутні хвилюються; на 7-у обіцяли запрошеним „кінець". На салі чуємо таку розмову:

— А чи не міг би хто замісць прелегента вийти і сказати те, що найважніше?

— Міг би, але ніхто не має сміливости. Промова могла б бути коротка: „Нашу університетську справу можна схарактеризувати найкраще історичними словами німців у Києві за нашої влади, які торкаються теж і нинішного нашого засідання: „Zu spät".

*

„Т-во письменників і журналістів" робить у лютні баль. Комітет балю, як звичайно, запрошує наші відомі громадянки до т. зв. „буфету" — для репрезентації і тяжкої праці. Один із членів комітету запрошуючи одну паню, читає їй список уже запрошених дам і прохає сказати, чи не забув кого.

— А пані І., що є у всіх наших комітетах?

— Я саме просив її вчора, але вона сказала, що сподівається наслідника престолу і не може...

Справжня денникарська сензація На другий день біжить приятелька до тамтої:

— Якто?! а чому-ж я нічого не знала!

Пані І. сміється: — Я хотіла попросту чимось викрутитись з комітету...

Приятелі ошуканого журналіста порадили написати п-ні І. такий білет: „Складали нині бажання Вашому чоловікові. Сказав, що нічого про це не знає і тому просимо приняти участь у буфеті".

*

Редакція „Неділі" наняла собі новий гарний льокаль. Посвятила його останньої неділі і запросила на обідну перекусу своїх співробітників і членів редакції „Діла". Треба було з чимось прийти, не з порожніми руками. Один із редакції „Діла" рішив так:

— Що їм найбільше потрібне? — сензаційні статті. Найкраще дати їм із нашої редакційної теки рукописи, що лежать у нас цілими місяцями і з якими не знаємо що зробити.

ПОЯВИЛОСЯ

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

український героїчний епос XII. ст
Віршований переклад
Святослава Гординського
Ціна 1.20 зол. Порто 0.15 зол.
Замовляти в книгарнях і Адміністрації „Назустріч".

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ,
ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ
ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМИЯ.

ПЕРШОРЯДНЕ
українське
фризієрське заведення.
Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах.
АНДРІЙ КУЗИК
вул. Ґродзіцьких 4. (ріг Ринку).

Книжка на часі!
М. Ковалюк
КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ?
Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві **„Рекорд"** — Львів, Лонцкого 8. Тел. 116-23.

— ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є —

„ЖІНОЧА ДОЛЯ"

Виходить вже одинацятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кисілевської.

Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святочне число 50 сот., дістанете зразкове чисто і самі переконаєтесь про вартість цього часопису.
— — — — Річна передплата 7 зол. — — — —

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Оплатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (52) 4
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. II. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ПАВЛО КОВЖУН

НАЦІОНАЛЬНА ФОРМОЮ УКРАЇНСЬКА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА

Іван Падалка

Коли кинемо оком на розвиток нашого мистецтва за останнє півстоліття, себто коли глянемо на початки його розвитку, переконаємося, що так званий „натуралізм“ в українському мистецтві, хоч мав блискучих майстрів — не передавав духа українського мистецтва. І не всилі був його дати. У тодішні часи наші мистці вважали своїм завданням відтворювати в картинах реальне життя, хоч інколи це була романтична ідеалізація минулого України.

Щойно останнє чвертьстоліття принесло рішальний зворот в в українському мистецтві. У той самий час відбувся такий самий здвиг у цілому західньо-европейському мистецтві. У нас так само як і на Заході розвиток мистецтва пішов по лінії поглиблення форми пластичного твору; — мистці пробували при пластичнім вислові не класти головної ваги на „фабулу“, на етнографічні риси сюжету, що колись були єдиними прикметами цього твору. Це явище і ці осяги у нашому мистецтві уважаємо за одну з найбільших подій.

Частина їх поставила у своєму завданні пластичного вислову вернутися до джерел українського мистецтва, з якого візантійська доба стала їм за основу та з якої вони вийшли у теперішній своїй праці.

Нема змоги спинятися на шляхах, якими сучасне українське мистецтво дійшло до такого розуміння своїх завдань. А все-ж якістю і кількістю піднесла нашу вазначу факт, що тепер істнує мистецьку культуру до можливої висоти сьогоднішнього мистецького дня.

Ів. Падалка. В садку.

зовсім окрема, національна формою українська мистецька школа (в розумінні напрямку), що

Ів. Падалка. В українських Карпатах (Дереворит).

Одним із передових представників її є мистець Іван Падалка, мистець глибоких аспірацій, великого покрою й розмаху. Мистець з величезним пройденим шляхом мистецького думання і праці, що втягнув у себе все, чим жило останні часи українське мистецтво.

У миргородській мистецькій школі, юнаком, він чув слова і знав думки Опанаса Сластьона, цієї енцикльопедії українського мистецтва тих часів; у київській мистецькій школі він зустрівся з такими вчителями як Красицький, Мурашко, Кричевський і інші; — нарешті — українська академія і Бойчук — де зовсім оформився Падалка як мистець. Мистець залізної праці й особливої впертости в поставлених завданнях — мистець ідеаліст, мистець аскет, фанатик свого ремесла — він своєю послідовністю, працьовитістю і плодючістю, осяг, здавалося б, неможливого. Знайшов те, що ми так гордо називаємо українською творчістю в сенсі форми, стилю. Мав щастя: на його виховання склалися три покоління української мистецької думки! Творчість його завершив Михайло Бойчук, що дав йому нові мистецькі думки, які здобув таки на основі осягів Заходу.

Колись ми, шкільні товариші Івана Падалки, часто дорікали йому, що його праця якась

(Докінчення на 2-гій сторінці)

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Справедливо чи несправедливо?

З ПРИВОДУ ЦЬОГОРІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ НАГОРОДИ.

Рішення цьогорічного жюрі „Товариства Письменників і Журналістів“ у справі літературної нагороди за найкращу книжку з 1935-го року, було для багатьох до деякої міри несподіванкою. Та не було воно і не могло бути несподіванкою в одному, а саме, що жюрі не признало першої нагороди. Це добрий знак, що жюрі все-ж зберегло відповідний рівень ув оцінці нашої літературної продукції за минулий рік. Але з другого боку це поганий знак. Густо-часто чуємо тепер балачки, що встановлення літературної нагороди дуже корисно вплинуло на нашу літературну продукцію. Можна з такою думкою до деякої міри погодитися, якщо брати на увагу кількість продукції. Може бути, що якби не було літературної нагороди, то за рік не появилося б у нас стільки книжок, скільки їх справді появилося. Та чи могло появитися на багато менше? Важко повірити в те, що якби, наприклад, не було літературної нагороди, то у нас не появилася б ніодна книжка. Ріжниця між кількістю продукції тепер, коли є нагорода, і тоді, коли нагороди не було, невеличка. Але вона є. І це безумовно вплив нагороди.

Якщо-ж брати на увагу якість нашої літературної продукції, то тут дуже важко сказати про якийнебудь вплив літературної нагороди. Зрештою, яке може бути мірило того впливу? Якість літературних творів — це така складна справа, що справді важко було б доказати і переконати когось, що на те, що рівень літературних творів продукції даного року вищий, вплинув у такій чи іншій мірі конкурс. Ніхто й не береться навіть це доказувати. У нашому випадку можна тільки ствердити: загально беручи, якісно наша минулорічна літературна продукція не стояла на дуже високому рівні, коли жюрі не знайшло відповідного твору для першої нагороди.

Цей факт звернув загальну увагу. Один із дискутантів на дискусійному літературному вечорі, на якому прилюдно проголошено рішення жюрі, питав: „Чому воно так; чи жюрі так дуже піднесло рівень своєї оцінки, чи рівень розгляданих творів такий низький?“ І той, що питав, відповів: „Якщо рівень творів низький, то й жюрі повинно знизитися до того рівня; які змагуни стають до змагань, такі бувають осяги, але все-ж між тими осягами є один найкращий; так геж і жюрі повинно було між минулорічними книжками знайти бодай одну найкращу“. Це правда! Але що було б тоді взагалі з літературним рівнем? Чи не прийшов би час, що треба було б нагородити — і то навіть першою нагородою — макулятуру тому, що вона була найкраща з цілої „літературної“ продукції даного року? І *до якого ступня мусіло б жюрі знижувати рівень своєї оцінки?*

На нашу думку добре сталося, що цьогорічне жюрі не знизилося до рівня літературної продукції, але підійшло до розгляданих книжок з критерієм справжньої літературної вартости.

Ясно, що рішення цьогорічного жюрі не може всім подобатися. Голова „Товариства Письменників і Журналістів“ у вступній промові на згаданому вже літературному вечорі сказав, що „кожне жюрі на світі має своїх прихильників і своїх ворогів“. Це — на нашу думку — тільки посередньо правдиве. Справді-ж своїх беззастережних прихильників і беззастережних ворогів мають книжки. Якщо якесь жюрі виріжнить якусь книжку, то з місця здобуде симпатії прихильників тієї книжки і стягне на себе громи її ворогів. Чому у нас мало б бути інакше?

Один молодий чоловік на тому самому літературному вечорі закінчив свою патетичну промову більш-менш такою погрозою на адресу жюрі: „Прийде час, що прийдуть інші до голосу і правдиву вартість літературних творів будуть признавати інші“. Яке воно правдиве, хоча вийшло з уст розмірно ще, молодої людини! Але-ж так, молодче! Коли ти говорив про тих інших, що прийдуть, ти мав на думці себе. Але памятай, що після того, як ти прийдеш, прийдуть інші і повторять на твою адресу ті самі слова: „Прийде час, що прийдуть інші до голосу“... і т. д. Таке вже, молодче, у світі право. І ніхто цього не змінить.

Це безсумнівне, що якби в жюрі сиділи інші люди, то рішення було б подекуди інше. Паскаль сказав: „Якби ніс Клеопатри був коротший, то поверхня цілої землі інакше виглядала би“. Очевидно. Якби... Коли-ж у жюрі були ті, що були, то й рішення не могло бути інше як було. Та за ним все-ж стоїть відповідальність кожного члена жюрі зокрема.

Як далеко сягає та відповідальність? Вона торкається кожного сказаного „так“ або „ні“ в голосуванні. Кажім ясно. Кожний член жюрі бере на себе відповідальність — і то, розуміється тільки в теоретичному значінні — за те, що голосував за такою чи проти такої книжки. Коли його голос був відокремлений, він має право прилюдно про це заявити і ствердити, що не погоджується у тій справі з іншими членами жюрі, і за те він відповідає. Але називати — як це трапилося одному з членів цьогорічного жюрі — рішення жюрі несправедливим, — це річ трохи рисковна ну, і... несправедлива. До речі! У цілому культурному світі водиться так, що один голос більшости рішає навіть тоді, коли йде вибір до Академії „безсмертних“, як це тими днями трапилось з Ігорем Стравінським, найбільшим сучасним композитором, якого „переголосував“ інший кандидат. Переголосовані, зрозуміла річ, не беруть, бо й не можуть брати відповідальности за рішення і нема потреби про те комунебудь заявляти. А рішення все-ж залишається рішенням і то справедливим, бо переведеним згідно з обовязковими правилами. Коли-ж тут з одного боку був один голос (одноголосно!) на всіх 5 голосів (20%), а з другого 4 голоси (80%), то це несправедливо. Як при відомому становищі згаданого члена жюрі могло виглядати справедливе рішення? Чи було б воно справедливе тоді, якби всі інші чотири члени жюрі були пішли проти свого переконання за його думкою і його поглядом? Теж своєрідна льогіка і своєрідне розуміння справедливости.

Льогіка опозиціоністів дуже своєрідна: коли більшість членів жюрі у відношенні 4-ох до одного дає своє рішення то це несправедливо, хоч рішають спеціялісти; коли-ж сходиться віче і там промовляє 4-ох опозиціоністів-ляїків, тоді вони пишуть „більшість висловилася...“!

Чи рішення цьогорічного жюрі неповновартне тому, що один член жюрі вийшов із складу жюрі? Ні трохи! Перш усього тому, що нема обовязкової кількости членів жюрі, яку Рада „Товариства Письменників і Журналістів“ може зміняти по своїй уподобі, і до неї належить акцептувати рішення; в нашому випадку вона затвердила оцінку ще й зі своїм делеґатом, що виступив — не солідаризувалась! По друге-ж член жюрі, що уступив, у дискусії дав свою згоду на те, щоб нагородити твір, який справді потім у голосуванні одноголосно (тобто всіма голосами) нагородили.

Не пишемо цього на те, щоб обороняти жюрі — воно того не потребує — чи забороняти комунебудь висловлювати свою думку про рішення жюрі чи взагалі про твори нашого письменства. Пишемо тому, бо боїмося, що дехто в оцінці рішення цьогорічного жюрі може бути трохи „несправедливий“ підсуваючи йому — в демагоґічних цілях — мотиви, що про них не може бути й мови, а це у свою чергу могло б захитати й самою інституцією нагороди. Від того була б для нашого письменства і наших письменників зокрема тільки шкода.

Національна формою українська мистецька школа

(Докінчення з 1-шої сторінки)

„неотесана", не підозріваючи, що то були завдатки саме мужності, потужнього розмаху, що так яскраво виступає тепер у нього, у цілій його творчости. В останніх творах Івана Падалки вичуваємо особливо оцей мужній український момент, так що бачимо його творчість типово українською, чи — як тепер модно говорити — расовою. Вона, ця творчість Падалки, через правильний підхід у шуканнях українського вислову стане в основу дальшого розвитку нашої пластики. Треба також зазначити і певну універсальність творів Падалки. Це випливає з того, що Падалка належить саме до тої групи наших мистців, що на чолі з Бойчуком плекала певні стилеві ознаки у своїх творах і що ця школа представляється кількома, а то й кільканацятьма талановитими мистцями. Власне, ця школа не обмежилася до малярства. Бачимо її впливи в графіці, різьбі.

Ще раз повторяю, що український напрям у нашому образотворчому мистецтві є найсутнішою подією нашої культури останніх років, а його одним із кращих представників є саме блискучий майстер Іван Падалка.

Ів. Падалка. Збірають помідори.

Ів. Падалка. Гайдамаки (Дереворит).

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Поет „другої ґенерації"

Ця стаття мала бути властиво рецензією на недавно видану збірку Ольжича „Рінь". Та, в часі писання, прийшло нам на гадку питання, що куди цікавіше, ніж писати тільки про одну книжку, поглянути ширше на цілу цьогобічну поезію, її прямування, і на цьому тлі торкнутись і цього поета. Бо, які б не були плюси й мінуси поетичних досягнень Ольжича, він усе ж тільки представник свого оточення, доби, свого покоління. Навіть у тому комплексі, що зветься „ґенерація" годі дошукатись єдности, так, що фактично пишучи про сучасників, треба їх поділити на кілька, найменше на два покоління.

Факт, що поцейбічна поезія показує яскравий якостевий зріст. Великий рух неоклясиків, символістів, футуристів і інш. у наддніпрянській поезії не пішов на марне. Наше поетичне немовля давно живе самостійно, і то своїм власним „дампінґованим" національним життям. Як і слід було сподіватись, крайності ступилися і поезія пішла по середині, використовуючи й досвід клясиків (ясність гадки, солідне ремесло, вміння переробляти сировину „надхнення" у хоч трохи культурний вірш) і ріжних „ізмів" (зухвалість шукань та збогачення способів вислову). По суті наша нова поезія не повстала з нічого, ні тимбільш виключно з нашої власної традиції. Можна б згадати слова Зерова (в передмові до збірки Вол. Кобилянського: „Мій дар"): „Як і російський символізм 90-их років, молода творчість українська розпочалася з пересаджування й акліматизації чужоземних квіток. **Там** — це були вишукані й химерні квіти французького декаденства та символізму, **тут** — „останні" слова сучасної літератури російської, від Блока до Маяковського включно". Сліди таких впливів саме й привезла до нас поетична еміґрація, а з нею зародки нового духа, що мав створити нову творчість.

Наші повоєнні поети в Галичині займалися тоді т. зв. національною тематикою. Стилістично це був символізм, чудовий стиль для оплакування свіжих могил. Були добрі поети, а все ж поезії з тієї доби немає. Може тому, що це був останній відрух „Молодої Музи", і те, що поети хотіли співати, а не творити. Найбільшою заслугою М. Рудницького-поета в той час було те, що він своїми поезіями (спеціяльно циклі у львівському „Житті і Мистецтві") протестував проти цієї розіспіваности. Але його, в більшості калямбурна поезія, була навіть не „чужоземною квіткою", а просто кактусом, що ніяк не хотів принятись у наших городах, під плакучими березами. Пекуча проблема нового, адекватного добі українського духового змісту насувалась чимраз-то настирливіше. Нова українська поезія поцейбіч повстала аж згодом, із одночасним зясуванням тієї нової духовости. Блиснув коротко у Празі Ю. Дараган, незвичайно оригінальний, стихійний і... трохи дилетанський поет, але фактично головна заслуга припадає Ю. Липі й Є. Маланюкові.

Липа є властиво автором єдиної збірки „Суворість". Це, на нашу гадку, одна з найчудніших книжок нової нашої літератури. Своєчасно книжка та могла була стати маніфестом молодої поезії, коли б лиш вона була... видана. Бо, по суті, годі назвати виданням якусь скількість примірників відбитих на шапірографі. Книжка чудна саме диспропорціональністю справжньої глибини й трагічности з простотою, що межує подекуди з наївністю. Але книжка зроджена з великих почувань, книжка наскрізь українська своїм духом. Коли б можна ставити паралелі или б згадали — toutes proportions gardées — Кіплінґа. Пригадується нам, що недавно писав з приводу виданих по французьки поем Кіплінґа один з французьких критиків (мабуть Жалю), а саме, він підкреслював у поета найвартніше те, що цей обмежується до самої передачі несвідомого „голосу раси", не стараючись ніраз його „усвідомити" чи зясувати доказами. Це саме можна сказати про поезії Липи. З тією ріжницею, що Липа пізніш, замість висловлювати далі той „несвідомий голос раси"; почав куди менше перекочливо його доказувати в повістях та статтях, замість обмежитися до самої його передачі, що нам зовсім вистачало.

Маланюк приніс в українську, поцейбічну поезію всю складність російського вірша та пересадив одночасно багато з російської духовости на наш ґрунт. При ньому часто згадують ім'я Блока. Звичайно, говорити про якесь наслідування, значило б ображати такого доброго поета, як Маланюк. Справа тут у духовості: поет приніс у нашу поезію типову розщепленість душі межи символічно-містичним і реальним, що було таке властиве „зляканому інтелігентові" Блокові (кажучи словами Влизька). По суті Маланюк за сучасний, щоб бути символістом, а водночас за мало сучасний на реаліста. Це найкраще бачимо на ріжноманітних характерах жінок, якими поет персоніфікує свої символи. Так, як у Блока, як це завважив А. Белий, Прекрасна Дама, Незнакомка і Катька-повія — одна й законна еволюція образу мудрої й чистої Софії, — так і в Маланюка цикль хоч би Марії й Антимарії — символ одної України, раз обожуваної мадонни, раз повії.

Про Мосендза тут не згадуємо. Він тільки хронольоґічний талановитий сучасник попередніх; впливу на формування нової ґенерації майже не має. Це саме відноситься й до Ю. Клена, що належить до київських неоклясиків.

Значіння Ольжича в тому, що передусім він належучи вже до другої, молодшої ґенерації, творить міст з попередніми. Тільки Ольжича не треба брати з перспективи його останньої збірки, на тлі якої він виходить несправедливо поменшений. Тимчасом цей поет української Спарти має куди більші досягнення. Його, як і його сучасників ґенерації ч. 2, ріжнить від попередників більша зрівноваженість, у противагу їх хоробливому перечуленню, „принципіяльний оптимізм" творчости і взагалі той новий духовий комплекс, що існує вже в крові, як щось очевидне і самозрозуміле, що вже зайво доказувати. Ніхто майже з тієї ґенерації не стає вже на естраді з деклямаціями про свою непохитність та незломну гордість. Ольжич під цим оглядом клясичний. До цього його спосіб вислову — стиль майже латинської звязкости і, фактично, стиль (як кажуть німці: правильне виелімінування всього несуттєвого) його найцінніша і — найнебезпечніша риса творчости, бо від стилю недалеко в нього до „стилізації", що далеко не те саме. Сприймання світа в поета зовсім просте і природне, чи він бере сучасність чи минуле. Якихось проблем поет собі свідомо ніколи не кладе — йому вистачає те, що Аполінер, один із перших героїчних поетів нашої доби, назвав „оспівуванням усіх спроможних можливостей, себе самого", своєї духовости. Тим саме поет близький до життя, бо по суті людина і поет цікавлять нас однаково.

Нині, коли дехто говорить про ренесанс української творчости, помиляється лиш наполовину. Існує в поезії ренесанс чуття і низка, хоч і невелика, творів молодих письменників, говорить про початок чогось нового. А в нас, коли українська (духом) творчість за Збручем вже не існує, коли такі чільні поети, як Рильський, українські тільки мовою, якою пишуть, — кожна індивідуальність поцейбіч набирає тим більшої для нас вартости.

АРЕТА

Голос крови

На білій бляшаній тарілці золотий мед. Вчора з вулика. На скатерті грубий кусок житнього хліба і глечик молока. Івась ломить хліб, мачає в мед і запиває смачним напитком. Їсть, пе, виглядає вікном і баламкає великими ногами.

— Пора до школи, — мигнула думка.

Івась витирає останнім куском хліба запашний мед, хапає полотняну торбину з книжками й вибігає з хати на вулицю. Робить величезні кроки, а позад нього на вогкому пилі, зрошеному росою, залишаються великі сліди.

Зі шляху скрутив на соняшні левади і стежкою добіг до панських нив. Ще крок, ще два й Івась на шкільному подвірю. Ще час! Декілька слів до своїх товаришів і побіг у клясу.

Але сьогодні чомусь не цікавить його наука. Він увесь перенятий тим, що по феріях іде до ґімназії і тим, що чув учора випадково від батька. Само слово „ґімназія" лучиться в його уяві з чимось, що викликує острах і гордощі. Те, що чув у розмові батька зі знайомим студентом, родить у його голові хмару думок і перед очима хлопчини пересуваються тіні всіх його предків, про яких учора говорили.

Ось Іван Турій, великий і кремезний, що врятував якогось гетьмана перед раненим туром, той, що встає з могили, коли його родові загрожує нещастя. Семен Турій, що одним ударом пястука забив гайдука на панщині, Юра Турій, стрий Івася, що впав у бою у чотирокутнику смерти; батько Микола ранений під Потуторами, брат Василь у тюрмі...

— Повторить Іван Турій! — наказує учителька.

Івась устає і ввесь червоніє. Він не знає про що йде мова.

Вислухує довгого докору й сідає мовчки. Йому соромно. Він ніколи не належав до лінюхів та лежнів. Лихий на себе і на всіх.

— Турій! А що? — шепче рудий Людвик, син економа і вдоволено сміється.

— Мовчи!

— Хоче йти до ґімназії, а...

— Мовчи!

— Овва! Що мені зробиш?

Івась злісно стискає уста.

За хвилину Людвик:

— Тур, тур тачки по дорозі.

— Людвик тихо, бо „кропну"!

— Ого! Ти розбишака, як усі Тури. Я скажу...

Але вже не сказав. Івась ударив його лівим пястуком у бік, а правим межи очі. З носа почала текти кров. Счинився крик. Людвик з підбитим оком і закривавленим лицем побіг, викрикуючи, до дому.

Учителька післала за Миколою Туріем. У клясі стало дуже тихо.

. . . . . .

„Ой піду я степом лугом,
Там десь милий оре плугом..."

співає Микола Турій голосним баритоном і поганяє бистрі коні. Скиба з під леміша розсипається і прилягає мягко та рівно до землі, свіжа й запашна.

Прибіг хлопець зі школи:

— Ідіть, бо ваш Івась побив економового Людвика!

Микола на мент бистро підводить очі, кінчить скибу, випрягає коні з плуга, залишає з ними школяря, а сам з батогом правцює до недалекої школи. Іде поволі і тяжко кладе ноги в великих, заболочених чоботях. По хвилині відчиняє малі шкільні ворітці й на подвірю бачить гурт дітей.

Зупиняється.

Серед дітей на грубій колоді Івась.

— Іване! Сюди!

Хлопець встає і йде поволі у зелену алею, всю обсаджену бузком. Микола сердитий і суворий. Він держить сильно в руках грубе сукате бичівно й Івась знає, що тепер нема жартів.

Батько і син йдуть собі назустріч і приглядаються один одному так, якби вперше себе бачили.

Батько високий, кремезний, дужий — широкий шрам через ціле ліве лице, чорна грива на чолі, розумні бистрі очі. Син немов його найвірніша відбитка, лише менший, гордовитий і зухвалий.

На два кроки перед собою оба стають.

— Бив Людвика?

— Бив.

— Куди?

— В лице.

— Очі цілі?

— Цілі.

— Говори тепер, як то було. Коротко. Розумієш?! — і батько трясе Івасем.

— Він сміявся з мене, бо я не знав що відповісти учительці.

— Це все?! — гукає і підносить руку вгору.

— Ні!

— Так говори!

— Як сміявся з мене я був тихо. Як назвав Туріїв розбишаками, я тоді кропнув...

Івась поблід.

— Тепер — думає він та спускає очі в долину.

Микола Турій стоїть над сином і його величезна рука опадає звільна вділ.

Івась дещо здивовано знову підносить очі на батька. Він готовий усе приняти і тепер уже не боїться нічого. Микола дивиться в ті великі карі очі й бачить там усіх Туріїв, цілий свій рід.

— Грицю! Це правда? — звертається до хлопця свого брата, якого ще ніхто не приловив на брехні.

— Так! Івась говорить правду. Я все чув і бачив.

Микола пройшов крізь гурт школярів, які були їх окружили, і пішов до вчительки, що здивована стояла в вікні кляси.

— Я вже про все знаю. Треба ще бачитися з економом і я це зроблю. — Торкнув рукою шапку і вийшов з подвіря.

— Хлоп ніколи не зуміє виховати дітей... — сказала до себе учителька і здвигнула раменами.

Івась із школи навпрямки стежкою побіг у поле до тата. Він гонив до вечора і забув, що ще сьогодні не обідав.

Коли вже сонце простелило по нивах фіолет, батько скінчив орати.

Припрягаючи коні він запримітив Івасеві книжки.

— Ось як! то ти зі школи сюди прибіг. Голодний, сину...

Микола вперше після розмови на шкільному подвірю промовив до хлопця.

— Нічого, татуню! — і Івась весело блиснув очима. Він хотів багато сказати ще батькові, але не вмів. Вискочив на віз і вхопив за віжки.

ОЛ. КУЛЬЧИЦЬКИЙ

Серце метеликів на шпильках

(Психольогічні рефлексії на літературну тему).

Ця жмінка думок психольога після прочитаної повісти лавреатки, — не має і не хоче бути ніякою спробою літературної критики. Гадки ці беруть свій початок не в літературному підході до книжки, виринули вони із зовсім іншого боку: з проблематики психольогічної. Хочемо відповісти на питання: в якій мірі те, що сказала авторка про почини дівочого дозрівання, відповідає поглядам, які має на цю справу сучасна розвиткова психольогія юнацтва?

Погляди тієї психольогії зводяться до ось чого: суттєві притаманности епохи дозрівання можна зясувати або із формального боку, — відповідаючи на питання: які зміни помічуємо у поодиноких психічних функціях, думання, почування, уяви, хотіння в віці „пубертальности", або вникаючи у психічний зміст, яким наповнюється душа дозріваючої одиниці. Тоді відповідаємо на друге питання: що за нові комплекси ідей, нові осередки кристалізації появляються в душі „смотрика".

У психічних функціях надибуємо в віці дозрівання найвиразніші переміни у світі почувань. Росте виразно інтенсивність почувань, їх динаміка, незвичайно часто позначується осциляція почувань, — швидкі переходи від безнадійного суму до бурхливої радости. Разом з тим стають вони немов безпредметові, неумотивовані, нескопні. Одночасно уява розростається, — беручи на себе подвійне завдання: вичаровує перед очима юнака кращі ідеальні світи, відриваючи його від його теперішности і дійсности, — малюючи знов перед ним його прийдешнє, перекидає мости від теперішньої до майбутньої дійсности. Диспозиція до хотінь, воля, відокремлюючи юнака від його родинного середовища і підготовляючи до життєвої самостійности, протиставляться поривами молодечого бунтарства, становищем протесту супроти середовища, особливо родинної атмосфери.

Колиж від цієї чисто формальної характеристики перейдемо до психічних „змістів", які стають кристалізаційними осередками духових процесів дозрівання, находимо (за теорією Шпранґера) три круги ідей, в яких замикаються ті надихані почуваннями та мріями, повні бунтарських постанов психічні процеси віку дозрівання. Тими осередками є: 1) відкриття власного „я", завдяки рефлексії зверненій не на світ, як у дитини, але на самого себе, на свою духову окремішність; 2) повставання пляну життя; 3) „вростання" в ріжнородні ділянки (естетичні, реліґійні, суспільні), культурного життя. Усі ці три круги ідей, почувань, актів волі, звязані тісно із собою; пізнаємо себе, щоб будувати життєві пляни на основі нашого поступневого ознайомлення, — чи тільки антиципації поодиноких ділянок культури.

Додати треба, що оці процеси відбуваються на тлі глибоких органічних перемін — полового дозрівання. Полове дозрівання виявляється еротикою і сексуальністю. Під еротикою розуміємо за Шпранґером ідеальну, мрійливу, позбавлену сексуальних домішок адорацію, неконче навіть протилежного полу особи, що для даної одиниці стає ідеалом людини. Незалежно від того дають про себе знати чисто сексуальні гони, що почерез флірт, як спробу зближення полів, — ведуть до пізнання і пристосування обох полів у любові, яка єднає еротику і сексуальність.

Що із цієї „програми дозрівання" находимо в повісти Вільде?

Віднаходимо безперечно побільшену чуттєвість і то радше в пасивній її формі надмірної розніженої вражливости. Мало, дуже мало дійсної молодечої уяви і мрійливости.

Находимо спорадичні, мало мотивовані вибухи бунтарства, упору, діяння всупереч чужій, а то і своїй волі.

Рефлексія Дарки звернена дійсно на власне „я". Та не стільки на глибину душі, на власний внутрішній світ, як на відзеркалення власного „я" у зверхньому світі, у чужих очах. Охота закрити, затерти всякі сліди того, що у свідомості Дарки зазначується почуваннями меншевартности, кажуть їй думати менше про те, якою вона є, а більше про те, якою іншим видається.

Процес дозрівання до культурних цінностей не виступає у свідомості Дарки. Така близька для національної свідомости підростка справа заборони театральної вистави, викликує в Дарки дуже скупенькі рефлексії, соціяльне життя села зударяється із світом Дарки тільки пролазом у паркані, почерез який сходиться вона з подругою Марцею.

Еротика? — так, але вона тут своєрідна. Чи мріє Дарка про Данка? Чи добачує в ньому щось геройське — велике? чи ідеалізує його і його мистецтво? Похиляючись із почуваннями заздрощів зрілої жінки над шахівницею дрібних осіб і дрібних подій вакаційного життя на селі, не має на ці мрії часу чи охоти, а може тільки не має охоти нам про них розповісти.

Отже розвиток психіки Дарки пішов шляхами непередбаченими психольогією. Може тому, що психольогія минається з правдою, — може тому, що Дарка інакша від інших, або що творчий намір авторки поминув усі явища, які не були згідні з її задумом. Може тому, що ретроспективне відтворення минувшини — поставило на місце дівчинки поменшену дорослу жінку...

МИКОЛА ГНАТИШАК

Скарби нашої культури

ВАЖНА КУЛЬТУРНА УСТАНОВА ПЕРЕМИСЬКОЇ ЗЕМЛІ.

Думку оснувати музей у Перемишлі кинула ще в 1931 році Олена Кульчицька. Від того року „Стривігор" (так назвав перемиський музей Василь Пачовський) розвивається лише завдяки муравлиній праці нечисленних одиниць, серед яких на перше місце слід поставити др. Івана Шпитковського теперішнього кустоса музею.

Розвиток „Стривігору" натрапляв на всякі перешкоди. Фінансові грудноші, брак домівки, байдужність громадянства викликана подекуди і браком належного розреклямування. Але це все не відбирало енергії нечисленним одиницям. Сьогодні можна вже думати про посвячення музею і про передачу його опіці перемиських громадян. Цій справі присвячує вже багато уваги теперішній виділ музею куди входять: голова проф. Богдан Загайкевич, заст. голови Олена Кульчицька, кустос др. Іван Заяць, скарбник проф. Михайло Пащак, член контрольної комісії: профес. Климентина Кульчицька, проф. Леонід Бачинський, дир. Михайло Зубрей і Микола Гнатишак. Празним дорадником „Стривігору" від часу його заснування аж по нинішній день є Володимир Загайкевич.

Різдво Пресвятої Богородиці.
Ікона з половини XVII-го ст. з Ланцутщини. Світлив Д. Шварц.

Початково „Стривігор" містився в одній кімнаті Т-ва „Віра" тепер у Т-ві „Бурса ім. св. о. Миколая" при Баштовій вулиці ч. 25. Виділ згаданого Т-ва, за головування дир. Ізидора Білинського, в серпні 1935-го року

Ісус Христос Пантократор.
Ікона з 1675 р. з Добромильщини.
Світлив Д. Шварц.

безкорисно відступив 3 кімнати, де розміщено понад 5.000 експонатів. Хоча „Стривігор" зберігає засаду регіональности, всеж не забуває і за засаду: „всякое даяніе благо есть". Три старинні урни, що здалека примандрували до Перемишля, по основній реконструкції стали окрасою музею. Експонати тут дуже ріжнородні.

Відділ ікон представляється доволі гарно, головно завдяки великій рухливості проф. Бачинського, що зі справді молодечим запалом і винахідчивістю дбає про його збогачення. Із загального числа 50 ікон, на перше місце вибивається св. Микола, ікона з XVI. ст. з Добромильщини, датована ікона Ісус Христос Пантократор із 1675 р. маляра Степана (прізвище знищене і нечитке), теж з Добромильщини, та ікона Рождество Пресвятої Богородиці з половини XVII. ст. з Ланцутщини. За розміщення ікон дбає проф. Олена Кульчицька а консервує їх проф. Бачинський.

Етнографічний відділ має понад 1.500 експонатів; є тут багато зразків довколичної ноші, в чому чимало цікавих та знаменито збережених комплетів. Численні писанки і вишивки своїми взорами манять око. Не забуває музей теж і небіжчики Австрії, збираючи уніформи, шпади ц. і. к. гофратів, радників і т. п. Є тут багатий відділ військових і цивільних орденів, крім того багато українських, російських і польських відзнак, як і нумізматичний відділ. Найслабше заступлений відділ зброї. Бібліотека має рукописи та стародруки. Археольогічний і палеонтольогічний відділ щойно починає розвиватись. Окремо зібрані експонати звязані з визвольною боротьбою України.

Не треба підкреслювати того, яке небуденне культурне значіння має для українського громадянства перемиський музей. Положений на старокняжій землі, він має завдання стати живим свідком преславної минувшини

Св. Микола.
Ікона з XVI. ст. з Добромильщини.
Світлив Д. Шварц.

цього прастарого нашого міста і його околиці.

Хто розуміє вагу такого музею і має щось таке, що мало б його збогатити зустрінеться з подякою і признанням.

Книжки в чужих мовах найскорше та найдешевше доставляє Німецькі книжки зі знижкою 25% — та без ніяких додаткових оплат.

Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.

ПКО 154.627.

ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ

Новий переспів „Слова про Ігорів похід"

Число досьогочасних переспівів „Слова про Ігорів похід" на сьогоднішню українську мову — Максимовича, Шевченка, Федьковича, Мирного, Рудницького, Щурата, Лепкого й і. — збільшилося, так би мовити, ювілейним переспівом цього твору Святослава Гординського*).

С. Гординський. Заставка.

Саму появу такого переспіву в часі, коли майже ввесь літературний і науковий світ святкує ювілей „Слова" тієї, як каже проф. Брікнер, перлини української й цілої славянської літератури, появу такого переспіву треба тим більш привітати, що в нас крім кількох пригнагідних статтей не появилося ніщо, гідне „Слова" й його 750-літнього ювілею.

На вартість кожночасного переспіву „Слова" впливають такі чинники: стан фільольогічного розробу й критики первовзору, спосіб підходу й інтуїція перекладача та врешті його поетичні спроможності. Іншими словами, беручись за переспів „Слова", мусимо не тільки простудіювати, перетравити його незавжди ясний і зрозумілий поетичний матеріял, але відчуваючи зовсім його красу дати, як каже Грушевський, щось доцільно-естетичного. Цим вимогам відповідає взагальному новий переспів „Слова", як цілість. З перекладу видно, що Гординський передусім простудіював „Слово"; з основу взяв останню, найкращу з досьогочасних, реконструкцію тексту проф. Перетца й дав **свобідний** переспів того, що чув і що знайшов, як поет, у матеріялі „Слова".

Що переспів дійсно свобідний, про те переконуємося на кожному кроці. Отже передовсім заголовок: „Слово про Ігорів полк", не як звичайно досі „Слово про Ігорів похід". Чому? Правда, у староукраїнщині слово „полк" („плъкъ") могло визначати м. і. і (похід) і (відділ війська). Тієї-ж двозначности ніяк не можемо переносити на сьогоднішній ґрунт, бо „полк" сьогодні в загальному розумінні „відділ війська"; так теж і розуміє Гординський (йдучи за інтерпретацією проф. Перетца) це слово крім цього одного випадку (пор. стор. 18, 19, 24, 33 і ін.). Коли-ж у двох місцях „полчище" в Гординського значить „великий полк, відділ війська" не як колись „місце бою", то з цього можна зробити висновок, що автор задумує оспівувати саме Ігореве військо. Але-ж тут попадаємо в колізію з цілістю „Слова", де виразно мова про „похід", а не „військо" Ігоря, а також із вступом самого переспіву:

Чи не добре б нам почати,
Браття, спів на лад колишній
Про боїв важких завзяття
І про Ігоревий полк?

Треба таки приняти першу думку, а саме, що Гординський надає вислові „полк" побіч одного теж друге значіння.

Довільність переспіву пробивається й у т. зв. темних місцях „Слова". Гординський полишає на боці всякі, хочби як теоретично обосновані інтерпретації поодиноких сумнівних місць. Для нього важлива ц і л і с т ь поетичного творива. Вона, ця органічна й системна цілість, окреслює йому функцію поодиноких висловів чи форм. Звідсіль у Гординського довільність, субєктивна інтерпретація „Слова" над обєктивною, звідсіль поетична інтуїція понад фільольогічною вірністю тексту й відсіль у висліді... добрий поетичний переспів „Слова".

Можна мати застереження щодо влучности поодиноких місць переспіву („лебідок білу з ґ р а ю" 12, „обидві п о л и ц ь о г о часу 15, „прокинувся звір і с в и с т а в (!)" 18 і ін.) все-ж є місця чи не найкращі з усіх досьогочасних переспівів; ось нпр.:

„Ігор до синього Дону проводить полки,
Птахи йому на дерéвах віщують недолю,
Грозу́ викликають з ярів сіроманцíвки,
Десь звірів на кості орли накликають назколо,
І брешуть лисиці на руські черлені щити;
А тебе вже не видко за горами, руськая земле!
Мла оповила поля і спів соловíний затих,
І заки зоря зайнялась, ще довго стелилася темíнь;
А потім збудився недобрий вóронів гам..."

або:

„На Святослава темний сон найшов
На горах київських, чудний і зловорожий:
Мене вдягали у хмурний покров,
Казав він — я ж лежав на тисовому ложі.
Вино блакитне наливали в джбан,
Отрутою напоєне, з відкритих
Сагайдаків поганих половчан
На лоно перли почали котитись,
І лоскотали тіло моє. Зник
У теремі золотоверхім сволок,
Всю ніч здіймало гайвороння крик
На оболоні в Плісненську. Навколо
Багато з дебер виповзало змій
На сине море, й сон лякало мій."

Гординський у переспіві поет! Не тільки тому, що не дозволив собі накинути чужу поетичну індивідуальність, у даному випадку автора „Слова". Не тільки тому, що, як ніодин із досьогочасних перекладачів, знехтував т. зв. архаїзацією тексту, даючи добрі сьогочасні поетичні рівноважники усього багатства образів і порівнянь оригіналу. Переспів Гординського вартісний і замітний ще й тим, що в нього ритмічні с п р о м о ж н о с т і з а в ж д и на услугах змісту. Характер і настрій змісту обумовлює завжди ритміку, а не навпаки. Ось початок переспіву:

„Чи не добре б нам почати,
Браття, спів на лад колишній
Про боїв важких завзяття
І про Ігоревий полк?"

Коли перші три рядки з одноманітною ритмікою, то закінчення четвертої відмінне, бо на цій стрічці льогічний натиск: ритміка сигналізує це нашій увазі. І далі, після цієї схематично видержаної ритміки в „Заспіві" переходимо до „Затьми". Знову інша ритміка:

„Ігор на сонце блискуче поглянув і бачить, як в тіні
Лицарів темінню вкрили..."

І так ритміка, як і в оригіналі, завжди на послугах змісту. Коли з цього становища порівнюємо коломийкову ритмічну монотонію більшости попередніх перекладів „Слова", переконуємося, чим різниться звичайний собі переспів від поетичного переспіву. Гординський щодо цього зразковий.

Для тих, що звикли до красомовної критики, можна додати, що в новому переспіві є той велетенський розмах, гін до експанзивности, є той лицарський патос і патріотичний етос, що в оригіналі. Тимто цей переспів треба вважати за гідну дань, за дійсно ювілейний відзвук українському генієві з XII. століття, за вдачну поетичну транспозицію ідеї й форми „Слова" зперед 750-ти літ у сучасність.

Все-ж, якби мене про це питали, то я... волію Гординського в оригіналах так, як „Слово" в його староукраїнському первовзорі.

---

*) **Слово про Ігорів полк,** Український героїчний епос кінця XII. століття, переклав Святослав Гординський, Львів 1936, стор. 52 + IV., 16⁰, В-во Варяг.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Слово нагородженої авторки

Прочитане на вечорі проголошення літературної нагороди за 1935 р. дня 30 січня 1936 р.

Трохи жаль, що не можу особисто бути на сьогоднішньому зібранні. Та — жаль той остуджую думкою, що може краще так. Може ті самі обставини, що не дозволяють мені особисто явитися тут, роблять мені прислугу, якої я навіть не догадуюся? Адже рішення літературного жюрі не було тільки для мене одної несподіванкою. І — тому може я не хотіла б так ще засвіжа попадати в цей фермент признавання рації та її заперечування.

Відзначення, що мене зустріло, вважаю за дуже велику честь для себе. Таку велику, що аж бентежить. Не обіцюю нічого наперед. Аж занадто добре здаю собі справу з того, як зобовязує таке відзначення перед своїми й чужими. Скажу тільки те, що з ментом, коли приняла вістку про це відзначення, я постановила собі не тільки писати, але й працювати над написаним, чи задуманим.

Тепер хочу працювати над тим, що задумаю написати — та — чи вийде це на користь, чи шкоду моїм речам — покаже час і — критиків слово.

З дотеперішньої критики — від найліпшої, через застережну, аж до тої, що не признає мойому „Химерному Серцю" рації існування в літературному світі — скористала я дуже багато. Ні до одного з критиків, що досі сказали щонебудь про мої книжки, не маю найменшої врази за несправедливий осуд, бо кожний з них із свого становища мав рацію. Може навіть і той, що критикував не мене, але попередню критику на мою книжку.

Зрозуміло й природно, що при найліпшій волі не можу взяти під увагу всіх домагань критиків ріжних напрямків і всім їм старатись у майбутньому догодити.

Постараюсь відділити злобне й офіційне (під цим словом розумію те, що ті критики м у с і л и написати з огляду на тенденцію і напрямок журналу, де була друкована їх критика на мене) від здорового й критичного — і засвоюю собі те останне.

Одне знаю наперед, що скоріше перестала б писати, ніж дала б себе наломити силоміць до чогось, що не відповідало б моїм поняттям про літературу.

Роблять мені докори, що я не торкаюся національних, чи суспільницьких проблєм. Це правда, хоч докори й не слушні. Можливе, що, якби наші письменники з більшим піетизмом і з більшим почуттям відповідальности ставилися до національних проблєм у літературі, то я теж була б зважилася торкнутися їх. Покищо ще не можу зважитися. Вважаю, що ці справи за важні й за святі, щоб писати про них якбудь. Боюся, що перо моє ще замало вироблене й загартоване на них. Одначе, кажу щиро так, як кажеться довіреним приятелям, що, коли б я й хотіла бути замітнішою письменницею, то тільки тому, щоб зробити своєю працею прислугу українській культурі.

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ

Кардуччі — „Поет Третьої Італії"

Джозуе Кардуччі (Giosue Corducci), якого кости з нагоди 100-річчя уродин перенесла Італія до нового мавзолею в місці народження (Вальдікастеля в Тосканії), дістав гордий епітет „поета третьої Італії" зовсім заслужено.

Сплативши довг романтизмові такими поетами, як Джакомо Леопарді й Уґо Фосколо, в яких покутували ще залишки клясицизму, Італія в поезії довгий час не могла записати якогось більшого імени. Довголітня, трохи не столітня, визвольна боротьба веліла ліру настроїти на боєвий тон і поетів послала на боєве поле, де вони акомпаніювали брязкітні мечів своїми дитирамбами і гимнами, що тільки тематикою збагачували багату італійську поезію. Справжнім Музам доводилося замовкнути. І тому в періоді від третьої до сьомої декади XX. століття в Італії розвивається буйно тільки проза, і то проза фільософічно-дидактична та політична (Дж. Мацціні), а в поезії в тій добі можна занотувати хіба імя Дж. Джюсті, сатирика, що невблаганно бичував сучасне покоління карієристів і патріотів на „печі".

Врешті боротьба покінчилася, меч склали до зброївні, боєва поезія втратила свій запах. Італія чекала на поета, що до світлої доби ренесансу і пізнішого романтизму навязав би нову поезію „Третьої Італії". Таким поетом став Кардуччі (ур. 1835 р.) Людина велитенської ерудиції, знавець клясичної літератури і фільософії, розумний ентузіяст ренесансу і гуманізму, що широко отвирали двері свобідній людській душі, Кардуччі, віддавши довг молодости у збірці поезій „Rime (1857 р.), де під псевдонімом Еротрія Романа, йдучи за прикладом Джіованні Пасколя, виспівав своє молодече, романтичне захоплення природою, а пізніше у славному „Inno a Satana" (1863 р.) виявивши свого бунтарського духа, находить себе і від тепер дає цілу низку збірок поетичних творів, що закріплюють за ним по сьогоднішний день передове місце в поезії обновленої Італії.

Джозуе Кардуччі.

У 1868 р. Кардуччі видає збірник дуже сильних і під оглядом форми бездоганних поезій (Levia gravia) а пізніше, появляється кілька прегарних збірників, між якими — „Odi Barbare" (1877—89) і „Giambi et epode" де автор навязує до традиції клясицизму, без огляду на завзяту боротьбу з ним церковних кол і багатьох противників, спровокованих гострою критикою автора, роблять його імя найголоснішим в Італії. І не дивниця, що на рік перед своєю смертю, автор тріюмфує — йому признають за поезію нагороду Нобля (1906 р.).

Бурхлива, кипуча вдача цього великого тосканця, всебічність талангу і знання, красномовний хист (Кардуччі був в рр. 1861—1904 професором університету зі славними традиціями в Больонії), рішучість, сатиричний хист і ентузіязм епіґона гуманістів — все те робить поета близьким нам, українцям, бо нагадує нам Івана Франка, який на жаль не найшов для себе такого пригожого ґрунту і обставин, і під деяким оглядом не дорівнює своїйому італійському духовому братові, що був його серцю дуже близький.

Як Франкові, таксамо Кардуччіему все життя перейшло на змаганнях і боротьбі. Був у всьому реформатором: в мистецьких висловах (він створив італійську ритміку вірша, сперту на ритміці Горація), у критиці, в історіоґрафії, навіть у політиці, де він торощив останні ідоли клєрикалізму. Творив справді нову „третю" Італію, перетоплюючи її духа в горні невблаганної критики. Притому видобував зпід пилу давні памятники італійської культури, відпилював їх і повертав народові, що в добі лихоліття порозгублював їх.

Між безлічю ворогів мав одного гідного противника в особі поета Марія Рапісарді. Та поконав і його, і коли вмирав (1907 р.), міг з тріюмфом озирнутися по побоєвищі: на ньому стояв він один; він поверх 70-літній тріюмфатор, що мав цілу Італію, молоду Італію, у своїх стіп.

Ґабрієле Д'Анунціо вважав себе тільки його зноровленим учнем, а батько футуристів Марінетті ще незважувався говорити голосно.

ДЖОЗУЕ КАРДУЧЧІ

Сонце і кохання

Хмаринки білі злинули в прозору
Легеньку смугу; ввесь дорожній пил
Вогкий росою аж по небосхил;
Витає сонце працю рук бадьоро.

Із тисячі рожевих веж собору
Під небо вдарив град сріблистих стріл;
Бе гими „Осанна": помах дужих крил —
Соколи сірі розспівались хором.

Кохання усміх свій один послало,
І впав тягар, що так мені тяжів;
Розбіглись хмари; в душу пів-охлялу

Влилося сяйво безлічі світів...
І вабить серце промінь ідеалу:
Думок та змислів — гармонійний спів.

пер. М. Рудницький.

Наші пародії

I.

НАТАЛЯ КОРОЛЕВА.

САТАНА НЕ СПИТЬ.

В останнє це сталося перед смертю Константинової матері, й тоді ж лицар звелів викинути портрет із замку. Він не знав, що син випадково натрапив на нього в порожній вежі, де колись була стара катівня й хитро-вигаданим механізмом примусував той портрет в спільну з материною подобизною раму. Часто, коли бував сам, юнак відтуляв портрет ченця й закохано дивився на його. Хоч як бував би тоді роздратований чи сумний, — враз в тих прозорих очах знаходив спокій і рівновагу.

Тепер його пяну голову залило кров роздратування, опяняючи гнівом, більш, як вином. Дух вже ніби відділився від тіла, а тому не було й страху. Блакитна безодня всмоктувала його в себе.

Зненацька виросла баревна постать шашка. Очі лицаря блиснули, мов ледовики на сонці, одначе вмить знову стали спокійні й притягуючі.

— Геть псе! — Хрипів Анклітцен на адресу Лекерле, що заступав йому Констанитина.

— Геть! — кричав разом шашкові й Зігвартові старий. — Геть! Вбю оте скажене щеня!

— Тому ж і тримаю тебе, що вбеш! — відповів засапаний Зігварт переконано.

Анклітцен опустив додолу меч й віддихнув, переставши пручатись. Червоність помалу збігала з його обличча, а жили на шиї зменшувались.

— Та не дивись на мене так, чорте! — вже без крику промовив він до шашка. Маєш правду: я ще не зовсім збожеволів.

. . . . . .

Знов запанувала тиша. Люди повільно виходили з Константинової лябораторії, без слів.

Константин поглянув з призирством на рейвах, на загиджені килими й відвернувся до вікна.

— Гони диявола! — гукнув зпід вікна безпокійний Абель.

— Замовкни там! — роздражнено крикнув йому юнак і повернув очі на таємний портрет. Освітлений знизу миготячими свічками, з яких вже довго ніхто не познімав згарі, він згори був облитий мягким зеленкуватим світлом місяця. Очі фосфорецирували й зневажливо усміхались. Константин повернув фотель, що в ньому перед тим сидів батько, й умостився проти портрета. Спокій входив у його душу...

II.

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА.

КУНА — ПРАВУ!

Виїхали в підлісок. У зашепетені коцкотів крилатий бортник, натовкач — закоцкотів біля свого дупла і став. Сонце зажогло тугіше і його трепетливі посвіти спали на вершників золотими сиявами. Кругом пахли джеджура і бредулець на невеликій ріжі, опасмуженій стовбурами.

Князь затримався на коневі. Вітер тріпотав його кервавою киреєю, зіпятою срібною чепрагою, а його рука з сардоновим перстенем зоперлась бойко на інтарсованій ґарді меча. Топази і анфракси грали сиявами на його шоломові, а бисером обсипана лямівка його коміра, ще й закапувана адамантовими філіґранами, підчеркала мужню твар. Чеканені остроги зопер він на боках коня, що шарпав вудилами, обливаючись рясним потом та вигинаючи гадючу гебанову шию в улискливих кісниках, із настороженою гривою проміж пестрих силяних бовтиць.

— Шипоґраф! — шепнув якийсь ґраф, мабуть висланець Анжу.

Але бояри стояли з пошани до князя мовчки, мов гуси у мряці, одинцем.

— Що це таке князеві мроїться — зацоркотів знагла Бабомил до Збийноса, двоє бояр, нераз із князем у походах ходжених, — що князь так задивився?

Підїхали вдвійку до князя. Цей зпильна вдивлявся в галявину. А там богинька-краса, чи тільки побережникова дівка, роздягнена над калабанею, з одним тільки рантухом сонцеподібного волосся верх наготи, кліпала до князя витріщатим, зі золотою вією оком...

На перуна! — крикнули вони, — ще князя нам зачаклує, обавниця триклята! Даймо їй!

І скочили на неї всі разом з мечами варяжськими, відважно засланяючись щитами перед вроками, а тота обавниця погана, не ждучи, дала ногам знати, на кичері, на дебри, мов та каня суджена, тільки волосся за нею фуркотіло...

III.

ІРИНА ВІЛЬДЕ.

ПЕРША ЗУСТРІЧ.

Якась тихенька туга застукала до Дарчиного серця. „Що це таке?" — думає вона — „невже ж я така доросла не можу дати собі раду з химерним серцем?!"

Ні, вона вже знає. Вона має сьогодні першу зустріч з Данком. З тим із фіялковими очима. Коли грає він на скрипках то так якби по волоссю гладив, не по струнах.

„Та як піти з хати?" Не хотіла б, щоб мама довідалась. Боже мій! мама теж мусіла колись бути молода — —! Ні, ні! Відганяє від себе ці думки. А тут зараз бунтівнича кров починає вже булькотіти в Дарчиному серці.

Вийшла в сад. Обперлась до березової кори і хотіла б її обняти. Чи всі молоді мусять так терпіти? А може це тільки така хороба, як кропивка. Ага, нараз пригадала собі, що сказала їй раз старша Оришка. О, вона мабудь уже все знає. Бачила її раз, як ходила з матуристом. Він нахилився до неї і деклямував якісь вірші.

Ах, як вона хотіла б бути тепер уже Оришкою! Знала б, як повестись з Данком. Як він принесе їй сьогодні квіти, щоб прохати вибачення, чи приняти їх чи ні? Та перша річ: чи взагалі з ним говорити? Чи вибачити йому?!

Вона вже рішила. Сама знає, що на нього не гнівається. Тільки, щоб він про це не довідався. Борони Боже!

Хмара небезпеки просувається поза Дарчину голову й тепер стає Дарці зовсім ясно: це вона буде прохати його вибачення.

Іде до парку так, якби йшла до школи. Зовсім байдужа, але чим ближче доходить до цієї лавки, тим більше тріпочеться в неї серце. Перейде спочатку так собі, може його ще не буде. Як його не буде може навіть рішить вона, що краще взагалі не чекати. Та на саму думку, що він може не прийти, щось коле її під серцем і вона швидко витягає з торбинки дзеркальце, щоб побачити, чи не почервоніла...

Ні, вона радше бліда, блідша, як звичайно.

Боже! він може це запримітити.

І сіла на лавку, щоб почекати.

Літературна хроніка

Гамсун і совітські критики. Ще недавно звеличували вони автора „Бродяги" майже як свого. Гамсун писав навіть окремі передмови до перекладів своїх повістей у совітських виданнях. Аж тут нараз... Приключка маленька. Пішло за премію Нобля. Хтось із німців ставив кандидатуру Карла Оссецького, німецького письменника, що сидить тепер у вязниці за свої симпатії до большевиків. Кнут Гамсун написав у щоденнику „Тіденс Тен" розумне слово, що „агітація за Оссецьким чиясь спекуляція". На це совітська „Літературна ґазета" заявила, що „Гамсун утратив елєментарне спочування для людського терпіння" і що „він (Гамсун) від тепер умер і ми більше не хочемо його знати". Якби всім письменникам, що попадають до вязниці за свої політичні переконання треба було признавати літературну премію то Совіти мали б найбільше кандидатів на нагороду.

Ґенерал Тарнавський

Володимир Ласовський. ҐЕНЕРАЛ ТАРНАВСЬКИЙ. Репортаж. Видавнича Кооператива „Червона Калина". Львів, 1935 р.

Маємо дві причини до радощів.

Перша.

Знову появилася книжка „Червоної Калини". Скрута, що непомірно далася в знаки книжковій справі, приневолила те рухливе Видавництво якщо не зовсім припинити свою видавничу діяльність, то у всякому разі послабити її темпо. У перших роках свого існування „Червона Калина" випускала по кілька книжок у рік, даючи в руки нашої читацької публики цікаву й дуже хосенну лектуру. В останньому році — якщо не брати під увагу альбому УСС, що є виданням зовсім іншого характеру — вийшла тільки одна книжка. Радіємо нею як весняною ластівкою, бо гадаємо, що вона звіщає нову весну — пожвавлення видавничого руху в одному з найкращих наших видавництв.

На віднову видавничої діяльности „Червона Калина" не могла вибрати кращої книжки, як ту, що саме її видала. Книжка про ґенерала Тарнавського, начального вождя Української Галицької Армії. І це друга причина наших радощів.

В закордонній літературі в останніх часах пішла мода на біоґрафії великих і славних людей. При читанні деяких з них родилася в нас туга за такими книжками-біоґрафіями з нашої історії, з нашого національного життя. Ця туга може була загальна, коли на наддніпрянській Україні появилася велика повість-біоґрафія Шевченка (Хоткевич), коли вже й не говорити про оповідання з Шевченкового життя.

Ґенерал Тарнавський вже увійшов в нашу історію. Ясно, що кому цікаво було б знати, яку ролю відіграв ґенерал Тарнавський у наших визвольних змаганнях, чи шукав би подробиць з його життя, то міг би довідатися про те з ріжних джерел, що в них було б все те зібране. Про ролю ґенерала Тарнавського в нашій визвольній війні швидше чи пізніше напишуть наші історики. Та заки на це прийде час, маємо книжку не з історичної перспективи.

Не чіпляймося всякого роду політичних справ, що про них можна би на тлі книжки „Ґенерал Тарнавський" широко розводитися. Може про ті справи писатиме хто інший і де інде. Ми хочемо підкреслити у тій книжці те найсутніше, що робить її такою цінною, а саме, що це цікавий документ з минулої доби нашого національного життя.

Кидаємо громи на всіх наших старих (ми молоді!) за те, що вони — мовляв — так пересякли були австрофільством, що просто не могли почувати себе справжніми українцями в той час, коли вибила Велика Година. А ось перед нашими очима стає постать найсправжнішого австрофіла в одностроюю австрійського активного старшини. Та все-ж ви бачите, що під тією австрійською старшинською „блюзою" бється українське серце. Саме:

серце. Байдуже, що національні почування були у нього „приспані або приховані" (стор. 24). З українським вояцтвом вязала його спільна мова (стор. 26), а його українське серце казало йому, що вояки-українці ближчі йому від усіх інших. Це й було причиною, що австрійський „оберляйтнант" волів наш Золочів як чужий Ґрац чи Відень, бо „щиро не хотілося кидати Галичину, своїх дітей, рідні чи великоміського гамору та чужого середовища" (стор. 30). Але разом з тим це й було запорукою, що наш чоловік Тарнавський не заскорузне в „комісьному мундурі" австрійського „оберляйтнанта" чи потім „гавптмана" чи навіть „майора".

Українське серце з місця зареаґувало на живіші події нашого національного життя і приспані національні почування розбудилися. Стріча з УСС-ами, розмови з уесесівськими старшинами зробили своє і ми бачимо, як Тарнавський стає „зрадником австрійських інтересів на хосен держави, яку ми з Вітовським вимріяли у довгих розмовах — держави, що на наших очах тендітнім кільчиком виростала зпосеред хаосу розваленої російської імперії". А від тієї „зради" простелився вже простий шлях до найпочеснішого становища в часах наших визвольних змагань — становища начального вождя Української Галицької Армії.

„Ґенерал Тарнавський" — це книжка, що каже нам про невмірущість національного почування в людині. Хтось міг би замітити: адже є на світі така маса ренеґатів, відступників від свого народу. Що-ж тоді діється з тією невмірущістю національного почування? Відповідь проста: хто затратив особисту честь в того зайве говорити про якінебудь почування взагалі. В людини-ж, що свою особисту честь зберігає і дорожить нею як найбільшими святощами, ніякі почування не гинуть, але навпаки: розблискують неоціненними самоцвітами.

Таким самоцвітом є любов Батьківщини, що нею горіло й горить серце ґенерала Тарнавського. І саме в цьому самоцвіті вся вартість книжки.

„Червона Калина" дала нам одну з найкращих своїх книжок. Її автор — якщо можна назвати так п. Володимира Ласовського, що напевно вложив багато праці у викінчення книжки — мабуть свідомо вибрав форму, у якій зіпхнув всою особу на задній плян даючи слово самому: ґенералові Тарнавському. А те, що ґенерал Тарнавський розказує — це справді цікава повість про те, як „тендітним кільчиком виростала зпосеред хаосу" наша довголіня мрія.

Книжка видана чепурно, у гарній обгортці самого розмовця — В. Ласовського. Може не помилимося, коли скажемо, що вона повинна добути рекордовий тираж: не буде між нами нікого, що не купив би її на власність.

Осип Боднарович.

З ґалерії вибранців долі

Подаємо нижче світлини осіб зпоміж тих, що в тягненні четвертої кляси 34-ої Державної Льотерії виграли більші суми.

Пані Янковська, власничка дроґерії в Торуні, закупила для своєї донечки, Кшисі, цілий льос ч. 165757 і чвертку ч. 167.420. Одного і того самого дня, в відступі одної години, на перше з тих чисел впала виграна 10.000, — а на друге 30.000. Таким чином Кшися на чисто отримала 14.000 зол. Гарні гроші!

П. хорунжий Спіридон Сльонзакевіч, перебуває постійно в Модліні. На чвертку льосу ч. 142.621, яку він має, впало 20.000 зол. Тож Ґенеральна Дирекція Державної Льотерії виплатила йому 4.000 зол.

Не важко догадатися, що всі ті грачі придбали собі вже льоси до 1-шої кляси 35-ої Льотерії, якої тягнення зачинається 20. ц. м.

Ю. ДОРОШ

„Раковець" - моя перша етноґрафічна фільма

У 1928 році накрутив я короткометражник з таборового пластового життя на горі Сокіл біля Підлютого. Але з ріжних причин цієї фільми не зміг я висвітлювати.

Кадр з фільми Дороша „Раковець". — Хлопці.

У 1929 році приїхав з Америки, з Філядельфії, наш земляк, фільмовий оператор, Іван Белдик. Я швидко з ним познайомився і він перший звернув мою увагу на велетенське багацтво етноґрафічних мотивів нашого

Кадр з фільми Дороша „Раковець". Замок з XVII. ст.

простолюддя. Він сам фільмував тільки такі сценки з народнього життя, бо, як казав, в Америці за цим найбільше питають. Сензація. Під впливом розмов із ним, я рішив самий накрутити собі краєзнавчий репортаж з українського сільського життя. Збирав гроші на сирівець та ждав на нагоду. А вона саме трапилась.

У 1931 році в мому селі були на Зелені Свята три кращі весілля. Мене запросили зробити фотоґрафічні знимки. При цій нагоді я подумав про свій намір фільмувати звичаї та краєвиди з Раківця.

Передусім виготовив я сценарій. Фільму поділив на 2 частини: звичайний будень і святочний день — неділя. Так найкраще також поділити життя сільського люду — праця й відпочинок. По переведенні такої демаркаційної лінії, я зовсім легко розбив цілий зміст фільми на поодинокі ґрупи. Короткий і прозорий сценарій був готовий за один день. Фільма починається фраґментом водної плавби двох прогульковців, що натрапляють по дорозі на чудову долину Дністрового яру, зі старинним замком та маленьким селом Раковець. Вони задержуються, щоб оглянути стару твердиню та познайомитися з життям надбережнього села (прачки, рибалки, корови на воді, дараби). Околиця подобається, рішають відпочати довше. Вибираються в поле, оглядають жнива (роботи в полі). Ввечір вертаються у село (ґурма овець, що вертається домів). Вечоріє чимраз більше (нічні обриси замкових мурів, рибалки вертаються з ловлі), зближується ніч (кілька ефектів місячного світла на Дністровому плесі). На цьому кінчається перша частина фільми (будень і праця). Друга частина починається світанком на козацькій могилі за селом (схід сонця, хмарки). Вона ціла присвячена обрядам раковецького весілля. Типи святочно вдягнених селян, весільні церемонії (коровай, дружки, молоді, музики, приноси молодих, парубки з „павами", пропій — скриня і т. д.), типовий танок раковецької коломийки. На закінчення прогульковці відпливають, а перед їх очима, як вказівка хронометра, міняються Дністрові краєвиди.

Такий сюжет намітив я для звичайненького етноґрафічного репортажу, який мав намір крутити. Виготовлення трьох складових частин: 1) властивого сценарія, б) монтажу картин і в) технічної композиції кадрів — пішло швидким ходом і за кілька днів, діждавшись ґарної соняшної погоди, взявся я до праці.

Фільма „Раковець" накручена системою „Пате-Бебі", бо це найдешевший та найприступніший спосіб фільмування. Камера з добрим обєктивом (1:3.5, ф- 5 цм.) та пружиновим механізмом, що тягне фільму. Досить накрутити пружину й переставити важельок, а мотор працює автоматично, аж до застанови. Це дуже вигідне, коли робимо знимку з вільної руки, бо при цім не крутимо корбою, біг фільми — рівномірний і, що найважніше, можемо держати камеру в руках та повертати нею свобідно на всі боки. До знимок вжив я панхроматичної, інверсійної фільми 9.5 мм. ширини. Ця фільма має ту добру прикмету, що в відповідних хемічних купелях виявляється відразу в діяпозитиві, який можна зараз висвітлювати на екрані. Але є й недостача в тому, що така інверзійна фільма є унікатом, й коли знищиться немає змоги повернути втрати, коли з неґативної фільми можна кожної хвилини скопіювати позитив. Але можна фільмувати також на неґативній фільмі і як я сказав, робити з неї діяпозитив. Тільки що кошти збільшуються на половину. Проекційний апарат „Пате Бебі" має прилад, що вможливлює задержати один кадр фільму на довільний час на екрані. Воно має практичну вартість при написах та неґативних картинах.

Саме знимання йшло дуже справно. Маючи готовий сценарій, з опрацьованими теоретично сценками, я памятав кожну з них у подробицях та старався підхоплювати її в тому моменті, який уважав за найкращий. Сценки були фільмовані без приписаного порядку, але так, як я стрічав їх по дорозі. Щойно при монтуванні їх вставляли їх, куди слід. Мала поручна камера, ваги якого 1½ кґ. зовсім не заваджала підчас моїх фільмових проходів. Вона здіймала без статівів, без складної маніпуляції. Побачивши кожну цікавішу сценку, я за кілька секунд був готовий до знимки; свобода рухів при вживанні мотокамери, неоцінена її прикмета. Я міг слідкувати за фотоґрафованим предметом у всіх напрямках його рухів. Прикладом є сценка, як молодята вертаються з церкви фірою. Зразу видно тільки дорогу, по якій наближаються дві фіри.

Кадр з фільми Дороша „Раковець". Господарство.

Доїжджають зовсім близько, пересуваються перед обєктивом, який увесь час держить їх у кадрі, а дальше видно, як щораз більше віддалюються. При цьому один, безперервний біг образів.

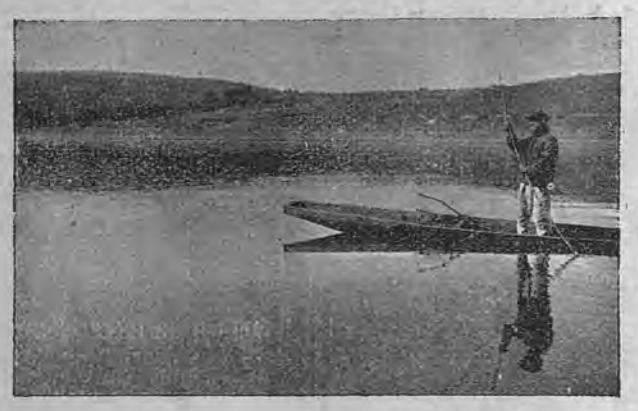
Неменше цікава фінансова сторінка цієї фільми. Поминаючи одноразовий кошт закупу апаратури, як: мотокамери, проєктора, акцесорій до монтажу, тощо, — сама плівка дуже дешева і мій 100-метражний „Раковець" коштував тільки 150 зол. Це в порівнанні з байонськими сумами фільмової продукції смішно мало. Кошти його виготовлення повернулись мені у короткому часі. Фільму висвітлювали по українських школах у Львові й на провінції та на сходинах етноґрафічної секції Наук. Тов. ім. Шевч.

Постараюсь відповісти прикладами на численні запити, чи фільмування системою Пате-Бебі має практичні вигляди. Отже в 1933 р. від етноґр. відділу львівського університету їздив я на Ґуцульщину пофільмувати ґуцульські танці до дисертації п. Ґарасимчука.

У 1934 р. сфільмував репортаж з посвячення прапору РСУК Митрополитом Андреєм на кооперативному святі у Львові. Це мої більші праці.

Крім того виробництво „Пате" має визичальню фільм із пребагатим вибором. Апаратура проєкційна не вимагає конечно — електричного струму на місці, тільки витворює його сама (!), отже є можливість висвітлювати такі фільми скрізь, на селі по читальнях, дома і т. п. Система „Пате", завдяки свому великому вдосконаленню і малим видаткам (1½ годинна фільма коштувала би ок. 300.— зл.) надається до всякої поважнішої, наукової, а навіть мистецької праці. Крім цього можна в нас накручені фільми (передусім етноґрафічні) продавати корисно до продукції „Пате", де з охотою набувають усякі „актуальности".

І мимохіть насувається думка: чи ми не могли б поцікавитися ближче фільмовою справою?...

Кадр з фільми Дороша „Раковець". — На риболовлі.

Кадр з фільми Дороша „Раковець". — Дівчата.

М. РУДНИЦЬКИЙ

Кіно — наш наркотик

Не курю. Нераз заздрю тим, що вічно спрагнені не можуть насититись тютюневим димом. Заздрю їм, мов поет, що оспівує великоміські димарі, не відчуваючи ніякої приємности в їх димі. Не пю. Чи можна любити алкоголь і тижнями, місяцями забувати, що він істнує? Люблю його як додаток до дружньої ґутірки, коли можна оповідати сплітки і сповідатись із своїх переживань перед такими, що і на тверезо розуміють пянкі уста. Раз пробував я опій; залишилось вражіння, як після першої ґімназійної папіроски. Не помогли привабливі марива Quincey'a ані його кількадесятьлітній досвід, що глузував з отрути.

Пропадаю за кавою, але пю її розводнену молоком, мов мамки. Від справжньої „чорної" не можу спати, як Бодлер після своєї чорної Діваль.

*

Ходжу до кіна. Коли є нова програма — навіть 7 разів на тиждень. Пристрасть, наліг, наркотик, що похилу площину провінціяльного міста перемінює у карузелю?

Треба якось відпочивати і зберігати оману активности. Кіно заспокоює нашу спрагу уяви. Щораз більше чуємо про світ, щораз живіше прокидається в нас туга пізнати його найдальші закутини. Щораз більше привязані до одного клаптика землі хотіли б ми бути скрізь і ніде — блукати мандрівником, що має для всіх краєвидів однаково погідну усмішку принагідного гостя.

Від коли повірили ми, що маємо нерви, віримо теж, що найпевнішою ознакою життя є рух. Хочемо невпинно нових вражінь, утікаємо від думки, що нинішній день може нагадати нам учорашній — порожній як бажання забути за нього.

Кіно — один із найбільше поширених наркотиків сучасної доби. Які раді ми, що відкрили в ньому нове мистецтво! Нахилені над сіриною своєї буденщини здається нам, що над нами проходить подув безсмертности...

Тимчасом по правді: входимо до темної салі, щоб забути за все, чим виповнюємо свої обовязки. Коли зосереджуємо свою увагу на тінях екрану, пробуємо оживити свої охлялі вражіння історією далеких нам людей і подій. Чи не робимо цього самого над книжкою? Ні; письменник своїм словом занадто часто нагадує нам, що змальоване ним життя має якийсь інший глибший зміст і що він шукає його...

Кіно не має часу на аналізу; навіть слово не має в ньому часу, що дозріло до рефлєксії. Чи приходимо сюди думати?

„Як Ви можете ходити на якунебудь фільму — казала одна інтеліґентна жінка — і то часто день за днем?... Я вибираю тільки добру песу і то тільки тоді, коли відчуваю потребу щось переживати...

— Так само роблять тисячі з книжками. Святошна хвилина переживання приходить до них так рідко, що не виплачується їм навіть заплатити 1 зол. 50 сот. місячно на абонамент у випозичальні книжок...

„Але муситe признати, що не можна якоюнебудь кримінальною кіновою сензацією заспокоїти своєї духової потреби?

— Духової ні, але фізичну. У провінціяльнім середовищі, де не можна щодня найти товариша до розмови про питання, які вас цікавлять попросту фізичною потребою, стає для вас думати про щонебудь поза вашою професійною працею... на годину, дві...

„І Ви в кіні забуваєте — — ?!

— Так начеб опинився нараз між чужими людьми, з якими мушу познайомитись...

*

Коли була змога у великих містах ходити двічі-тричі на тиждень до театру, кіно залишалось як остання дошка рятунку перед зіпсованим вечором. Але у Львові тільки кіно виглядає так само, як у великих містах; — це єдиний великоміський відпадок культури, що при переїзді на провінцію не зміняється. Годують нас січкою, вуличним навозом — це правда, стараємось вишукувати у ньому зер-

на... Може і це ні, зовсім нічого не шукаємо.

Кіно — європейська курильня опію. Очі наші здоганяють образи кращого світу, кращого тільки тим, що іншого, — вуха забувають про шум щоденних турбот, думки дістають крила. Розпорошуємо своє „я" на гаму зорових і слухових вражінь.

Інтеліґент перебільшує свої вимоги до кіна, коли починає говорити про „мистецький твір". Коли бере книжку на те, щоб найти в ній цікаві зворушення, теж не має часу займатись мистецькою її оцінкою. Вірить критиці, на це-ж вона і виконує свою нудну професійну працю.

Часто питаємо себе здивовані, що люди робили з тими двома-трьома годинами, які складають на жертвеннику Десятої Музи, заки вона народилась? Вели такі самі розмови, як і тепер після кіна. Певне одно: не курили, не пили і не читали більше, як нині. З менту, коли кіно стало такою буденною розвагою, як шклянка, папіроска, копаний мяч чи лещета, світ збіднів для неодного на одну оману: що є в ньому райські острови, райські яблука та прецікаві люди.

Щодня інша фільма показує нам нову чарівну країну, нових героїв, небуденні події. Занадто скоро звикаємо до цієї екзотики, до сенсацій і рекордів. Про небувалі вчинки геройства та картини природи, що ваблять лінощами або небезпекою говоримо так само, як про „Іліяду" та про Олімп — не бачимо звязків цього світу з нашим життям. Часом прорветься в нас зідхання, що добре було б бути кіновим артистом з огляду на заробітки, — цікаво було б познайомитись з Ґретою Ґарбою або Марленою Дітріх, але навіщо? — важко нам відповісти.

*

Нема розумної причини, щоб більше дивуватись тим, що ходять постійно до кіна, ніж тим, що не ходять туди ніколи. Бергсон пішов до кіна вперше після того, коли створив славну теорію про „кінематографічну" функцію нашого мізку. Малярме не ходив ніколи до театру. Може ще щасливіші ті, які не зазнали ніколи смаку коняку або ті, що дивлячись на пляшку чорнила дістають нервового „шоку". Хто носить усі наркотики, як коктейль, у власній уяві не потребує шукати їх ні поза домом ні поза собою.

Кіно може так само розвивати уяву, як і висмоктувати з неї останні соки. Ті тисячі, що в такому малому місті як наше йдуть щодня до кіна за духовою стравою, відчувають, що нема місця, де цю уяву можна б краще розбудити та нагодувати. Знаю таких журналістів і мистців, що дивляться на кінову карту як на банкнот, яким можна купити в них — статтю. Вони знають найкраще, що той їх твір, який вони вимінюють на сентиментальну драму варт багато менше.

Кілько праці мусять витрачати інші, щоб раз на тиждень піти до кіна, як на бенкет! Деякі ходять до кіна, як до шинку, де шклянка пива заступає їм нектар. Кожний годується тим, чим може. І найважче нам відповісти на питання, де кінчиться фізична потреба і де починається духова.

Літературна хроніка

Ще одна повість про Наполеона. Відомий німецький письменник Йосиф Рот видав повість „Сто днів", де змальовує останні зусилля великого корсиканця, щоб відвоювати втрачений престіл. Повість написана з великою силою.

Король паріського театру це Саша Ґітрі. Щороку дає він дві-три нові песи і часто три чи навіть чотири театри мають його у репертуарі. У нових песах грає він найчастіше сам головну ролю; довгими роками його партнеркою була його перша жінка Івонні Прентам. Крім того, що є він директором театру і режисером, пише ще повісті, спомини і фільмові сценарії. Кожна нова його песа шукає нової теми або технічно хоче зробити глядачам несподіванку. Остання його песа „Коли граємо комедію" це історія великого, майже романтичного кохання. „Він" — ліричний тенор, „вона" — співачка; обоє попліч пережили 10 повних літ повного успіху та найбільшої вартости. Щоб зберегти своє кохання рішають вони на вершку слави зріктись сцени і доживати днів у затишку. Автор уживає великого сценічного апарату. Підчас опери „Вертера", що йде перед нашими очима і в якій співає ця подружня пара, бачимо водночас бюро директора та ґардеробу артистів. Головний ефект такої дії в тому, що підчас довгої сцени, коли Вертер умирає подружня пара може вести розмову про продовження контракту чи про намір покинути театр — саме тоді, коли одно з них не співає. Публика уявленого театру не чує з цього нічого, але чують це все слухачі радія, бо всю опеpу передають радіом, — отже тільки прозовий текст виступає дуже виразно. Бачимо скандал у бюрі директора, що тішиться заздалегідь на новий контракт із співаками (подружньої пари). Дія кінчиться прощанням співаків із театром. Решта песи відбувається у приватнім помешканні подружної пари. За той час прийшло розчарування, огірчення — спроба втечі, погрози, матеріяльні крутійства. За якийсь час бачимо знову театр: від куліс на сцену. Пара кланяється захопленій публиці. „Він" грав своє „проблематичне кохання" тільки на сцені; таку песу на тему їх відходу з театру, щоб не втратити особистих почувань — написав їм один приятель. В дійсності вони не переставали ніколи кохати одне одного.

Вся ця песа Ґітрі зроблена великим майстром сцени, але її майстерність занадто замітна там, де треба піддатись чарові справжніх почувань.

Більший успіх мав Ґітрі другою песою „Пастер", зовсім поважною. З історичною вірністю передав він найважніші моменти з життя великого вченого — борця за науковий дослід. Дати такий драматичний життепис незвичайно важко; він такий близький життя, що зворушує самими правдивими фактами. Сам Ґітрі грає головну ролю великого вченого, хоч психольоґічно не має він з ним нічого спільного.

„Самостійна Думка", орґан чернівецьких псевдонаціоналістів, що віддавна хоробро нападає на наш журнал, пускає чергову провокацію, називаючи „Назустріч" „цитаделею ворогів українського національного мистецтва й української духовости взагалі".

Це все пише ґрупка типів, яка немає відваги навіть підписатися під своїми еляборатами, і між якою однаково добре можуть бути як націоналісти, так і аґенти сіґуранци чи нові Барановські.

Зрештою той журнал анонімів видає якийсь Квятковський. — Tak nie można panie Kwiatkowski!

*

„Наша Культура", журнал „науково-літературний" (як сам підписується), в книжці за лютий друкує такий вірш:

І знаю певно: в цім вогні
Воскресне Юрій наш святий.
Він змія вб'є ворожого,
Здобуде Київ золотий.
Вкраїна, вбраши свій шолом
В новій завзятій боротьбі,
Могутнім і грізним мечем
Напише план судьбі...

і т. д. Зовсім, як у читанці для дітей. Редактор того журналу, що так розпинається за чистоту мови, міг бодай ту „судьбу" зукраїнізувати...

Пригадуємо, що хто ще до кінця лютня ц. р. надішле цілорічну передплату на „Назустріч" (10.— зол.), візьме участь в розподілі премій.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична лябораторія. —
НАСС

Книжка на часі!
М. Ковалюк
КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ?
Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві **„Рекорд"** — Львів, Лонцкого 8. Тел. 116-23.

ПЕРШОРЯДНЕ
українське
фризієрське заведення.
Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах.
АНДРІЙ КУЗИК
вул. Ґродзіцьких 4. (ріг Ринку).

Гемороїдальні
„ВАРІКОЛЬ"
примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при ґузах і в стані запальнім. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть **„ВАРІКОЛЬ"** (д. Поповского).

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

ЛЕТІЛО 40 СОРОК...

Проф. Філярет Колесса вміє оповісти одну притчу із власного життя, що могла б увійти до шкільних читанок і до книгарських катальоґів як захохота: „Купуйте книжки".

Дістав він свою місячну пенсію і вложив ґроші до книжки. Книжку взяв під паху і пішов на почту надавати лист. Надав лист і вернувся до хати. Коли треба було жінці передати ґроші, запримітив, що книжку забув на почті. Ґроші залишені на почті, а не вислані переказом, звичайно ніколи не вертаються до того, хто забув їх. Але цим разом лежали вони ненарушені на своєму місці. Бо були у книжці, а хоч книжка лежала на видному місці, ніхто на неї не злакомився. Отже: „Ходіть із книжкою під пахою, навіть коли маєте ґроші!"

*

„Т-во письменників і журналістів" у Львові, влаштувало прилюдний дискусійний вечір з приводу призначеної ним літературної нагороди. У дискусії забрала тут голос одна дама. Вона мала „свого кандидата", який на її думку повинен був дістати нагороду, бо говорив про молодість — сильно та сміливо. Тримала його збірку в руках, а що була сильно короткозора і не хотіла опоганити себе окулярами — сліпала, віддзьобувала слово за словом із тексту і з красномовним жестом зверталась до членів жюрі:

— Але щоб це зрозуміти, то треба бути молодим!...

На салі один старший добродій, що більше розумів молодість, ніж модерну поезію, бурмотів роздратований віршами:

— Та треба... але чому-ж вона не починає від себе?!

НОВІ ВИДАННЯ.

ТЕАТР

Антін Вартовий: У СУМЕРКАХ ВІКІВ. Історична драма на 3 дії. З ілюстраціями Антона Малюци. Видавництво „Українська Культура". Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Василь Маковський: ҐМІНД. Табор українських збігців і виселенців в часі світової війни 1914—1918. Спогади вперед 20-ти літ. Накладом Видавничої Спілки „Діло". Львів, 1935. Ціна 2 зол., з почтовою пересилкою 2.50 золотих.

Володимир Калина: КУРІНЬ СМЕРТИ УСС. Спогади старшини. З історичним вступом Миколи Голубця. „Українська Бібліотека". Львів, 1936.

ВИЙШЛО І. ЧИСЛО БАГАТОІЛЮСТРОВАНОГО МИСТЕЦЬКОГО КВАРТАЛЬНИКА ЗА 1936 РІК
„МИСТЕЦТВО"
ЦІНА 4 ЗЛ.
Найкраще українське видання, що здобуло кілька відзначень.
Окозові числа висилаються ЛИШЕ за надісланням вартости числа.
Адреса Адміністрації: ЛЬВІВ, РИНОК 10, або: ЛЬВІВ, ЧАРНЕЦЬКОГО 26. III. п.
— — — — — Адреса Редакції: ЛЬВІВ, ВРОНОВСЬКА 20. — — — — —

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є
„Швайцарські гіркі зела"
Ґонсецького.
Вживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

РОДИЧІ! РОДИЧІ!
Чи звертаєте на це увагу:
ЩО ЧИТАЮТЬ ВАШІ ДІТИ ПОЗА ШКОЛОЮ?
Якщо так — то запренумеруйте дня них:
„ДІТОЧУ БІБЛІОТЕКУ"
Цілорічна передплата на 12 книжечок — 5 зл.
Адреса: **Львів, ул. Зіморовича, 3.**

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК
ІРИНА ВІЛЬДЕ
ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ
новелі
Ціна 1·50. Порто 30 сот.
Замовляти: Видавнича Спілка „Діло", Львів, Ринок 10.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК
ІРИНА ВІЛЬДЕ
Метелики на шпильках
повість
Ціна 2·50. Порто 30 сот.
Замовляти: В-во „Ізмарагд" Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ
МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.
ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМИЯ.

ОКРАСОЮ КОЖНОГО САЛЬОНУ Є
РІЧНИКИ „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"
за роки: 1923, 1924 і 1925 у люксусовому переплеті.
Ціна річників 1923—1924 по 6 зл.
Річник з 1925 року 8 зл.
П. Т. Лікарі й Адвокати, повинні ті річники мати у своїх ждальнях.
Замовлення й ґроші слати на адресу:
НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА
Львів, ул. Зіморовича, 3. Телефон 257-87.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редаґує КОЛЕҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10
Оплатę pocztową zapłacono ryczałtem.
Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (53) 5
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. III. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Д-Р РОМАН ЗУБИК

КНЯЖИЙ ЛЬВІВ — ПОСЕРЕДНИК МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ

Кілька сторінок з його забутих днів

Людина добирає собі на поселення передусім найдогідніші місця, тобто такі, які запевнюють їй поживу, вигідний і безпечний прожиток та легкий доступ до світа. В давнину, коли не було ще битих шляхів, гірництва і великого промислу, що скупчує довкола себе десятки і сотні тисяч людей у місцях найменш пригідних до поселення, природними шляхами поселення були береги рік і морські побережжя. Над ріками лекше було добути поживу: риби чи звірину, що йшла до водопою, було і захистніше, як у чистому полі. А комунікація водою, що досі ще є вчетверо дешевша, ніж залізницею, була тоді часто одинока дорога.

І тому всі найстарші, а нині всі великі міста, майже без винятку, повстали над сплавними ріками або побережжям моря. Так було і в нас на Україні. Київ, Чернигів, Теребовля, Галич, Володимир, чи Перемишль заложено на оборонних горбах над ріками; а Звенигород і Белз, що повстали посеред багон і були у свій час добрими оборонними городами, навіть столицями князів, скоро зовсім підупали.

А Львів? Львів із своїми 330.000 мешканців творить неабиякий виняток. Заснований не над великою сплавною рікою, а у джереловищах Полтви, на самому европейському вододілі, там, де узол краєвидів Поділля, Волині, Росточа і Комарнянського Підгіря — до нині зберіг своє значіння столиці.

Води з південних і західніх горбів, що довкола Львова, спливають до Дністра а з ним до Чорного Моря, Полтва-ж з невеличкими допливами, що пливе серединою міста (у підземеллі) на Схід вливається до Буга та належить до области Балтійського моря. Колись ця Полтва на яку склалися води двох потоків: Пасіки (окол. Кохановського) і Сороки, що випливала в ліску між Стрийською і Вулецькою рогачкою, була доволі значна річка. Не давно ще були у Львові стави, які вона творила на своїй дорозі (Вулецький, Собка, Пелчинський, Панянський); далі плила нинішними вулицями: Зиблікевича, Академічною, Гетьманськими валами, Соняшною та Полтвяною і недалеко Замарстинівської рогачки виходить ще нині наверх, та пливе далі широкою, багонною долиною до Буга. Тепер це стара ріка — лінива, колись з Залізною Водою і Пасікою плила бистро та в часі повеней виполоскала глибокі яри, що получившись створили львівську кітловину. Кітловина ця відділяє останки подільської плити (Чортівську Скалу, гору Кн. Льва, Високого Замку і Лису або Княжу гору над Підзамчем від перших горбів Росточа (гори: Гицлівська і Кортунова).

Колись на тому місці, де нині стоїть Львів, були непролазні ліси. Вони хоронили від морозних вітрів та задержували вогкість. Ще у XVI. і XVII. віці на південних склонах львівських горбів держали міщани свої винниці (головно для потреб Церкви), а донині ще околиці Львова добре заліснені. За княжих часів займав ліс і нинішний Ринок і кітловину Полтви на Замарстинові, а монастир св. Юрія стояв у лісній пущі. Нині у тих лісах переважає береза, вільха і буки, колись росли тут дуби і буки. З букових бервен збудовано і перший Святоюрський манастир.

Часто бували тоді у Львові великі повені, бистра вода Полтви та її допливів зривала тоді численні мости, забирала доми на передмістях. Ще 400 літ тому треба було підчас повені від Краківської брами на передмістя човном діставатися. А там, де нині Марійська площа, Великий Театр, Єзуїцький город прадіди наші стріляли на багнах качки і другу водяну птицю. Були стави на площі Домбровського, на вулиці Кохановського і Пекарській, на місці Заведення Оссолінських, на Янівськім і Жовківськім передмістю, і долина Полтви на північ від Високого Замку була майже непрохідним багном. Погорджена нині Полтва порушувала в XVII. віці понад 20 міських млинів, не числячи приватних промислових підприємств.

Багатою була тоді звірня львівських околиць. Не лише на лисів, заяців, оленів, вовків і диків, але й на медведів, бобрів та зубрів, полювали колись під Львовом наші князі та для пильнування звірні і помочі в ловах тримали тут окрему службу, — тих козільників і сокільників, по яких нині ще назва сіл залишилася. А у львівських ставах було стільки риби, що Львів ще у XVII. віці вів широку торговлю рибою та доставляв її навіть до Варшави. По старих дуплавих пнях в околиці Львова роїлося від бджіл. Завелися пасіки на лісних полянах, а з ними продукція меду і воску, що мав свою добру марку далеко поза межами краю.

Тому і не диво, що найближчі околиці княжого Львова були заселені ще далеко перед засновинами міста. Сліди цього передісторичного поселення находжено і під Чортівською горою і на Личаківській рогатці, на Балках і на Янівському, на Цитаделі (колись: Калічій горі) і на Високім Замку, де викопувано глиняні черепки первісної роботи, кремінні ножі, сокири і стріли та предмети з бронзи. А на горбах довкола Львова ще нині можна пізнати сліди давніх городищ (Рокітно, Брюховичі та Чорна Гора (над Грибовичами). А дещо далі ряд городищ: Домажир, Щекотин, Страдче, Деревич і Звенигород.

Одначе до половини XIII. віку про якусь більшу оселю в околиці нинішнього Львова нічого не чуємо. Повстає він щойно за часів князя Данила, того князя, що більшу частину свого віку провів на боротьбі за свою Галицько-володимирську державу, відзискав її і поширив на люблинську землю розбивши під Ярославом 1245 року грізну угорсько-польську коаліцію; того князя, що в час татарської навали мав свого намісника в Києві, що до останнього гаяв із своїм виїздом до татарської орди по Ярлик, що врешті, вернувшись відтіля, другу частину свого життя і панування призначив на скріплення своєї волости, на відбудову і нове заселення свого краю, на будову нових городів, які заступили б давні, зруйновані.

А потреба нових городів була велика. В руїнах лежав прастарий Київ і Володимир, Теребовля, Белз і Звенигород, а недавня столиця галицького князівства, Галич, стратив зовсім своє значіння. Існування Галича, як столиці і торговельного осередка було пересуджене. Долішній біг головної торговельної артерії — Дністра — захопили степові орди, витиснені татарами з південних степів України. Заборола Галицького Замку розбито таранами татарської навали, а звичайний татарський шлях на Угорщину не давав запоруки на майбутнє. Дотого ж гординя галицьких бояр, що виросла своїми впливами понад голови своїх князів, казала Данилові кинути на все давну столицю Ростиславичів і свого батька Великого Романа.

Із своєї блуканини по західних краях Европи в часі татарської навали вернувся Данило не без досвіду. Тоді, напередодні татарського набігу поведено на Угорщині і в західній Польщі живу поселенчу діяльність. Людського матеріялу, доброго до поселення, бо з високою рільничою, торговельною та промисловою культурою та з власним виробленим суспільним устроєм постачали володарям тих країв Саксонія та надренські краї, з надмірним населенням. Не диво, що й Данило, закріпивши своє панування, та працюючи над відбудовою спустошеної волости, забрався до подібної роботи. У роках між 1246 і 1255 повстає ряд нових городів: улюблена столиця Данилова, нездобутий Холм, Угровецк, Данилів і богато інших, яких назв не подали літописи, — між ними і Львів, збудований для сина Данилового Льва, тоді вже мабуть виручника батька і князя на перемиській землі.

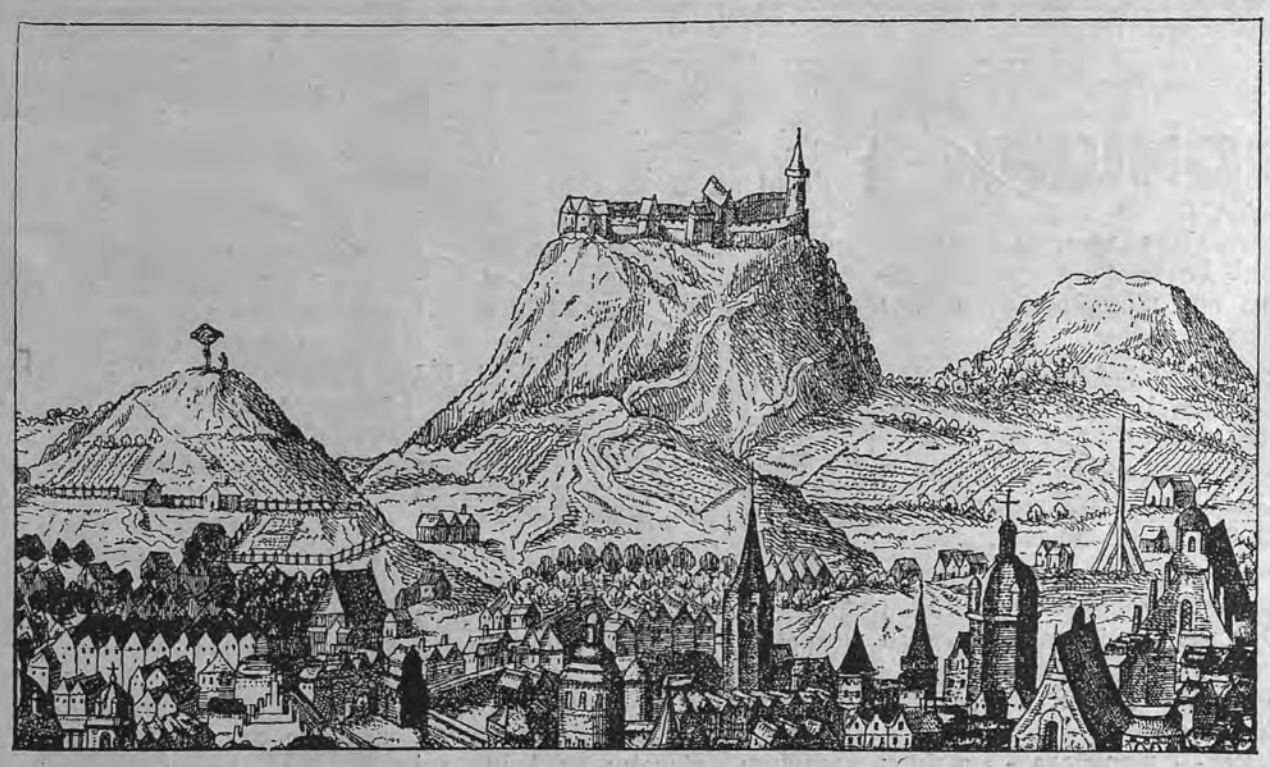
Докладної дати засновин Львова не знаємо. Першу виразну згадку про Львів находимо в старій галицькій літописі під 1255 роком. Тоді згорів город Холм, а „така велика була полумінь, — каже літописець, — що з усіх

Вулиця „Під брамкою" веде на Замкову гору. Наліво стіна Миколаївської церкви, найстаршої у Львові.

Печера на Високім замку. Світлив Л. Янушевич.

Княжа гора. Високий замок. Гора Льва.

Високий замок з початку XVI. ст.

сторін видно було заграву, навіть із Львова, з белзьких піль, виділи її люди".

Ця згадка стала вихідною точкою для давніших істориків Львова, що бажали устійнити місце, де стояв княжий город. І вийшло непорозуміння. Добирано найвищі горби довкола Львова: Високий Замок, гору кн. Льва, а навіть Чортівську скалу, з яких можна би бачити пожежу Холму. Тимчасом згадка у літописі означує докладно, що пожежу видно було з белзьких піль. А белзькі поля, це не поля під Белзом, ані рівнина, що стелиться на

Церква св. Миколая.

північ від львівських гір, але точно означене місце на Клепарові, де ще в XVI. віці стояв мийський фільварок. Таким чином вістка про пожежу Холму не може ніяк причинитися до розяснення справи положення Львова, а розвязки її треба шукати в топографії середньовічного Львова.

Тою дорогою пішов д-р Ол. Чоловський і йому завдячуємо найбільш правдоподібну розвязку цього питання. На його думку княжий город стояв там, де є тепер плянтації Високого Замку, на крайній західній горі, що опадає стрімко до Замкової вулиці, яку називано колись Лисою, а ми назвемо (за проф. Крипякевичем) „Княжою горою". Стояла вона колись окремо над церквою св. Миколая і манастирем ОО. Василіян, і між нею та Високим Замком був глибокий яр. В минулому столітті яр засипано, а з Княжої гори залишився нині невисокий горбок із штучною печерою на замковій терасі.

Тут на самому верху Княжої гори станув високий город або т. зв. „дітинець", окружений валом, скріпленим заборолами з деревляних „городниць". Посередині стояв мабуть „стовп", вежа із грубих деревляних колодок, будинок для залоги і мала церковця. Сюди звіз кн. Лев свої скарби і мешкав на цій горі одну зиму. Але гострі вітри примусили його перенести свій двір до нищих частин города, а горішний город призначити на склад зброї і скарбів. Новий княжий двір станув мабуть на горбку над церквою св. Миколая, який називано давно, „будильниця". Нині і той горб вирівняно і перемінено на терасу. У 1900 році найдено підземний хідник, що веде від Княжої гори поперек через вул. Татарську і Жовківську до Бальонової. Біля нижчого княжого двора поселилися значніші бояри та княжі слуги і ту частину окружили півколом вали та частоколи. Так повстав нижчий, або окольний город. Вели до нього ворота, що були мабуть там, до сходяться нині вул. Замкова з Смерековою та куди веде сходами вгору вул. „Під брамкою".

На вістку про заснування нового города почали стягатися під Львів люди із ближчих і дальших сторін, щоб безпечно жити і заробляти під охороною городських заборол. Приходили передусім будівничі, теслі, столярі та інші ремісники, що бажали найти працю при будовах. Поселювались під городом пекарі і різники, шевці і кравці, ковалі і мечники, навіть хлібороби. Гуртувались при князю бояри, служба і боярська молодь, що заправлялася в лицарському ділі.

Сюди перенеслася з Галича церк. ієрархія та монастирі: Домінікани і Францішкани.

Та не лиш самі українці поселювались біля нового города. Львів, правда, великої та славної ріки не мав, — зате перетиналися тут два важні торговельні шляхи, що лучили західну Европу зі Сходом. Перший, це переважно водний шлях, що йшов з Чорного моря на Білгород, Дністром до Галича і через Львів до Володимира та Бугом і Вислою до пруських міст, до Фляндрії, північної Франції і Англії і мав заняти місце перерваного татарами Дніпрового шляху з його завданням: звязати водною дорогою Чорне й Балтійське море. Зазначений той шлях і на старій катальонській мапі з 1375 року, на якій при Львові є зазначено, що сюда приїздять східні купці і далі йдуть через німецьке море до Фляндрії. Другий це сухопутний шлях із Сходу на Захід, що йшов з Києва попри північну грань Поділля до Львова, а звідтіля через Городок і Перемишль до Кракова і Вроцлава на Шлеську, або на південь через Сянік на Угорщину. Положення в узлі тих двох шляхів запевнювало новому городові визначну ролю в торговлі зах. Европи зі Сходом.

І тому дуже скоро осіли під городом чужинці купці, промисловці і ремісники: зі Сходу: вірмени, сарацени, жиди, татари та молдавани, з заходу німці, може й чехи та поляки. Всіх їх манила до нового города свобода, багатства краю, вигляди на торговельні успіхи та привілеї, які обіцював їм король Данило. Вірмени здавна вже наймалися до княжої дружини, бо їх виганяли із власного краю, де їх переслідували турки-сельджуки, а після нападу татар осідали на постійне по княжих городах. А „прихожаї" німці і Русь, іновірці і ляхи ішли, як каже літописець, „день у день і вночі" на запрошення Данила — до Холму, „і майстри всякі збігалися: з татарщини сідельники і лучники і тульники і ковалі заліза, міди і срібла; і було життя та наповнилися двори кругом города по полях і селах". Бо будуючи городи дбав король Данило не лиш про їх оборонне значіння, але й про їх господарську будучність. Ті чужинці розбудили живий промисловий і торговельний рух у молодому місті. Львів став посередником у великій торговлі між Сходом і Заходом і ту ролю задержав ще цілі століття по упадку галицько-волинської держави. Бо чужинці зі Сходу і Заходу держали тісний звязок із своїми краями, привозили звідти крам до Львова і тут ним торгували.

А під загрозою нових татарських наїздів прибувало тих нових поселенців, і наших і чужих, так богато, що не могли вони поміститися у пригородку на горбі, ні поза валами так, що князь Лев казав теребити для них ліси у долині Полтви і призначив це місце (вул. Жовківська і Замарстинівська) на властиве місто, осідок торговлі і ремесла. Закладаючи це „підгороддя" або „підзамче", призначив князь для кожної нації окрему дільницю. Німці осіли автономною громадою із власним війтом і магдебурським правом біля костелика Богородиці Сніжної і св. Івана Хрестителя; вірмени і татари по північній стороні замкової гори, біля вірменських церков: св. Якова і св. Анни; жиди і сарацени дещо дальше від города, там де і нині їх найбільше: над самою майже Полтвою. І ті народи судилися своїм правом і вибирали собі старшину.

Та найбільше було поміж львівськими „містичами" таки українців, що осіли під самим городом від західної сторони. Вказує на те велике число українських церков, з яких до нині існують ще лише три: св. Миколая, св. Параскевії (або Пятниць) та манастирська св. Онуфрія. По церкві св. Теодора залишилась площа того імені, а по інших самі назви (Воскресення, св. арх. Михаїла, св. Івана Євангелиста, Благовіщення, Введення Богородиці, Успенія, Рождества Пресв. Богородиці і Преображення Господнього). До тодішнього Львова належало також Знесіння з окремою церквою. Зате манастир св. Юрія, славний пізнішими ярмарками, стояв далеко за містом, на горі серед лісів, укріплений як замок. Осередком, що лучив усі дільниці, був головний торг там, де нині „Старий Ринок".

Головною церквою у княжому Львові була церква св. Миколая, що лежала у підніжжя княжої палати. Це своє першенство боронить вона і в пізніших віках, коли дала польським королям затвердити буцім-то дипльом князя Льва з 1291, яким галицький князь мав надати їй грунта та інші користи. В манастирі св. Онуфрія хоронено довший час чудотворний образ Пресв. Богородиці, що нині в Ченстохові (дарунок кн. Володислава Опольського). Манастир св. Юрія мав заложити князь Лев, на просьбу свого вихованця Василишка, інакше Лавриша Римонта, сина Тройдена (литовського князя), який став першим його ігуменом.

В порівнанні з нинішним містом невеликий був княжий Львів: займав лиш одну жовківську дільницю а людей було в ньому ледви кілька тисяч. Та між сучасними містами Східної Европи займав одно з перших місць. Було це гарне місто. Розкинені довкола доми містичів купалися в зелені садів і городів, а понад них мов сторожі знімалися церкви і гордий замок володаря країни.

Мусів то бути і сильний город, бо 1259 р. в часі нападу татар, мусів князь Лев на приказ Бурундая розметати побіч інших городів і укріплення Львова. Та скоро відбудовано його укріплення, бо вже в 1283 році давав він захист місцевому і околичному населенню. Тоді хан Телебуга вертаючись із походу на Польщу стояв два тижні під Львовом: „Стояли на Львовій землі, кормлячися, не воюючи, але не давали і з города вийти (по харчі); хто виїхав з міста, тих забивали, або брали в неволю, інших пускали обідраними зовсім і ті гинули від морозу, бо була зима дуже люта." Згинуло тоді 13.000 людей в околиці Львова. Ще раз записує літописець татарський набіг в 1287 році, але ближчих відомостей не подає.

Львів став столицею Данилового сина Льва і багато йому завдячує. В менше бурхливих пізніших роках багатів і розростався. За останнього галицького князя Юрія Тройденовича, що масово спроваджував до міст купців-чужинців: німців та поляків, чужий елемент сильно скріпився. Тоді зовнішня торговиця Львова сягала вже до Генуї, Норимберґії, Торуня, Кракова і Чорного Моря.

У 1340 році трапилась у Володимирі страшна подія, що стала причиною упадку галицько-волинської держави. Дня 7. квітня отроєно останнього князя, Юрія Тройденовича. Рівночасно були по містах великі заворушення. І у Львові поробив тоді нарід, розлючений на чужинців, великі шкоди чужинним купцям, головно західним купцям так, що вони кинули свої доми і замкнулися на княжій горі. Скоро, бо вже з кінцем квітня станув під Львовом польський король Казимир. Міщани навіть не мали часу приготовити оборону. Казимир здобув і спалив манастир св. Юрія, куди заховався переляканий нарід. Така сама доля стрінула город, який передала йому зрада чужинців. Забравши велику добичу та княжий скарб, в якому були дві дорогоцінні корони, княжий золотистий плащ, престіл, прибраний золотом і дорогим камінням, кілька великих золотих хрестів, а один із них з куснем хресного дерева подався Казимир чимскоріше до Кракова. Разом із ним покинули Львів західні купці, втікаючи перед гнівом народу.

Тоді то привернув лад у краю і зверхню безпеку начальник перемиського города, боярин Дмитро Дедько, що девять літ ще боронив краю, як сторожкий опікун або староста (provisor seu capitaneus) — землі нашої. Розбивши ворожі затії на галицьку землю звернув він пильну увагу на Львів, що зазнав найбільшої шкоди у тих війнах. Чужинних купців, що після жахливих подій у Львові стали омінати місто, успокоював листами: „Хто хоче їхати у руську землю, може як за давніх князів безпечно приходити до Львова, нікого не боячися. Коли б хто хотів тут осісти, дістане горожанство для себе і своїх дітей, на рік свободу від повинностей, як і давніше бувало і всі інші права. А шкоди пороблені львовянам по смерти руського князя обовязуюся заплатити"... І чужинні купці заспокоїлися, вернулись — віджила торговля і зростав добробут Львова.

А десять літ пізніше заволодів Львовом і галицькою землею король Казимир та замкнув першу столітню світлу добу княжого города. Будуючи під боком давнього, княжого Львова другий Львів на другому місці, призначений у першій мірі для його союзників місцевих чужинних купців та новий замок на вищій, замковій горі.

Вид на плянтації Високого замку. Знимка з дзвінниці Василіянської церки. Світлив Л. Янушевич.

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Вибір товаришки

У коридорах шкільного будинку пахтіло запущеними підлогами, сирим вапном і свіжопомальованими вікнами. Лідка пхнула двері четвертої кляси й пустила Дарку першу.

— Це те, що здавала в нас перед вакаціями — представила Ліда Дарку кільком товаришкам, але ні одна з них не додала ні слова від себе.

З коридора виглянула Ориська. З розсіяними, заляканими очима, чистенька, вичепурена, як помадка на ялинку.

— Ориська!!

Більше не мали нічого собі сказати. Як люди, що несподівано, по літах зустрічаються на чужині. За хвилину спитала Ориська про щось, що було таке очевидне:

— Сидимо разом?

Дарка мусіла пожалувати своєї поквапности.

— Чи я знаю, як то буде? Я вже обіцяла Лідці, знаєш... тій, що я в них на станції...

— Видиш, Дарко, яка ти!

Дарка подивилася з серцем на Ориську, потім звернулася до Лідки прохливо:

— Хочеш сидіти в трійку в бічній лавці?

— Ні, — відрубала — я буду сидіти з Оріховською, а ти сиди з нею. Ті, що приходять з одного села завсіди мусять сидіти разом. Можеш... можеш сидіти собі з своєю Ориською...

Дарці не стало вже часу на відповідь, бо до кляси ввійшов учитель. Той сам, що питав Дарку при іспиті українське. Він усміхнувся до кляси і Дарчине серце відразу, як по дроті побігло до нього і впало йому під ноги.

— Буду вчитися і всіх любити і... всі мене будуть любити... — шепнула Дарка собі в думці на вухо. Милий „професор від українського" розгорнув папір і почав з нього говорити про обовязки гімназистки. Говорив медовим голосом, говорив, а Дарка слухала, слухала, аж доки та мріяна гімназія не видалася їй якимсь манастирем із закратованими вікнами, звідки ані виходу на світ, ані надії на промінчик сонця.

— Ти чуєш? — шепнула Орисьці до вуха, хоч підчас години було це „заборонене". Ориська вирвала клаптик паперу із зшитка і написала на коліні великими протестаційними літерами:

— Вже краще було приватно вчитись — і підсунула Дарці записку під сам ніс.

Дарка оббігла її очима й перелякана мало що не проковтнула нещасну записку, що могла її й Ориську на ціле життя в біду впхати. „Хай попала б тільки професорові в руки: будь здорова, гімназіє, на віки вічні!"

Після дзвінка підійшла до Дарки Лідка, вже непамятна того, що зайшло між ними.

— Ну і як тобі подобається у школі? — спитала відразу наїжена на захват Дарки.

— Ет, „така" школа! Дати дихнути не буде „вільно" — не стримувала свого розчарування Дарка.

Лідка скривила уста у півмісяць, ріжками на долину:

— Знаєш? Пізнати, що ти перший день у школі... Ну й що з того, що професор собі говорить? Він мусить так говорити, бо це його „служба". Ти якась така смішна... слово чести... Ти думаєш, що ми направду до театру не ходимо... Чи гадаєш, що гімназисток хлопці по школі до дому не відпроваджують? Побачиш! Коби тільки наука на добре розпочалася! О, скільки навіть у нашій клясі таких, що з хлопцями ходять! Дивися... та з гривкою коло вікна... Косован... На неї і сьогодні буде Равлюк з сьомої чекати... Або таки „моя" Оріховська... Зрештою, побачиш сама...

— Досить, досить, Лідо! Бо чиж можливе, о Боже, чиж мож-

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Мистець нестримного палу

З нагоди вистави творів Олекси Новаківського.

Олекса Новаківський був мистцем нестримного палу. Його душа зі серцем безупину горіли стихійністю життя, що його оточувало, і з якого він хапав саму суть: силу, красу, рух, природу, людину на тлі тієї його природи.

О. Новаківський. Мадонна. (Вуголь). Світлив Ю. Дорош.

Розказував мені один римський приятель, що коли О. Новаківський був у Римі (1932 р.), той мій приятель водив його по цьому безсмертному місті і показував йому найкращі твори італійських старовинних мистців. Усі ті твори, чи то своєю монументальністю, красою, чи і тим і другим із змістом, зворушували О. Новаківського до сліз. Він хвилювався, тремтів, радів перед цими творами, як дитина. Мойсеєм Мікельанджеля, в скромній базиліці Сан Пєтро ін Вінколі, О. Новаківський був оголомшений. Перед цим архітвором італійського різьбарства ренесансу, О. Новаківський до того був схвильований, що розплакався...

Либонь, — на нашу гадку, саме в Мойсеєві Мікельанджеля найшов він цю силу експресії, яку він останніми роками заходився надавати своїм творам — ось хочби й у шкіці до юрської Мадонни, — якої експресії він не осягнув, бо неуступною перепоною до цього була в нього школа краківського імпресіонізму. А імпресіонізм сам по собі — антимонументальний. Але саме ця зворушливість указує на те, що це був великий мистець з Божої ласки.

Перед нами всі важливіші твори — полотна і шкіци — О. Новаківського від часів Кракова, по його останній твір юрської Мадонни. Майже чотири роки тому, з нагоди 60-ліття пок. мистця, я писав:

„Вся творчість О. Новаківського тісно замикається у рямцях форми і стилю краківської школи імпресіонізму кінця XIX. і початку XX. віку. Це бачимо в першу чергу в його творах довоєнної і початку воєнної доби: супокійна, чиста лінія рисунку, яка лиш де-де хвилює ліричним заломом, а кольорит ясно-надхнений, що дає вам почуття життєвої насолоди. Врешті, від 1915-16 року інколи, а від 1917-18 уже постійно й досі, все більше, мистець в оту чистоту лінії рисунку вливає шамкости, несупокою; а спокійну насолоду кольориту насичує палом нестримного гону. Форма, стиль у нього залишаються ті самі, тільки в них він вливає свою індивідуальність, ця його внутрішня снага, приневолює його аж деформувати стару форму, щоб тільки дати нові вирази свому нестримному творчому гонові. Та всетаки ця деформація замикається знову таки в рямах старої форми, яку він саме цією деформацією лише поширив, надав їй силу виразу, потужности: уформив у ній свою теперішню творчу снагу замкнув у ній свою душу". І останній, сильний акорд цієї фази — це шкіц юрської Мадонни.

Глядіти на твори О. Новаківського з боку національного мистецтва — там ні тієї форми, ні стилю ніде немає: усе те лише краківська школа. Сам мистець інколи відчував потребу наблизитися до скарбниці нашої славної традиції. Але це виходить у нього не лише несміле, непевне, а й далеке від нас. Це бачимо по його „Осмомислах" тощо, а ще краще по одному зі шкіців до юрської Мадонни, який нагадує нам стилізацію Ст. Виспянського.

Колись ми вже говорили, що О. Новаківський належить до тих мистців, які у своїй творчости стриму не знають.

МАЛЯРСЬКА ШКОЛА О. НОВАКІВСЬКОГО.

Світлина в долі зроблена в часі відвідин професорів і учнів малярської школи О. Новаківського у Митрополита Шептицького. Стоять від ліва до права: Роман Чорній, Дмитро Дунаєвський, Михайло Мороз, Гриць Смольський, Ольга Плешкан, Святослав Гординський, Василь Дядинюк, Володимир Іванюх; сидять: Ольга Козакевич, проф. Олекса Новаківський, Митроп. Шептицький, проф. Володимир Пещанський, Емілія Охримовичева; в долі: Славко й Жданко сини О. Новаківського.

Малярська школа О. Новаківського в 1926-ому році.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

На шляхах формальних шукань

З ПРИВОДУ ЗБІРКИ ПОЕЗІЙ ЯРОСЛАВА ДРИГИНИЧА.

У попередній своїй статті, пишучи про Ольжича, я пробував окреслити той комплекс молодої української поезії, що оце пробує внести в нашу літературу нові елемента. Я назвів його „генерацією ч. 2". Це та генерація, що дала нам окрім „Рінг" ще Косачеву „Черлень", Антоничеві „Три перстені", „Сонети й строфи" Кравцева і ін. Це твори ріжних напрямків, неразовсім протилежних, та стилеві етикетки, які ми могли б наліпити на збірки тих поетів — неважні. Важне для нас те, що Валері у своїй голосній минулого року статті („Проблеми поезії", (NRF, 1), де він виступив проти механічної систематизації напрямків, назвав „індивідуальним тоном", „музикою поезії", що є її первісною основою. Цей саме „тон" поезії нашої генерації мають у багатьому спільний. Це той невловний дух сучасности, що їх обєднує. Його можна б найкраще зясувати тим, що підкреслимо в тих поетів своєрідну „метафору чину", замість властивої більшости дотеперішніх наших поетів „метафори споглядання".

Хоч поезії Дригинича*) не мають у собі тематично нічого українського, тимнеменш своїм сприйманням світа вони належать теж до настроїв згадуваної генерації. Існує в Дригинича своєрідне намагання вирватися своїм змістом і формою поза звичайні і втерті в нас (у Галичині) рямки поетичної творчости. Формально — дають його поезії цікаві і рідкі в нас шукання і саме в них найбільша вартість тієї збірки. Оцей формалізм має у Дригинича свої добрі і слабі сторони, як кожна крайність. Над цим саме хочу коротко спинитись.

Дригинич належить до тих поетів, що передусім ставляться до поезії, як до „творення гарних речень" (кажучи словами польського авангардиста Т. Пайпера). Одним із поетичних засобів є тут метафора-порівняння. Поет одною рукою торкається реальности, а другою сягає в позареальний, так мовити метафізичний світ. Це можна осягнути нераз дуже простим способом: бажаючи викликати в читача „роздвоєння свідомости", поет уживає тут звичайної противоречности або абстракції двох слів-понять, що переносять нас в іншу площину відчування, напр.: **„тінь слів" „шорстке мовчання", „брясклі кроки", „крик, пливкий мов ртуть", „вихор волосся"**, і т. п. Ми тут наявно можемо слідкувати за мистецьким висловом метафізичного конфлікту. Ясно, що ніяких клясичних метод цінування того, що влучне, а що ні — ми тут ужити не можемо: поет творить виключно на власний риск — його відчують, або ні. Це ж, зважмо, не стисла наука, що підпадає аналізі; мистець завжди висловлюється відразу синтетично, але навіть тут його відношення до реального чисто **інтуітивне,** а його форми — форми **імагінації.** Зумисне над тим спиняюсь, бо треба чимось оправдати існування „неясности" такого роду поезії.

Та ця „неясність" багатьох Дригиничевих поезій лежить у чому іншому: це не так надуживання метафори, як неясність і хиткість самої конструкції (може саме з причини того надуживання). Конструкція — також поетична проблема. Саме сучасна поезія (це важко доказати, це відчувається) змагає до своєрідної ляпідарности, монументального „пуризму", скорочень вислову при одночасній елімінації за великих метафоричних розгалужень. Поезія, по суті, стає висліодом „виору", „монтажу", і це є найсутевішою вартістю конструкції. Саме це змагання сучасної поезії — видобути можливо в найчистшій формі суцільний ліризм функціонально-відповідними словами, із того, що складається на образ-поняття, — у Дригинича виходить якесь затерте і неясне, увага надто розсіюється, мов при обсерваційї надто переладованої архітектури. В опануванні ліризму в Дригинича часто стрічаємо забагато суперечностей, забагато поет лишає на здогад самого читача. Тому найсильніші речі в нього там, де він, не перескакуючи з одної метафори на другу, дає ланцюговий ряд лірично повязаних образів. Це — таємниця того, чому малі його двострофні еротики „беруть", а деякі півторасторінкові вірші лишають неясне почуття і не хочуть продовжуватися в нашій свідомості.

Дригинич має вроджену відразу до всього банального. З цього погляду треба дивитись на його рими й асонанси. Вони майже всі побудовані на т. зв. опірній шелестівці (consonnance d'appui) пр. **„руку — струнко", „пах — пал", „дим — молодий"**, що зрештою систематично було вживане в поетів харківської „Нової Генерації". Декуди можна перевести цікаві паралелі: **„тісніше — дійсність" — інший — вірші — тиждень"!** — де майже нічого спільного, але читаєте вірш і „щось у тому є"...

Взагалі Дригинич увесь у стадії експериментування. Формальні проблеми переважують покищо всі інші, передусім проблему змісту, хоч, взагал, урбанізм поета почуваємо добре в його ритмах та римах. Хотілось би, щоб у Дригинича зміст не був такий статичний, щоб він мав якусь сильніше зазначену напрямну. „Метафора чину" не скрізь яскраво підкреслена. Та, з другого боку, його формальні шукання — річ дуже добра, і потрібна. У хвилині, коли в його поезію повною струєю ввіллється життя, поетові вистачить тільки сісти за керму й пустити свої НР на бажану скорість. У кожному разі за його манометром будуть з цікавістю стежити всі зацікавлені дорогами нашої поезії.

*) Ярослав Дригинич: Різьблю віддаль. В-во „Варяг". Варшава, 1935.

Просимо поправити. В нашій статті „Поет другої генерації" в попередньому числі — перший стовпець, 24-ий рядок згори — замість „дампінґованим національним життям" має бути „допінґованим".

ливе, щоб Данко, такий товариську вироблений, такий „панськуватий" Данко, що вже шостий рік ходить до цієї гімназії, не знав, не догадувався, ніколи не бачив, не чув, що не всі хлопці й не всі дівчата тримаються так цупко шкільних приписів, ніби сліпець костура?

І знову виринає зпоміж бурунів ще свіжого болю та перша їх зустріч тут, у місті, під цією самою гімназією і гострі Данкові слова, щоб вона не вачіпала його при товаришах, бо учням строго заборонено ходити з ученицями. Новий здогад виколюється із сумнівів, і його вже ані приховати, ані здушити в собі, ані заплющити перед ним очі, він стремить понад усім, голий, аж болючий: Данко тут, у місті, де стільки чистеньких, як платки лілеї, личок соромиться її весняноk!

— Дарка, ти не хотіла б уже до дому їхати? Кажи, Дарка, — питає Ориська тихенько, в таємниці перед вухами, що запрягались вже у шкільний візок.

Ще й таке питатися! Дарка поривчасто притулює Ориську до себе:

— Не шукаймо собі, Ориську, тут нових товаришок... Ти не бачиш, як вони всі тут зглядаються на нас усі ті вже „бувалі" в школах?

Дві дівчині, — одна чорна, друга як тінь тамтої — чорнява, сплетені за рамена, приступили до Дарки й Ориськи.

— Я пригадую собі тебе і тебе — сказала чорнява якимсь таким наголосом, якби українську мову знала лише з книжок, — як ви здавали іспит...

— Я нікого не пригадую собі... ми були такі тоді перестрашені... — призналася Дарка. Рада, щоби розмова на цьому слові урвалася і вона могла залишитися сама з Ориською, яку щойно в цих мурах віднайшла, відчула, оцінила.

— Ти може з Веренчанки? — спитала чорна пестливо Ориську.

— Ми обидві з Веренчанки — пригадала Ориська товаришкам і Дарку.

— То твій татко священик правда? — спитала знову Ориську чорна.

— Так, а ти звідки знаеш? — втішилася, аж розіскрилася Ориська.

— Бо мій татко теж священик... і її теж... — кивнула на чорняву — а я знаю твого татка.

— А її татко вчитель у нашому селі — знову намагається Ориська посунути на рейки розмови і Дарчину особу.

Чорна та її тінь ніби не дочувають.

— З тобою, Підгірська, буде в нас у клясі пять доньок священиків... У нас є і доньки народніх учителів — докидає чорнява Дарці. Але на цьому клаптику і кінчиться вся увага доньки священика до доньки народнього учителя.

— Ходи з нами перейтися — звертається чорна вже тільки до Ориськи і рівночасно обидві нараз тягнуть її за руки за собою..

До Дарки ніхто не звертається. Ніхто її не запрошує. Вона стоїть між тими обидвома захитана у своїй рівновазі, вражена до найтонших клітин своєї гордости, готова вибухнути. Стоїть без слова і тільки дивиться на Ориську. Дивиться, якби ковтала її кусниками: піде вона за „доньками священиків", чи залишиться з нею?

Ориська заслонюється нерішучою, дурненькою усмішкою, як незручним віяльцем і безрадна вертиться в рямцях цього трикутника.

— Ну, ходи, бо зараз задзвонять на годину! — нетерпеливиться чорна й інтимно закидає Ориські руку на шию.

Ориська в останній хвилині, як винагороду за те, що робить, обсипує Дарку останком усмішки, повертає в її сторону ще раз і ще раз своє вузеньке личко куничкі і... йде з тамтими.

Дарка стоїть рівненько, як з олива вилита, важка застила якусь хвилину, потім обертається різко на пяті і сідає в лавку.

— Добре знати. Добре знати. но такт тільки ця одна думка.

— Добре знати. Добре знати.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Верлєн — блудний син, непоправний

(1844—1896).

Пригадали у Франції роковини парнаської поезії та символізму; з цими напрямками звязане імя Верлєна, що вмер рівно 40 літ тому.

Один із найбільших французьких поетів — Поль Верлєн, дав своїм сумним життям приклад, як не треба з життя поетів брати приякладу й як не можна наслідувати нічого з того, що складається на їх оригінальність.

Неодного земляка, коли приїжджав у Париж, водив я до Люксембурського Саду, щоб показати йому одну статую. Земляк мав на мить ілюзію, що стоїть перед бюстом Шевченка. Череп і вуси Верлєна сильно нагадують портрети Шевченка після його повороту із заслання: Французькі критики нераз прирівнювали його до Вільйона — першого великого поета Франції, бандита-вломника та покаяного грішника, що мусів утікати зпід шибениці.

Поодинокі моменти життєпису Верлєна, головно з передсмертної доби — страшні; у нашій стадії поглядів на літературу неможливе було б їх повторити, щоб не стягнути на себе громів професійних фарисеїв. Мав він напів університетську освіту, був зразковим, талановитим учнем. Батько його — капітан-рентієр залишив йому поважний маєток, з якого міг він роками жити безжурно.

Міг Верлєн — здавалось з усіх зверхніх ознак — прожити життя пересічного, зразкового громадянина, пишучи поезії. У 22-ім році життя видав свою першу збірку; у 25-ім оженився, майже після енергійної внутрішньої постанови, щоб оминути спокус богемічного нічного волокитства та алькоголю. Два роки тривало його подружжя. Коли зявився геніяльний хлопчина, авантюрист та обходисвіт Рембо — Верлєн уже заливався „зеленою отрутою" (абсентом).

Між тілом і душею.

1881. р. маємо перший прилюдний доказ „навернення" Верлєна — з атеїста стає покаянним вірним, сповідаючись у надхненній своїй книжці „Мудрість". Та від цього року аж до самої смерти в його душі та буденщині не вгаває боротьба між двома силами, тілом і душею, що розривають його та знесилюють. Верлєн паде щораз нижче морально та фізично; не вспілі ні систематично працювати ні взагалі чимнебудь заробляти. Ані його військова служба, ані легка праця малого урядовця, ні вязниця не змінили в нічому його страшного нахилу: про-

Верлєн і Рембо.

сиджувати дні та ночі по каварнях та шинках. Поволі розтрачує він свій капітал, стає тягарем другів і знайомих, не може жити з того, що пише, але... І тут саме маємо чудо, перед яким психольоги та критики стоять безрадні. Саме з того свого життя, що часто нагадує більше вонючу комірчину та канал, ніж Музу, добуває він такі безпосередні тони захоплення, пориву, каяття та щирої простоти, що не можна уявити собі, якби Верлєнова поезія могла виглядати, коли б не було в ній гріхів, сліз, прокльонів, зневіри, присяг, екстаз і грубих висловів, які досі не мали права вступу до поезії.

Правда, якої не можна повторити.

Неначе Руссо сповідався він у своїх листах і споминах („Сповідях") залишених по собі з таких переживань і таких думок, якби був ґанґстером засудженим на електричне крісло і хоче ще перед смертю показати світові, що може йому в очі сказати всю правду. Не можемо уявити собі, що зробили б у нас з такими друкованими матеріялами до психольогії поета, коли вдесятеро слабших Шевченкових гріхів не маємо сміливости навести у студіях про поета там, де супроти великої людини безоглядно правдомовної відчуваємо непереможну потребу правди.

Обновник поезії.

Обновив Верлєн французьку поезію ріжноманітністю форми та криком серця, раніше нечуваними. Виступив свідомо як великий знавець свого мистецтва, свідомо проти надто великої реторики, проти красномовства, такого поширеного у Франції і так майстерно використаного В. Гюго. Домагався передовсім музики, нюянсів, щораз-то нових ритмів, але і не любив тої мельодійности, що має означені рямці строфи — вже засвоєні, вивчені, поширені.

Та від славних канонів „Арс поетіка", віршованих і зясованих прозою, хоч як багато з них стало гаслом нової школи „символістів", переходив він, коли сам творив, до тих невловних, наче примхи або судороги нервів, настроїв і мельодій, де змисловість так переплітається з духовою ніжністю, як тіло з душею. Було це для Верлєна дуже природне переживання: одного дня зранку міг він лежати хрестом у церкві, присягаючи собі, що починає нове життя, — другого міг бути в такому стані опяніння, що не памятав учорашнього дня.

Його вплив.

Духовий стан Верлєна дуже нагадує того штукаря з оповідання Анатоля Франса, який молився перед іконою, сторчаком на голові перекидаючи мячиками, бо вважав, що найбільше наближується до вищого світа тим, у чому найкраще проявляється його мистецтво. Вплив Верлєна на нову поезію величезний. Згадати хоч би безліч перекладів з нього, зроблених великими німецькими та російськими поетами. Неодин наш молодий поет якби заглянув до Верлєна здивувався би, що є в ньому теми, тони та сполуки, про які він тільки мигком колись мріяв, не вміючи їх передати не то в поетичній формі, але навіть як теоретичний дезидерат: „що можна б було зробити якби"...

Бо Верлєн мав перед собою вже Віктора Гюго, якому присвятив полумяну апострофу.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

Л. БУРАЧИНСЬКА

Вечір народньої ноші

Як проминув вечір народньої ноші, про те писати не треба; занадто багато подали про те наші щоденники Знаємо, що поділявся він на частину обрядову та показову та що саля театру Ріжнородностей була повна по береги. В чому суть його успіху та що нового приніс він у порівнанні з тогорічним?

Виходити треба від програми. Програма цього року була інакша: „Подаємо зимові обряди", сказала Софія Ракова у вступному слові. Стисліше сказавши — обряди свят та мясниць, як цікавий контраст до нашого, міського карнавалу.

Від коляди, що її відспівали з запалом та щиро сільські хлопчаки (школа ім. Шевченка у Львові), через різдвяний вертеп із села Полянок коло Львова, імпровізований Щедрий Вечір із Канівщини, аж до бойківського весілля з Лисятич коло Стрия — зразки зимових сільських розваг. Одначе в виконанні вони були ріжні. Перша і третя точка (коляда, щедрівка) були вокальні — виконані інте-

Весілля в селі Лисятичі (Стрийщина). Світлив Н. Нижанківський.

Селянська пара з Чолган коло Болехова. Інж. О. Дражньовський і Октавія Галандюк. — Світлив Н. Нижанківський.

ліґентними силами, другу й четверту як обрядові виконали селяни.

Здається, що ані виконавці свята, ані публіка не сподівалася того, що побачила. Тоді коли перша частина вечора промайнула скоро, не зворушуючи надто глядачів, друга, себто весілля пірвало всіх само собою.

Сільське весілля! Хто з нас не памятає сільської хати, тісно набитої людьми? Посередині на клаптику місця вистукують чоботами; збоку дрібоче сільська музика й важко постогнує бас. Крізь хустки, що мигають й поли видно збентежене обличчя молодої. Свахи тягнуть „сумної", аж доки не

ДВІ КНИЖКИ
СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

БУРУНИ

поезії

Ціна 2·— зол., пересилка 0 25 зол.

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

віршовий переклад

Ціна 1·20 зол., пересилка 0 15 зол.

Замовляти в Адміністрації „Назустріч", Львів, Ринок 10.

PAUL VERLAINE

Осіння пісня

Довгим квилінням
Скрипка осіння
На глум
У серце ллє чорну
Непереборну
Нудьгу.

В сірій безмежі
В час, коли з вежі
Бє дзвін,
З сутінків чути
Спомин забутих
Годин.

Йду за вітрами,
Щоб від нестями
Що-крок
Геть мене гнали,
Наче зівялий
Листок.

На серці повно сліз

На серці повно сліз,
Немов дощу над містом...
Який це смуток зріс,
Що в серці стільки сліз?

Солодка, тиха злива!
Шумить земля і дах!
Душа, як нещаслива,
Музикою їй злива!

А плач цей без причин
Від серця ран роздерся.
Біль зради? Ні один.
Цей смуток — без причин.

Найбільш з усіх — страждання:
Не знати, звідкіля
Без врази та кохання
На серця дні — страждання.

Люба пісенька

Огнище, лямпа — блиск світла вузький,
Мрії, як пальців шукають виски,
Очі, як тонуть в очах, що кохають,
Книжка закрита, пах теплого чаю,
Радість, що вечір так любо минув,
Втома з бажанням привабного сну,
Шлюбна тінь спальні й солодкої ночі
Все те, що мрія затримати хоче
Вічно загаяний час мій кленуть:
Тижні — терпець мій, і місяці — лють!

Сутінки містичного вечора

Із сутінками багровіє спомин...
У полумї тремтить у далині
Надії обрій, впавши в невідоме,
І пнуться вверх по казковій стіні
Мереживом таємної рістні
— Лілеї, дальї, козельці, тульпани —
Плетуть альтану, а повітря пяне
Втягнуло в себе випари душні
Отруйно-теплі пахощі сильні
— Лілеї, дальї, козельці, тульпани —
Де змисли, розум і душа на дні
Перемішали в роскошах ароми
Опянливий — із сутінками — спомин.

„Рече мені Бог мій"

З книги „Мудрість".

I.

Спасителю! Боюся... Вся душа в тривозі...
Тебе любити треба. — Вірю, але як,
Як зважусь, мій Ти — Боже?! Бо-ж здіймає ляк
І всіх найправедніших на Твоїм порозі...

Бо як Тебе любити? Чую вже в загрозі
Розхитане склепіння неба серед мряк
І землю, де копав я захист, мов червак...
Скажи.... Найду Тебе ще на своїй дорозі?

Подай мені хоч руку, щоб підняти міг
Я духа у недузі та зболіле тіло...
Як зможу взять цілунок з божих уст Твоїх?

Можливе-ж, щоб нечисте ще чоло спочило
На Твому серці, Христе, — ніжно так і просто,
Як голову схилив там учень Твій — апостол?

II.

— „Мій сину! Хочеш справді ласки ти моєї?
Послухай: кинь вагання, від яких терпиш,
Ввійди в мою святиню, що стоїть насгіж,
Немов бджола в очашок вибраний лілеї.

Прийди до мене ближче... Не як фарисеї,
У сміливій покорі, без гордот... Скажи-ж
Мені всю щиру правду: чим найбільш грішиш?
Сплети вінок із квітів совісти своєї...

І просто підійди так до мого стола...
Благословенство візьмеш і найкращу з страв,
Якої досі янгол ніодин не знав .

І з винниці моєї, що віки росла
Попробуєш вина, що наче кров чудесне,
І питимеш аж грішне тіло не воскресне!

Небо високо понад дахами...

Небо високо, понад дахами,
Сяє погодою!
Дерево зверху, понад дахами,
Віття розгойдує.

Дзвін — тиху пісню, під небесами,
Десь розколихує,
Пташка на гілці, під небесами,
Заводить тихої.

Боже, мій Боже! люди так близько
Живуть тихісінько.
Місто з віддалі шле сюди близько
Спокійну пісеньку.

Друже, мій друже! ти із своїми
Скрізь наріка́ннями,
Що ти зробив, та скажи, із своїми
Днинами ранніми?!

Переклав М. Рудницький.

впаде якийсь дружба з веселою заїпною коломийкою. Хіба якась із них стерпить, щоби йому зараз же не відповісти?

Ці спомини віджили тут. Та стократ краще: лисятицьке весілля було непересічне. Самі строї такі мальовничі, поведінка селян така невимушена й природня, приспіви їх такі веселі й дотепні. Цьому чарові не міг опертися ніхто на салі; навіть пожежники забули про свої урядові, суворі міни. Щож уже говорити про нас — широку публику, що їй весілля пригадало дитинство на селі та символічні обряди, вінкоплетин чи очіпчування! Годі було не сміятися та не радіти веселим сваткам, що притупували жваво на сцені. Або пісня при вінкоплетинах, така протяжна й сумовита! Неначе пригадувала молодій, що тепер для неї починається інакше життя.

Ця безпосередність нас поризала. Ось головний успіх цієї точки: в її наївній простоті, у щирості відтворення.

Та була мабуть ще одна причина! Ми побачили веселе, усміхнене село. На одну мить промайнуло воно перед нами безжурне й радісне, в одній із гарних його хвилин. Яке це дуже рідке явище! Все представляють нам його заплакане: або воно само бідкається, або описувачі малюють його в чорних колірах. Ніде правди діти, воно справді таке. Тим краще підглянути його в рідких хвилинах дозвілля, тим приємніше знайти в ньому правдивий український гумор, терпкий трохи, але здоровий.

До цих радісних народніх проявів можна зачислити й народню ношу. Яке багатство форм, яка фантазія у барвах! Все замилування до краси, ввесь темперамент виливався в цих простих чи кривих лініях у цих гарячих чи молошних відтінках. Показ ноші дав нам огляд майже всіх українських земель (не доставало строїв із Волині й Закарпаття) і тимсамим пребагату картину народнього мистецького відчування.

Ми вийшли збогачені з цього вечора. Немов би хтось торкнувся рідних струн у серці і посіяв там гордощі.

Українська хроніка.

Нова літературна нагорода.

Головна Рада Українського Католицького Союзу у Львові уфундувала літературну нагороду за найкращі українські літературні твори видані в 1936-ому році. Жюрі, як довідуємось з комунікату, братиме під увагу лише ті твори, що не матимуть протихристіянських тенденцій. Висота нагород ще неустійнена. Будуть вони проголошені 22-го січня 1937-ого року.

Комунікат УКС каже, що жюрі братиме під увагу твори, що не матимуть протихристіянських тенденцій. Жюрі Т-ва Письменників і Журналістів напевно не нагородило би твору з протихристіянськими тенденціями, хоч це не підкреслене спеціяльно у статуті. Тому в цьому випадку це не важне й не суттєве.

Важне те, що є в нас друга літературна нагорода і цим треба радіти.

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Чого ніхто не краде

Оповідають, що якось недавно трапилася одній книгарні така пригода. Возьний не замкнув добре стори від входових дверей і вона наслідком якогось струсу камениці — може від трамваю або авта — підсунулась вгору, відкриваючи вхід до книгарні. Десь пізно вночі надійшов поліцай і запримітив отворену книгарню. Певно злодії. Дзвонить до сторожа камениці і питає в чому річ. Мабуть злодії. Надслухують — тиша. Входять обережно до середини — нема нікого. Власник книгарні не запримітив уранці ніякої крадежі.

Чи справді книжка стала аж така мало лакома річ?

Один книгар нарікав:

— Пане, якби не випозичальня книжок, яку я відкрив при своїй книгарні, я давно вже пішов би з торбами.

Справді. Чи ви запримітили цікаве явище? Донедавна ще небагато було прилюдних випозичалень книжок. — одна-дві в одному місті. А сьогодні скільки їх: що вулиця то випозичальня. Дотого-ж майже кожна книгарня має свою випозичальню. Люди не купують книжок, тільки позичають.

Колись давніше, багато давніше, ви могли найти у багатьох хатах бібліотеку. Більша чи менша, але була. Одні купували одні книжки, другі інші, а потім мінялися позичаючи один одному. Та все це мало приватний характер, так мовити б, товариський. Прилюдні бібліотеки-випозичальні були здебільша при якихось товариствах і обслуговували звичайно тільки членів тих товариств. Та згодом поширилися такі випозичальні, які бачимо сьогодні. За одного, півтора золотого на місяць, можете прочитати — якби тільки встигли — трицять книжок, тобто одну на день. А навіщо-ж вам книжка, як ви вже її прочитали? Щоб заваджала?!

У теперішній, так званій „модерній" кімнатній обстанові нема місця на книжку. Не говоримо тут, розуміється, про обширні мешкання багатих людей, що попри все інше забагають мати і власну бібліотеку, здебільша для декорації. Але в тій новітній кімнатній обстанові пересічного громадянина, що в ній ліжка заступив тапчан, а шафи заховалися у стінах, все-ж інше прибрало якнайменші розміри, — у тій обстанові нема місця на книжку. Полички, етажерки, бібліотечні шафи — все те перемандрувало до прилюдних випозичалень разом із книжками. У кімнаті пересічного громадянина книжка стала тільки перелетною птицею. Її місце: нічний столик.

Це — так сказати б — теперішня мода. Але є ще багато — як це звичайно буває — таких, що не йдуть за криком моди. Стрінете їх найчасніше перед книгарняними вітринами. Поруть носом шкляну тафлю і вичитують наголовки виставлених книжок. Аж їм очі світяться. А потім заходять до середини, щоб спитати, чи можна дістати на сплати і часом за хвилину виносять бажаний, а може й вимріяний скарб.

Не вірю, що теперішня — так сказати б — „безкнижна мода" запанує всевладно. Знову буде щораз менше хат, де книжка є тільки перелетною птицею, і щораз більше таких, де книжка буде постійним другом.

Особливо буде вона постійним другом на селі, що не мусить, а на всякий випадок досі ще не приноровлюється до нової моди. На селі нарікають ще, що не мають що робити, не мають чим занятися у вільні хвилини. Нудьгують. Це прекрасний грунт для того, щоб книжка стала постійним другом.

Як багато причиниться до того влаштовування дешевого місяця книжки? Не турбуймося калькуляцією книгарів. Це їх справа, як вони це роблять, що один місяць у році можуть продавати книжки за половину ціни, а то й дешевше. Всі ми, що не йдемо за „безкнижною модою" радіймо тільки тим, що за гроші, які з нашого скромного заробітку можемо призначити на купно книжок, у місяці березні можемо купити вдвоє стільки, а то й більше, що кожного іншого місяця. Бо березень — це місяць дешевої книжки.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична лябораторія. —
НАСС

Наша культурна потреба

Видавнича справа — якщо йде про твори з нашої літератури — у нас сяк-так наладнана. Є у нас вже декілька видавництв, що — правда, несистематично — але всетаки від часу до часу видають найновіші твори наших наймолодших, а то й старших письменників. За те ж майже ніхто не видає у нас перекладів з чужих літератур. Одна-дві книжки перекладів, що вийшли давніше, не зміняють справи. Наслідком того український читач, що цікавиться чужими літературами, а не знає чужих мов, мусить покористовуватися перекладами на мови, які знає. З того почала вироблятися жахлива привичка: як трапилася якась чужа книжка в українському і польськими перекладі, наш читач брав польський.

Справу українських перекладів з чужих літератур — між іншим справу першорядної ваги у культурі кожної нації — можна наладнати тільки під умовою, що повстало би видавництво, що захотіло би видавати переклади. Та в останньому — повоєнному — часі ніхто якось не насмілився взятися за це діло, ніхто не захотів продовжувати гарної традиції „Бібліотеки найзнаменитших повістей", що виходила при „Ділі", „Видавничої Спілки" та „Новітньої Бібліотеки", з яких кожна випустила поважну кількість томів.

Аж ось знову береться за це висококультурне діло „Видавнича Спілка Діло", що розіслала в край проспекти задуманої систематичної Бібліотеки. Читаємо у згаданому проспекті, що Видавництво випускатиме одну книжку в місяць, наперемінну оригінальні і перекладні твори. Цими другими треба справді радіти тому, що цим зробиться новини, чи може й старі твори чужих літератур доступними широкому загалові наших читачів.

В проспекті заповіджені з перекладної літератури твори таких авторів, як Барбей д' Оревілі („Чортиці"), Бальзак („Чародійна шкіра"), Кнут Гамсун („Під осінніми зорями"), Еса ді Кейроз („Родина Маїв") і В. Сомерсет-Могем (Сновида). Перекладачі цих творів: Петро Карманський, Степан Левинський, Михайло Рудницький, Василь Софронів і Василь Сімович.

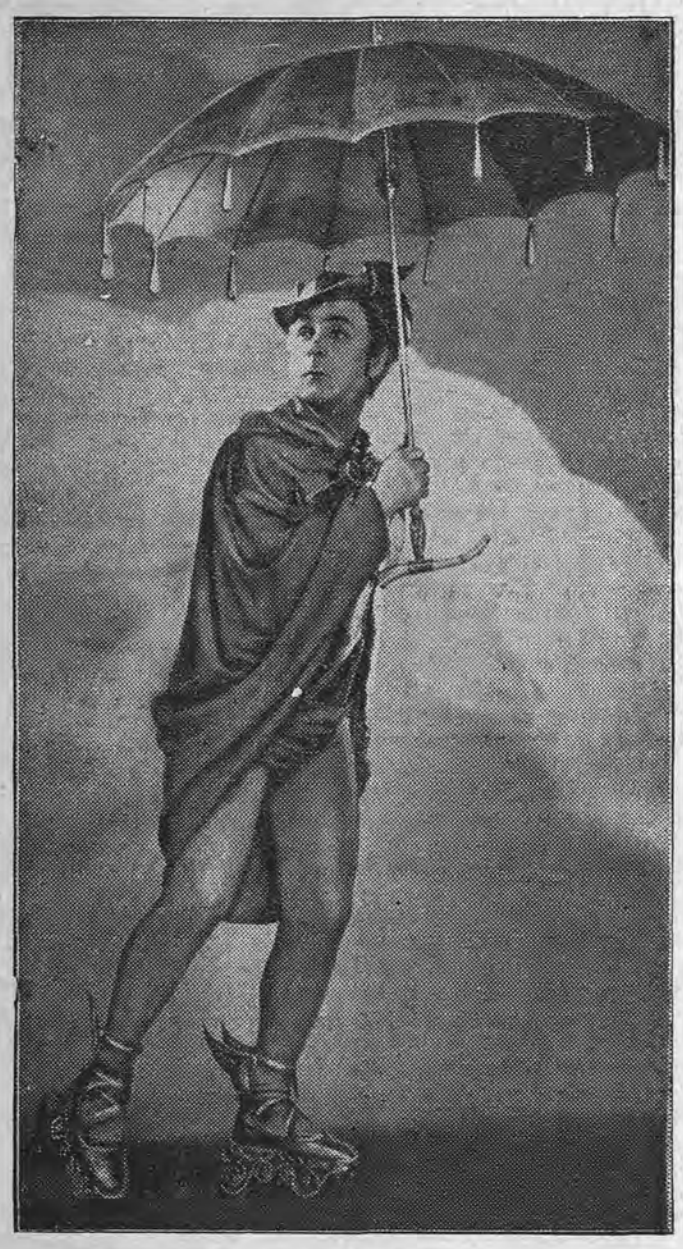
Коли розписуємося про вагу перекладів, то це не значить, що недоцінюємо ваги оригінальної літератури, яку Видавнича Спілка „Діло" теж буде видавати. Цю справу поставили ми на другому місці тільки тому, що Видавнича Спілка „Діло" вже й досі видавала твори наших авторів до деякої міри систематично. Тепер це має бути таки справді систематично. На 1936-ий рік заповіджені твори таких авторів: Улас Самчук („Віднайдений рай"), Софія Яблонська („З країни опію та рижу"), Ірина Вільде („Бе восьма"), Василь Масютин („Два з одного"), Михайло Рудницький („Ніколи не кажи ніколи").

Якщо судити по книжках, що їх досі Видавнича Спілка „Діло" видала, то можна сподіватися, що український читач крім цікавого змісту дістане до рук гарну й естетичну книжку, бо досі це Видавництво справді звертало дуже дбайливо увагу на зверхній вигляд своїх книжок. **О. Дніпровський.**

КОЛИ БОГИ СХОДЯТЬ НА ЗЕМЛЮ

Фільма „Амфітріон".

Більшість фільм, що доходить до нас, — американські та віденські. Американські страшенне нерівні; поруч оперетки беруть нас сентиментом, американські сензації — темпом і криком, але таких фільм що дозволили б думогутніх картин природи та маси, поруч заморочливих штукарств, балету, маємо (то здебільша!) сальонову та ґанґстерову скандалістику. Віденські мати всміхаючись, є так мало, як поваги і сміху докупи.

Посланець богів Меркурій (Павль Кемп) у фільмі Амфітріон.

Недавно оглядали ми фільму „Уфи" — „Амфітріон". Навіть у реклямі не було слова про фірму виробництва, хоч „Уфа" має свою славу...

За сюжетом завернули до перед Христової доби. До часів, коли ще боги по землі ходили. Безсмертний Плявт подумав собі одного дня: „На Олімпі мусить бути дуже нудно безсмертним богам і богиням, що вони не можуть, як ми зазнавати кохання з нашої бочки — з усіма несподіванками..." Подумавши, стягнув Зевеса на землю, додавши йому до товариства бистроногого Меркурія — першого вістового, репортера та посередника в усіх темних справах.

Оказія була така: тебанський вождь Амфітріон пішов на війну, залишивши дома превірну дружину Алькмену. Чоловік її служниці Андрії чура Амфітріона, теж на війні. Зевес та Меркурій зїхали на землю бальоном примітивної продукції з тим самим наміром, негідним богів, а гідним сміху: звести дві самотні жінки. Здавалось би легка річ для них, коли можуть узяти на себе подобу відсутніх чоловіків таку вірну, що їх жінки вітають їх як „рідних". Та Зевес залишив на Олімпі Юнону. І хоч сказав їй, що їде лікуватись до Спарти, Юнона, як каже Котляревський в „Енеїді" — „суча дочка, розкудкудакалась як квочка"... і завдяки її бистроті та заздрости Зевес вернувся на Олімп на

УСПІХИ МИСТЕЦТВА **рис. Р. Чорній**

Перед відкриттям посмертної вистави О. Новаківського невідомі гості вкрали кілька образів.

доказ, що на землі справді важче дати собі раду з жінками, ніж це уявляють собі боги на хмарах.

Сама ця комедія перетворена на фільму, не дуже високої якости, має ту велику прикмету, що розбуджує нашу уяву найкращим засобом — поетовою уявою. Уявляємо собі часто, що досить здобути владу над світом, щоб добути з нього все, чого бажаємо. А проте є цінності, якими не може заволодіти навіть олімпійський всевладний володар: — чисте серце. Того, що є чеснотою, не можна здобути ні хитрощами, ні силою. Сітка інтриги виплетена так зручно богами, перемінилась у пастку, коли вони тільки заплутались у клубку, з якого складається людське життя.

Що так часто переважає у цьому нашому житті? Жіночий капелюх. Меркурій умів за час своєї курієрської діяльности, мандруючи постійно між небом і землею виконати неодне важке доручення, розплутати неодин конфлікт. Але у мент, коли він закохується, голова його тратить рівновагу: він мусить увесь час думати про те, чим занята голова вибраної ним людської симпатії: про жіночий капелюх.

Режисерував „Амфітріона" відомий актор, якого давно вже не бачили ми на екрані, Райнгольд Шінцель. Головні ролі грають Віллі Фрітч, Павль Кемп, Кете Гольд і Фіта Бенкоф.

Німці з відомою їм совісністю та фаховістю подбали за те, щоб у фільмі відтворити вірний стиль старовинних Теб, показати, як виглядає грецька архітектура та вуличне життя. Навіть не забули про голубів та осла, що теж мають свою ролю.

Між іншим осел, що його взяли до праці так подружився з актором Кемпом, що ходив за ним як пес і навіть здоровкався з радости своїм мало мельодійним баритоном. Підчас одної довгої проби, коли кінооператори мали вже починати свої знимки, Кемп увійшов навшпиньках до робітні, тоді, коли інші прибрали відповідну позу, чекаючи на останній знак режисера. Був теж між ними й осел. Побачивши Кемпа, з радости заревів. Після нього ревів з обурення режисер, якому попсували кількагодинну підготовчу роботу. За часів німої фільми осел міг би собі на боці ревіти досхочу. **м. р.**

„З гомоном тромбону"...

Вийшла недавно нова книжка Д-ра Донцова „Наша доба і література", в яку ввійшли здебільша його статті на літературні теми, друковані у ЛНВ. й „Вістнику" та відчити. Нам справді дуже прикро, що ми змушені ту книжку, де є багато цікавих і живих думок, обговорювати у цьому неповажному відділі. Але винен цьому сам автор, що зовсім неповажно зводить у своїй книжці конкуренційні порахунки з нашим журналом. Його критична метода дуже проста: він витягає два-три слова принагідних авторів, викривляє їх по свому, і накінець усім накупу пришиває лату снобів, масонів, каварняних циніків і т. п. У крайньому випадку, коли нічого зже пришити, закидає плягіят з авторів свого журналу, який, як відомо має в нас виключний монополь на націоналізм, духовий звязок з Заходом і найгеніяльніших поетів, що співають про кокаїн та коктеї у такому стилю:

В обіймах несучи дівчину,
У тихім темпі танга тону,
І з її тіла безупину
Коктей пю з гомоном тромбону
Мов кокаїном пяні хвилі,
Її перфуми чар співає:
Геліотроп солодкий, білий,
Імлою мозок сповиває.
Око блищить, на довгих віях
Чорніє чорно-синя шмінка,
А срібна сукня... і т. д.

(ЛНВ, 1918, III.).

Але лишім співати і співати з „її" тіла коктей і спробуймо іншого, пікантного:

Що осуду Датонів чеснотливих,
Жадних сензацій — не злякалась ти;
Що в першуж нашу ніч на самоті,
Ти келих без вагань перехилила
З солодкою отрутою на дні;
Що ти знайшла в душі щось так
безмежно сильне,
Сильніше за добро і зло, чесноту
й гріх,
— Було в тім все таке відмінне,
Був гест. Був виклик! Ну й
хвилевий лік
На мою втому й сплін...

(Вістник, 1933).

Це все творчість, що, за реклямою добродія Донцова „змете трійливі теорії стомлених життям і витисне печать свого духа на грядучій твердій добі. Вона видасть наших Данте, Кіплінга, нового Шевченка, Сенкевіча, Декостера, вона дасть нам нашу Еройку і Марселезу..."

Скромний автор забув обік Данта й Кіплінга згадати ще пісенькарку Делю Лінінську. Подумайте, — вона так чудово співала б ті життерадісні, напоєні духом твердої доби вірші!

Геліотропе солодкий, милий! Перестань вповивати імлою мозок!

„Як не садитесь"...

За критичною творчістю другого добродія, що совісно займається реклямою нашого журналу, Арамісa, не вспіваємо просто снежити та коментувати його глибокі завваги; він працює чотири рази скоріше за нас, бо його газета виходить двічі в тиждень, а наша тільки двічі в місяць. Але кілька слів за пильність йому належиться.

Він дуже дивується, як це Війон може вважатись католицьким письменником, коли його хотіли двічі повісити! В тому й річ, голубе, що автора „Гимну до Матери Божої" хоч і хотіли вішати, але в його побожності ніхто не сумнівався, а тобі, Арамісе ніхто не повірить, хоч би тебе і повісили! Бо ти тому так голосно кричиш про мораль, бо маєш на своїй совісті гріх, за який Котляревський скинув в „Енеїді" винуватця на дно пекла, пишучи „І якусь там мацапуру шкварили на шашлику", найбільший гріх людини, що приткала свої пальці до літератури — ти видав свідомо крадену в чужого автора книжку!

ЛЕТІЛО 40 СОРОК...

На виставі образів О. Новаківського похожає маляр І. Іванець і всміхається.

— Щось ви нині дуже вдоволені...

— Тішусь, що мистецтво йде вгору...

Тут треба пояснити, що на виставу посмертних творів О. Новаківського попав теж один образок Іванця, який був колись залишив ту свою працю в робітні покійного мистця.

— А чому-ж ви не скажете організаторам вистави про це?

— Так рідко чоловікові трапляється бачити, як його шанують по смерти...

*

На виставі Новаківського. Один достойник зупиняється перед образом „Леда". Хотів би крикнути „геть з деморалізацією", але каже дипльоматично:

— Знаєте, якби на цю виставу мали водити молодь, то треба б може цю „Леду" заступити чимось іншим...

— Може не ввесь образ, а...

— Як вибачте?...

— Лебедя можна б лишити, тільки замість Леди дати Льогенгріна.

*

Портрет д-ра Дмитра Левицького зроблений О. Новаківським намальований тією модерною технікою, яка не дозволяє підходити до нього як до портрету. Коли д-ра Левицького спитали, як він йому подобається, він сказав щиро:

— Я люблю його дуже, бо він нагадує мені кількох членів моєї рідні: діда, вуйка і ще когось зовсім до мене неподібних.

*

Один молодий маляр, що жив на провінції, влаштував — розуміється за порадою своїх приятелів та прихильників свого таланту — у столиці виставу свого мистецького дорібку. Гадав сердега, що публика розкупить бодай половину картин і він як-так направить свої фінанси, а щонайменше добуде трохи грошей на полотно та фарби. Та ніхто не купив ні одної картини, а зібраної за вступи суми не стало навіть на те, щоб покрити видатки звязані з влаштуванням виставки. Зібрав бідолаха свої маєтки та — щоб не возитися з тим усім на провінцію — здепонував їх у доброго знайомого у порожній мансардовій кімнаті. За деякий час дістає від знайомого листа. Хтось вломився до мансардової кімнати. Приїдьте, перевірте, чи не покрав яких образів. Маляр на другий день у столиці. Знайшов усі свої картини до одної неруйнені.

— Вірте мені — розказував він потім в товаристві — я цілу дорогу їдучи до столиці радів, що бодай злодій зацікавився моїми картинами.

В черговому числі проголосимо вислід льосування премій.

Нові видання

КНИЖКИ ДЛЯ МОЛОДІ

Богдан Лепкий: **Казка мойого життя.** Крегулець. Накладом Видавництва „Дружина". Львів, 1936.

РІЖНІ

Літопис Національного Музею за 1935 рік. Видання Союзу Прихильників Національного Музею. Львів, 1935.

ТИСЯЧУ КНИЖОК і НОТ

по знижених цінах продає у місяці БЕРЕЗНІ

КНИГАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА, ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

та філії в Луцьку, Кремянці, Перемишлі, Стрию і Ковлі. Повні катальоги та інформації пересилає на бажання даром і оплачено.

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМИЯ.

Геморойдальні

„ВАРІКОЛЬ"

примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при ґузах і в стані запальнім. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть „ВАРІКОЛЬ" (д. Поповского).

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є

„Швайцарські гіркі зела"

Гонсецького.

Вживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

ПЕРШОРЯДНЕ українське фризієрське заведення.

Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах.

АНДРІЙ КУЗИК

вул. Ґродзіцьких 4. (ріг Ринку).

Найкращий дарунок це — РІЧНИК „НАЗУСТРІЧ"

Адміністрація „Назустріч" має ще невелику кількість річників „Назустріч" з 1934-го і 1935-го року по ціні 10 золотих.

Нові передплатники і всі ті, що одержують „Назустріч" в 1936-ому році можуть набувати попередні річники з опустом.

Окладинки для річників можна замовляти в нашій Адміністрації по таких цінах:

Звичайна (півполотно) 2.20 зол.; з переплетом 3.20 зол.
Ціле полотно з золотим написом 3.— зол.; з переплетом 4.20 зол.
Перґамоїд (імітація скіри) 5.50 зол.; з переплетом 6.80 зол.
Почтова оплата за пересилку від 0.70 — 1.40 зол.

„НАЗУСТРІЧ" Львів, Ринок 10.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2·50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарагд" Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Опłатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (54) 6
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. III. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВОЛОДИМИР ЛАСОВСЬКИЙ.

ШЕВЧЕНКОВІ ПОГРУДДЯ

Література, малярство, скульптура, архітектура...

Бідна людино! Ти так жагуче прагнеш жити бодай у каменюці, бодай у фоліянтах, що їх молі зїдають, свою душу хочеш закляcти у якийнебудь клаптик мертвої, бездушної матерії, що всеж тривкіша від твоєї крихкої тілесної поволоки!

Інстинкт самозбереження — це могутній двигун творчости.

Ось так від віків людина шукає засобів, щоб продовжити своє існування. На кожному кроці маємо на те безліч доказів. З одного боку піраміди, велитенські вія- та аквадукти чи якінебудь інші монументальні будівлі, що свідчать перед новими поколіннями про великих будівничих, — з другого-ж таки справжнє збереження людини, її тіла, у формі мумії, або тільки уявне у формі статуї, портрету, чи вкінці хочби „алямінутової“ фотографії. Коли з прикрістю усвідомимо собі, що раніше чи пізніше мусимо покинути цей світ, то та прикрість неначе меншає на думку про те, що маємо змогу залишити себе нашим потомкам у такім чи іншім памятнику.

З другого-ж боку нам часто залежить на тім, щоб мати у себе таку памятку по кімсь нам дорогім. Не якийнебудь предмет, а власне подобизну, щоб могли ми від часу до часу поглянути ще раз на дорогі для нас риси обличчя людини, що десь далеко від нас або й відійшла від нас на віки.

Шевченкове погруддя невідомого автора.

Саме — з приводу Шевченкових роковин — хочу спинитися на різьбі, докладніше: на окремому типі різьби — погрудді. Цей тип памятки, сурогату життя дорогої нам особи, не нинішній. Звершила його старинна Греція і таким передала нашим дням.

Погруддя-різьба закріплює те, що найбільш характеристичне у людини. Обличчя, голова, шия, горішня частина рамен — ось схема погруддя. Сподом іде звичайно стилізована підставка, що своєю геометричною формою контрастує з рештою різьби й до деякої міри виправдує наглий переріз грудної клітки.

Коли взяти на увагу, що старинні греки чи римляни не знали фотографії, а малюнок з ріжних причин не був типом популярного мистецтва, то легко вияснити, чому античний світ передав нам велике число погрудь героїв, вождів, фільософів, поетів, промовців. Відродження повторило буйний розвиток погрудь. Та якіж інші ці твори від своїх первовзорів, клясичної різьби!

Ф. Балавенський: Шевченко.

Тут треба підкреслити одно доволі цікаве явище.

Великі люди не вмирають — вони живуть у своїх безсмертних творах. А всеж якось так виглядає, що отих безсмертних творів нам замало, що зберегти в памяті тих великих людей. Мусимо обовязково мати їх подобизну: погруддя, портрет, чи світлину. Коли випадково сталося так, що тієї подобизни нема, ми ніяково почуваємося — у нас є такий випадок з портретом Маркіяна Шашкевича — і нераз гори перевертаємо, щоб добути хочби найменший натяк на те, як та людина виглядала.

Не диво, що завівся звичай заздалегідь дбати про те, щоб яканебудь подоба визначної людини збереглася. Сьогодні — в часах поширення фотографії — це не важко. Колись, як фотографії ще не знали, було два способи: мальовило (портрет) і різьба (погруддя).

Нині погруддя переводяться. Входити у причини цього явища на цьому місці годі. Найважніша причина — це таки фотографія та видосконалені способи олійного портретування.

В історії нашої різьби стрічаємося з намаганням закріпити подобу найпопулярнішої та найвидатнішої постаті — Шевченка. Безумовно, геніяльний поет діждався від своїх земляків найбільше доказів уважливости. І не тільки від земляків.

Знаємо кілька десятків ріжних відмін погрудь Шевченка. У шапці і без, у віці молодшому і старшому, в кожусі і маринарці. Їх автори намагалися передати бездоганно подобу моделю, інші вираз, ще інші одне й друге. Але розглядаючи доступний нам репродукційний матеріял з прикрістю стверджуємо, що властиво не маємо досі ні одного погруддя Шевченка, що геніяльно передавало б геніяльність поета. Шевченко закріплений досі у гіпсі, бронзі чи камені, виходив здебільша звичайним смертником, таким собі добрячим дядьком з вусами на обличчі з пересічним виразом. Або зовсім до себе несхожим. Або незугарним типом з бездумними очима, безвиразним обличчям, звершеним важкою, як копиця сіна, шапкою.

Безсмертний Тарасе! Ти ще й далі ждеш терпеливо погруддя гідного твоєї величі і далі живеш для 40 міліонів своїх палких звеличників у десятках відмін гіпсових добрячих дядьків з товстелезними вусами.

Та ні! В останніх часах справа створити популярне, а проте мистецьке погруддя Шевченка, гідне його геніяльности, дещо міняється. Ось Архипенко дав нам першу, доволі цікаву спробу створити погруддя Шевченка, що уявляло б собою щось більше як бездушний потрет. Можемо тільки сподіватись, що нове покоління українських різьбарів дасть нам таке могутнє погруддя великого поета, якого й уявити собі сьогодні не можемо.

К. Ґодебський: Шевченко.

Серед української громади можна знайти багато погрудь Шевченка. Коли вже й не згадувати про багато приватних домів, то мало що не в кожній нашій установі можна знайти погруддя поета. Здебільша навіть не вгадати чиєї воно роботи. Ось в Музею НТШ. є невеличке розміром погруддя Шевченка невідомого автора. Може бути, що хтось поцікавиться та позбирає матеріяли до питання: яких авторів Шевченкові погруддя у нас поширені. На цій сторінці містимо репродукції трьох погрудь. 1. Порцелянове погруддя невідомого автора, що находиться в Музею НТШ. 2. Погруддя роботи Федора Балавенського, відомого різьбара, професора київської мистецької школи. Це погруддя находиться в канцелярії бібліотеки НТШ. 3. Погруддя Кипріяна Ґодебського, що находиться в Національному Музею у Львові.

ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ

Про одне слово в поемі „Неофіти“

...І спас
Тебе єдиний Син Марії
І ти слова його живії
В живую душу приняла
І на торжища і в чертоги
Живого істинного Бога
Ти слово правди понесла!

В цьому закінченні одної з найкращих поем Шевченка йтиме нам тільки про одне слово: торжище й звязане з ним питання, яку стилістичну функцію повнить це слово в наведеному комплексі поетичного матеріялу.

Рівнозначників **торжища** маємо кілька: **торговище, торговиця** й ін. Чому ж поетична інтуїція підсунула Шевченкові саме перше? — ось питання, що його ставимо собі в цих міркуваннях.

Перша відповідь нашвидку на це питання буде — мовляв — на це не дозволяли ритмічні розміри вірша: слова **торговище, торговиця** впорівень із **торжищем** на один склад більші; замісць 9-ти складового вірша мусів би був поет ужити 10-ти складового. Але коли ближче приглянемось справі, то такого вияснення її не досить. Адже-ж, якщо б ішло тільки про ритміку, то цілий вірш міг би виглядати:

„І на торговища й в чертоги“, або:
„І на торговиці й в чертоги“.

тобто в одному й другому випадку залишилась би 9-складовість вірша.

Виходить, що не зовнішні, ритмічні огляди рішали тут про слово **торжище,** але внутрішні, мовно-семантичні.

З наведених нами двох можливих перерібок цього місця в Шевченка впорівень із оригіналом:

„і на торжища і в чертоги“

вражає нас передусім різниця в настрою всіх трьох означень. У наших перерібках він, сказати б, трохи мало поважний, „легкий“, тоді коли оригінал відзначається повагою. Цю настроєву різницю можна краще схопити, вона міцнішає, коли читати цілість. Власне, настрій цілости, як глибоко-релігійний, святковий, маєстатично-піднеслий вимагає в цьому місці такого, а не іншого образу й його зовнішнього експонента — слова.

Але це ще не все.

Хоч означення „торговиця“, „торговище“ синонімізуються подекуди з „торжищем“, бо мають значіння: місця, де відбувається торг, місце торгу, то все-ж значінний обсяг „торжища“ куди ширший. Коли два перші можуть визначати тільки місце торгу, „торжище“ може крім цього мати значіння „великий торг“, тобто може бути згрублим твором до слова „торг“ (пор.: хлопище“ до: „хлоп“, „кострище“ до: „костер“ і т. п.) й як таке може мати відповідне забарвлення. В нашому випадку це забарвлення наскрізь пейоративне, відемне. Йде тут не тільки про великий, поважний торг, але виразно відчуваємо, що це вдодатку „поганий“, як кажуть „брудний“ торг, де виходять на яв низькі матеріялістичні інстинкти людей, торг де, сказавши популярно, можна „батька рідного продати, аби гроші“. І саме на таке „торжище“ нестиме нещасна мати „слово правди“ — ідейну вартість.

Скажемо: слово „торжище“ має на цьому місці стилістичне завдання, а саме функцію чуттєвої експресії у звязку з неґативною настановою автора (тимсамим і читача) до відповідного середовища. Інші означення як „торговиця“, „торговище“ тут за слабі, за легкі, отже не підходять тому, що не мають яскраво пейоративного забарвлення, що його має „торжище“ вкупі з реальним значінням чогось великого, поважного, значного.

Крім цієї чуттєво-експресійної функції, має „торжище“ на цьому місці ще інше стилістичне завдання: віддати духа епохи, промовити до нас давніми, віддаленими на століття висловами. Ніщо-ж так не підходило сюди, як лексикальні архаїзми, що їх так багато знав Шевченко з лектури Святого Письма. Отож побіч таких висловів як „узи“, „істина“ й і. найшло місце

й „торжище", як старший вислів від слів „торговища" чи „торговиці". І тут знов добрий нюх, поетична інтуїція рішили, куди який вислів дібрати, щоб як-найкраще промовити до читача.

В висліді наших міркувань насуваються такі ствердження:

а) слово „торжище" в наведеному на вступі контексті має функцію чуттевої експресії в негативному сенсі,

б) воно нарівні з іншими давнішими висловами має стилістичне завдання архаїзувати текст.

*

Мовні та стилістичні засоби Шевченкової поезії досі ще дуже й дуже мало розроблені. Ось скромний причинок до одної з її проблем.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Легенда

Було колись в одній країні:
Сумний поет в сумній хатині
Рядами думи шикував;
Вони и „рівнялись", мов піхота,
Аж тут співця взяла охота
І він їм крила подавав.
Крилами думоньки тріпочуть,
Порядку слухати не хочуть,
Розбили всі шеренги вмить!
І в розсип те крилате військо
На життєвеє бойовисько
З тісної хати в світ летить.
Одна полинула високо,
Друга поринула глибоко,
А третя вже гніздечко вє;
Та мов орлиця славу кличе,
А друга чайкою кигиче,
Або зозулею кує.
Тимчасом люди працьовиті
Розкинули майстерні сіті,
Сільця поставили, пастки,
По кущиках позасідали,
Принадоньки понакладали,
Та й ну ловить думки-пташки.
Так люди, думок наловивши,
По кліточках розсадовивши,
Їх заходились чепурить:
Всіх чорнокрилих побілили,
А білих трошки почорнили
І всіх дали позолотить.
А щоб котра не полетіла,
Приборкали усім їм крила —
Тепер буянню їх кінець! —
Ніжки докупи повязавши,
У кошик гарно повкладавши,
Несуть співцеві на ралець.
Бо тож якраз тієї днини
Були співцеві роковини —
Рождення й смерти заразом.
Віншують гості, подарунки
Виймають, розвязавши клунки:
„Твоїм добром — тобі-ж чолом!"
Пташки тоненько щось пищали
Та позолотою бряжчали...
Поет вернувся до гостей:
„Громадонько моя поштива,
Де ти набрала сього дива?"...
Він не пізнав своїх дітей!

ДЕНИС ЛУКІЯНОВИЧ

Шевченко — поет учорашньої й завтрішньої України

У ту пору, коли Шевченко прийшов на світ, тоді вже на ціле одне століття безславно замикалась та велика доба нашої історії, коли від України говорили гармати, за неї здіймалися шаблі. Народ співав іще думи про не такі то давні, рішальні для України події, але над Тарасовою колискою мати співала вже кріпацьку пісню. Освічена верства в приватних розмовах іще зідхала на спомин про минуле. Але тільки зідхала, ще бажала, бо у попереднього покоління, на боєвищі під Полтавою, не окріпла жажда відплати й ревіндикації втраченого. І то головно тому, що новий устрій васальної України закріплював за владущою верствою економічні користи, дарма, що коштом, навіть жертвою низів. Після невдалих заходів Орлика, щоб зєднати чужу збройну інтервенцію, патріотизм дворян і міщанства шукав розваги у споминах („Історія Русов") і в літературі. Тільки ж та література або чужомовна (Гоголь, „Украинскія Мелодіи" Маркевича), отже компромісова, або захована в травестію, чи казку („Енеїда", „Пан та собака"), отже безкровна — була без динаміки й енергії.

Щоб цю кволу Україну рванути і втягнути в круг світових подій, праці і боротьби з тиранією, до цього треба було титана, що звалив би наростаючу серед вищих верств свіжу традицію гедонізму, а серед низів, щоб запалив бунт, що міг би розбудити гідність людини; треба було володаря, що одним і другим накинув би свої визвольні думки. Саме таку незвичайну, велику індивідуальність видала тодішня доба й українська стихія: — це з Божої ласки поет Тарас і його нова, в підземеллі і в небі підслухана пісня. Його царство — почування та уява, тому він не пішов на компроміси і не зробив помилок Богдана і Мазепи. Нагаями битий кріпак опанував пластику, як міст до тогочасної еліти, здобув освіту, випив усі революційні соки з буйного бунтарського квіття, що ним після кари на Декабристів цвіли конспіративні гуртки в Петербурзі, запалив зорі на українськім небі. Революцію він обєднав із старокозацькою традицією: став вільнодумним державником*), що віддавав голос української збройній силі, яка мала змити кривавy соромну пляму під Полтавою...

Такими палючими іскрами пронизані Шевченкові молодечі твори завтрішньої України, виспівані в Петербурзі.

Висліди Шевченкових помічень із трьох подорожей по рідній землі, згодом описаних у його повістях, не згасили в нього святої іскри, тільки поет звільнив темпо визвольної пісні боєвого націоналізму, бо не було кого кликати під зброю! („І виріс я на чужині", „Гинуть, гинуть у ярмах лицарські сини", „Посланіє"). Тоді Шевченко сам інтуїцією та з допомогою народньої словесности, попереджаючи,

В. Касіян. Шевченко. (Дереворит).

істориографів, схопив правдивого духа козаччини. Через цю призму він сягнув аж до глибини української психіки тай побачив могутнє сяйво на історичному шляху української нації, далекий до здійснення ідеал: повну свободу одиниці, повну рівноправність і соціяльну рівність, як конструктивну основу суспільно-політичного устрою в українській державі.

Цю вселюдську, хоч іще й досі оспорювану ідею — за неї грецькі республіки заплатили своєю державністю — низове козацтво приняло за свою, обєднуючись із поспільством та поборюючи февдальну єрархію, нерозривно звязану з привілеями. Запоріжжя реалізувало принцип рівности у себе на Січі завдяки вийнятковому геоґрафічному положенню і чисто військовій організації. Городове ж козацтво, не маючи таких умовин, і з уваги на свої завдання тай на сусідів — мусіло обстоювати станову державу. Так наростав конфлікт у лоні самого козацтва і не було авторитету, що перехилив би один відхил на користь другого, а ще ускладнювала справу міждержавна політика, тобто безнастанні збройні інтервенції сусідів. Реєстри козацькі, рівнозначні із закріпленням привілеїв для замкнутого кола, тільки загострили ворожнечу серед козацтва. І тепер через безнастанний нівеляційний напір, із низу почала загрожувати козацьким старшинам така сама зрада, якої раніш допустилась українська шляхта (актом Люблинської Унії 1569 р.), денаціоналізуючись. Ця її втеча при соціяльнім антагонізмі вкорінила серед українського демосу поняття, що всі передові, отже аристократи, потім інтеліґенція — національно йому чужі й обовязково ворожі. Ішло до того, що козацька старшина починає санкції для своїх привілеїв шукати у сусідів. Це й виявилось у гадяцьких пунктах (1658 р.), зложених шляхтичем Юрієм Немиричем, прийнятих гетьманом Виговським: козацькі верхи гляділи опори українській становій державі („Велике Князівство Руське") в уній з Польщею й Литвою. Відповідь на ці пункти дала старшині описана Кулішем „чорна рада" і погром у Ніжені (1663 р.), хоч насправді була це перемога Москви, що підтримувала поспільство і „кошового гетьмана" Брюховецького проти українських незалежників. Ці самі ускладнення і збройні усобиці, використані Москвою, повторились проти Мазепи, а за наших часів проти Центральної Ради.

Військові, домашні чвари, і бої з Москвою найшли відгомін у Шевченка, як поета вчорашньої України, а посередньо придали й особливої закраски його лірици. Відтепер поет уже не завжди сучасній нікчемності протиставить лицарство і героїв тої вчорашньої України, а показує нам і таке, що не повинно б уже повторитися („Великий Льох", „Гори мої високії"). У звязку з почуттям контрасту між величчю бажань і змогою здійснити їх прометейський протест проти **всякого** насильства і поневолення, зокрема проти утисків слабшого не чужим, а **земляком,** заступив давні повстанчі заклики. Це саме почуття контрасту поруч особистих кривд, що їх поет усе життя, від дитинства, зазнавав, є головним джерелом бунтарської лірики Шевченкової. Воно й придало патосу покликам до етичного відродження, любови і братерства.

Як державник, Шевченко й далі ставив своїй пісні цю саму, молодечу мету: продовжити гарне минуле. Але ж, оспівуючи гетьманщину, як божий рай, звеличуючи українську збройну силу і лицарів, особливо ж тих, що за Україну бились і страждали (Дорошенко, Полуботок), Шевченко вміє, де — на його погляд цього було треба — ставитись критично і до гетьманів і до історичних великих подій. Засновникові гетьманщини, Богданові, не вибачив поет політичної помилки, його ж збройних перемог він не звеличує, бо не клали вони основ під чисто демократичну структуру державну І за будівничого України Шевченко таки не вважав гетьмана. У своїм „Щоденнику" під датою 22. IX. 1857 р. він записав: „Читав„ Богдана Хмельницького" Костомарова. Поганарна книжка! Вповні малює цього **геніяльного бунтаря**". Так само й до гетьмана Мазепи був Шевченко холодно стриманий. Шанував його, і дещо з

*) Це державництво треба чітко зазначити, бо між Ш-ом і 1917 рокрм лежить прогалина, спричинена нагінкою на Кирило-Методіївське Братство (1847 р.), що є найбільшою нашою катастрофою в 19 столітті, бо знівечила Шевченка й опізнила на доброго пів століття український ренесанс. Заподіяної цим погромом прірви не заповнив навіть Іван Франко, що тільки наблизився до Шевченкового державницького ідеалу. Твори і виступи В. Пачовського мали деякі успіхи тільки серед молоді.

ВЯЧЕСЛАВ ЄЗЄРСЬКИЙ.

Шевченко й діти

Фрагмент з роману „Шевченко".

З невеличкої галяви, що називається Ханга-Баба і віддалена кілька верстов від твердині, привіз Тарас молоді морвові деревця, щоб посадити їх на пустельному подвірі гарнізону. Він сидів на навантаженій ними високій двоколісній гарбі й витирав хустинкою лисину. Було шкварно й душно.

Обпалені нічними блискавками обрії димились ще опалевою імлою і де-не-де іскрилися жовтою міддю, і тільки збоку, ближче до зеніту, пропливали важкими брилами мармору білі хмари.

— Митю! Митю! Подивися — но! Дядьо Горич привіз цілий віз галузочок, — кричала маленька Ната, сплескуючи радісно рученьками. Вона завжди називала так Шевченка, бо не могла вимовити довгого „Григорович", і скоротила його по своїому.

— Лисий дядю, а що ти будеш з ними робити?

— А я садочок посаджу, Митю, великий садок. А ви з Натою будете в ньому учитись. Гарно буде.

— А ти обіцяв мені зробити ще салдатиків. Ти забув, лисий дядю?

— Ні, я не забув, Митю. Сьогодні почну робити.

— А мені ляльку, — нагадувала Ната.

— Так, так. Усе зроблю. І образочків намалюю. Ми-ж друзі, діточки, правда?

— Правда. Ти добрий, дядю Горич. Ми будемо помагати тобі садити деревця.

Вони весело підскакували й сміялись, крутились під ногами, не давали Тарасові робити, та він на них не сердився. Хіба можна сердитися на тих милих живеньких ягняток?

А ввечір вони залізли в кімнату Тараса. Митьо викарабкався на коліна „лисого дядя", обняв його шию рученьками, притулився головою до його обличчя, але довгі вуса тай щетина на лицях швидко відстрашили хлопчину.

— Що, Митю, кусаються? Ех, які вони обридливі! Дам я їм! Обстрижу та поголю. Буду без вусів.

— А тоді ти будеш тіткою, дядю Горич, і моя мама завяже тобі хустинкою голову. Хіба бувають дяді без вусів? У мого татуся ось які! — поважним тоном докинула дівчинка.

— Ха-ха-ха, — розсміявся Шевченко. — Не буду стригти вусів. Не хочу бути тіткою. Та й хустинки боюся.

— Вона-ж не кусається, — сказала Ната.

— Однаково не хочу.

Митьо станув на колінах Тараса і безцеремонно ляснув долонями по його лисині.

— А цього-з твоя голова така смісна, дядю? Цілком гола, боса, як мої ноги...

Тарас зареготався.

— Голова боса? Алеж бо й смішний ти, Митю. Чого не вигадаєш!

— А ти скази — вперто тягнув хлопчина — цому нема волоссячка?

— Виростеш, серденько, знатимеш, — зітхнув Тарас і поцілував дитину. — Та ти краще подивися, які салдатики виходять у мене!

Він устав і почав розкладати на столі дуже гарні маленькі фігурки, виліплені з глини.

Він цілими днями тепер ліпив або рисував, писав рідко.

— Які гарні! — закричав Митьо — й оченята його загорілись і забігали. Він жадібно вхопив одну фігурку, що стояла зкраю. І — о лишечко! — в його руці залишилась тільки половина салдатика.

— Ой, ой, ой! Що ти зробив? — скрикнула сестра, а брат надувся, почервонів і сховався під стіл.

— Алеж бо й Митьо, — розсміявся Тарас. — Як-же це? Хочби з гармати в нього стрілив, а то взяв та й руками... без війни вбив. Та це ніщо! Я його направлю.

— Наплавис, плавда? — висунув хлопчина голову зпід стола.

— Направлю, Митю. Вилази. Їх тепер ще не можна торкатися. Вони ще сирі. Ломляться. А ось ми їх покладемо на горяче сонечко й вони живо висохнуть. А потім я їх пофарбую.

— Фалбою?

— Авжеж, фарбою.

— А якою?

— Якою захочеш. Можна синьою, і зеленою, і червоною. Яка тобі найбільш подобається. Ну, якою пофарбувати.

— Пофалбуй синьою і целвоною.

— Добре, дитинко.

І гармат понароблював Тарас, і горіли вони як сонце, бо дула в них були мідяні з вистріляних патронів, що їх Тарас назбирав за валом твердині і дбайливо вичистив цеглою, а колеса з блискучої бляхи.

— Алеж бо й гармати! Оце гармати! Та ними можна цілий дім розвалити, — жартував майор, а розбавлений Митьо на нього спрямував дуло й погрожував:

— А ось зараз стрілю в тебе, татусю! Уважай!

— Ах, ти розбишако! До тата стріляти? І тобі не шкода?

— Стрілю! — кричав Митьо і блискав оченятами.

— Ой, не треба! Боюся! — тулився майор, а хлопчина заливався дзвінким сміхом.

— Паф! — кричав він оглушливо, і вбитий відразу майор звалився як довгий на долівку під бурливий зрив Митіної радости.

Раз Тарас захопившись занадто скульптурою виліпив мурина. Мурин в усмішці шкірився білими зубами, його лице блищало як мазило до чобіт, а відкопилені грубі губи кроваво червоніли.

— Мамо, мамо, йди-но сюди! — хором закричали діти. — Дивись, якого негарного дядю зробив нам дядьо Горич.

— А чом-же він негарний? Навіть дуже гарний, — сказала Агата Омелянівна оглядаючи фігурку.

— Неплавда. Він не хоче вмиватися. Диви який блудняка. Це певно коминял.

— Ні, Митю, це не коминяр. Це просто чорна людина. Такі є на світі.

— А я ніколи не бачив. Де-з вони?

— О, далеко — далеко за морем. Вони живуть в гарячих краях.

— А вони вмиваються? — спитала Ната.

— Авже-ж. Всі люди вмиваються. У нас кицька і та вмивається. Хіба ти не бачила?

— А цому-з вони такі цолні?

— Від надто палкого сонця.

— А я по сонці не буду ходити — заявив Митьо — не хоцу бути цолним цоловіком.

Агата Омелянівна посміхнулася й вийшла, а за хвилину до її вух дійшов із Шевченкової кімнати рівномірний тупіт. То діти посідали верхом на Тарасові ноги — хлопчина на праву, дівчинка на ліву — і мчали в гарячі краї, де живуть чорні люди.

Але Тарас швидко втомився від тієї їзди, він спинив біг коней і сказав:

— Ну, коникам треба трохи відпочити. Далека дорога. Завтра поїдемо далі, а тепер послухаємо казочки.

Діти згодилися і Тарас почав оповідати їм дуже цікаві речі про морських розбишак, про килим-самолет та про Івана-царенка і сірого вовка.

памяток по нім нарисував, так як по Хмельницькім. Містерія „Великий Льох" є доказом, що поет цінив місію гетьмана Мазепи, як державника, а проте його самого він у своїй поезії не звеличав, бо гетьман нічого не вдіяв для „братерської волі без холопа і без пана" („Іржавець", „Чернець").

Не Богдан і не Мазепа..., а проте Шевченко ждав українського Вашингтона „з новим і праведним законом" („Юродивий"), опромінюючи будуче України вогнем своєї віри. Особистою свободою, здоровлям і втратою умов поетичної творчости платив поет за мужню свою пісню, а проте не переставав усією силою слова розбивати бастіон царату, обороняючи українську державність, селянську повноправність, людську гідність меншого брата.

— — А я, брате,
Таки буду сподіватись,
— — — — — — — — — —
У Київі на Подолі
Братерськая наша воля,
Без холопа і без пана
Сама собі у жупані...
Розвернулася весела,
Оксамитом шляхи стеле
І едвабом застилає
І нікому не звертає.
(„Чернець").

Поет бачив, що

— — — од коріня тихо, любо
Зелені паросте ростуть
І виростуть — — —
— — — — — —
Козак безверхий упаде,
Розторощить трон, прорве
порфиру.
(„Бували войни").

Поет вірив, що

— — — на оновленій землі
Ворога не буде, супостата,
А буде син і буде мати
І будуть люди на землі.
(„І Архімед і Галілей")

— — А ми помолимося Богу
І не багаті і не вбогі
(„Бували войни"")

Це не проблеми, а високі, національні і вселюдські ідеали, і ніодного з них життя не відкинуло. Скасування кріпацтва вже зійшло на землю, до інших ще терниста путь. Поет прибрав їх у пишну шату надхненої, палкої пісні, титанської сили, казкової краси та чару. Ніхто другий не вмів, так як Шевченко, звязати універсалізм із чисто українською темою; ні в кого, крім Шевченка, не злилась його індивідуальна творчість із народньою в таку природну, живу цілість. Це наскрізь оригінальне багатство поетичних засобів дало Шевченкові основу до цілком окремих, власних форм, таких важких до наслідування. Воно скристалізувало визначно оригінальну у світовій літературі індивідуальність народнього поета, національного пророка.

Сума цих прикмет є джерелом невмирущости Шевченкової пісні. Адже не скількість проголошених ідеалів, а тільки експресія чуття, тільки краса, чар і сила слова, якою мистець захоплює, рішає про вартість і успіх поезії. Чуттям і словом володарив Шевченко над трьома поколіннями, що вважали його духовим вождем нації. Владар він і сьогодні, хоч теперішнє покоління, чинник недавньої визвольної боротьби, вироблює новий круг національних свят. Але ж саме ці визвольні бої створили безпосередній звязок із Шевченком, вони ввели нас глибше, повніше у світ Шевченкових думок. Саме тепер, коли визвольна війна дала нам нові досвіди, відкриваємо у Шевченка не новий, та нашим думкам уже доступний скарб. Поля визвольних боїв тільки почорніли від крови та не вкрились іще зеленою рутою, і поетів заповіт, досі несповнений. Шевченкова тиха, чутлива й описова пісня збудила в нас національну свідомість, зробила наше старше покоління українцями. Боєва його пісня веде молодше покоління до його найвищого ідеалу.

МАРІЯ ДЕРКАЧ

Нездійснена мрія

„Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердешний рай,
І більш нічого не давай!

Сорок сім років відгравалася драма, що звалась „Життя Шевченка". Завязок її у самім народженні геніяльної дитини в найглибших суспільних низах поневоленого народу. Життя ціле — повне трагічних конфліктів, боротьби, роспуки. А епільог: пробудження цілого народу від палкого й надхненого слова замученого кріпацького сина.

Княжна Варвара Репніна.

У драмі цій жінки відіграли неабияку ролю. Туга за дружиною, це одна з голосних струн Шевченкової кобзи.

Спрацьована мати і пістунка — сестра Катерина засіяли у вразливу дитячу душу поета мрію про жінку з сердешним чуттям матері, з ласкавим поглядом сестри. Чорнобрива, кучерява Оксана — вквітчала цю мрію своєю небуденною красою.

„Ми в купочці колись росли,
Маленькими собі любились,
А матері на нас дивились
І говорили, що колись
Одружимо їх... Не вгадали!

Колиж гірке сирітство затьмарило дитячу душу хлопяти — Оксана заступила йому пестощі мами, своєю дивною вродою і живою вразливістю збудила прочуття щастя. Спогад про неї огрівав ціле життя поета, її імя ожило в найкращих постатях його поем, а її нещасна доля — доля покинутої покритки стала улюбленим сюжетом його творів.

Мрії матерів не здійснились.

„Старі зараня повмирали,
А ми малими розійшлись,
І вже й не сходились ніколи".

Дивною казкою плелися події.

З малого сільського вівчарика став Тарас панським козачком, далі й учнем підмайстром у маляря, у далекому чужому краї. У Вильні зустрічав він дівчину-швалю Дуню Гусиковську (Гашовську, Гашковську, за проф. Зайцевим Гонськовску) польку зроду. В розмовах з нею скріпилась у нього болюча свідомість його рабства, зародився перший молодий бунт і ненавить безсильна, але глибока. Приязнь з гарною полькою не тривала довго. Треба було чвалати етапом з паном до Петербурга.

Тут пережив він найкращі хвилини свого життя. Тут відкрили його талант, купили йому волю, а найталановитіші люди того часу прийняли його як рівного у своє товариство. Тарасові було тоді 24 роки, в ньому кипіло живе і свіже чуття і непереможна радість з нового життя. Він упився волею. Життя покотилося буйно і творчо. Поета ввінчали перші лаври слави — та не обминули його й непевні принади мистецького життя.

Марко Вовчок.

Пригода з німочкою Марією Яковлівною, так пластично змальована в повісті „Мистець" — це пригода Шевченка*).

Панське оточення, в яке ввійшов Шевченко вернувшись 1843 р. на Україну вже відомим і улюбленим поетом, не дало йому сили визволитися із деяких хиб своєї буйної вдачі. Змагалися в ньому дві стихії. Колишній кріпак ненавидів панів за їх безглузде життя, за їх нелюдяність для своїх підданих і за їх великопанські гордощі, що кололи болюче навіть його — людину вільну, освічену і геніяльну. Зате молодий, життєрадісний мистець пройнявся зверхнім блиском панської культури, гулящим, пустим життям і навіть пянством.

Та саме в цім середовищі зустрів він людину близьку йому душею. Людину, щиру, запальну й шляхотну, що палко захоплювалася його талантом та глибоко терпіла через хиби його вдачі. Це була княжна **Варвара Репніна.** По батькові походила вона з родини, де жили традиції декабристів Волконських, а по матері — з Розумовських, де збереглася ще память про окремішність України. Вона високо освічена, вразлива і нещаслива — покохала поета великою любовю. Про це свідчить її лист до свого колишнього вчителя швайцарця Ейнара і її недокінчена автобіографічна повість. А поет? Чи міг він виявити княжні свої почування? Він, колишній кріпак тепер „homo novus" серед панів, що прийняли його до себе як модного маляра і славну людину оттак тільки для забави і втіхи.

„Не завидуй і славному: славний
добре знає,
Що не його люди люблять,
а ту тяжку славу
Що він кровю та сльозами
виллє на забаву.

Так! Він знав і відчував це надто добре. Він бачив тривожні погляди матері княжни і проникнув зручні заходи Капніста, що намагався відтягнути його від товаришування з княжною. І хто знає, чи його так часто незрозумілий холод і його байдужість і його залицяння до інших у присутності княжни — чи це не була оборона від великого безнадійного почування, що опановувало його?

Агата Ускова (з портр. Шевч.).

„Якби зустрілися ми знову,
Чи ти б злякалася чи ні?
Якеє тихеє ти слово
Тоді б промовила мені?
Ніякого! І не пізнала б
А може б потім нагадала,
Сказавши: снилося дурній...
А я зрадів би, моє диво,
Моя ти доле чорнобрива
Як би побачив, нагадав
Веселеє та молодеє
Колишнє лишенько лихеє.
Я заридав би, заридав
І помолився, що не правдивим,
А сном лукавим розійшлось,
Слізьми водою розлилось
Колишнеє святеє диво.

Так писав він, згадуючи княжну в неволі. Дивне тільки одно. Шевченко, що зазнав у неволі стільки глибокого співчуття і піклування від свого „незабутнього друга", зустрівши її по літах розлуки в Москві — має для тієї зустрічі тільки іронічну заввагу.

Княжна Репніна пережила Шевченка на 30 літ († 1891) поміщуючи в російських журналах багато цінних спогадів про поета.

З оточення княжни — замітні її родички Графіра і Олександра Псьолівні. Перша — талановита малярка — „сонце поета", як писала про неї княжна, друга поетка. Відомі її поезії: „Три сльози дівочі", „Свячена вода" і „Нам з тобою моя сестро не ходити в парі". Шевченко зустрічав обидві зі щирою прихильністю і повагою. Те саме можна сказати і про Ганну Закревську, що „чорними аж голубими очима чарувала людські душі, а для Шевченка була „чорнобривим святом". Треба згадати про Надію В. Тарнавську, „дорогу кумасю" Шевченка, якій присвятив кілька поезій.

Заки доля закинула поета в пустиню кірґізьких степів і в отупіле салдатського життя, пережив він ще невдачу сватання до Феодосії Кошиців-ни, дочки священика, в якого він колись служив наймитом. Але ту невдачу нагородило йому щире захоплення Кулішевої дружини — Олександри Білозерської (Ганни Барвінок), що ціле своє придане жертвувала йому на виїзд за границю. Та замість за границю довелось поетові піти у безлюдну пустелю, ще й із жорстокою забороною писати і малювати. За те, що хотів бачити вільним свій рідний край, за те, що мріяв про краще життя між людьми.

І одну і другу заборону він обійшов, списуючи тайком свої захалявні книжечки й рисуючи сумні кірґізькі краєвиди.

Ганна Закревська (портр. Шевч.).

В неволі — туга за близькою людиною зросла ще більше.

„В неволі, в самоті немає
Нема з ким серце поєднать...
. . . . . .
А душу треба розважать,
Бо їй так хочеться, так просить
Хоч слова тихого...

На своє щастя — знайшов в цій пустелі він людину, що своєю ніжністю і добротою у дечому влекшила його тяжке життя. Це Агата Ускова — дружина коменданта фортеці. Поет покохав її — та коли вона, лякаючись поговору стала оминати його, поет охолонув і почав дошукуватися в ній усяких хиб. Сама Ускова зберегла про поета гарний спогад та переказала багацько памяток своїм дочкам Наталі й Наді. Ці памятки — дійшли до прилюдного відома щойно в останніх роках.

Вертаючись із заслання зупинився Шевченко в Нижнім Новгороді. Тут уперше задумав він одружитися. Вибрав собі молоденьку артистку Катерину Піунову, з якою вивчав ролю Тетяни в „Москалю Чарівнику". Подобалася йому її гра, її молода привабливість і свіжість. Разом зі Щепкином подбав про те, щоб її заангажували до харківського театру. Колиж вона відмовилася поїхати туди — Шевченко обурився і відвернувся від неї.

Сама Піунова оповідала пізніше, що Шевченко сватався до неї, та батьки відмовили йому з огляду на велику ріжницю їх віку, а вона — 14-літня дівчинка й чути не хотіла про таке сватання. Пізніше одружилася вона з актором Шмідгофом і довго грала по провінціяльних сценах з досить великим успіхом. А Шевченко записав про це своє невдячне женихання у своїм щоденнику 31. І. 1858 р. „Самый смешной і несчастный жених"...

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ
Осипи Остаповичевої
Львів, Малецького 10. II. п.
Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

Після приїзду до Петербургу, думка про одруження не давала поетові спокою. Ні слава, ні добрі заробітки, ні товариські звязки не манили вже його.

Марія Максимовичева (портр. Шевч.).

„Пограються добрі люди,
Як холодні хвилі,
Поки схочуть, поки стане
В сердешного сили;
Потім спитай: де сирота?
Як сирота плаче;
Потім спитай: де сирота?
— Не чув і не бачив!

Провірив мабуть на собі правду своїх слів ще зперед заслання і хотів тихо зажити своїм власним родинним життям. Листи до його приятелів, а головно до родича Вартоломія Шевченка, повні прохань, щоб вони шукали йому дружини.

Голова його занята плянами купівлі грунту і будови хати, а в піснях повно привидів родинного щастя. У Вартоломія нагледів його наймичку **Хариту Давиденко** і з нею хотів одружитись. Однак Харита побоялась піти за пана та ще й за старого. „Викуплять — і закріпачать на все життя" казала вона. Сам Вартоломій не дуже був радий зі сватання свойого славного родича до наймички. Він раяв йому Наталю Шендерівну, що була виховницею його дітей, але вона видалась йому неохайною. Хотіли женити його з панночками Шулячівною та Витавською, та Шевченко й слухати не хотів про панночок. Дуже чомусь зневірився в їх щирість і доброту.

Саме тоді зустрів він дві жінки, що відповідали його духовим потребам і могли стати його найкращими другами.

Одна це Марко Вовчок його „рідна доня" — „облечитель людей неситих", що прихилила до себе змучене, розбите серце поета. Її листи надихані таким сердешним теплом і ніжністю, були певно для недужого Шевченка не менше дорогі, як і її літературна творчість. Друга — Марія з Товбичів Максимовичева, дружина Михайла Максимовича, прекрасний тип українки, незрівняна співачка народніх пісень, які поет так любив і так чудово співав. Та обі вони не могли виповнити по-

Ликера Полусмаківна (портр. Шевч.).

етової туги за власним домашнім вогнищем.*)

З мрією про хату над Дніпром, про поворот на рідну улюблену Україну — вертався спогад про перше дитяче ко-

*) Проф. Зайцев — у згаданій статті подає здогад, що Шевченко взав на себе вину якогось офіцира.

*) Проф. Зайцев на основі ріжних недоступних матеріялів, здогадується, що Шевченко був батьком сина Максимовичевої.

хання, про Оксану. Вірив, що віднайде її в сільській дівчині. В гостині у Карташевських пізнав він наймичку-кріпачку Ликеру Полусмакову. Гарна дівчина, ще й прибрана на його привітання в народній одяг, подобалась йому, він покохав її і хотів одружитись. Мріяв про життя, з нею, укладав він пляни, купував дорогі подарунки, рисував узори гаптів і крою до її вбрання та від неї чекав щирости і прихильности. Коли ж переконався, що вона брехуха і користолюбна міщанка, різко пірвав з нею всі звязки. Зажадав звороту всіх подарків та ще 4 карб. на освітній фонд. Не хотів, щоб і у сні приснилася йому. Це розчарування завдало йому глибоку рану. Недовго вже пожив після тієї пригоди, хоч думки про одруження не покидав.

І вимріяну хатину над Дніпром придбав собі вже на вічний спочинок. Бо він:

„Так мало, небагато
Благав у Бога! тільки хату.
Одну хатиночку в гаю...

*) Статейка „Нездійснена мрія" була виготовлена для „Назустрічі" ще в минулому році. З технічних причин вона не появилась. З огляду на те, що в „Жінці" з 1935 р. з 15. березня є стаття проф. Зайцева: „Жінки на життєвому шляху Т. Шевченка" — подаю до відома, що з нею познайомилася аж по написанні своєї статті — і вона не мала ніякого впливу ні на вибір моєї теми, ні на її опрацьовання. Переглядаючи тепер свою статтю я поробила деякі замітки на основі матеріялів проф. Зайцева, що скрізь зазначую.

Софія Русова

З приводу 80-ліття.

Софія Русова, хоч і не походить з чисто українського роду — батько її полк. Ліндфорс з походження швед, а мати з роду французьких емігрантів, Жевре — все-ж стала визначною українською громадянкою, що всеньке своє життя поставила праці для України.

Народилася Софія Федорівна у маєтку батьків — Олешні на Чернигівщині. В 1870-ому році покінчила з

Софія Русова.

відзначенням Київську Фундукліївську Гімназію, і вже в 1871-ому році ставить у дитячім Фреблівськім Садку свої перші кроки на педагогічній дорозі.

В 1874-ому році у Петербурзі Софія Федорівна звязала свою долю із долею славного вченого і статистика Олександра Русова і з того часу вже вдвійку брали вони живу участь в українському громадсько-національному житті наражуючись за те на довголітнє переслідування московської адміністративної влади.

Почавшу свою педагогічну працю у Фреблівському Садку ще в 1871-ому році Софія Федорівна не покидає її до нинішнього дня. Короткий час у Чернигові мала свій дитячий садок, але московська поліція закрила його як „нелегальний". Від 1909-го року пані Русова вчителювала у Фреблівському Інституті в Киеві, а від 1916-го року ще й у торговельній школі П. Холодного; при цьому брала живу участь в українському педагогічному журналі „Світло". В часі великої революції 1917-го року п. Русова стає на чолі відділу дошкільної освіти в міністерстві народньої освіти, а пізніше — в 1921-ому році як лекторка педагогіки працює в новім українськім університеті в Камянці на Поділлі.

По двох невдачних спробах у 1922-ому році п. Русова перейшла Збруч та після короткого перебування у Відні переїхала до Чехословаччини. Тут спершу викладала французьку мову в Українській Господарській Академії, а пізніше стала професором педагогіки в Українському Педагог. Інституті.

Наша сьогоднішня коротка замітка не дозволяє нам широко розводитись над громадською і зокрема педагогічною діяльністю п. Русової. Це й не було нашим завданням. Хочемо тільки зприводу 80-ліття, що сповнилося 18-го лютня ц. р. долучити і свій поклін та побажати ювілятці ще довгого життя і багато сил до праці для української справи.

М. РУДНИЦЬКИЙ

Кохання та ненависть Гайного

(1797—1856).

Рівно 80 літ минуло від смерти одного з найбільших німецьких поетів, що дав одні з найкращих лірик у всесвітній літературі. Гайнріх Гайне добував найсильніші тони із своїх струн: кохання та ненависти, на які найбільше була вражлива його душа. Ідеали його кохання вертались до нього все життя, як мрії та примари; він умів напереміну звеличувати їх і висмівати. Ідеали його світогляду, мало чим ріжнились від тих мрій і примар — він не знав межі між тим, чому, поклонявся і що опльовував.

Ліричний поет може з дисонансів і суперечностей свого почування створити незабутні твори; не один Гайне дав на це доказ. Та може яскравіше, ніж інші поети дав він доказ і на те, що коли підоймою ідей стає ненависть, тоді вона затьмарює найкращі почування.

Купецтво і поезія.

Життя Гайного складалось із поривів перемішаних приземними заходами, дрібничковими порахунками, невідповідальними виступами огірченого та злобного полеміста. Його батьки — жидівські купці у Діссельдорфі післали його до приватного єзуїтського інтернату. Його перші улюблені книжки „Дон Кіхот" і „Гулівер" залишили йому на все життя нахил до глуму. Хотять батьки зробити з нього купця від 15 р. життя; практикує він у великих торговельних домах у Франкфурті та Гамбурзі. Його вуйко, багатий купець, що ціле життя забезпечує йому утримання, дає йому навіть гроші на готову фірму; фірма банкрутує, молодий Гайне — закохується і віршує.

Перший його незабутній ідеал це донька його вуйка-мільонера, Амалія. Ясно, що вийде вона заміж за багатого чоловіка рівного собі соціяльно, а не за вітрогона-богеміста, в якого голові шумить від вина і свободолюбних політичних ідей. У 1819 р. студіює Гайне право в Бонн, у 1820 у Гетінген, і зараз після цього в Берліні. У 1821 р. перша знайомість із поетами Фуке та Шаміссо, — перша його збірка „Поезій". В осередках німецької науки почувається він погано, хоч тут користає з викладів Шлеґля, там Геґля. Атмосфера „буршеншафтів" та державної касарні пригнітає його.

Спроби правничої карієри і подорожі.

Короткий побут у Куксгавен розбуджує в ньому нову струну захоплення — красою моря і сестрою невірної Амалії, Тересою. У 1824 р. вертається з подорожі на Гарц із прегарними враженнями. Гайне думає про свою карієру — хоче стати правником, навіть професором університету і з цією метою приймає християнство. А проте те, що пише, говорить і як поводиться супроти людей, роблять йому завсіди більше ворогів, ніж приятелів; хоч ніжний поет, у товариському та громадському житті не відчуває, коли що вільно. Слава поета не поправляє його особистого та суспільного становища; якби не вуйко, що систематично допомагає йому грішми, Гайне готов кожної хвилини перейти з найправішого до найлівішого органу або навпаки, щоб як газетяр опльовувати тих, до яких почуває вразу.

Так у 1827 р. разом із славою, яка приходить до нього, мусить попрощатись із мріями про катедру в Мінхені. Вуйко, приятель великого лондонського Ротшильда, дає йому змогу провести кілька веселих місяців у Льондоні. 1828 — довга безжурна по-

Е. Румпф: Гайнріх Гайне.

дорож до Італії і після повороту в Мінхені, саме тоді, коли виходить його „Книга пісень" несподівана зустріч з „Музою" Амаліею — після 11-літньої неприсутности.

Від 1829 р. Гамбург, Берлін, село, Гельголянд, аж до вибуху французької липневої революції в 1830 р.

Париж.

Давня мрія осісти в Парижі підсилюється у поета фантастичним образом, що ось надходить нова свобода для Европи і довголітніми особистими невдачами. Гайне не мав успіху ні в любові, ні в торгівлі, ні в карієрі юриста, ні як політичний публіцист; непорозуміння з цензурою за його злобну критику німецької ментальности, доводили до прикрих конфліктів.

У травні 1831 р. виїжджає до Парижа. Тут захоплюється на коротко сенсімоністичним рухом, пише для французів про духове життя Німеччини і для німців про Францію. У 1832 р. жениться із 17-літньою парижанкою, невідомого походження, Евгенією Матильдою Міра, помічницею у крамниці з черевиками.

Довгими роками зазнає насолоди тихого, дрібноміщанського життя з добрим обідом і капцями — немов на глум за те, що так часто висмівав ці ідеали у своїх земляків.

Політична та публіцистична діяльність Гайного — нещаслива. Він легко зміняє переконання та симпатії, перемішує контрасти, не стримує злоби та глуму ні проти суспільного режиму, який йому не подобається, ні проти своєї батьківщини. Дарма, що його сатиричний хист дозволяє йому на неодну геніяльну характеристику Німеччини та німців, огірчення доводить його до ненависти, що засліплює його, принижує та осмішує його самого, відкриваючи безсилля покривдженого та знехтованого „парія". Те, що від 1836 до 1848 р. дістає він постійну державну допомогу від французького уряду з фонду для політичних емігрантів, підриває вартість неодного його суспільного погляду.

Останні роки і посмертні обрахунки.

Від 1848 р. до самої смерти — 1856, Гайне переходить страшні муки через недугу, яку привіз імовірно з Італії — наслідок його розпусного життя. У тих останніх роках має він неодну хвилину, коли вперше проявляє справжні християнські чесноти своїм каяттям і спочутливістю, — чесноти рідкі після літ легкосердого волокитства та цинізму. Але його природа: вічного бунтаря навіть перед самою смертю прориваються окликами повними сарказму, хули та комедіянської пози. Терпить як мудрець і сповідається віршом і прозою як біснуватий.

Як відмежувати чудові, повні чистого надхнення деякі твори Гайного, від його — характеру? Одні вибачають йому цей характер в імя його геніяльности, інші пробують його зрозуміти, щоб трошки виправдати. Є в життєписі Гайного моменти, яких не можна прояснити ніяким сяйвом поезії, навіть тим найчистішим, яким умів він горіти, коли кохав. Це моменти низької ненависти. Сучасний німецький режім старається йому відплатити тою самою монетою — старається навіть стерти його імя з історії німецької літератури.

Гадаємо, що хоч яка це нерівна боротьба живої великої держави з померлим письменником — те, що залишив Гайне має перед будуччиною більші вигляди втриматись, ніж найсильніша сучасна влада. Кожний великий нарід має в собі досить сили, щоб вибачити слабощі та гріхи своїм письменникам, навіть тоді, коли вони перейшли межі того, що вільно людині. Вилив Гайне на Німеччину чимало помиїв, але і звеличав її імя неодним бриліянтом: — з душі його, повної суперечностей, плили з однаковою силою найніжніші слова кохання, що й найнижчої ненависти.

Не всі поети родяться янголами, але і не всі янголи є поетами.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична ляборатория. —
НАСС

СТЕФАН ЦВАЙҐ

Великий гуманіст

Один із найкращих біографів великих історичних постатей, Стефан Цвайг видав саме нову книжку „Тріюмф і трагізм Еразма з Роттердаму", з якої перекладаємо один фрагмент.

Еразм з Роттердаму, колись найбільша та найясніша слава свого століття, нині, не заперечуймо цього, ніщо більше, як імя. Безліч його творів, у забутій, міжнародній мові, гуманістичній латині, сплять ненарушно у бібліотеках; ніодин із них, колись славний на ввесь світ, не промовляє до нашого часу.

*

Еразм любив багато дечого, що й ми любимо, — поезію та фільософію, книжки і твори мистецтва, мови та народи, і без ріжниці між ними — ціле людство з думкою про його вищий моральний розвиток. І тільки єдину річ, як ворога розуму, ненавидів він: фанатизм.

*

Перехід з XV-го до XVI-го віку, це година, якої удар віщує нову долю Европі; драматичний натовп її подій нагадує тільки наш час. Немов з електричного годинника вискакують цифри: 1486 — Діяз як перший европеєць зважується поїхати аж до Рога Доброї Надії; 1493 — Колюмб доїжджає до американських островів; 1497 — Севастіян Кабот досягає до Лябрадору, тимсамим і до американського суходолу. У свідомості білої раси винає новий континент. Васко да Ґама відчалює від Занзібару до Калікут і відкриває морську дорогу до Індій; 1500 — Кабраль відкриває Бразилію; від 1519—1522 довершує Маґаляес най-

Гольбайн: Еразм з Роттердаму.

більше памятного діла — першої подорожі людини довкола цілої землі, від Еспанії до Еспанії.

*

Між 40-им і 50-им роком життя доходить Еразм до зеніту своєї слави: від 100 літ не знала Европа більшого. Ніодне імя його сучасників: Дірера, Рафаеля, Ліонарда, Парацельса або Мікельанджеля, не згадують тоді з такою шаною як його, ніодного письменника твори не розходяться у таких численних виданнях, ніодин моральний чи мистецький здобуток не можна рівняти з його успіхом. Еразм — для почату XVI-го віку, це попросту значить мудрець, — „оптімум ет максімум", що найкраще та щонайвище, як його славить у своїй латинській пісні Мелянхтон, непохитний авторитет у наукових, письменських, світських і духових справах.

Його славлять як „універсального доктора", як „князя науки", як „батька знання", „оборонця чесної теольоґії", називаючи його „світлом світа", „Пітією західньої Европи", „незрівняним мужем і фенїксом докторів". Нема похвали за високої для нього.

Цісарі та королі, князі та архикнязі, міністри та вчені, папи та пралати навзаводи залобігають в Еразма. Цісар Карло, володар двох світів, пропонує йому місце у своїй державній раді, Генрих VIII. хоче його мати в Англії, Фердинанд у Відні, Франц I. у Парижі; з Голяндії, Брабанції, Угорщини, Польщі та Португалії приходять як найпривабніші пропозиції, 5 університетів суперечить у честі, щоб покликати його на катедру, трьох папів пише до нього листи повні пошани.

У його кімнаті зростає гора дарунків від ріжних багатих його звеличників — золоті чаші і срібний посуд, вина та цінні книжки. Всі кличуть його до себе, щоб його славою збільшити свою власну. Одначе Еразм, розумний та скептичний, приймає чемно всі ці дари та почесті. Він дозволяє присилати собі дарунки, дозволяє хвалити себе та вихвалювати, не скриває, що приємно йому це і вигідно, але не продає себе.

Годиться, щоб йому служили, але не хоче служити нікому, бо залишається непохитним борцем тієї внутрішньої свободи та непідкупности мистця, які він пізнав як необхідну умову всякого морального впливу. Він знає, що найсильніше тримається він сам із собою і що зробив би недоцільну дурницю, якби за своєю славою їздив із двора на двір, замісць завісити її світло, як зорю спокійно над власною домівкою.

Еразм не потребує вже за ніким їздити — всі їздять до нього: Базель стає резиденцію, завдяки його осідкові в цьому місті, — духовим осередком світа. Ніодин князь, учений або чоловік, що дбає за свою славу, не забуває у своїй подорожі вступити до великого мудрця з поклоном. Розмову з Еразмом уважали, наче церемонію з ударом меча, коли проголошували когось лицарем, і так як у XVIII-ім віці відвідини у Вольтера, у XIX-ім у Гетого, вважали у тому віці відвідини в Еразма символічним поклоном перед представником духової сили.

*

Тодішня доба витає в гуманізмі власну сміливість думки і нову надію. Вперше виступає проти переданої у спадщині сили — сила духа і ця переміна відбувається так хутко, що представники давньої сили самі добровільно підчиняються цій новій. Можна добачувати символ у тім, як Карло V. схиляється, залякуючи цим рухом своїх придворників, щоб піднести із землі пензель Тіціянові — синові пастуха, — як папа, на грубий наказ Мікеальанджеля, покидає Сикстинську каплицю, щоб не перешкоджати у праці мистцеві, — як князі та епископи, замісць збирати зброю, починають нараз призбирувати книжки, рукописи та образи. Таким робом капітулюють вони несвідомо перед свідомістю, що у західній Европі перебрала владу сила творчого духа і що мистецькі твори втримаються довше, ніж воєнні та політичні осяги.

Европа вперше відкриває свій зміст свою місію у панованні духа, у будові одноцільної західньої цивілізації, у зразковій світовій культурі.

Українська поезія у поляків

В останніх часах появилася поважна скількість перекладів української поезії на польську мову, майже виключно сучасних молодих авторів. Із старших тільки з Шевченка підготовили К. Вежинський і Й. Лободовський кілька перекладів для радія.

Між іншим перекладено таких авторів: Антонич, Бажан („Слово о полку" в майстернім перекладі Й. Лободовського), Бобинський, Гординський, Косач, Кравців. Переклади поміщували такі журнали: „Бюлетен Польсько-Український", „Бунт Млодих", „Нове Часи", „Сиґнали", „Тиґоднік Ілюстрований"; перекладачами були пп. Г. Бальк, О. Бавмґардтен, Т. Голлєндер, Й. Лободовський. Недавно видане 6-е число холмської „Камени" принесло статейку О. Бавмґардтена про наших львівських поетів та переклади з Антонича, Гординського, Кравцева й Курдидика, м. ін. також пера редактора того журналу Каз. Андрія Яворського.

Між згаданими перекладами є чимало на високому рівні.

Українська хроніка.

Ґеографічно-статистичний атляс України. Нове українське видавництво, що повстало в останніх місяцях, проголосило розісланими в край проспектами, що приступило до видання великого ґеографічно-статистичного атлясу України і сумежних країв. Атляс матиме 148 сторін великого формату (48 × 28 цм.), на яких вміститься 128 многоколірових карт, 100 діяґрамів і 16 сторін тексту з багатим найновішим статистичним матеріялом. Опрацьовують його під головною редакцією доцента краківського університету д-ра Володимира Кубійовича такі співробітники: В. Дорошенко, Е. Жарський, проф. д-р І. Зілинський, д-р Р. Зубик, проф. інж. І. Іванис, проф. інж. І. Іваницький, д-р І. Крипякевич, М. Кулицький, Л. Лукасевич, проф. М. Мельник, інж. С. Пастернак, д-р Ю. Полянський, проф. В. Садовський, д-р І. Федів, д-р інж. Е. Храпливий, проф. В. Чередіїв. Перегляд заповідженого проспектом ґеоґрафічно-статистичного матеріялу, що увійде в атляс, дозволяє нам твердити, що цей атляс буде знаменитим доповненням відділу „Україна" в Українській Загальній Енцикльопедії. Бо він численними картами, діяґрамами і табелями зясовує в легкий і наглядний спосіб всі найголовніші прояви життя, господарства й культури на українських етноґрафічних землях. Про все те могли ми досі довідатися лише з нечисленних, здебільша для ширшого загалу важко доступних статистичних джерел. Текст атлясу виготовлений у двох мовах: українській і англійській. Атляс появиться у 4-ох випусках у таких речинцях: I. випуск (17 карток) — в квітні 1936; II. випуск (17 карток) — в червні 1936; III. випуск (16 карток) — в серпні 1936; IV. випуск (16 карток і текст) — в жовтні 1936.

Ще один малюнок Шевченка. Невідомий малюнок Шевченка, а властиво фото з нього знайшов недавно Інститут Шевченка в Києві. Малюнок цей „Молодий кобзар з поводирем" знаходився колись у збірці ґрафині Капніст у селі Михайлівці, Лебединського повіту. В 1918-ому році малюнок цей був на виставі старовини в Лебедині, де й зробили з нього знимку. Сам малюнок мабуть згорів підчас пожежі маєтку ґр. Капніста 1919 р. Малюнок був зазначений у катальозі тієї вистави, але про нього досі нічого майже не знали, тож відкриття бодай фотоґрафії є справжньою ревеляцією. Знимка в київській „Літературній Газеті" показує нам, що це один з найліпших малюнків Шевченка. Авторство його безсумнівне, бо з лівого боку малюнок підписаний і датований 1843 р.

„Шевченко у засланні". Нову картину „Шевченко у засланні" кінчить малювати молодий маляр М. Азовський. Він основно зазнайомився з матеріялами про Шевченка і їздив навіть на Ураль. Із репродукції в одному із совітських журналів могли ми переконатися, що постать самого Шевченка схоплена дуже добре.

Вірш Лесі Українки. В цьому числі „Назустріч" передруковуємо з київського сатирично-ґумористичного журналу „Шершень" (ч. 8. з р. 1906) вірш Лесі Українки під наголовком „Леґенда". Цей вірш не увійшов у повне видання творів поетки і у нас він зовсім невідомий.

„Шевченко й діти". Фраґмент „Шевченко й діти", що вміщений на другій сторінці цього числа взятий з російського роману Вячеслава Єзерського п. н. „Шевченко".

ПЕРШОРЯДНЕ
українське
фризієрське заведення.
Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах.
АНДРІЙ КУЗИК
вул. Ґродзіцьких 4. (ріг Ринку).

Абісинська драма

Henri de Monfreid: Le drame éthiopien. Edition Bernard Grasset, Paris 1935.

Анрі де Монфре це французький журналіст, що проводить більшу частину року в Сомалі над Червоним Морем. У пристані Обок має він свою хату і свою пристань. Звідсіля перекидується він у ті місця, що такі цікаві для паризьких журналів: Джібутті, Ємен, Массава.

Монфре знає знаменито ціле побережжя Червоного моря та всі зліквідовані і назріваючі там конфлікти. Знає теж і Абісинію. Одначе на вступі не згадує її зовсім. Щойно згодом

Абісинська королева позує до портрету.

довідуємося, що давніше навіть мешкав там, та що в 1933 р. вигнала його звідти протичужинецька партія. Монфреда начебто не злюбили за щирі описи абісинської некультурности, які він містив у французьких журналах.

„Абісинська драма" це фактомонтаж розмов, подорожей, і пригод знад побережжа Червоного Моря. Абісинії тут неначе не видно. Описане погра-

Абісинський краєвид.

ничча французького Сомалі, далі подорож човном із Обоку до Массави, вкінці обізд автом по італійській Еритреї.

Але все має на меті освітлити абісинську проблему, чи пак „драму", як її автор називає. Тут і там вставляє невеличке порівнання абісинських та сомалійських звичаїв, передає розмову з засудженим на смерть утікачем, зупиняється над смертю капітана Бернар, що його абісинські племена вбили в 1933 р. Описує зустріч із злочинцем, що мав руку приковану до ноги. Всі ці невеличкі епізоди кидають немов від нехочу світло на абісинські обставини. Книжка нібито без тенденції; Монфре ставляє себе на плятформу безстороннього обсерватора. Але тенденція схована і то майстерно схована, бо враження книжки обчислене на західньо-европейського читача. І тепер, коли співчуття з нападеною Абісинією є таке загальне, було б нерозумно її висувати на перший плян. І так усі жорстокости абісинців подані тут мимоходом, поміж цікавим описом бурі на Червоному Морі та купіллю в солоному озері Аббе. Зроблено це майстерно. Західно-европейський читач здрігається прочитавши, що абісинці вчать своїх коней їсти мясо, щоби вони на війні кидалися на ворога. А ще коли побачить світлину вязнів із відтятою лівою рукою і правою ногою, то вже в душі присуд на Абісинію готовий.

Абісинські жінки чешуться прилюдно на майдані. При цьому сходить час на милій балачці.

У чому абісинська драма? На думку автора нещастям Абісинії є те, що таку адміністраційно незрілу країну з напів-диким населенням полишили досі самостійною. Мало того: прийняли її до Ліґи Націй! Збудили в цьому державному ембріо манію величини, а внаслідок цього ксенофобрію, яка ударемнювала досі всякі культурні впливи.

Монфре запевнює на кожному кроці, що він любить і розуміє населення цієї країни. Видно, що й не є прихильником „расової" теорії, тому що признає їм незвичайну інтеліґенцію, навіть більшу як у пересічного французького селянина.

Абісинки „мелять" зерно камінням.

Щож, коли на його думку, це країна нещаслива! Не хоче сприймати добровільно чужих культурних впливів, то прийме тепер цивілізацію примусово.

Оцю „безтенденційну" книжку з глибокою тенденцією повинні прочитати ті, що збираються робити нам пропаганду заграницею. **Л. Бурачинська.**

Рятунок для безробітного інтеліґента

Таке актуальне тепер питання старається розвязати молодий англійський автор Warwick Deeping, у своїй повісти „Капітан Сорель і син". Книжка незвичайно цікава й тому, в розмірно короткому часі, перекладено її на багато мов і зібрала величезне число читачів.

Головний герой повісти капітан Сорель, безробітний інтеліґент, який після покінченої війни, залишається без засобів до життя. Позбавлений свого крісла при бюрку — паде до ролі найбільше безрадного сотворіння у світі, ролі безробітного інтеліґента.

У цьому нещастю, покидає його власна жінка, залишаючи йому 11-літнього синка Кітта.

Сорель, у безвихідному положенні, але все ще дбає, щоб його штани були гарно запрасовані. Не паде до того стану духа в якому людина уважає за цілком природну річ „двигати власні клунки".

Суспільність спихає його поволі, але вперто, з останнього щабля клясової приналежности у провалля міжклясового безробіття, але він витривало держиться перед упадком. Все ще хоче вдержати власну гідність перед сином і старається підтримувати оману вищости, понад загал суспільности.

Але оману цю треба розвіяти. Обіцяне місце, яке світило йому з віддалі, щезає наче роскішна фата-моргана й перед приголомшеним капітаном виринає жахлива дійсність.

Розчарування, яке паде на нього, в ланцюгу десятка інших розчарувань, придушує його. Огортає його безнадійна знеохота. Глуха роспука притуплює його змисли й замрячує перед його очима обриси дерев і домів.

А там... там десь на піддашу, жде його син... на хліб, а він має відкрити йому цілу правду, що хліба.... немає!

Найбільше приземні, звязані зі сумною правдою, справи, стають йому перед очима й наче настирливі мухи, бренять заєдно в ухах. Біда — голод — жах, наче липка грязюка обмотують його душу.

Коли огортає тебе чорна зневіра — зроби щось! І він робить. Йде до сина, признається до нової невдачі і кінчить з джентлєменством.

— Вчора, акже він — був я ще ужденною пародією джентлємена, сьогодні кінчаю з тим раз назавжди. Не думаю завертати собі голови запрасованими штанами і зверхніми формами гідности.

Все одно мені, яке трапиться заняття — беру його!

І з тою постановою, капітан Сорель бере працю помічника портієра у третьорядній гостинниці. Чистить черевики, дрігає клунки, замітає та зносить терпеливо знущання своєї пані, власниці.

Водночас бачить він, що удосконалюється морально, вірить, що стає ліпшим та опановує свою волю, маючи ввесь час ціль перед очима: виховання сина.

Тут автор дуже гарно вказує на те, яке велике значіння має праця, добре, сумлінно виконана праця.

— Людина, яка виконує свою працю совісно, з замилуванням гідна того, щоб їй кланялися королі!

Загально вважаємо працю умову, головно університетські студії за працю, яка дає освіту людині і не приписуємо великої ваги впливові іншої праці на наші духові прикмети. Абстрзкційна умова праця, хоча така конечна й пожиточна для науки, є для внутрішньої дисципліни більше небезпечна, ніж помічна. Той рід праці відводить умову силу від виховання самого себе. Люди із слабою освітою мають часто велику інтеліґенцію, і навпаки люди з великою освітою, не ґрішать інтеліґенцією, а це доказ, що призбиране знання не завсіди впливає на характер одиниці.

Автім, життєва карієра капітана кращає. Надибує він аристократа Тому Ролянда, який анґажує його до свого нового готелю, пізнаючи в нім правдиво характерну людину. Щераз піддає його пробі, а потім доручає йому управу гостинниці й участь в акційному товаристві.

Сорель, після цілих літ важкої праці й пониження, стає сильно на ноги. Життєву мету осягає: бачить свого улюбленого сина, одним із найкращих хірургів Льондону, і вивіновує його наче маґната.

Син — гідний наслідник свого батька, відчуває його посвяту, любить його, та залишається характерною, зі сильною волею людиною.

Є в цьому прегарному творі теж неодна здорова думка на тему подружжя й виховання дітей. Робить він глибоке враження і приходить мимоволі на думку: чому в нас, безробітні інтеліґенти не беруть собі прикладу з англійців?

Яр. Мандюкова.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

ЩЕ НОВИЙ ТИЧИНА.

„Літературна Ґазета" з 29. X. м. р. високо ставить нові „частушки" Тичини, за „прості динамічні образи". Ось ця „поезія":

Та пустіть же мене мамо,
Звідки в вас отеє зло,
Я ж на курси трактористів,
У Попівку, у село...

Мати кажуть: і не думай.
Я кажу: все 'одно втечу.
Раз я вранці рано встала,
Що й ніхто мене не чув...

Нас чотири трактористки
З бриґадиром на чолі.
Тільки сіли на машину —
Так і крешем по землі...

Трактористам і не в мислі,
Не приходило і в толк,
Що напроти наступає
Бабський власницький полк...

Таке „блискуче орудування ритмічно-образовою конструкцією і мельодією вірша" нині в Тичини, автора „Золотого Гомону"...

Можна сказати словами другого совітського письменника, Крижанівського:

...Ми народили віршів низку,
Глугих і мертвих, як відписка,
Як протокол подій землі...

Сила автосуґестії.

Як звичайно, із своїми претенсіями ..точно при кінці кожного місяця" шукає собі з нами приключки „Вістник". Цим разом бідкає він над рівнем нашого журналу, над його „поверховністю, де „цілими роками не знайдете ніякої (!) вдумчивої або цікавої статті". Все, що появляється, це твори „живих трупів"...

Цікаво: коли проф. Смаль-Стоцький, В. Бірчак, В. Дорошенко, М. Островерха, Б. Антонич, Л. Бурачинська, І. Федорович, Малицька, Д. Лукіянович, У. Самчук і багато інших друкують свої речі в „Назустрічі" — то вони „живі трупи", а коли **одночасно** речі сих самих „живих трупів" появляються, або кілька місяців тому появлялися у „Вістнику", вони трупами вже не є, вони відразу стають „вдумчиві і цікаві"!

Недавно редактор „Вістника" впевняв нас, що з нами „по джентельменськи дискутувати не можна". І мав повну рацію: ми його в якомусь джентельменстві ніразу не підозрівали. Це виключно його власна автосуґестія.

*

P. S. В попередньому числі „Бім-Баму" просимо справити друкарську помилку: цитований вірш із „Вістника" з танґом, кокаїном та коктеями друкований там 1928 р., а не як подано 1918, коли того журналу взагалі не було.

ЗЕЛЕНИЙ ВИНОГРАД...

Перемиський „Український Бескид" (ч. 9.) розпачає над тим, що в нас Іван Филипчак, відомий автор популярних повістей, напевно ніколи не дістане літературної нагороди, бо в нього немає нічого „присоленого або приперченого", бо він „ставить вище ідею як форму" і „ясне прямування до світлої цілі"...

Це дуже гарно з боку п. І. Филипчака. Та все-ж, якщо можна порівняти, то Шевченко не тільки прямував до світлої цілі, але й дбав за форму своїх писань. Якби він писав так, як це собі уявляє „Бескид", то йому і двічі більш ідей нічого не помоглоб.

НЕЩИРА ЩИРІСТЬ...

О. Бабій в одній із своїх рецензій в „Українських Вістях" жаліється над тим, що в „молодих наших поетів нещирий тон". Воно дивно складається: останні поезії О. Бабія нам також видаються нещирі.

Розподіл премій
між передплатників „Назустріч"

Згідно з оповісткою в 24-ому числі „Назустріч" з минулого року відбулося льосування заповіджених премій між тих передплатників, що до кінця лютня ц. р. надіслали цілорічну передплату.

Жереб так розділив премії:

1. **Українська Загальна Енцикльопедія** — Володимир Жидяк, Краків.
2. **Альбом УСС** — Маруся Ясеницька, Чернівці.
3. **Повне видання творів Т. Шевченка** — Амброзій Лазар, Мішори.
4. **Комплет журналу „Мистецтво"** — Леонтина Білевич, Буськ.
6. **Дитяча бібліотека з 50 томів** — інж. Володимир Телятинський, Радівці, ЧСР.
7. **О. Кузьма: Листопадові Дні** — Роман Кісь, Бережани.
8. **Велика Історія України** — Люіза Дуліба, Шумськ.
9. **Монографії українських мистців** — Д-р Федір Мучій, Олесько.
10. **Т. Ґ. Масарик: Світова Революція** — Олександер Отава, Длуґесьодло.
11. **Повне видання творів Василя Стефаника** — Степан Бреславський, Винники.
12. **Молода Україна** — Кость Андрусишин, Вінніпеґ, Канада.
13. **Літопис Червоної Калини** — Мгр. Богдан Городиський, Познань.
14. **Монографія „Олекса Новаківський** — А. Ігнатієв, Ліон-Вез, Франція.
15. **Збірка творів нагороджених Т. П. і Ж.** — Інж. Андронік Гладій, Львів.

В останній хвилині Видавництво призначило ще до розльосування 7 примірників книжки **У. Самчука: „Війна і Революція".**

Отримали їх жеребом:

1. о. Микола Угорчик, Камінки малі.
2. Олена Гнатюкова, Львів.
3. Августин Штефан, Мукачів, Закарпаття.
4. Стефанія Чолган, Мельниця.
5. Д-р Іван Максимчук, Старий Самбір.
6. К. Ортинський, Жечнюв.
7. Мирослав Дуткевич, Городенка.

Львівські передплатники можуть відібрати свої премії в Адміністрації „Назустріч", всі інші одержуть премії, що їм припали, почтою.

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є

„Швайцарські гіркі зела"

Ґонсецького.

Вживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

Нові видання

ПОВІСТЬ, НОВЕЛЯ, ОПОВІДАННЯ

Ольга Кобилянська. **За ситуаціями.** Повість. З передмовою Л. Луцева. Українська Бібліотека. Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

П. Карманський. **Українська Богема.** З нагоди тридцятьліття „Молодої Музи". Львів, 1936.

М. Заклинський. **А ми тую стрілецьку славу збережемо...** Спомини з визвольної війни. Ч. І. „Всесвіт". Львів, 1936 р.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Д. Донцов. **Патріотизм.** Квартальник Вістника. Львів, 1936.

Сергій Оредюк. **Коли комуністи за національне визволення.** Дешева Книжка. Львів, 1936.

Д-р В. Левицький. **Недоля побіджених і клопоти побідників.** Накладом „Самоосвіти". Львів, 1936.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Омелян Терлецький. **Історія України.** Княжа доба. Накладом Т-ва „Просвіта". Львів, 1936.

Мирон Заклинський. **Дмитро Вітовський.** Спроба життєпису й характеристики. Видавництво „Всесвіт". Львів, 1936 р.

Вол. Ковальчук. **Інсценізації** вибраних творів Тараса Шевченка. Накладом Т-ва „Просвіта". Львів, 1936.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Михайло Середа. РИСЕВІ ПРИГОДИ. Оповідання з доби первісних людей. Видавництво „Світ Дитини". Львів, 1935.

Я. Вільшенко. КАЗКА ПРО ЗМИЯ, КНЯЗІВНУ ТА ГРИЦЯ. „Золота Бібліотека". Накладом М. Матвійчука. Львів, 1936.

Франц Коковський: НАШІ СОКОЛЯТА. Оповідання з недавно минулих днів. Діточа Бібліотека. Накладом В-ва „Світ Дитини". Львів, 1936.

ЖУРНАЛИ

Ми. Літературний чвертьрічний журнал. Книга V. Зима 1936. Видавництво „Варяг".

Світло й тінь. Ч. 3. Березень 1936.

Життя і Знання. Ч. 3. (102). Березень 1936.

Кооперативна Республика. Ч. 3. Березень, 1936.

Літопис Бойківщини. Записки посвячені дослідам історії, культури й побуту бойківського племени. Ч. 7. Самбір, 1936.

Одинокий УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ присвячений плеканню домашньої культури

НОВА ХАТА

містить у 1936 році:

Спомини Софії Русової.
Огляд української кераміки і порцеляни (з рисунками) В. Січинського.
Статті на педаґоґічні, літературні та актуальні теми.
Обговорює проблеми з ділянки жіночого питання.
Подає новини з жіночого світу.
Літературні рецензії, розвідки.
Розпочинає гутірку читачок про відношення матерей до дітей.
Багатий господарський відділ.
Ручні роботи, моди.
4 таблиці взорів та 2 аркуші кроїв річно.

Кожня жінка найде щось цікавого в „НОВІЙ ХАТІ".

Адреса Адміністрації: ЛЬВІВ, РИНОК 39.

При БОЛЯХ ГОЛОВИ та ЗУБІВ

ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т. п. УЖИВАЄТЬСЯ ОРИҐІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ „MIGRENO NERVOSIN" З **КОГУТИКОМ** (З. Ф.)

КАДАЙТЕ В АПТИКАХ ПОРОШКІВ З Ф. ЗН. КОГУТИКОМ В ОРИҐІНАЛЬНОМУ ОПАКУВАННІ ПО 5 ШТУК У КОРОБЦІ, БО ВЖЕ Є Й ФАЛЬСИФІКАТИ.—

ЛЕТІЛО 40 СОРОК...

Неодин галицький діяч, що втратив половину життя на засідання, мав нагоду ствердити, що в Галичині, коли засядуть довкола одного стола 10 розумних людей то вони швидше придумають якусь дурницю, ніж погодяться на якесь практичне діло. Микола Василько, що знав цей наш політичний талант і тому волів усе робити на власну руку, сказав слово, яке треба б записати в книгу нашої національної мудрости:

— Wenn etwas wirklich zu machen ist, dann machen wir immer ein засідання...

*

Др. Евген Петрушевич, колишній галицький диктатор, мав славу людини без волі, без власної думки та страшенне лінивої. Коли наші діячі раз у Відні нарікали, що він нічого не робить, др. Евген Олесницький сказав:

— Як ви можете сказати, що він нічого не робить? Він щодня тримає лінію, дивиться іншим на пальці та витягає консеквенції. Чи це мало?!

*

О. Гавриїл Костельник — славніший своїми студіями про духи у Бродах та про стиґмати Насті Волошин, ніж фільософічними та критичними нарисами, поїхав до Яворова з відчитом на тему „Людина і тварина". Не ручимо точно за заголовок відчиту тому, що місцеві комітети, які займаються орґанізацією таких відчитів, часто змінюють заголовки з огляду на публику, жадну не тільки знання, але і сензації. Зате ручимо за достовірний факт, що на згаданий відчит прийшло чимало міщан, переконаних, що довідаються дещо про практичні господарські справи. О. Костельник говорив про теорію Дарвіна, викладаючи, яко могла ясно та широко, в чому вона шкідлива чи ненаукова. Мім слухачами було багато таких, що не мали нагоди знати особисто містера Дарвіна, і прізвище це проходило для них незамітно. Зате зрозуміли вони, що о. Костельник сам доказує, якто людина походить від малпи. Деякі обурені на таку єресь таки вийшли із салі. Один, що мав більшу освіту закінчив свої міркування так:

— Що у краях, де родяться малпи люди могли колись від них виводитись, то ще можу зрозуміти, але в нас?...

Гемороїдальні

„ВАРІКОЛЬ"

примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при ґузах і в стані запальнім. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть **„ВАРІКОЛЬ"** (д. Поповского).

СОТКИ ТИСЯЧ КУРЦІВ СТВЕРДИЛО, ЩО

ПАПЕРЦІ і ТУТКИ

„КАЛИНА"

зроблені з найкращого і найдобірнішого матеріялу.

ДРУГЕ ВИДАННЯ! ДРУГЕ ВИДАННЯ!

І-го тому „ВОЛИНЬ" Уласа Самчука

появиться в половині квітня ц. р.

В передплаті коштуватиме це нове справлене видання „Волині" тільки 3.25 зол. вже з коштами пересилки (закордоном 4.— зол.). По виході книжки ціна буде значно підвищена (около 4.50 зол.).

Користайте з нагоди, щоби за дешеву ціну набути цю високовартісну книжку.

ВИДАВНИЦТВО „ДЗВОНИ" ЛЬВІВ, ЯПОНСЬКА 7.
Число почтового розрахунку 117, ПКО 505041.

УКРАНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМИЯ.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ

новелі

Ціна 1·50. Порто 30 сот.

Замовляти: Видавнича Спілка „Діло", Львів, Ринок 10.

Найкращий дарунок це — РІЧНИК „НАЗУСТРІЧ"

Адміністрація „Назустріч" має ще невелику кількість річників „Назустріч" з 1934-го і 1935-го року по ціні 10 золотих.

Нові передплатники і всі ті, що одержують „Назустріч" в 1936-ому році можуть набувати попередні річники з опустом.

Окладинки для річників можна замовляти в нашій Адміністрації по таких цінах:

Звичайна (півполотно) 2.20 зол.; з переплетом 3.20 зол.
Ціле полотно з золотим написом 3.— зол.; з переплетом 4.20 зол.
Перґамоїд (імітація скіри) 5.50 зол.; з переплетом 6.80 зол.
Почтова оплата за пересилку від 0.70 — 1.40 зол.

„НАЗУСТРІЧ" Львів, Ринок 10.

ДВІ КНИЖКИ СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

БУРУНИ

поезії

Ціна 2·— зол., пересилка 0·25 зол.

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

віршовий переклад

Ціна 1·20 зол., пересилка 0·15 зол.

Замовляти в Адміністрації „Назустріч", Львів, Ринок 10.

ЖІНКА

ДВОТИЖНЕВИК.

Орґан Центрального Українського Жіночого Т-ва „Союз Українок". Видає Жіноча Видавнича Кооперативна Союз Українок у Львові.

Одинокий український жіночий ідеольоґічний журнал, який насвітлює з погляду української громадянки всі прояви нашого національного життя. Крім статтей на суспільні теми, містить він теж твори гарного письменства та дає належне місце мистецтву у всіх його родах. Служить справам орґанізації всього українського жіноцтва та інформує про жіночий рух, його течії та осяги, в інших краях.

Передплата виносить: місячно зол. 1, піврічно зол. 5, річно зол. 10.

Редакція і Адміністрація ДВОТИЖНЕВИКА „ЖІНКА" Львів, вул. Сикстуська ч. 44.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2·50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарагд" Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.

В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.

В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редаґує КОЛЕҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Опłатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.